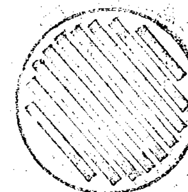
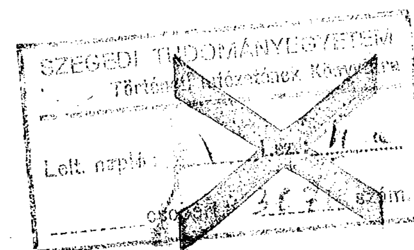
HARRY HAYWOOD

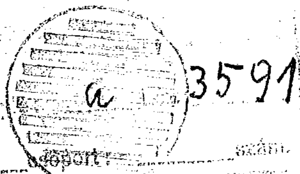
AZ AMERIKAI NÉGERKÉRDÉS

SZIKRA

BUDAPEST 1950

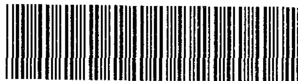

A mű eredeti címe:

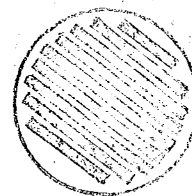
NEGRO LIBERATION

International Publishers, New York 1948

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

ELŐSZÓ

Az amerikai négerek egész történelmük legdöntőbb elhatározása előtt állanak. A háborús áldozatok évei alatt keservesen elért eredmények kockán forognak: a Wall Street felhőkarcolói felett fenyegetően tornyosul a harmadik világháború réme.

Az elmult háború során a négerek hatalmas mértékben kivették részüket a fasizmus elleni harcból. Nem hallgattak a szirénhangokra, melyek el akarták tántorítani valódi érdekeiktől és elvetették azt a hazug álláspontot, mely szerint a háború a „fehérek háborúja", nekik pedig a háttérben van a helyük, ott, ahol az emberiség sorsát intézik. Megértették, hogy szabadságukat csak akkor vívhatják ki, ha szívvel-lélekkel résztvesznek a fasiszta reakció elleni harcban. De míg az ellenség ellen harcoltak a tengeren túl, addig saját hazájukban is küzdeniök kellett ősi ellenségeik ellen, akik Jim Crow náci-szellemű rendszerét akarták fenntartani.

A háború keserves tapasztalatai megóvták őket az illúzióktól. Tudták, hogy a tengely rabszolgatartó hatalmainak veresége után harcuk még távolról sem fejeződött be. A győzelem a világ demokratikus népeinek történelmi jelentőségű megerősödését jelentette. Az imperialista elnyomás lánca széles fronton megszakadt: Indiában, Kínában, Indonéziában és Kelet-Európa felszabadított országaiban. Itthon Amerikában a négerek és demokratikus szövetségeseik ereje megnőtt. A háború befejezése azonban magával hozta a fasizmus és a reakció újjáéledését is, mely minden eszközzel igyekszik megakadályozni a demokratikus népek új, hatalmas előretörését. Ez az új veszély többé már nem Berlinből, Rómából és Tokióból fenyeget, hanem saját hazájukban, a Wall Street maroknyi monopolistája részéről, akiken halálos rettegés vett erőt a demokráciának az egész világon előretörő áradata láttán.

Ezek az „eltökélt emberek", akik mögött ott áll a megvásárolt kongresszus és az egész államapparátus, kezükbe kaparin-

tották a világ meghódításának marsallbotját, amelyet kiütöttek az ellenség kezéből. Készen állanak arra, hogy mégegyszer vérfürdőt zudítsanak a világra, rabszolgasorba taszítsák a nemzeteket és népeket és hogy a profit és előjogaik érdekében elvigyék Henry Luce „amerikai század"-ának zászlaját a világ négy sarkába. Sötét céljaikat a „demokrácia" és a „szabadság" jelszavainak álszent felhasználásával akarják álcázni, rá akarják erőszakolni a „hátramaradott emberiségre" a „mi demokratikus amerikai életformánk" „áldásait" és gátat akarnak vetni a keletről meginduló „bolsevik önkényuralom" egyre erősődő áradatának; a nagytőke bölcsei szerint ezek azok a nemes célok, amelyek sugalmazzák az imperialista csoportok világuralomért folyó harcát.

A keserű valóság azonban az, hogy az Egyesült Államok, mely a reakció gyüjtőhelyévé és szervezkedési központjává vált, arra készülődik, hogy az egész világon megdöntse a demokráciát; és a Marshall-terv Truman-elv kettős fegyverével igyekszik megfojtani a haladó népek mozgalmait a békéért, biztonságért és nemzeti függetlenségért.

A négerek mélységes bizalmatlansággal nézik ezt az új „demokratikus" magatartást, melyet Amerika profitra éhes hatalmasságai felöltöttek terjeszkedési programjuk érdekében. Megundorodtak Truman nagyszájú kijelentéseitől, melyeket „a négerek jogai érdekében" tett. Ezek csak arra valók, hogy leplezzék a négerek gyáva árubabocsátását a Wall Street és feudális konzervatív hóhérai számára. Nem ismeretlen előttük az a tény, hogy éppen a világ „felszabadításáért" folyó „új kereszteshadjárat" leghangosabb hirdetői között vannak az ország legelvetemültebb négergyűlölői és a szavazati adó legmakacsabb szószólói. Következéskép szemfényvesztést és csalást jelentenek a négerek számára a „demokrácia" és „szabad" választás szavak azoknak a szájában, akik lábbal tiporják az amerikai néger állampolgárok millióinak legelemibb jogait.

Az angolszász „faji felsőbbrendűség" maga-csinálta lovagjai még azzal sem fárasztják magukat, hogy elkendőzzék a hitleri faji hazugsággal való cinikus pöffeszkedésüket. De ugyanakkor ravaszok is. Sajnos, a négerek közt akadnak olyanok, akik szavaikkal és tetteikkel maguk is segítik elrejteni annak a politikai irányvonalnak valódi jellegét, melyet Amerika jelenlegi urai az országra és az egész világra rá akarnak erőszakolni. Csökkenteni akarják a négerekkel szemben alkalmazott bánásmód halálos fenyegetését és ezáltal segítség nélkül és fegyvertelenül ki akarják őket szolgáltatni az ellenség „gyengéd könyörületességének". El

akarják tompítani a harc élét, melyet a tömegek a négerek jogaiért vívnak, meghamisítják követeléseiket, szűk és illuzórikus célokat tűznek ki elébük, ezáltal elszakítják a négereket igazi szövetségeseiktől a közös ellenség — az amerikai imperializmus ellen vívott közös harcban. Nyilvánvaló, hogy a néger népet érdekei és jövője szorosan egybefűzik a világ demokratikus táborával, Afrika, Ázsia, Latin-Amerika gyarmati és félgyarmati sorban lévő, szabadságukért harcoló millióival.

A négereknek választaniok kell. Semmikép sem engedhetik meg, hogy felhasználják őket, mint eszközt az új fasizmus szolgálatában. A népi demokráciák oldalán működő aktív erővé kell válniok. A négerek az Egyesült Államokban már történelmileg is hatalmas haladó erőt képviselnek. Demokratikus befolyásuknak és hatalmuknak teljes súlyát latba kell vetniök az imperializmus ellen. Ha engedik, hogy az imperializmus erői győzzenek, az egyet jelent a rabszolgaság visszatérésével. A háború után egyre nyilvánvalóbbakká váltak a reakció tervei, hogy a négereket „az őket megillető helyre" szorítsák vissza.

Az egész néger világ azt várja az amerikai négerektől — akik a világreakció központjában élnek — hogy leplezzék le az áldemokráciába burkolózó imperialista keselyüket, leplezzék le igazi, rabló szándékaikat. Afrikát nyiltan előretolt bázissá építették ki az amerikai tőke új rabszolgaháborúja számára. A Délafrikai Unióban hatalomrakerült a Marshall-Truman elvvel támogatott leplezetlen fasizmus. A néger szabadság egyik legéletbevágóbb követelménye az, hogy meghiúsuljon ez a barbár terv, melynek célja a világ meghódítása.

A világ népei már régóta keresztüllátnak Amerika urainak képmutatásán, akik a demokrácia jelszavait hangoztatva, a négereket gyűlölettel teli elnyomásban tartják. A négerek résztvesznek és részt is kell venniök abban a titáni küzdelemben, mely az egész világon folyik a békéért és a demokráciáért.

Ilyen körülmények között ma sokkal inkább mint valaha, tisztán kell látnunk a négerkérdésben. A négereknek nemcsak általános érdekeikkel kell tisztában lenniök. Világosan látniok kell, ki az ellenségük és hogy mik szabadságuk kivívásának leglényegesebb előfeltételei. Egyedül így tűzhetik ki feladataikat.

A négerkérdés megértése döntő jelentőségű minden haladó amerikai, különösen pedig a fehér munkások számára, mert az mindenekelőtt az egység kérdése, annak a kérdése, hogy hogyan egyesítsék a dolgozó nép tömegeit a közös célokért, a közös ellenség ellen vívott közös harcban. Az amerikai munkás többé nem té-

vesztheti szem elől, hogy a megoldatlan négerkérdés a munkásegység kialakulásának legfőbb akadálya, állandóan fékezi a demokráciáért és a szocializmusért folyó harcot és a Wall Street uralmát a munkásosztály és az amerikai nép fölött állandóan erősíti.

A négerkérdés, 15 000 000 fekete amerikainak a harca a földért, az egyenlőségért és a szabadságért, hatalmas erő és annak is kell lennie abban a küzdelemben, mely a demokratikus Amerikáért folyik a fasiszta reakcióval szemben. A négerek, mihelyt hatalmuk teljes súlyával tudnak fellépni, döntő jelentőségű tényezővé fognak válni, mely a mérleg serpenyőjét a haladás oldalára fogja billenteni.

Csupán érintettük azokat a hatalmas lehetőségeket, melyeket a négerek a demokratikus harc szempontjából jelenthetnek. Ezeket a hatalmas erőforrásokat azonban csak abban az esetben lehet a munkásság és az amerikai demokrácia ügyét szolgáló aktív segítséggé változtatni, ha a fehér munkások és a haladó elemek megértik és megalkuvás nélkül támogatják a négerek jogos és életfontosságú követeléseit.

Ez a könyv szerény kísérlet a négerkérdés leglényegesebb problémáinak összefoglalására és igyekszik ráirányítani a figyelmet a négerek egyenlőségért folytatott harcának alapvető követeléseire — a déli államokban a föld demokratikus felosztásáért és a néger nép felszabadításáért folyó harcra — amelyeket a közelmultban nem hangsúlyoztak eléggé. A szerző tökéletesen tisztában van a tanulmány hiányosságaival, következéskép csak segítségnek szánta a döntő probléma megvitatásához és tisztázásához.

E könyv előkészítése során sok felbecsülhetetlen segítséget kaptam, amelyért köszönetemet fejezem ki. Igen nagy hasznát vettem néhány kitűnő, irányadó munkának, melyeket idéztem is. Könyvemet nem írhattam volna meg a barátaimmal és kollégáimmal folytatott széleskörű és eredményes viták nélkül. A könyv általános irányvonala és a kérdés feldolgozása kollektív munka. A főgondolat kifejtésének bármilyen fogyatékosságáért egyedül magam vagyok felelős. Néhány barátom, akik olvasták a kéziratot és akiknek gondolatai és kritikái nélkülözhetetlenek voltak: Henry Winston, William Z. Foster, William L. Patterson, Benjamin J. Davis Jr., Elizabeth Lawson, A. W. Berry, Alexander Bittelmann, Edward Strong, David Gordon, James Allen, John Pittman, Herbert Aptheker, Theodore Bassett, Herbert Wheeldin, Maude White és Otto Hall.

Szeretném kifejezni nagyrabecsülésemet és köszönetemet: Doxey Wilkersonnak, a kézirat gondos és figyelmes átolvasásáért és számos kitűnő javaslatáért, melyek a nevelés területén szerzett széleskörű ismeretein és gyakorlati tapasztalatain alapulnak;

A. Landynek, a könyv kiadójának, akinek gazdag elméleti és gyakorlati ismeretei nélkülözhetetlenek voltak a kötetben tárgyalt számos nehéz kérdés megoldásában;

Elizabeth Greennek kutatásaiért, különösen a déli államokban a monopóliumok befolyásának kérdésével kapcsolatban, aminek az eredményét a függelékben csatoltuk;

Erik Bert statisztikusnak és írónak, az agrárkérdés alapos ismerőjének.

A kézirat sajtó alá rendezésében végzett technikai munkájukért köszönetet mondok Rhoda Lewisnak és Ann Rivingtonnak.

Köszönettel tartozom Doris Feldmannak a kézirat legépelésével végzett különösen gondos munkájáért.

Végül köszönetemet fejezem ki feleségemnek, Belle-nek, aki állandó buzdításával és gyakorlati segítségével lehetővé tette a könyv megjelenését.

I. FEJEZET

A PROBLÉMA

A négerkérdés az Egyesült Államokban mezőgazdasági eredetű. Magábafoglalja az elnyomott parasztság problémáját is, mely a feles-harmados bérletrendszer lóhátról parancsoló felügyelői, az adósság kényszerű ledolgoztatása, a krónikus földínség és függőség rendszerében, vagyis az ültetvényes rendszerben, a rabszolgaság maradványában él.

Ez a rendszer a valóságos jobbágyság érdekes kinövése a világ legmagasabb fokon álló ipari országának szívében. Rabszolgákat korbácsoló barbárság a „felvilágosult" huszadik századbeli kapitalista „kultúra" középpontjában: ez a magva Amerika „faji"-problémájának.

A FEKETE ÖVEZET

Ma, jóval a rabszolgarendszer eltörlése után, az ország egész 15 milliónyi néger lakosságából kb. 5 millió déli néger még mindig a fekete övezetben él, mely a történelem folyamán főképpen négerek által lakott összefüggő terület volt. Néger népességének száma egyenlő az északi és nyugati területek egész néger lakosságával és majdnem egyharmada az egész ország néger lakosságának. Ez a néger lakosság számbelileg nagyobb mint Svájc vagy Norvégia összlakossága. A fekete övezet magábafoglalja a déli államok központi gyapottermő vidékét, ahol a legerősebben gyökerezik az ültetvényes gazdálkodás; a mai peon farmok* a tegnapi rabszolga-ültetvényeknek felelnek meg.

A fekete övezet egy a tizenkét déli államot átszelő félhol-

* Peon-spanyol-amerikai paraszt, vagy földmunkás, akit a törvény erejével a földhöz kötnek addig, amíg adósságát le nem törleszti. — *A szerk.*

dat képez. Keleti fele Virginia tengerparti részéből indul ki, átvág Észak-Carolinán majdnem felöleli egész Dél-Carolinát, átmegy Floridán, Alsó- és Közép-Georgián és Alabamán, magábafoglalja Mississippit és Louisiana Deltát, éket vág Texas keleti és Tennessee délnyugati részeibe, nyugati támaszpontja pedig Dél-Arkansasban van.

A fekete övezet Amerika néger problémájának a központja, a probléma magva itt összpontosul. Itt van a fertőzés fészke, melyből a négerüldözés baktériuma szétárad az egész országba, megrontva a néger élet minden megnyilvánulását. Itt a fekete övezetbeli néger helyzetében található a magyarázata annak, hogy miért szorítják háttérbe Amerikában a négerek millióit gazdasági, szociális és kulturális téren. Idézzük Arthur F. Rapert, a jólismert déli tudóst:

„A fekete övezet az országnak az a része, ahol aránylag a legkevesebb felnőtt gyakorolja választójogát és egyben a tömör Dél legtömörebb része." Ez a terület a fehér faj felsőbbségének védőbástyája, ahol a négert kizárják a politikai életből és gyermekei előtt elzárják a megfelelő tanulási lehetőségeket. Minden intézmény azt célozza, hogy a néger „maradjon a helyén" és az erőszak, vagy az erőszakkal való fenyegetés mindíg feje fölött lebeg.

A fekete övezet egyben szülőanyja a nemzet elsőszámú gazdasági problémájának — bölcsője a Dél gazdasági és kulturális elmaradottságának. Az egyre növekvő számban lévő liberális déli fehérek közvéleménye kezdi lassanként megérteni, hogy ez a nyomasztó hatás nagy mértékben kihat a Dél fehér lakosságára is. Raper ezt mondja:

„Az emberek egymásközötti kapcsolatát Atlanta, Birmingham, Montgomery, Memphis, New Orleans és Dallas városokban nagy mértékben a fekete övezetbeli ültetvények lakóinak magatartása határozza meg, ahonnan e városok fehér és néger lakóinak nagy része jött. Ezeknek a városoknak az életszínvonalán megérezhető ennek az állandóan rosszabbodó helyzetben lévő területnek befolyása. Egy vidék helyzetén nem lehet igazán segíteni mindaddig, míg az ültetvényes — akinek munkásokra van szüksége — ezt helytelenül úgy értelmezi, hogy a fehér munkást a fekete fölé helyezi és mindaddig, míg a gyáros, akinek olcsó munkaerőre van szüksége, elérheti célját úgy, hogy a városi munkást a földmunkás a parasztság ellen uszítja. A fekete övezetben szószerint többmillió farmmunkás vár türelmetlenül arra az alkalomra, hogy még alacsonyabb bérért dolgozhasson, mint amennyit most a déli városokban a textil- és acélmunkásoknak fizetnek."

Nem meglepő tehát, hogy a hagyományosan „liliomfehér"* textiliparban a bérek fokozatosan esnek, minél mélyebben délre megyünk.

A KERÜLET-RENDSZER

A fekete övezetet sok önkényesen megállapított állam- és kerülethatár szakítja részekre és adminisztratív, igazságszolgáltatási és választókerületekre. Ezek a felosztások semilyen vonatkozásban sem felelnek meg a többségben lévő elnyomott lakosság gazdasági és politikai követelményeinek. A Dél igazi urai úgy osztják be a választókerületeket, hogy a négereknek szinte lehetetlen képviseletre szert tenni. Nyiltan bevallott céljuk az, hogy továbbra is fenntartsák a vidék túlnyomóan néger lakosságának politikai tehetetlenségét.

Az 1946-ban Georgiában megtartott kormányzói előválasztások eredményei drámai módon mutatják a kerületi hatóságoknak — mint a kormányzat eszközeinek — a konzervatív ültetvényesek érdekében játszott szerepét és azt a döntő fontosságú hatást, amelyet a kerületek az egész Dél politikájára gyakorolnak. A kerületi egységrendszer** segítségével, a választási eredményeket meghamisítva, a déli ültetvényesek érdekében a veszett Ku Klux párti Eugene Talmadge-t választották meg, annak ellenére, hogy ellenjelöltje James V. Carmichael az egész államban többséget kapott.

* „Liliomfehér"-nek nevezik azokat az üzemeket, ahol csak fehér munkásokat alkalmaznak. — *A szerk.*

** A kerületi egységrendszer 2—6 szavazatot ad egy kerületnek a lakosság számától függően. (206 szavazat szükséges az államban a többség eléréséhez.) Az a tény, hogy egy kerületnek maximálisan 6 szavazata lehet, hátrányos helyzetbe hozza a sűrűn lakott városi kerületeket.

„A REJTETT SZÉGYEN"

A közös rabszolgaság, közös mult, származás és törekvések által összekapcsolt néger nép problémái növekvő fontosságúak nemcsak Délen, hanem az egész országban is.

A déli konzervatívok mindig pontosan tudták, hogy milyen politikai robbanóanyag rejlik az adott helyzetben és a Talmadge-Bilbo-féle vad „fehér felsőbbségben hivők"-nek ez a „*rejtett szégyene*". Ezeket az állapotokat aljas fajelméletükkel igyekeznek takargatni. Ugyanaz a rémlátomás kísérti őket ma, mint rabszolgakereskedő őseiket: félelem attól, hogy a fekete többség politikai hatalomhoz jut; mert a fekete rabszolgák millióinak már egy csepp valódi szabadsága is megváltoztatná a Dél társadalmi képét. Csak csodálkozhatunk volt külügyminiszterünk, James F. Byrnes cinizmusán, aki a „szabad választások" nevében a keleteurópai népi demokratikus államokat támadja. Ha a szabad választások módszerét saját államának, a fekete övezetbeli Dél-Carolinának területén alkalmaznák, a választások végetvetnének annak a konzervatív klikknek és bitorolt hatalmának, amelyet Mr. Byrnes valójában képvisel. Kiváló volt külügyminiszterünk 1922-ben ért el tüneményes politikai karrierjének első állomásához, amikor 4163 szavazattal beválasztották a Kongresszusba egy olyan kerületben, melynek 300 000 főnyi lakossága van.

Amerika lakosságának nagy tömege semmit sem tud a fekete övezetben lakó, rabszolgasorban élő nagy néger közösségről és demokráciánkra gyakorolt ártalmas hatásáról.

Az igazság a fekete övezet valódi helyzetéről — amelynek megismerése a négerprobléma komoly taglalásánál oly fontos szerepet játszik — eltemetve marad a széles rétegek által nem olvasott írók munkáiban. A szövetségi vagy állami hivatalok döntő fontosságú statisztikai adatokat hagynak ki, hamisítanak meg, vagy ködösítenek el jelentéktelen apróságok tömegével (ez alól az Egyesült Államok Népszámlálási Hivatala sem kivétel) és csak a legfárasztóbb kutatás útján lehet ezeket az adatokat előásni. Karl Brandt, a mezőgazdasági statisztika kritikusa, a *Social Research* lapjain egy évtizeddel ezelőtt rámutatott:

> „A farmmunkások összeírásánál a népszámlálás nem tesz különbséget a feles-harmadosbérlő, s a farmtulajdonos, aki birtokát egyedül, vagy egy intéző segítségével kezeli, és a bérlő között, aki bérelt farmon gazdálkodik. Ezzel az eljárással a népszámlálás eltörölte azt a sajátosságot, amely ennek az országnak és sok másik országnak gazdasági felépítésére a legjellemzőbb. *Bármilyen furcsán hangzik is, a mostani amerikai mezőgazdasági statisztikákban az ültetvény nem szerepel.*"

Ez csak egyike azoknak a vonatkozásoknak, amelyekben a népszámlálási statisztika elmulasztja a fekete övezet népességének fontos jellemzőit felmutatni.

A NÉGERLAKTA TERÜLET

Ahhoz, hogy a négerkérdést a maga egészében tökéletesen megérthessük, először világosan látnunk kell azt, hogy állam- és kerülethatárok ellenére a fekete övezetnek önálló jellege van. Lakossága főként néger, akik itt szilárd területi egységet alkotnak.

Az 1940-es amerikai népszámlálás szerint a fekete övezetben 180 olyan kerület volt, ahol négerek voltak többségben 50—85%-os arányban. A néger többségű kerületek összlakossága 1940-ben 4 237 739 volt. Ebből összesen 2 642 808 (vagyis 63%) volt néger.

A négerek tömörülése azonban semmiesetre sem korlátozódik azokra a kerületekre, ahol négerek többségben vannak, az ilyen kerületek csupán a közösség magvát alkotják.

Nyilvánvaló, hogy néptömörüléseknek állam- vagy kerülethatárok nem szabnak határt. A tömör négerlakta terület átterjed az ilyen vonalakon túl a szomszédos kerületekbe is. Ezt az 1940-es népszámlálás is bizonyítja. Körülbelül 290 olyan kerületet sorol fel, amelynek 30—50%-os néger lakossága van.

A sűrűn négerek által lakott terület kb. 470 kerületet ölel fel, átlagosan 48,7%-os néger lakossággal. Nem kísérletezünk azzal, hogy mereven meghatározzuk a fekete övezet határait. Bárki azonban, akit nem vakítottak el teljesen a jelenleg érvényes és önkényesen felállított állam- és kerülethatárok, láthatja, hogy ezekhez a kerületekhez tartozó területen belül van egy jól meghatározható, tömör és szilárd négerlakta terület.

1940-ben az egész fekete övezet lakossága (beleértve mind a többségben négerek által lakott kerületeket, mind a periférikus területeket) összesen 10 256 289 fő volt, amelyből 4 993 612 (48,7%) volt néger.

A következő táblázat — amely az Egyesült Államok Népszámlálási Hivatalának a fekete övezetben levő kerületek 1860. és 1940. évek közötti időszakra vonatkozó népességi statisztikáján alapszik — világosan mutatja a történelmileg folyamatosan fennálló néger terület létezését.

Népszámlálás éve	Össz-lakosság	Néger lakosság	Összlakossághoz viszonyítva a négerek százalékos aránya
1940	10 256 289	4 993 612	48,7%
1930	9 525 865	4 790 049	50,3%
1920	8 968 132	4 806 565	53,6%
1910	8 387 958	4 842 766	57,7%
1900	7 498 900	4 488 991	59,9%
1890	6 465 307	3 866 792	59,8%
1880	5 750 410	3 466 924	60,3%
1870	4 431 597	2 560 263	57,8%
1860	4 362 009	2 461 099	56,4%

A „TÖMEGKIVÁNDORLÁS" ELMÉLETE

Vannak, akik azt állítják, hogy a fekete övezetbeli néger többség rohamosan hanyatlik a nagymérvű elköltözések, a valóságos „tömegkivándorlás" következtében, mely különösen a mult háború folyamán* öltött hatalmas méreteket. Ezt az állítást a fenti táblázat számadatai és a néger vándorlások mérvére vonatkozó legújabb becslések is megcáfolják.

Igaz az, hogy a fekete övezetben a néger lakosságnak az egész lakossághoz való arányában csökkenés állt be az évek folyamán; ez az irányzat már a polgárháború óta mutatkozik. Az is igaz, hogy egy állandó, méghozzá erős csökkenés állt be a néger többségű kerületek számában, különösen 1900 és 1940 között, amikor is számuk 300-ról 180-ra, azaz 37 %-kal csökkent. Mindezek ellenére azonban a néger lakosság összessége nem csökkent, sőt emelkedett, bár a fehér lakosságéhoz viszonyítva ez az emelkedés csekély volt. Bár a néger többségű terület tovább zsugorodott, a csökkenés az 1930—40-es években hirtelen lelassúdott, sőt 1900 óta először mutatkozott emelkedés a néger lakosság számában.

Ezek a tények igazolják, hogy a puszta statisztikai adatok nem elegendők ahhoz, hogy megértsük, mi történik a fekete övezetben élő néger közösséggel, de a számok semmiesetre sem mutatják azt, mintha ezen a területen a néger lakosság tömörülése felbomlóban volna. Táblázatunk számadatai csak az 1910—1930 közötti évtizedekben mutatnak csökkenést a néger lakosságban, abban az

* Dr Edwin R. Embree, a Julius Rosenwald Alapítvány elnöke azt állítja, hogy „talán 15 év mulva látni fogjuk, hogy az északi és déli négerek aránya felcserélődött, 9 millió négerrel az északiak javára". (Lásd „*The negro Digest*" 1946 febr. sz. 6. old.)

időben tehát, amelyben a néger többségű kerületek számában is a legnagyobb csökkenés állt be. Ez az időszak a „nagy vándorlások" időszaka volt és az első világháború gazdasági fellendülése és a huszas évek gazdasági prosperitása következtében állt be. Ez a csökkenés világosan mutatja a népesség olyan elemeinek „menekülését", akik el tudták magukat szakítani a hátramaradt, pangásban lévő mezőgazdasági területektől és akiket a kapitalista ipari terjeszkedés követelményeinek megfelelően az ipar városi központjai magukhoz vonzottak. Amikor a háborús és háború-utáni fellendülés helyébe az 1930—1940-es nagy válság és depresszió lépett, a fekete övezet teljes néger lakossága nagymértékben megszaporodott és a néger többségű kerületek csökkenésének üteme is lelassult.

Világos tehát, hogy a néger lakosság csökkenése és szaporulata, tömörülése a fekete övezetben, az Egyesült Államokban a monopolkapitalizmus fejlődését kísérő gazdasági hullámzás következménye volt. Ennek a koncentrált néger területnek esetleges feloszlása kizárólag az ország egészében állandóan és megszakítás nélkül folyó ipari terjeszkedés és gazdasági fellendülés következményeként állhatna be. Azonban semmi olyant nem látunk a kapitalista fejlődés perspektívájában, ami egy ilyen feltételezés valóraválását biztosítaná. Ha tehát inkább a tényekre szorítkozunk és nem engedjük, hogy gondolatainkat vágyaink befolyásolják, akkor nem a fekete övezetbeli néger tömörülés feloszlása a legjellegzetesebb, hanem annak makacs továbbélése.

VÁNDORLÁS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ALATT

Vajjon érintették-e ennek a vidéknek szilárdságát a második világháború alatti vándorlási hullámok? A Népszámlálási Hivatal által 1945-ben kiadott speciálisan háborús időkre vonatkozó jelentés szerint a színes lakosság között „tíz túlzsúfolt hadiipari központban majdnem 300 000 újonnan letelepedett néger volt". Három e központok közül déli város volt.

Még ha nagyvonalúan el is tekintünk más kereskedelmi és ipari gócpontokba való áttelepüléstől — amelyek ebben a jelentésben nem szerepelnek — akkor sincs bizonyíték arra, hogy a fekete övezetbeli néger lakosság száma az 1940. évinél nagyobb csökkenést mutatott volna — vagyis, hogy az ottani tömörülés feloszlóban lenne. Sőt továbbmenve azok a tényezők, amelyek egy ilyen esetleges hanyatlást okozhatnának, kétségkívül megszűntek a háború befejezésével és felváltotta őket a bekövetkező krízis és

depresszió bénító hatása. A monopoltőke, mely a tömegvándorlásokat előmozdító viszonyok kialakulásáért felelős, egyúttal automatikusan meg is állítja a vándorlásokat, a fellendülés után következő gazdasági depresszióval.

A legutolsó népszámlálás alapján rendelkezésünkre álló adatok megmutatják, hogy még a háborús 1940 — 1947-es években is — melyek lendítőleg hatottak a nagymérvű vándorlásokra — a Dél teljes néger lakosságának száma lényegében változatlan maradt. (1947-ben összesen 9 530 000, 1940-ben 10 007 232.)

A háború alatt leginkább a mezőgazdaságból tértek át más foglalkozási ágakra. Az ezzel kapcsolatos változások nagysága mindaddig csupán találgatásokon alapult, míg 1948 januárjában a Népszámlálási Hivatal napvilágra hozta azt a tényt, hogy a színes lakosság 60%-a (ennek 96%-a néger) 1947 áprilisáig városi lakos lett, az 1940-es 48%-kal szemben. Bár a színes lakosság száma 50%-kal gyorsabban emelkedett mint a fehér (7 év alatt 11,6%-os szaporulat a fehér lakosság 7,5%-os szaporulatával szemben), a vidéki farmokon élő néger lakosság száma kb. 1 270 000-rel, azaz több mint 26%-kal csökkent, míg a városi néger lakosság 2 550 000-rel, azaz kb. 40%-kal emelkedett. Volt bizonyos áttelepülés a farmokból falvakba is.*

Az 1940—44-es jelentés vizsgálata továbbá azt mutatja, hogy a négerek nem csupán a fekete övezetből költöztek el, sőt nem egyedül a Dél vidéki területeiről. Valójában a néger vándorlás eddigi, az 1870 és 1941-es évek között uralkodó irányában változás fedezhető fel. A második világháború alatti vándorlások eltérnek a pusztán dél-északi iránytól, amely eddig jellemző volt. Így, bár

---

* *Százalékos változás 1940—1947 között.*
A színes lakosság városokban és vidéken való megoszlása

Terület	*Összesen*	*Városi*	*Vidéki*	*Vidéki, nem farmon lakók*	*Vidéki, farmon lakók*
Egyesült Államok	11,6	39,7	— 14,2	12,3	— 26,3
Északkelet	66,1	79,5	— 51,0		
Északközép államok	49,9	57,7	5,2		
Dél	— 4,8	16,6	— 16,7		
Nyugat	67,1	76,9	56,6		

A színes lakosság legnagyobb része, kínaiak, japánok stb., nyugaton laknak. A néger lakosság százalékos szaporulata természetesen sokkal nagyobb volt.

a legutóbbi vándorlások délről indultak ki, három, a jelentésben említett tíz központ közül, magában a fekete övezetben vagy külső határán volt: Charlestown, S. C.; Hampton Roads, Va és Mobile, Ala városokban.

Általában a mostani háborúban a négerek északra költözése nagyságában és jelentőségben össze sem hasonlítható az első világháború alatti vándorlásokkal. A négerek alkalmazását a hadiiparban erősen késleltette egyrészt az, hogy mind Északon, mind Délen a városokban óriási fehér munkanélküli tartalék volt, másrészt pedig a munkaadók ősrégi politikája szerint a négereket kell „utolsónak alkalmazni".

1942-ben Charles S. Johnson ezt írja:

„Amikor az Egyesült Államok Munkaközvetítő Hivatala működésének csúcspontján állt, négerek és más színesek csak 3%-át képezték a munkásoknak, akiket húsz nagy hadiüzemben helyeztek el és kevesebb mint 3% volt köztük olyan, aki résztvett a felvétel előtti kiképző tanfolyamokon. Jelenleg kb. 1% vesz részt ezeken a kiképző és ismeretfelújító tanfolyamokon. Egy városban ... amelyben két hatalmas hajóépítő vállalat működik, országszerte kerestek

---

Az Egyesült Államok városi és vidéki színes civil lakosságának vidékenkénti megoszlása 1947 áprilisában és az összes lakosság 1940 áprilisában

Terület	*Összesen*	*1947 Városi*	*Vidéki*
Északkeleti államok	2 342 000	2 271 000	71 000
Északközép államok	2 253 000	2 016 000	237 000
Dél	9 530 000	4 233 000	5 297 000
Nyugat	892 000	489 000	403 000
Összesen	15 017 000	9 009 000	6 008 000
Összesen *vidéki farmlakó* ..			3 481 000

Terület	*Összesen*	*1940 Városi*	*Vidéki*
Északkeleti államok	1 410 009	1 265 142	144 867
Északközép államok	1 503 362	1 278 105	225 257
Dél	10 007 323	3 631 238	6 376 085
Nyugat	533 711	276 394	257 317
Összesen	13 454 405	6 450 879	7 003 526
Összesen *vidéki farmlakó* ..			4 752 726

Forrás: Kereskedelmi Minisztérium, Népszámlálási Hivatal, 1948 január 19-i kiadvány. 9. sz. 20. old.

hajógyári munkásokat annak ellenére, hogy az Egyesült Államok Munkaközvetítő Hivatalának jelentése szerint 6000 néger munkás volt munkára előjegyezve annak a városnak Munkaközvetítő Hivatalánál."

Tehát azok, akik a Dél négerkérdését könnyedén — a négerek békés kivándorlásával — akarják megoldani, nem vették figyelembe azokat a mély gazdasági és történelmi tényezőket, amelyek kialakították a fekete övezetet, a néger tömörülés fő területét ebben az országban — azokat az erőket, melyek ma is odahatnak, hogy ez a terület továbbra is változatlan formában megmaradjon.

A vándorlás okát — és megoldását — nem lehet egyedül száraz statisztikai adatokban megtalálni. A vándorlások oka egyrészt a monopoltőke mindent átfonó működése, mely éppoly gyorsan becsapja a kaput a kivándorlások előtt, mint amilyen gyorsan előzőleg kinyitotta, másrészt a fekete övezetet uraló ültetvénygazdaság és ennek viszonya az egész ország gazdaságához.

II. FEJEZET

AZ ÜLTETVÉNY – AZ ELNYOMÁS ESZKÖZE

Az a mondás járja, hogy a Dél „szép vidék". Jóltermő, kincsekben gazdag föld, amelyben minden megterem. Hullámzó gyapotföldei, enyhe klímája, híres vendégszeretete, „jókedvű és gondtalan, bendzsót pengető négerei" régóta szerepelnek a költészetben, népmesékben és zenében.

De a magnoliavirág édes illata nem tudja elnyomni az igazi Dél bűzét: a romlás, nyomasztó szegénység, pusztító tudatlanság és kínzótáborszerű ültetvények bűzét. Az egész ország lakossága közül a déli táplálkozik a leggyengébben, az ő lakásviszonyai a legrosszabbak, ő öltözködik a legszegényesebben és az ő keresete a legalacsonyabb. Ezek az alacsony bérek, a rossz lakásviszonyok, a nem kielégítő táplálkozás — röviden a déli lakosság legnagyobb részének mély nyomorúsága az ültetvényes területeken uralkodó jelenlegi mezőgazdasági viszonyokból ered és azoknak következménye.

A NAGY DÉLI SZERENCSEJÁTÉK

A déli ültetvényes rendszer egy nagyarányú árutermelő gazdálkodás.

A gyapotot, a legtöbb pénzt hozó terményt a világpiac számára termelik. Bár a harmincas évek közepén a gyapot helyett a kukorica lett az ország fő kereseti forrása, a gyapotnak országunk mezőgazdaságában való fontosságát megvilágítja az a tény, hogy 1944-ben a gyapot és gyapotmag-termés Amerika farmereinek másfél milliárd dollárt hozott, ami egyenlő a búza másfél milliárdos hozamával.

A Dél termőföldjének több mint felét gyapottermelésre

használják fel. Több mint kétmillió farmercsalád (az Egyesült Államok összes farmercsaládjának egyharmada) gyapotfarmon él.

Történelmileg, a néger mezőgazdasági munkások legnagyobb része mindíg a Gyapot mindenható uralma alatt dolgozott és teljes mértékben a Gyapottól függött. Az ország fő gyapottermelő vidéke a négertöbbségű fekete övezet területén belül fekszik.

Bár néger tulajdonosok, bérlők és feles-harmadosbérlők a déli termővidéknek csak egytizedét művelik, majdnem egyharmadát termelték 1929-ben ezeken a földeken az ország egész gyapottermésének. Ezenfelül a néger farmmunkások a fehérek által vezetett farmokon is termelnek további gyapotmennyiséget.

Az ültetvényes rendszer közismert arról, hogy a legfelelőtlenebb és a legszemérmetlenebb módon zsákmányolja ki munkaerőit, mert szüksége van nagyszámú olcsó, átlagos színvonalon aluli, alárendelt és függő helyzetben levő munkaerőre. Itt — mint később látni fogjuk — nem a szokásos kapitalista profitról van szó, hanem extraprofitról.

A néger ültetvény munkásokból nyert hatalmas haszon hasonló az elmaradott gyarmati munkaerőkből kicsikart imperialista sarchoz — amely arra szolgál, hogy az alacsony sorban levő földmunkáson élősködő nagytömegű parazitát ellássa. Ebbe a kategóriába tartoznak a felügyelők, ültetvénytulajdonosok, bankárok, részletre áruló kereskedők, fel egészen a Wall Street pénzemberekig és részvényesekig. Ehhez a díszes gárdához kell sorolni természetesen a hivatásos gyapot-ügynököt, vagy spekulánst is. Hasznuk nagyságát megvilágítja az a tény, hogy maga a gyapottermelő csak 15 centet kap abból a dollárból, amit a fogyasztó a gyapotáruért ad.

A négerek jobbágyokhoz hasonló kizsákmányolását törvényes és törvényen kívüli elnyomó intézkedések biztosítják. Ezeknek előzményei visszanyúlnak a rabszolgaság sötét multjába. A mindenfajta, félig rabszolgai tilalommal elnémított és gúzsbakötött feles-harmados bérlő áll a modern ültetvényesmunka középpontjában, akit a mai rabszolgahajcsároknak avval szolgáltatnak ki, hogy „csak a gyapottermelésre és szolgaságra" alkalmas.

„ÖSZVÉR ÉS EGY-BARÁZDA" RENDSZER

A Dél legnagyobb részén a gyapottermelés primitív és sok munkát igénylő technikája nem változott lényegesen a rabszolgaidők óta. Az ország gyapottermő vidékén a gépesítés alacsony fokon áll. Az „öszvér és egy-barázda" rendszer ma is jellemző az ország gyapottermelő módszerére.

A régies és elavult technika fennmaradásának kényszerű következménye az, hogy a gyapotövezetben a munkaviszonyok és életszínvonal alacsonyabb mint bárhol másutt az országban. Ez pedig azt eredményezi, hogy ez a vidék egy nagy, pangásban levő mezőgazdasági „tartalék"-nak lett az alapja, amely lenyomja az egész Dél munka- és kulturális színvonalát és fenyegeti a szervezett munkás bérét — még Északon is.

Amikor a földet évről évre gyapottal vetik be, akkor ennek a földnek megmunkálásához több munkára van szükség, mint bármely máséhoz. Például ha ugyanazon a gyapottermelésre felhasznált területen kukoricát termelnének, annak megmunkálásához a gyapottermelésre fordított időnek felénél kevesebbre volna szükség. Ha zabbal vagy kaszálónak vetnék be ugyanazt a területet, a gyapot megmunkálásához szükséges munkának $1/6$—$1/5$ részére volna csak szükség.

A gyapotot a világpiac számára termelik. Más gyapottermelő országok és új, gyapotot helyettesítő anyagok versenye, (pl. nylon) a dolgozó gyapottermelő paraszt és farmmunkás intenzívebb kizsákmányolását eredményezték. Ezek az áldozatok arra kényszerültek, hogy versenyezzenek az imperializmus gyarmati jobbágyaival a világ más gyapottermelő vidékein. Nem meglepő tehát, hogy az egyiptomi fellah, a keletázsiai kuli és a brazil peon éhhalál határán levő életszínvonala arra szolgál, hogy megerősítse a déli államok feles-harmados bérlőinek tradícionálisan alacsony, az ültetvényes gazdálkodás fél-rabszolgarendszerén alapuló életszínvonalát.

AZ EGYFORGÁSOS TERMELÉS

A gyapottól való egyoldalú függés a vidék egyik fő baja, mert a gyapottermelés manapság veszedelmes vállalkozás.

Az Országos Rendkívüli Tanács-nak a déli gazdasági helyzetről szóló jelentése a következőket mondja:

„A világnak nincs még egy olyan vidéke, amely jólétét és oly sok ember sorsát évről évre egy és ugyanazon termény

piacán tenné kockára. Ez a szerencsejáték veszélyes. Kevés más termény van, amely oly heves és előre nem látható árváltozásoknak volna kitéve mint a gyapot. 1927-ben a gyapotfarmerek 20 centet kaptak egy font gyapotért, 1929-ben 16, 1931-ben 6, 1933-ban 10 centet. Az elmúlt évtizedben csak egyszer változott a gyapot ára 10%-nál kevesebbel két aratás között. Öt év alatt háromszor ugrott több mint 40%-kal, egyszer felfelé, kétszer lefelé."

1946 nyarán a gyapot ára felment fontonként 39 centre. Ugyanez év őszén bekövetkezett gyapotpánik folyamán — amely az utóbbi 25 év legszörnyűbb pánikja volt — nyilvánvalóvá vált, hogy ez mesterségesen felemelt ár volt. A gyapot ára 29 centre zuhant és néhány hét alatt többszáz millió dollár tűnt el gyapotértékekben, pusztulásba döntve a gyapottermelők ezreit.

Kétségtelen, hogy az ültetvénytulajdonosok ezt a szerencsejátékot azért tudják folytatni évről évre, mert valóságos jobbágysorban élő munkaerők fölött rendelkeznek, akikre a kockázat javarészét átháríthatják.

A NEM TÚL JÓ FÖLD

Az egyforgásos rendszer pazarló termelő módszere a történelemben eddig ismert módszerek közül a legkíméletlenebbül zsákmányolja ki a természeti és emberi erőforrásokat.

Ismert tény, hogy a gyapot, dohány és kukorica igen gyorsan használják fel a termőtalaj természetes gazdagságát. Évről-évre ilyen terményekkel bevetett földek kimerülnek és sokkal hamarabb mennek tönkre, mint azok a földek, amelyeken a nagy pénzt hozó terményeket zöldségfélével, hüvelyes terményekkel váltogatják.

A talaj romlása a legtöbb gyapottermelő vidéken igen előrehaladott stádiumban van. A vidék egykor gazdag földjének nagyrésze csupaszon maradt, ki van téve a vízmosásnak, termékenységét pedig kiszívták a gyapottermelés talajrontó módszerei.

Egy 1933-ban megejtett próbavizsgálat kimutatta, hogy a déli termőföldeknek kb. $^1/_3$-át a víz elmosta és az egész országban található vízmosta földeknek több mint a fele Délen volt. Az Országos Rendkívüli Tanács jelentése megállapította, hogy a Dél — vízmosás következtében — évente több mint 300 millió dollár értékű termékeny talajt veszít.

Nagymennyiségű műtrágyát használnak fel abban a hiábavaló igyekezetben, hogy a talajt megmentsék. A nemzet jövedelmének csak egyötöde a déli államoké, azonban a teljes műtrágyafogyasztás három ötödét ott használják fel. A földtulajdonos szempontjából nézve ez azt jelenti, hogy évi részletekben eladja termőföldjét.

A fenti bajokhoz járul még az, hogy a mezőgazdasági területek rendkívül sűrűn lakottak. A korlátozott kiterjedésű mezőgazdasági vidék sovány forrásait olyan mértékben özönlik el és igyekeznek még jobban kihasználni, amihez hasonlót más mezőgazdasági szektorban nem találhatunk. „1860 óta keveset változott a termőföldek nagysága a délkeleti farmokon. Új földeket alakítottak termőföldekké, ugyanolyan gyorsan, ahogy a régi földek kimerültek." Mint azonban már láttuk, ugyanezen idő alatt a fekete övezet lakosságának száma több mint kétszeresére nőtt.

Gunnar Lange „A Dél mezőgazdaságának irányzatai" című tanulmányában ezt a következőképpen összegezi:

> „Arra a következtetésre juthatunk tehát, hogy — miután a farmföldek mennyiségében meglehetősen jelentéktelen változások vannak, a mezőgazdasági lakosságnak és a déli négereknek jelenleg kevesebb föld áll rendelkezésre megélhetési forrásként, mint egy generációval ezelőtt. Ez a tendencia továbbra is ilyen irányú, ami azt jelenti, hogy ha a további föld-elmosások elkerülésére erélyes intézkedéseket nem tesznek, a farmlakosságnak a jövőben még kevesebb használható földje lesz, mint jelenleg."

A Délt mezőgazdasági felépítésének ezek a jellegzetességei különösen sebezhetővé teszik a világszerte uralkodó mezőgazdasági válság pusztításaival szemben, mely az első világháború óta krónikussá vált. A Dél a válság következményeitől jobban szenvedett, és kevésbbé tudott magához térni, mint mezőgazdaságunk bármely más szektora.

Becslés szerint a vidék legjobb farmföldjeinek 85—95%-a néhány ezer nagyültetvényes erőszakos ellenőrzése alatt áll. Számuk kevesebb, mint az összes fehér birtoktulajdonosok 10%-a. Több mint ezer családos kisfarmer küszködik állandó bizonytalanságban, igen szegény földön, a nagy ültetvények határszélén, csak minimális szükségleteket biztosító életszínvonalon. A képet kiegészíti, hogy sok földnélküli bérlőnek nem lehet saját földje, különböző társadalmi és jogi megszorítások miatt, amelyek közül sok még a rabszolgaidőből származik.

AZ ÜLTETVÉNYRENDSZER

Az ültetvényrendszer, mely a gyapottermelő Dél nagyméretű farmjai birtoklásának legelterjedtebb formája, lehetővé teszi az ültetvénytulajdonos számára azt, hogy egész földjét egy tagban műveltesse meg, a bérlőrendszer egy különös típusa, a feles-harmados és részesbérlet rendszer segítségével.*

A Dél farmereinek több mint a fele sajátos módon bérli a földet. Ezen a vidéken a dolgozó parasztok 60%-ának át kell adnia munkája eredményének ¼-ét, ⅓-át, felét, vagy még ennél is többet, a föld megmunkálási joga fejében. A munka tehát megmegoszlik olymódon, hogy azok, akik a föld legnagyobb részének birtokosai, nem végeznek mezőgazdasági munkát és azoknak, akik a munka legnagyobb részét végzik, nincs birtokuk.

Az ültetvények összeírása 1910-ben ezen a vidéken a földbirtoktulajdon magasfokú koncentrációját mutatta.** A megvizsgált területen az ültetvénygazdaságok negyedrésze a birtokosok egytizenkettedének tulajdonában volt.

Az ültetvényes feles-harmados bérlet szívósságát az mutatja, hogy Délen a bérlőrendszer — az ország többi részéhez viszonyítva — mennyire elterjedt. Sőt, ez a bérlőrendszer növekedőben van és ez volt 1930-ig a Dél farméletében a legszembetűnőbb irányzat. Ez a növekvő bérlőrendszer különösen a feles-harmados bérlő kategóriában áll fenn. Ez a leggyakoribb kapcsolat az ültetvényeken a tulajdonos és bérlő között.

Az 1930—1940-es évtized népszámlálási adatai a bérlőrendszer növekedő irányában fordulatot mutatnak, aminek az az oka, hogy a válság éveiben a bérlők és feles-harmados bérlők ezreit dobták ki a bérletekből. A fekete övezet néger népszámlálási adatai azt mutatják, hogy annak ellenére, hogy az 1930—1940-es évtizedben a feles-harmados bérlők száma csökkent, a részes művelésben százalékos emelkedés volt.

---

* A népszámlálás mezőgazdasági statisztikája, mint azt az első fejezetben megállapítottuk, nem ismeri el az ültetvények létezését. Ezáltal elködösítik a Dél mezőgazdaságában uralkodó valódi osztályviszonyokat. Karl Brandt tanulmányában, mely a mezőgazdasági statisztikában jelenleg uralkodó gyakorlatot bírálja, megjegyzi: „Paradox módon (az ültetvény) a statisztikában közvetlen versenytársa és ellenfele a kis családi farm álruhájában szerepel. Miután a népszámlálás a feles-harmados bérlőt farmmunkásnak nevezi, farmnak pedig a megművelt föld 22 acre kiterjedésű részét, (1 acre = 0,703 kat. hold) vagy 42 acre-nyit abból az egész földből, amelyen a farmmunkás dolgozik — senki sem tudja, hogy 1920-ban, 1925-ben, 1930-ban vagy 1935-ben hány ültetvény volt az Egyesült Államokban." (Karl Brandt, „A népszámlálás hamis terminológiája és következményei a mezőgazdaságra" *„Social Research"* (22. old. 1938. febr.).

A Mezőgazdasági Minisztérium 1945-ös népszámlálása nyers anyagot szolgáltat ugyan az ültetvényes gazdálkodás elemzéséhez, de továbbra is folytatják az előző népszámlálások elködösítő irányzatát. A Dél megbízható tanulmányozóinak azonban számolniok kellett az ültetvények létezésével. Holley, Winston és Woofter „Az ültetvényes Dél, 1934—1937" című tanulmányukban úgy határozzák meg, hogy ültetvény az, amelyen öt vagy több család él, beleértve a gazdálkodót. Igaz, hogy ennek a meghatározásnak az a hibája, hogy kizárja azokat a farmokat, amelyekben egy tulajdonos és 1—3 ottlakó feles-harmados bérlő, vagy mezőgazdasági munkáscsalád van, tehát éppen a legkisebb részes művelés marad ki.

** Az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának 1945. évi népszámlálási adatai túl későn érkeztek be ahhoz, hogy ebben a tanulmányban fel tudnánk használni, de nincs semmi olyan jel, ami a földtulajdon koncentrációjának irányváltozását jelezné. Egy szemelvény a népszámlálás adataiból mutatja, hogy például Mississippi államban a gyapottal bevetett területek 60%-a „multiple-unit farm"-okhoz tartozik. A Mississippitől keletre fekvő öt fő gyapottermelő államban a gyapotföldek 40%-a az ültetvényekhez tartozik. A népszámlálásban nem szerepelnek azok a hatalmas „single-unit farm"-ok, amelyeken fizetett munkaerőket alkalmaznak feles-harmados bérlők helyett. A multiple-unit farm tulajdonosa birtokát részekre osztja, bérlőkkel műrelteti meg, míg a single-unit farmot a tulajdonos osztatlanul, saját maga műveli meg fizetett mezőgazdasági munkásokkal.

Az 1910-es ültetvény-népszámlálás azt mutatja, hogy 325 déli kerület megművelt területének egyharmada 39 073 farmer tulajdonában volt. (Ebből 33 908 a hét gyapottermelésben vezető állam 270 kerületében volt). Ültetvényeik átlagosan 724,2 acre terjedelműek voltak, amiből 405,3 acre megmunkált föld volt. Ezeken az ültetvényeken összesen 398 905 bérlő volt. Az ültetvényeknek majdnem egyharmadán tíz, vagy több bérlő volt és a vizsgálat tárgyává tett kerületek megmunkált földjének 18%-át foglalták magukba. Ezeknek az össz-számadatoknak további vizsgálata azt mutatja, hogy az ültetvények 68,09%-án 5—9, 23,49%-án 10—19, 7,5%-án 20—49 bérlő volt.

412 ültetvényen (1,1%) 50, vagy ezen felül volt a bérlők száma és átlagosan 2084 acre megmunkált föld volt. Minden egyes ilyen nagy ültetvény átlagos értéke 103 002 dollár volt. (Lásd T. J. Woofter: Ültetvényes és bérlő a gyapotültetvényen" 18. old. Anna Rochester: „Miért szegények a farmerek?" 64. old., James S. Allen: „A négerkérdés az Egyesült Államokban" 40. old).

AZ ÜLTETVÉNY A FEKETE ÖVEZETBEN

Az ültetvényrendszer középpontja a fekete övezet, mely ugyanakkora kiterjedésű, mint a régi gyapot övezet Délen, kivéve a Yazoo-Mississippi Deltát. Ez a kizárólag ültetvényes terület főképpen 1880 után fejlődött ki. Itt maradt fenn az ültetvényrendszer a legszilárdabban a farmrendszer uralkodó formájaként és uralja a vidék gazdasági, politikai és kulturális életét.* A földtulajdon itt a legkoncentráltabb, itt a legmagasabb a bérlők arányszáma és az egész ültetvényes rendszert elsősorban a négerek munkája biztosítja. 10 farmon lakó családból 9 család néger és legalább ilyen az arány a nem ottlakó munkásoknál. Itt, a fekete övezetben található a Dél földproblémájának gyökere.

Szerencsére számos kiváló tanulmány áll rendelkezésre, mely ennek a vidéknek földkérdését részletesen leírja.

Raper a földelosztást Georgia két típikus fekete-övezetbeli kerületében így foglalja össze:

> „Tíz néger paraszt közül csak egynek van saját földje és ezek közül alig a felének van miből megélnie . . . A legjobb földek egy aránylag kicsiny, fehér családokból álló csoport kezében vannak. A földnélküliség és állandó függőségi viszony a sorsa a fehér családok több mint felének és a színesek közel kilenctizedének."

Allison Davis, Burleigh B. Gardner és Mary R. Gardner, a „A mély Dél" („Deep South") című könyv írói megvizsgáltak egy fekete-övezetbeli kerületet és ez a vizsgálat kimutatta a földmonopólium magas arányát, ami jellemző az egész vidékre. 1935-ben a kerület majdnem 2000 farmere közül — kiknek kilenctized része néger volt — alig 400 személynek volt saját földje. Ebből a 400 földbirtokosból 36 tulajdonában vagy felügyelete alatt állt úgyszólván a föld fele és a termelésre alkalmas föld majdnem egyharmada. Továbbmenve, ebből a 36 személyből hétnek tulajdonában, vagy felügyelete alatt állt az összes földek 22,2 %-a, bár számszerűleg az összes farmer 1 %-ának csak egyharmadát képezik. Ha nem az egyént, hanem a családot számítjuk tulajdonosegységként, akkor a fenti írók szerint az összes földek 3/4 része ennek a 36 családnak a kezében volt.*

* Az ültetvények szokásai és szelleme rányomja bélyegét a kisebb farmokon uralkodó viszonyokra. A gyapottermelő vidékek politikai és gazdasági vezetői a nagyültetvényesek. Még akkor is, ha csak négy vagy öt nagyültetvény van a kerületben, a számottevő birtokok tulajdonjoga és az extraprofit álerkölcse azt is lehetővé teszi az ültetvényes számára, hogy vezető szerepe legyen a közösség irányításában. (T. J. Woofter: „Ültetvényes és bérlő a gyapotültetvényen.")

„MARADJON A CSALÁDBAN"

Davis és Gardnerék szerint az ültetvény az alapja a hűbéres oligarchiák kialakulásának. Egy ültetvény birtoklása az arisztokrácia jelképe. Az írók ehhez a következő megjegyzést fűzik:

> A legkívánatosabb földek javarésze aránylag kevés család kezében összpontosul. Ezt még megerősíti az a tény is, hogy a régi ültetvényes családoknak igen kiterjedt rokonsága van és ugyanazon család oldalági rokonai gyakran házasodtak össze. Ezek a nagy családcsoportok akadályozták meg a nagybirtokok szétdarabolását a gazdaságilag független farmerek és újonnan jöttek között. Egy régi ültetvény birtoklását, egy nagy földbirtokot, vagy egy régi ültetvényes kastélyt a felsőbb osztályhoz tartozó fehér ember leglényegesebb tartozékának tekintették."

A mai nagyültetvénytulajdonos, hasonlóan polgárháborúelőtti elődéhez, élősdi. Bár a földön kívül még birtokában van úgyszólván az összes többi termelőeszköz, beleértve az igavonó állatokat, mezőgazdasági szerszámokat, magvakat és műtrágyát és a hitelforrások felett is ő rendelkezik, a nagyültetvényesnek majdnem semmi dolga nincs és nem is igyekszik azt a látszatot kelteni, hogy a tulajdonképpeni termelésben valamilyen hasznos munkát végez, mint pl. a föld művelése és javítása. Sőt ellenkezőleg, minden tény azt igazolja, hogy az ültetvényrendszerrel együtt a föld intenzívebb kihasználása és tönkretevése jár.

Magának az ültetvénynek kezelése és felügyelete rendszerint

* A Yazoo-Mississippi Delta kb. ötmillió acre-nyi területet ölel fel, magában foglalva tíz teljes kerületet és kilenc északnyugati mississippi-i kerület részeit. Ezt Frank J. Welch, mint az „ország legjobban koncentralt, óriási ültetvényeinek területé"-t írja le. Megállapítja, hogy „az összes farmföld 83%-a ültetvényesek kezében van, a gyapotföldek 81%-a az ültetvényrendszerbe esik. A farmok 91%-a (népszámlálás szerinti farmok) részesbérlők által bérelt ültetvényrészek. Az ültetvényes munkaerő több mint 90%-a néger". (Frank J. Welch: „Az ültetvényes földbérlőrendszer Mississippiben". 385. sz. jelentés. 1943. június 32. old.)

egy igazgató vagy gazdatiszt kezében van. A tulajdonképpeni földbirtokos majdnem mindig tisztára élősdi módon használja ki a dolgozó parasztot — de a gonosztevő legtöbb esetben távol van bűncselekményének színhelyétől.

Woofter szerint „az ültetvények 6%-ának tulajdonosa nem él az ültetvényen és a tulajdonosok 9%-a csak ritkán látogatja meg ültetvényét". A tulajdonos távollétében igazgatott birtokra vonatkozólag tanulmányában továbbá megjegyzi, hogy az ilyen földet „rendkívül kihasználják és a gazdálkodás rendszertelen, különösen válság-időkben".

„Ennek a rendszernek egy másik jellemző vonása — jegyzi meg Woofter — hogy a földbirtokos milyen mértékben foglalja le magát — legalábbis részben — más foglalkozási ágban", melyek közül a legjelentősebb a kereskedői pálya. A tanulmány szerint „az összes tulajdonos 31%-a idejének több mint ¼-ét más elfoglaltsággal tölti, mint gazdálkodással".

A tulajdonos birtokától való távolmaradásának, az abszentizmusnak aránya a vizsgálat tárgyává tett különböző ültetvényes területeken változó, a legnagyobb arányú a fekete övezet néhány részén és az alsó Mississippi-Deltában volt.

Raper szerint Georgia Green kerületében 837 fehér, 50 acre-en felüli birtokos közül az 1930-as mezőgazdasági népszámlálás szerint csak 278 szerepel farmerként. Macon kerületben, ugyancsak Georgia államban, a 702 fehér birtoktulajdonos közül csak 320 szerepelt mint tényleges gazdálkodó. Több helybeli fehér földbirtoktulajdonos egész birtokát bérbeadta és ezért nem szerepelt mint farmer. Ezeknek a földbirtokosoknak még nagyobb része, különösen Green kerületbeliek, Atlantában, Maconben vagy még messzebb laktak.

A MEZŐGAZDASÁGI RANGLÉTRA

A gyapotövezetben a föld birtoklásának fokozatai teljes képet adnak az ember és föld egymáshoz való viszonyának változatosságáról és sokféleségéről.

Rupert B. Vance „Ezek az emberek" című könyvében azt mondja:

„Tíz különböző fokozatot találhatunk; az apja részesfarmján dolgozó, fizetésnélküli, családtagként szereplő fiútól az alkalmi mezőgazdasági munkásig. Ezek: a mezőgazdasági munkás, feles-harmadosbérlő, részesbérlő, készpénzbérlő, birtokigazgató, résztulajdonos, jelzáloggal terhelt tulajdonos, kisfarmtulajdonos, földbirtokos és nagyültetvényes."

Bár az ültetvényes vidéken számos kis, családi farm van, ezek nem jelentősek a gyapotövezet gazdasági életében. Gazdaságilag virágzó időkben is csak bizonytalan megélhetésük van. Alapjábanvéve osztályhelyzetük hasonló a farmerekéhez, de a gazdag ültetvényföldek szélén levő legszegényebb termőföldre vannak száműzve, mely egyébként rendszerint súlyosan meg van terhelve adóssággal. A gazdasági válság és pangás évei ebből a rétegből sokat tönkretettek és letaszítottak a létrán a különböző bérlőkategóriákba, vagy teljesen elszakították a földtől.

Az 1940-es népszámlálás 173 000 néger farmtulajdonost mutat ki, szemben az 1910-es 220 000-rel, ami több mint húsz százalékos csökkenést jelent. Az 1945-ös mezőgazdasági népszámlálás előzetes becslése egy 186 000-re való emelkedést mutat, ami még mindig messze az 1910-es szám alatt van.

A mezőgazdasági ranglétra legalacsonyabb fokán áll a mezőgazdasági munkás. 1940-ben 507 303 néger mezőgazdasági munkás volt a 13 déli államban, szemben az 565 655 fehér munkással, mely szám egyáltalán nincs arányban a néger lakosság számával.* Ezekben a számokban nem szerepel a 14 éven aluli, fizetésnélküli, nagyszámú gyermekmunkaerő.

Ezek a farmmunkások azonban szét vannak szórva keresztülkasul a déli államokban és különböző munkaviszonyok között dolgoznak. Ebben a tanulmányban főként a gyapotövezetbeli — farmon lakó és nem ott lakó — farmmunkással foglalkozunk, akiknek javarésze a nagyültetvényeken dolgozik, a legtöbb esetben a feles-harmados bérlővel egy rangban. Itt a második és legnépesebb csoportot alkotják.

Az ültetvénymunkás rendszerint nem fizetett munkás a szónak abban a modern értelmében, hogy készpénzben kapja fizetését. A farmon lakó munkás „fizetésképpen" egy lakóhelyet kap családja számára, hitelt az ültetvényen levő üzletben való élelmiszervásárláshoz és csak ritkán lát készpénzt.

A feles-harmados bérlőtől eltérően, a farmmunkásnak nincs kiutalva egy kis földrész és rendszerint a legrosszabb lakóhelyet kapja. Munkaideje éppoly hosszú, mint a feles-harmados bérlőé; feleségének es gyermekeinek a földeken kell dolgozniok; éppúgy

* Ez a szám magában foglalja a 70 777 fehér és 29 177 néger, a népszámlálás hete alatt munka nélkül álló mezőgazdasági munkást is.

lóhátról parancsolgató felügyelőknek van alárendelve és ugyanazok a társadalmi korlátozások vonatkoznak rá is.

A nem farmon lakó, vagy alkalmi munkás az ültetvény munkaerőtartalékául szolgál a főszezon idejére. Az ilyen, városokból jövő munkaerőellátás megkíméli az ültetvényest attól, hogy munkásokat tartson, amikor nincsen rájuk szüksége. Sőt továbbmenőleg, a feles-harmados bérlő munkáját is feleslegessé teszi.*

A legmagasabb bérlőkategóriába tartozik a készpénzbérlő, aki saját szerszámaival és állataival dolgozik, teljes egészében bérli a farmot és lakását, ellátja magát élelemmel, gondoskodik magvakról és műtrágyáról és farmját saját maga vezeti. Egyes esetekben mezőgazdasági munkásokat alkalmaz, vagy földjének egy részét kiadja felesbe vagy harmadba. A farmereknek ez a fajtája közelíti meg legjobban a fejlettebb kapitalista vidékek bérlőjét. Néhányan ebből a rétegből jómódúak. De a legtöbb szegény és „nehéz időkben" szembe kell nézniök azzal a veszéllyel, hogy javaik nagy részét elveszítik és visszaesnek a feles-harmados bérlők közé. Miután azonban készpénzbérlők, társadalmi helyzetük és kapcsolataik teljesen eltérnek a részesbérlők kategóriájába tartozókétól. Ismeretes, hogy az összes néger bérlőnek csak egynyolcada (12,7%) tartozott ehhez a csoporthoz.

A készpénzbérlőhöz szorosan közel áll azoknak a bérlőknek kis csoportja, akiknek szintén megvan a saját felszerelésük és fedezik a termeléssel járó költségeket, de a bért a terménynek előre megállapított mennyiségével fizetik.

A többi részesek kategóriáit — a részesbérlőt és a feles-harmados bérlőt — egymástól az különbözteti meg, hogy termésük mekkora hányada illeti meg a földesurat. A részesbérlő saját állatával és egynéhány kezdetleges szerszámával dolgozik és ellátja magát magvakkal, élelemmel, a műtrágyának több mint felét maga szerzi be és miután elméletileg terményben visszafizetik neki állatainak és szerszámainak használati díját, ő termésének csak negyedét vagy harmadát adja bér fejében.

A feles-harmados bérlő teljesen nincstelen, egyedül földesurától függ a termelési eszközök, lakás és hitel tekintetében és ezért

* Welch és Miley szerint idénymunkások felhasználásával vágásnál és szedésnél, 1940-ben néhány ültetvényesnek a Mississippi Delta vidékén elég volt 100 acre-énként egy feles-harmados bérlő család, a szokásos arány helyett, amely szerint 27 acre termőföldre jut egy család. Igy — a legnagyobb munkához alkalmi munkaerőket alkalmazva — 73%-kal tudták csökkenteni az acre-énként szükséges farmon lakó családok számát. (Frank J. Welch és D. Gray Miley: „A gyapotaratás gépesítése". 1945. 22. old.)

termése felét, vagy még annál is többet fizeti a tulajdonosnak. Mind a részesbérlő, mind a feles-harmados bérlő a földbirtokosnak és lóhátról parancsolgató felügyelőknek felügyelete alatt áll.

A feles-harmados bérlők nagy része arra kényszerül, hogy jövedelmét pótolja, olymódon, hogy egyidejűleg elmegy a földbirtokos földjére mezőgazdasági munkásnak. Ez a gyakorlat olyan elterjedt, hogy a statisztikusok elnevezéseket is alkottak — ilyen például a „részes-munkás" — hogy megjelöljék azokat a feles-harmados bérlőket, akik ilymódon keresik meg évi jövedelmüknek több mint felét. Ez meglepően hasonló a feudális jobbágy munkaerejének megosztásához földesura és saját földje között.

Gyakran előfordul, hogy a földbirtokosok a feles- és részesbérlőnek kiadott acre-ékből elvesznek; ezáltal akarják biztosítani azt, hogy a bérlők munkáját „saját farmjukon" is használhassák.

1940-ben a népszámlálás szerint 1 449 000 bérlő volt Délen (ide tartozik 16 déli állam és District of Columbia) és ebből 506 638 — valamivel több mint egyharmad — volt néger. A déli fehér farmerek 41%-a volt bérlő szemben a 75% négerrel. Faj- és birtokhoz való kapcsolat szerint ezek a következőképpen oszlottak meg:

	Fehér	*Néger*	*Négerek százaléka az összeshez viszonyítva*
Készpénzbérlő	189 667	64 684	25,4
Részes-készpénzbérlő......	32 131	6 547	16,9
Részesbérlő	389 561	89 483	18,7
Feles-harmados bérlő ...	242 173	299 118	55,3
Egyéb	89 123	46 806	34,4

Ez a táblázat azt mutatja, hogy a Dél bérlőinek legnagyobb része a feles-harmados bérlő kategóriába tartozik. A négerek, kik a Dél népességének valamivel több mint negyedét teszik ki, *az összes bérlő majdnem felét és a feles-harmados bérlők több mint felét alkotják.* Minél magasabbra megyünk a mezőgazdasági ranglétrán, annál kevesebb a néger; a készpénzbérlőknek csak negyedét alkotják.*

* Az 1945-ös mezőgazdasági népszámlálás előzetes becslései nem mutatnak lényeges változást. A déli néger farmerek viszonyaiban csekély javulás észlelhető a háborús fellendülés éveiben. 1945-ben a négerek 72,4%-a volt bérlő az 1940-es 74,5 százalékkal szemben és 39,8% volt feles-harmados-bérlő az 1940-es 44%-kal szemben. A fehér farmerek azonban sokkal többet profitáltak a háborús fellendülés alatt. Ennek eredményeként a déli néger farmer helyzete viszonylag romlott. 1945-ben az összes bérlő 40,9%-a

A földesúr-bérlő viszony fő és legtipikusabb jelensége a feles-harmados bérlő. A régi Dél mezőgazdasági képében a földesúr és feles-harmados bérlő közötti kapcsolat minden más kapcsolatot elhomályosított. A feles-harmados bérletrendszer a Dél bérlőrendszerének legfőbb formája, az ültetvény sajátos formája.

Ahhoz, hogy a néger agrárkérdést alapjaiban megközelítsük, kiindulópontképpen az ültetvény feles-harmados bérletrendszerét kell megvizsgálnunk.

A feles-harmados bérlő szigorú felügyelet alatt él, szolgai megalázásra kényszerül és a földesúr minden szeszélyének ki van szolgáltatva. Ezek elmaradhatatlan tartozékai a „sikeres" feles-harmados bérlet gazdálkodásnak. Egyedül a földesúr határozza meg, hogy mit és mikor termeljenek. A feles-harmados bérlő „ellátása" azt jelenti, hogy a földesúr határozza meg, mennyit és mit ehet a feles-harmados bérlő.

Ő dönti el, hogy a feles-harmados bérlő milyen szerszámmal dolgozzék, mennyi műtrágyát használjon, melyik öszvérrel szántson. A földesúr állapítja meg a feles-harmados bérlő munkaidejét is, ami a feles-harmados bérlő nyelvén azt jelenti, hogy „látástól vakulásig". Sok esetben a gazdatiszt a földesúr „fegyveres" megbízottja és az a feladata, hogy gazdája utasításait keresztülvigye.

A feles-harmados bérlettel járó munka nagy részét az asszonyok és gyermekek fizetésnélküli munkával végzik. A családrendszer Délen mind a dohánytermelő, mind a gyapotvidékeken uralkodik. A földesúr szívesebben alkalmaz nagy családokat, hogy biztosítsák a főszezonban munkaerő-szükségletét. A 38 000 acre területű „Delta and Pine Land Company" ültetvényen, Mississippiben, minden hat éves és hat éven felüli gyermeknek segítenie kell legalább a szedésben.

A feles-harmados bérlők tulajdonképpen csak formailag bérlők. A valóságban olyan munkások, akiket a termés egy részével fizetnek, akik nem rendelkeznek a modern bérlő jogaival, sem a fizetett mezőgazdasági munkásnak a jogával, hogy készpénzben kapja fizetését, amit a szabad piacon költhet el. A feles-harmados bérlet „szerződés", amely legtöbbször szóbeli, nem más mint fikció és arra szolgál, hogy eltakarja a rabszolgaság formáját.

---

volt néger, szemben az 1940-es 35%-kal; 1945-ben az összes feles-harmados-bérlő 61%-a volt néger, szemben az 1940-es 55,3%-kal. 1945-ben csak 7000-rel volt kevesebb néger farmmunkás, mint 1940-ben, de majdnem 100 000 szegény fehér farmer az iparba menekült. (Egyesült Államok Népszámlálási Hivatala, 1946 július 30-i kiadás.)

A FELES-HARMADOS BÉRLET KÖZGAZDASÁGTANA

A néger feles-harmados bérlet mai formájában vegyüléke a kapitalizmus legprimitívebb sajátságainak és a rabszolgaságból visszamaradt földmunkás-kizsákmányolásnak a monopolkapitalizmus mindenható uralma alatt. A kapitalista sajátság a bérlő és a földbirtokos közötti „szerződésben" nyilvánul meg, amelyben látszólag mint egyenragú felek állnak egymással szemben, továbbá megnyilvánul a kettőjük között fennálló pénzügyi műveletekben a terményeladásnál, a földbirtokos által a feles-harmados bérlőnek adott, a termelés céljait szolgáló előlegben* és végül a földesúrnak mint kereskedő-uzsorásnak a viszonyában a feles-harmados bérlőhöz. Ami azonban a feles-harmados bérlő és az ültetvényes közötti kapcsolat valódi jellegét meghatározza, az az a tény, hogy ezek a kapcsolatok a négerek leigázásának alaposan kidolgozott rendszerén nyugszanak, ami már a feles-harmados bérlet rendszeres kialakulásában is szerepet játszott.

Történelmileg az ültetvényes feles-harmados bérletrendszer keletkezése annak következménye, hogy az amerikai demokráciának nem sikerült gyökeresen megoldani a földkérdést Délen, a polgárháborút követő újjáépítés idején. Ezt a kérdést demokratikusan a nagy ültetvények lefoglalásával és szétosztásával és a földnek a volt rabszolgák és a földnélküli szegény fehérek közötti elosztásával lehetett volna megoldani.

Ennek a rendszabálynak keresztülvitele azt jelentette volna, hogy a déli mezőgazdaság uralkodó formájaként kialakult volna a kis „szabadbirtokosok", azaz független farmerek rendszere.

Világos, hogy csak egy ilyen radikális mezőgazdasági reform törte volna meg a korábbi rabszolgatartók gazdasági és politikai hatalmát. Csak ilyen intézkedések hozhattak volna szabadságot a volt rabszolgának, utat csinálva az új, valóban demokratikus Délnek. A földnek a felszabadított néger és szegény fehér szövetségesei közt való felosztásának problémáját az újjáépítés forradalmi hullámai hiába döngették, végülis megtörtek.

---

* Langsford és Thibodeaux szerint „a feles-harmados bérlőknek és bérlőknek adott termelési költségekre szolgáló kölcsönben jelentős tételként szerepelt a napszámosok munkabére, akiket a család gyapotszedési munkájának kiegészítésére kellett felfogadni". (E. L. Langsford és B. H. Thibodeaux: „Ültetvényes rendszer és munka a Yazoo—Mississippi Delta vidéken". Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma, Technikai Közlöny 682. sz. 1939 május. Washington D. C. 48. old.)

A földkérdést véglegesen „felülről oldották meg" a korábbi rabszolgatartók előnyére. A felszabadított néger föld nélkül maradt, azaz megfosztva fő életlehetőségétől és így vissza kényszerült térni az ültetvényre fél-rabszolgasorba, amely csak kevésben tért el előző megkötöttségétől. A „40 acre és egy öszvér" ígérete, újjáépítés alatti, földért való harcának jelszava, teljesítetlenül maradt.

Rupert B. Vance szerint:

„A rabszolgaság eltörlése csupán epizód volt az ültetvényrendszer történetében. Az ültetvényt megrázkódtatta a rabszolgaság eltörlése és rövid szünet után átszervezte munkaerőellátását a bérlő- és feles-harmados bérlőrendszerre."

Az újjáépítés végén a korábbi rabszolgatartók még mindig uralták a földet. A volt rabszolgák, akik most föld nélkül álltak és az elszegényedett fehérek nagy tömegei arra kényszerültek, hogy a föld megmunkálásának jogát termésük egy részével fizessék meg. Ennek eredménye a feles-harmados bérlet- és „terményzálog"-rendszer, a rabszolgaság új, kifinomultabb formája.

Tehát eredetileg a néger feles-harmados bérlet volt az az uralkodó forma, amelyhez a régebbi rabszolgatartók folyamodtak, hogy ezáltal fenntartsák a régi rabszolgaviszonyokat a törvényes felszabadítás új körülményei között is, ez gazdaságilag lehetővé tette a kizsákmányolás olyan módját, amely intenzitásban és módszerében hasonló volt a rabszolgasághoz. Ez a rendszer lehetővé tette az ültetvényesek számára nemcsak azt, hogy a feles- és harmadosbérlő termésének felét, vagy harmadát eltulajdonítsa, hanem azt is, hogy a maradékból annyit vegyen el, hogy a feles-harmados bérlőt és családját a puszta létfenntartás színvonala alatt tartsa.

Ez a rendkívüli mértékű, valóságos gyarmati kizsákmányolás, amely oly jellemző a rabszolga-jobbágy-viszonyokra, magában foglalja egyrészt a közvetlen kizsákmányolást a termelésben, másrészt az uzsorahitel által történő leplezetlen rablást. Ezekhez még hozzájárul a nemzeti elnyomás gyűlöletes rendszere, az örökös eladósodottság és függő viszony. Eközött a rendszer között és a rabszolgaság között csupán az a különbség, hogy a polgárháború előtti földesúrnak nemcsak a föld és a termelési eszközök voltak tulajdonai, hanem a rabszolga maga is. A rabszolgatartó „előnyét" modern utódjával szemben lényegesen ellensúlyozza a törvényes és törvényen kívüli megtorló intézkedések rendszere — beleértve

a peon-rendszert is — amellyel a földesúr a feles-harmados bérlőt visszatarthatja földjén, ha akarja kidobhatja, vagypedig mezőgazdasági munkássá süllyesztheti.

A HITEL CSAPDA

Franklin Delano Roosevelt a déli mezőgazdasági munkásokról ezt mondta: „Ezeknek az amerikai állampolgároknak a mezőgazdasági ranglétrán való előrejutásuk olyan lett, mint egy taposómalom."

Ennek a taposómalomnak erőforrása a hitelrendszer, amely csak kevéssel több, mint törvényes rablás. A földesúr a hitel korlátlan ura és sok esetben ő egyszemélyben az uzsorás, hitelező kereskedő és földesúr. „Az uzsoratörvények hatálytalanok", mondja Woofter. „A törvényes kamatláb fikció." A feles-harmados bérlő a vetés idejétől kezdve egészen a termés eladásáig, teljes mértékben függ az ültetvényestől, vagy terménykereskedőtől.

A földbirtokos adja el a termést és a feles-harmados bérlő „részéből" annyit von le, hogy az kellően fedezzen minden pénzelőleget, minden természetbeni „juttatást" és még azokat a súlyos kamatokat is, amelyeket minden előlegre felszámít. Ami marad, azt a feles-harmados bérlő készpénzben kapja meg. Az idény végén azonban ahelyett, hogy pénz lenne a zsebében, a feles-harmados bérlő rendszerint vagy „egál"-ban, vagy adósságban van. Ezzel az „adósság"-gal azután a bérlő jövő évi termését terhelik meg!

A birtoktulajdonos befektetését természetbeni „juttatásokba" biztosítja az a roppant magas kamat, amelyet felszámít és a bérlő tulajdonképpeni teljes tehetetlensége. Gyakran előfordul, hogy 50%-ot adnak hozzá a létszükségleti cikkek árához.*

---

* 1934-ben az összes feles-harmados bérlő és bérlő létfenntartási költségeire kapott előlegekre 37,1% kamatot fizetett. Egy 1937-es ültetvénytanulmány szerint az ültetvényeseknek előlegre fizetett kamatláb 2—3-szor magasabb volt, mint amit az ültetvénytulajdonosok fizettek rövidlejáratú hitelre. Még ez a magas becslés is mérsékelt ahhoz képest, amit az észak-carolinai mezőgazdasági egyetem 1928-ban Pitt kerületbeli farmokon végzett vizsgálata állapít meg. Itt a készpénzelőlegekért fizetett kamatláb 19,1%-nál kezdődött, míg a kereskedők által előlegezett árucikkek után 72,1% volt. Ezt a sarcot a bérlőből annak alapján csikarják ki, hogy az ültetvényes nemcsak saját tőkéjéből előlegez, hanem abból a tőkéből is, amelyet a pénzintézetektől kölcsönkér. 1934-ben például az ilyen kölcsönvett tőke kamata 10,4%-nál kezdődött állami kölcsönökre és 16,4% volt a kereskedői hitel után. De arra az összegre, amit a földesúr feles-harmados bérlőjének és bérlőjének életszükségleti cikkek fedezésére előlegezett,

Ennek a bűnös rendszernek központi fogaskereke az ültetvény-üzlet, amiben minden, amire a parasztnak szüksége van, kapható. A Woofter által tanulmányozott ültetvényeknek több mint egynegyedén volt ilyen üzlet. Miután a farmer teljes mértékben attól a hiteltől függ, melyet az ültetvényes megbízottjától, vagy az ültetvényes által kijelölt kereskedőtől kap, a feles-harmados bérlőnek nincs más választása, mint hogy a szükségleti cikkek bevásárlásánál megfizesse a felszámított árakat. Valójában addig még csak nem is látja „feles részesedését", míg abból az előlegeit le nem vonták. Nincs más választása, mint hogy elfogadja a földesúr elszámolását kérdezés nélkül. A földesúr szava törvény; ha a feles-harmados bérlő kétségbe vonná szavát vagy pedig betekintést kérne a könyvekbe, ezt „a földesúr vagy a hitelező kereskedő személye ellen irányuló sértésnek" vennék.

Sok lincselés indult ki Délen abból a vitából, amely a földesúr és bérlője közötti „elszámolás" miatt fejlődött ki. A délkelet-arkansasi néger feles-harmados bérlőknek kísérlete a „becsületes elszámolás" és írott szerződések elérésére véres mészárláshoz vezetett 1919-ben az Arkansas állambeli Phillips kerületben, amelyben kb. 50 négert öltek meg.

Ilyen rendszerben a csalás „a szokásos" gyakorlat, ami teljesen összhangban van az ültetvényes által felállított erkölcsi törvényekkel, amelyek kétféle mértékkel mérnek. „Valamelyik kerületben egy üzletember, aki pontosan ismerte az ültetvényes és bérlői között szokásos hitelügyleteket, megállapította, hogy úgyszólván minden ültetvényes megcsalja bérlőit valamilyen módon." Ezt mutatják az úgynevezett elszámolás-tréfák túlsúlya a földesúrról szóló népi játékokban. C. S. Johnson és társai a „Gyapot-bérlőrendszer összeomlásá"-ban a következőt mondják:

> „Egy bérlőnek, aki behozott elszámolásra 5 bála gyapotot hosszas számolgatás után azt mondták, hogy gyapotja éppen hogy fedezi adósságát. Boldogan és abban a reményben, hogy ez az év haszonnal fog járni, a bérlő közölte, hogy van még egy bálája, amit nem hozott be. «Miért nem szólt erről előbb? — kiáltotta a tulajdonos — most elölről kell kezdenem megint az elszámolást, hogy egálban legyünk.»"

37,1% kamatot számított fel. (Lásd: T. J. Woofter Jr.: „Ültetvényes és bérlő a gyapotültetvényen", 63—64. old.; William C. Holley, Ellen Winston és T. J. Woofter, Jr.: „Az ültetvényes Dél 1934—1937"; 1940. Walter Wilson: „Kényszermunka az Egyesült Államokban", 88. old.)

A bérlő legtöbb esetben még saját részesedését sem adhatja el. A legtöbb államban uralkodó tulajdonjogi törvények szerint nem rendelkezik termése fölött mindaddig, míg az ültetvényesnek meg nem fizette az egész neki járó bért és az idény alatt kapott előlegeket. Az ültetvényesnek jogában áll a termést eladni a feles-harmados bérlő megkérdezése nélkül.

1919-ben a memphisi Commercial Appeal a következő levelet kapta egy délvidékitől:

> „A Dél egyes részeiben olyan emberek, akik magukat tisztességesnek tartják és keservesen megtorolnák, ha valaki őket közönséges csalónak nevezné, nem szégyellik magukat és azzal dicsekednek, hogy a négereket úgy lopják meg, hogy gyapotjukat rabló áron veszik át, nekik pedig iszonyú magas áron adják el az árucikkeket és meghamisítják az elszámolásokat azzal a célzattal, hogy állandóan adósságban tartsák őket. Ha a néger az ilyen taktika ellen felszólal, úgy erőszakkal fenyegetik. Miután az esküdtek fehérek, olyan vidékeken, ahol a fenti gyakorlat uralkodik, elképzelhetetlen az igazságos ítélet. Rendszerint az a kísérlet is erőszakot provokál, ha az ügyet valaki bíróság elé akarja vinni."

Ennek az uzsoraszerű kizsákmányolásnak következtében a feles-harmados bérlőt rendszerint nemcsak keserves munkával elért többlet-termésének minden dekájától megfosztják, hanem családjával együtt a puszta megélhetés színvonala alá süllyesztik. Ez az állapot egy korábbi Agricultural Adjustment Administration* hivatalnoknak azt a megállapítását igazolja, hogy „a feles-harmados bérlők az éhhalál határán élnek".

A hitelezés-adósság circulus vitiosus-át, amelynek csapdájában a feles-harmados bérlőt fogvatartják, teljessé teszi az olyan hivatalos rendszabályoknak építménye, amelyek arra szolgálnak, hogy ezt a rendszert maradandóan fenntartsák. Ezek közül a leghírhedtebb a termény-zálogrendszer, amely biztosítja a földesúr előjogát feles-harmados bérlőjének termése fölött addig az összegig, amilyen összegeket ő a feles-harmados bérlőnek élelemben, magvakban és műtrágyában stb. előlegezett.

Raper szerint „9 gyapot-államban a földesúrnak joga van

* A. A. A. (Mezőgazdasági Segélyező Hivatal) — Roosevelt elnökségének első időszakában a mezőgazdasági termelés szabályozására felállított hivatal, mely azóta megszűnt. — *A szerk.*

eladnia a bérlő bármilyen ingóságát, hogy annak árából a bért és juttatásokat fedezze". Az ültetvényes szava törvény. A feles-harmados bérlőknek kevesebb mint 2%-át védi csak csekély mértékben egy írásos megállapodás.*

„PEON-RENDSZER" = RABSZOLGASÁG ADÓSSÁGÉRT

A peon-rendszer az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága meghatározása szerint, „kényszerszolgálat állapota, amely a peon földesurával szemben fennálló adósságán alapszik".

A hírhedt „Fekete Törvénykönyv" eredetileg arra szolgált, hogy a polgárháború** után az ültetvényeken visszaállítsa a kényszermunkát. Ennek a törvénykönyvnek modern nyomai továbbra is megvannak a legtöbb gyapot-állam törvényeiben. Annak ellenére, hogy az újabb időkben sok ilyen törvényt a felsőbb bíróságok alkotmányellenesnek minősítettek, az ültetvényes helyi bíróságai és a rendőrség módot találtak arra, hogy a felsőbb bíróságok döntéseit kijátsszák, ha nem is új törvényekkel, de törvényen kívüli presszió és Jim Crow*** szankciók útján.

Ilyenek az úgynevezett „hamis ürügy" törvények, amelyek a feles-harmados bérlőt a földhöz kötik és mozgási szabadságától megfosztják. A bérlőt írásbeli — vagy legtöbbször szóbeli — „szerződése" megakadályozza abban, hogy földesura kívánsága ellenére elhagyhassa munkáját. Más törvények szerint „bűncselekménynek" számít, ha a mezőgazdasági munkás vagy bérlő szerződése

* Sok törvényhozási és igazságszolgáltatási rendelet a feles-harmados bérlőket „bérlőnek" minősítette, hogy felelőssé tehesse az „előlegekért" és „juttatásokért". Ugyanakkor olyan mezőgazdasági munkásnak is minősítették, aki részint természetben kapja fizetését, hogy ezáltal megfosszák a terméshez való jogától és igazolják a feles-harmados bérlő—földesúr közötti „megállapodás" „szóbeliségét és szabálytalanságát".

** Az újjáépítés első időszakában a déli államok olyan törvényhozást iktattak be, amelynek az volt a célja, hogy a néger alárendeltségét — formális felszabadítása ellenére — továbbra is fenntartsa. Nyolc államban elfogadták a híres „Fekete Törvénykönyvet" azzal a jól megfontolt célzattal, hogy a négerek várható magatartását olyan korlátok közé szorítsák, hogy a lehetőséghez képest azonos legyen a régi Délre jellemző magatartásukkal. Ezeket a törvényeket a polgárháború befejezése után iktatták be és még mielőtt az újjáépítési törvényhozás, vagy a Tizennegyedik Módosítás elfogadása bizonyos humánus enyhítéseket hozott volna az állami törvényekben. (Charles S. Johnson: „A négerek különválasztása". 83., 159., 163. old.)

*** A „Jim Crow" = a négerüldözés és megkülönböztetés törvényen kívüli rendszere. — *A szerk.*

fejében „előlegeket" fogad el és azután — bármely okból — nem teljesíti a szerződést a munkaadó „megelégedésére".

A szerződés „megszegése" vagy bűntettnek vagy vétségnek számít. Ez volt a georgiai 1903-as „csalás és szélhámosság" törvény és az 1933-as törvénykönyv lényege. A korábbi törvény szerint az a bérlő, aki megszegi a szerződést, vagy bármely okból nem teljesíti a szerződésben lefektetett kötelezettségét, „ezzel megkárosítva a munkaadót, közönséges csalónak minősül és olyan ítéletet, ill. büntetést kap, mintha vétséget követett volna el".

Végül is az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának döntése 1942 január 12-én ezt a törvényt alkotmányellenesnek minősítette. De 1946-ban egy *United Press* hír szerint „egy georgiai vezető jogi személyiség kétségbe vonta azt, hogy az államban levő bírák fele tudja-e, hogy az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága hatályon kívül helyezte az 1903-as georgiai «csalás és szélhámosság» törvényt, mely a valóságos peon-rendszert megengedte". Ez a vezető személyiség kijelentette, hogy még mindig „nap mint nap" tartóztatnak le négereket és kötelezik őket arra, hogy pénzbüntetésüket ledolgozzák. Ezt a megállapítást követőleg a Szövetségi Nyomozó Hivatal letartóztatta Roswell P. Biggerst azzal a váddal, hogy 5 néger munkást tartott peon-rendszer alatt. A Biggers-ügy tényállása H. H. Tysinger szövetségi helyettes ügyész szerint a következő volt:

> „Az ültetvénytulajdonos letartóztatta az említett személyeket azzal a váddal, hogy hamis ürügyek alapján vettek fel pénzeket. Azután kezességet vállalt értük és visszavette őket farmjára, hogy ott ledolgozzák adósságukat. Biggersnek az volt a taktikája, hogy a rosszul fizetett embereket megvádolta azzal, hogy elmulasztották a neki járó tartozásukat megfizetni. Letartóztatásuk után megfizette büntetésüket és ellátásuk költségét és elintézte, hogy az embereket neki kiadják. Az emberek arra kényszerültek, hogy vagy ledolgozzák adósságaikat, vagy visszatérnek a börtönbe. Ez az eljárás J. R. Pirkle békebíró szerint, aki előtt a kezességvállalási nyilatkozatokat aláírták, gyakori volt.
> Biggers sohasem adott nyugtákat, úgyhogy a neki kiadott emberek sohasem tudták, hogy adósságukat mikor törlesztették le. Azzal is vádolták, hogy a néger munkásoknak 50 cent—1 dollár napidíjat fizetett és heti 1 dollár kivételével mindent visszatartott «adósság fejében»!"

Hasonló példát követnek az úgynevezett „csavargó" törvények, amelyek minden déli államban érvényben vannak. Ezek a törvények arra szolgálnak, hogy — különösen az ültetvényeseket — kényszermunkáshoz juttassák. Ez a következőképpen történik: Olyan állásnélküli munkásokat, „akiknek látszólag nincs miből élniök", letartóztatnak „csavargásért". Ilyen esetben az elé a kétesértékű választás elé állítják őket, hogy vállalják-e az ültetvényes vagy munkaadó által felajánlott munkát, vagy ítéltessék-e magukat kényszermunkára.

A munkaadóknak az a gyakorlata, hogy néger bérlőkhöz vagy munkásokhoz úgy jutnak, hogy kifizetik büntetéseiket a bíróság előtt, igen tartósnak bizonyult és egyáltalában nincs eltörölve. Ehhez járul még az a gyakorlat is, amelyet a polgárháború előtti rabszolgakereskedés mai formájának nevezhetnénk, „amely szerint a munkaadó megfizeti a néger előző munkaadójának vagy a kereskedőnek járó adósságát és így átvállalva az adósságot, átveszi a munkást is".

Ez a gyakorlat az adósságok „gyártására" vezetett és büntetéseket szabnak ki a legkisebb vagy fiktív kihágások miatt is, a legjelentéktelenebb vád alapján. Négerekből álló csoportokat gyakran „felkerekítenek" és büntetésük áráért átadják őket egy olyan ültetvényesnek vagy munkaadónak, akinek szüksége van munkaerőre. Így a rendőrség és a bíróságok végrehajtó szervei a peonrendszernek.

Egy további láncszeme annak a bilincsnek, mely a néger, adósság fejében dolgozó rabszolgát megköti, az az íratlan, ültetvényesek között érvényben levő „gentlemen's agreement", amely szerint *egy ültetvényes sem* fogad fel olyan bérlőt, aki nem rendezte adósságát előző munkaadójával. A „bérlő-lopás" a déli, konzervatív szellemű osztály-szolidaritás megszegése volna, mely bűn a polgárháború előtti Dél rabszolgalopásához hasonlítható.

> „A sajtó 1929-ben egy idevágó, tipikus esetet közölt. A baj ott kezdődött, hogy J. T. Wilson, a Mississippi állambeli greenwoodi Wirewood ültetvény fehér vezetője az ugyanazon állambeli Maconbe ment és ott 23 családot alkalmazott és két teherkocsit bérelt átköltöztetésükre. Amikor a helyi üzletemberek és ültetvényesek megtudták mi történik, nagy csődület támadt és Wilsonnak tíz percet adtak, hogy elhagyja a kerületet «családjai» nélkül."

Az ültetvényrendszer törvényes és törvényen kívüli korlátozásai az a talaj, amelyen a modern peon-rendszer virul. A Dél egész jogrendszerében nem volt alapvető változás az újabb időkben.

Az adósságokkal való megkötöttség eredményeként a néger bérlő mindjobban eladósodik és elszegényedik. Harold Hoffsommer becslése szerint — aki 700 néger feles-harmados bérlő családot tanulmányozott Alabamában — „ezek az évek összességének 45 %-ában dolgoztak haszon és veszteség nélkül, 30 %-ában veszítettek pénzt és 25 %-ában értek el valami nyereséget kiadásaikon felül. Hoffsommer szerint 3000 feles-harmados bérlő családból 40 % tartozott földesurának több mint egy éve, átlagosan több mint 80 dollárral".

A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS FEGYVERE A NÉGEREK ELLEN

Itt láthatjuk, hogy milyen kötelékek kötik a négert a jobbágyi léthez a Dél jó földjén. A színes kaszt gordiusi csomójával van odakötve. TalánDél-Afrika kivételével semilyen más országban sem játszott a „faj" olyan döntő szerepet egy nép társadalmi és gazdasági elnyomásában. A faji megkülönböztetés legteljesebben bontakozik ki az ültetvényes vidékeken uralkodó földesúr-bérlő viszonyban. Itt arra szolgál, hogy a faji korlátozások segítségével megerősítse a néger társadalmi korlátozásait, a rabszolgaság gazdasági maradványai mellett.

A faji megkülönböztetés megakadályozta az osztályok szabad kialakulását és a társadalmi rétegeződés folyamata elferdített, eltorzított és egyoldalú lett.

A négerek nagy tömegei úgyszólván odafagynak a legalacsonyabb társadalmi színvonalra és így egy merev, pária-szerű kasztot alkotnak. Emelkedésüket a ranglétrán a magasabb bérlőcsoportokhoz meggátolják.

Raper feltűnő példával világítja meg, hogy a faji tényező mennyire hátráltatja a társadalmi fejlődést. Arra vonatkozólag, hogy milyen nehéz a négernek földhöz jutnia és hogy mennyire nincs „szabad verseny", a következőket írja:

> „A néger földet csak akkor vehet, ha egy fehér ember azt *neki* akarja eladni. Az a tény önmagában, hogy egy fehérnek van eladó földje, nem jelenti azt, hogy a néger — még ha a fehér igazán szereti és becsüli is — azt megveheti, még akkor sem, ha erre pénze van. Hogy egy bizonyos néger megvehet-e egy bizonyos földrészt, az függ annak fekvésétől, attól, hogy

milyen gazdasági és eszmei értéke van fehér tulajdonosa és más fehérek számára, függ a néger készpénzkészletétől és hitelétől és kétségkívül főképpen a néger személyi tulajdonságaitól, a helybeli fehérek beállítottságának szemszögéből nézve: Elfogadhatónak kell lennie... megbízhatónak... tudnia kell, hol a helye..."*

Ugyanez az író közli, hogy a vásárlás útján földhöz jutott néger földbirtokosoknak majdnem egytizede, akiknek több mint 25 acre-ük volt, azt mondta, hogy földjüket fehér embertől vették. Ezeknek az eseteknek háromnegyed részében a fehér emberé volt a kezdeményezés, azaz ő fordult a jövendőbeli néger vevőhöz és felajánlotta neki segítségét.

A négerek csak a mezőgazdaságilag legkevésbbé kívánatos földhöz juthatnak; és a néger farmok sokkal kisebbek, mint a fehéreké. A néger tulajdonban levő farm átlagos terjedelme 1940-ben 60 acre volt, kb. ugyanannyi, mint a fehér feles-harmados bérlőé (59 acre). A néger farm földjének és épületeinek átlagos értéke (1443 dollár) még alacsonyabb volt, mint a fehér feles-harmados bérlőé (1908 dollár). A néger tulajdonos szerszámainak és gépeinek értéke 90 dollár volt, a fehér tulajdonos 332 dollárjával szemben.

Azok mögött a nehézségek mögött, melyeket az ültetvényesek gördítenek a négerek földhözjutása elé, egy feltűnő tény van. A négernek adott bármilyen bátorítás arra, hogy emelkedjék az osztálylétrán, veszélyeztetné az ültetvényes bérlőrendszer egész felépítését és munkaerőellátását.

A kaszt-megkülönböztetés arra alkalmas, hogy az ültetvénytulajdonos számos szigorú rendszabályt alkalmazzon a földet venni szándékozó négerrel szemben. Azokon a vidékeken, ahol majdnem az összes bérlő néger, az ültetvényesek eljárásmódja alig leplezett rabláshoz hasonlítható. „Eladják" a földeket a néger bérlőknek gazdasági fellendülés idején és „nehéz időkben" első alkalommal visszaveszik a kötelező jogi eljárás lebonyolítása nélkül. A Belügyminisztérium egy nyomozója 1934-ben sok ilyen rablás bizonyítékát tárta fel.

Davis, Gardner és Gardner nagy számban közölnek olyan eseteket, amelyekben a bérlők másodosztályú földet vettek 50 dollárért acre-énként inflációs időkben és „elvesztették" farmjukat az 1929-et követő deflációban. „A lebonyolítás a következő eredménnyel járt: A földesúr 50 dollár bérösszeget kapott a 6—9 dolláros bér helyett és még adóját is megfizették néhány éven keresztül. Legalább két esetben a földbirtokosok «eladtak» olyan földet néger bérlőiknek, mely nem is volt a sajátjuk."

Ugyanezek az írók közöltek olyan botrányos eseteket is, amelyekben földesurak visszaéltek jelzálogos hitelezői jogaikkal a négereknek való földeladásnál. Teljes mértékben kihasználva a néger jelzálogos adós helyzetét, aki csak kevés védelmet várhatott a bíróságtól, a földbirtokos gyakran adott el földet a piaci áron felül. Néhány esetben 40—60%-kal magasabban!

Egy esetben az eladott föld erősen elmosott volt. Kiderült, hogy a bérlők által „vásárolt" 40 acre csak 30 acre-t tett ki és ebből is csak 10 acre volt művelhető. „Földesuruk halálakor, miután 1100 dollárt fizettek az adókon felül, a volt földbirtokos örökösei közölték a néger vevőkkel, hogy nem az elhúnyt tulajdona volt a föld. Az öreg néger ember és felesége újból bérelni kezdték a farmot 100 dollár évi bérért."

A KETTŐS SZINVONAL

A faji tényező nyomasztó hatását igen élesen világítja meg az a nagy különbség, ami az azonos birtokviszonyok között élő négerek és fehérek gazdasági és kulturális helyzete között van. Ezt az ellentétet, amely végigmegy az egész mezőgazdasági ranglétrán, a földbirtokostól kezdve egészen az alacsony sorban lévő, gyapottermelő feles-harmados bérlőig, Raper teljes egészében dokumentálja Georgia két fekete övezetbeli kerületéről szóló „Bevezetés a parasztkérdéshez" című tanulmányában.

Raper szerint a négerek főként az alacsonyabb birtokviszonyok közt tömörültek. De ez még nem minden. *Minden kerületben, minden csoporton belül* sokkal gyengébbek voltak, mint a megfelelő fehér csoport, a farmok mérete, a termőföld minősége, az állatállomány és felszerelés mennyisége, jövedelem, lakásviszonyok és tanultság tekintetében.

1934-ben a négerek, akik Greene kerület lakosságának 53%-át és Macon kerület lakosságának 68%-át tették ki, mindkét kerület-

* Henderson megállapítja, hogy „úgyszólván egy helyi hitelügynökség sem hajlandó pénzt kölcsönözni egy négernek farmvásárláshoz, tekintet nélkül a fedezetre, ha feltételezhető, hogy ez a művelet nem tetszene valamelyik befolyásos fehérnek. A néger csak akkor vehet földet, ha a kívánt terület egy már meglévő néger közösségben fekszik. Sok déli kerületben a sheriff nem hajlandó adómentes állami földeket négernek eladni, ha ezek fehérek tulajdonában levő földekkel határosak." (J. Lewis Henderson: „A gyapot-deltában". *Survey Graphic.* 1947 január. 48. old.)

ben a földnek kevesebb mint 5 %-át birtokolták. A fehér tulajdonosok egyhetedének birtokában volt az egész földnek több mint fele.

„A tanulmányozott családok közül a fehér családok több mint egyharmadának és a négerek majdnem háromnegyedének nincs lova vagy öszvére; a fehér és fekete családok egynegyedének nincs sertése. A greene-i néger családok egyharmadának és a maconi családok több mint felének nem volt tehene vagy borja, míg a fehér családok közül csak egyheted résznek nem volt sem egyik sem másik állata."

Fajuk és birtokviszonyuk szerint változóan, a családok készpénzjövedelme átlagosan kevesebb volt, mint egy dollár naponta családonként és kevesebb mint 20 cent naponta személyenként. 1934-ben Greene kerületben az átlagos készpénzjövedelem 301,26 dollár volt falusi fehér családonként és 150,74 néger családonként. Macon kerületben a fehér családok* átlagos készpénzjövedelme 872,21 dollár volt, a négereké pedig 299,56 dollár.

A lakásviszonyok tekintetében a néger lakóhelyek határozottan rosszabbak voltak. Ezeknek kb. fele „tetőnélküli volt, a fehérek lakásainak egynyolcadával szemben. A fehér tulajdonosok és bérlők házai sokkal jobbak voltak, mint a néger tulajdonosoké és bérlőké." Általában „nagyobb különbség volt észlelhető az ugyanazon birtokviszonyok között élő fehérek és négerek lakóhelyei között, mint az ugyanazon fajú, különböző birtokviszonyok közt élők között. Ugyanez volt a helyzet a beázó tetők, üvegnélküli ablakok, lakásberendezés stb. tekintetében is. Mindkét csoportban rossz volt a helyzet, de a négereké határozottan rosszabb."

Az ebből, a négerek és fehérek közötti gazdasági szakadékból eredő kulturális felépítmény, melynek az a célja, hogy ezt a szakadékot továbbra is fenntartsa, a legvilágosabban az oktatásban való különbségekből látható. Itt mutatkozott meg a legmegdöbbentőbben az ellentét.

1928-ban az iskolaköteles korú fehér gyermeknek oktatására Greene-ben 36,53 dollár közpénzt költöttek, a néger gyermekre költött 3,11 dollárral szemben, az arány tehát tizenkettő az egyhez. Maconben a fehér gyermekre 58,38 dollárt jutott, a négerre 12,85 dollár, az arány tizennyolc az egyhez.

A legrosszabb válságévek alatt az oktatási viszonyok erősen

---

* Raper úgy magyarázza, hogy a Macon kerületi fehér családok viszonylagosan magas jövedelme arra vezethető vissza, hogy nagykiterjedésű földeket adtak ki bérlőknek, vagy műveltettek meg mezőgazdasági munkásokkal és ezeket a költségeket az összes költségekhez csapja a jelentés.

rosszabbodtak és a néger gyermekre eső nyomorúságos kis összeget úgyszólván nullára csökkentették.

„1928 és 1934 között Greene kerületben a fehér gyermekekre költött pénz 16 %-kal csökkent, a néger gyermekeké 40 %-kal; Maconben a fehér gyermeknél a csökkenés 12 % volt, a négernél 36 %. Így a faji különbség még nagyobb volt, mint 1928-ban; tizenhét az egyhez Greene-ben és huszonöt az egyhez Maconben."

A háborús fellendülés évében, 1943—1944 között az arány jobb volt, mint négy az egyhez Greene kerületben és hét az egyhez Macon kerületben.*

A déli négernek a konzervatív szellemű fehérek által rákényszerített hátramaradottságában található meg annak a magyarázata, hogy az ország lakosságához viszonyítva miért oly magas a tanulatlan négerek száma. Paul A. Witty professzor, aki azelőtt a hadseregben az analfabéták kiképzésével volt megbízva és most a Northwestern University-n (Északnyugati Egyetem) a nevelésügy tanára, megállapítja, hogy az Egyesült Államoknak azon tízmillió felnőttje közül, akiket tanulatlanságuk hátráltat munkájuk, családfői és állampolgári feladataik elvégzésében, hárommillió a néger és hétmillió a fehér. Bár a négerek az ország lakosságának csak egytizedét alkotják, a tanulatlanoknak majdnem egyharmadát teszik ki (a statisztikákban a fehérek számának felét) Witty tanár szerint.

Az előzőkből az olvasó könnyen láthatja, hogy minden olyan kísérlet, amely a déli „szegény fehér" helyzetét a négerével egyenlőnek akarja beállítani, hamis. Kétségkívül, a néger elnyomása, amely a „szegény fehérek" lesüllyedésének alapja, egészen más természetű és külön vizsgálat tárgyává kell tenni.

V. I. Lenin már 1913-ban, amikor hangsúlyozta a négerkérdés mezőgazdasági szempontjait, meghatározta a néger feles-harmados bérlet gazdasági jellegét. „A kapitalizmus kifejlődése az Egyesült Államok mezőgazdaságában" című tanulmányában,

---

* 1943—44-ben Greene kerület 80 953 dollárt költött 972 fehér tanuló és csak 31 519,93 dollárt 1665 néger tanuló oktatására, míg Macon kerület 77 803,78 dollárt költött 971 fehér és csak 27 964,62 dollárt 2583 néger tanuló oktatására. Greene kerületben tehát 83,29 dollár jut minden beiratkozott fehér tanulóra és 18,93 dollár a feketékre. Maconben pedig 80,13 dollár minden fehér gyermekre és 10,83 dollár minden feketére. (Az Oktatásügyi Minisztérium évi jelentése. 1943—44.)

mely az Egyesült Államok 1910-es népszámlálásán alapszik, Lenin felhívta a figyelmet arra a „rendkívüli" hasonlatosságra, amely a déli néger bérlő-osztályok és az 1860 előtti, oroszországi mezőgazdasági centrumokban élő jobbágyok gazdasági helyzete között van:

„Azok a farmerek, akikről beszélünk, nem bérlők a szónak európai, civilizált, modern kapitalista értelmében; főként félig-hűbéres, vagy — ami gazdasági értelemben véve azonos — félig-rabszolga *részesbérlők*."

„... A feles-harmados bérlet vidéke... a legnagyobb tespedés vidéke, ahol a nehezen küszködő tömegek a legnagyobb fokú degradálásnak és elnyomásnak vannak kitéve... Zárkózott, kicsinyes, nyomasztó légkör, mondhatni börtön a «felszabadított» négerek számára — ez Észak-Amerika déli részének igazi képe."

III. FEJEZET

A NAGYTŐKE ÉS AZ ÜLTETVÉNY

Nyilvánvaló, hogy az ültetvény egy már elavult rendszer az ország gazdasági életében. És mégsem csupán az elmúlt idők maradványa. Ha életben maradt a társadalmi átalakulás és fejlődés ellenére, ez azért történt, mert az ország uralkodó gazdasági hatalma, a fináncztőke mesterségesen fenntartotta. Az ültetvény legfőbb kizsákmányolója a Wall Street. Ez az a titkos szentély, amelyet a yankee-gyűlölő, konzervatív ültetvényesek körülrajonganak. Ez a nagy Moloch, amely számára felajánlott áldozatok át vannak itatva a néger rabszolgák és a déli, nincstelen „szegény fehérek" nagy tömegeinek vérével, verítékével és könnyeivel. Az Észak és Kelet körülbástyázott „nagy pénz"-hatalma a legfőbb haszonélvezője a néger elnyomatásnak, a Délen uralkodó nyomornak és szegénységnek. A nagytőke úgy gyakorolja hatalmát, hogy az ültetvény-hitelt távolról irányítja.

Az ültetvény függő helyzete külső hitelforrásoktól, nem újdonság. A rabszolgaság alatt sem tudta az amerikai ültetvény saját magát ellátni, mert a klasszikus rabszolga-gazdálkodási rendszer és a modern kapitalizmus keveréke volt, magába foglalva mindkettőnek legrosszabb tulajdonságait. Ezt a rendszert egy kapitalista árutermelő társadalom hozta létre, ennek szárnyai alatt nőtt fel és ennek piaci kapcsolataitól függött. Akkor is — mint ma — az ültetvényes termésének milyenségét, árát és hasznát a kapitalista piac határozta meg. A szükségleteket és a pénzt kívülről kapta. A rabszolgaság alatt az ültetvényt a nagy északi, valamint angol bank- és kereskedelmi vállalatok finanszírozták.

A Délnek és a déli mezőgazdaságnak az északi tőkével való igazán nagyfokú elárasztása azonban csak az Északnak a polgárháborúban kivívott győzelmével kezdődhetett meg.

A polgárháború és az újjáépítés korszakainak burzsoádemokrata forradalma alapozta meg az újonnan feltörő északi kapitalista osztály igényét a déli piac uralására. A rabszolgatartó oligarchiák katonai veresége és a rabszolgaság megszüntetése eltakarították az útból Délen a kapitalista behatolás főakadályait, hogy így megteremtsen egy nemzeti piacot teljes és feltétlen uralma alatt. A következő időszak, az újjáépítés időszaka egybeesett ennek az osztálynak gyors gazdasági és társadalmi emelkedésével.

1876-ban, a Hayes-Tilden megegyezés idején, az északi kapitalisták már túlnőttek azon a fokon, amelyen voltak, amikor a nemzetet diadalmas támadásra vitték a rabszolgaság fellegvára ellen. A gazdasági és politikai hatalomnak kezeikben való további összpontosításának eredményeként, tökéletesen kialakult kizsákmányoló osztállyá változtak, amely nemcsak erős, hanem korrupt is volt, mint ahogyan az akkori kormányzatok botrányaiból kitűnik. Az volt a céljuk, hogy alaposan kihasználják az új belföldi piacot, amelyet Északnak a háborúban aratott győzelme eredményezett. A háborús nyereségektől és hatalomtól megerősödött legnagyobb kapitalisták jól fejlődött pénzügyi és ipari oligarchiává lettek.

Délen az északi győzelem közvetlen eredménye az új, konzervatív középosztály kialakulása volt. Ez az osztály az újjáépítés alatt keletkezett és az uralkodó északi kapitalista érdekek Délen való kiterjesztését szolgálta és biztosította azok fennhatóságát a volt rabszolgabirodalomban.

Az új középosztály gyapotkereskedőkből, kereskedőkből és kisgyárosokból állt, akik a polgárháború utáni gyapotkereskedelem körül fejlődtek ki. Ez az osztály tehát függött a nagymérvű gyapottermeléstől — azaz az ültetvényrendszertől, amelyhez ezer szál fűzte, melyek felvezettek egészen a nagy pénzügyi és ipari gócpontokig. Ez az osztály a helyi összekötő szerv volt ezek között a gócpontok és a déli ültetvényes érdekek között.

Az északi kapitalizmus — miután elérte fő gazdasági és politikai céljait, uralta a déli piacot és a kapitalista behatolás erre a vidékre biztosítva volt — felállította fő programpontjait. „Társadalmi békét" és „a rendhez való visszatérést" akart, hogy az újonnan meghódított piacon a rablás gyümölcseit alaposan learathassa. Ugyanakkor félt az alulról, különösen Délről kiinduló demokratikus megmozdulástól, mely szünet nélkül azzal fenyegetett, hogy átlépi a kicsinyes, kapitalista osztályérdekek által megszabott határokat. Íme, egynéhány azokból a tényezőkből, amelyek az újjáépítés árulásához vezettek.

A Hayes-Tilden árulástól kezdve a Dél gazdasági élete, mezőgazdasága, ipara, bányászata és közlekedése az északi tőke állandóan gyorsuló betörésének és fejlődésének volt kiszolgáltatva. Az ültetvények szempontjából ez a tőke, követve minden hátramaradt mezőgazdasági vidék klasszikus példáját, elsősorban a kereskedelem csatornáiba folyt. Itt főként az uzsorakölcsön-tőke szerepét töltötte be, ezáltal mesterségesen fenntartva és megőrizve a megszüntetett rabszolgarendszer gazdasági és társadalmi maradványait. Az „új vérátömlesztés" csak megerősítette a régi ültetvényes oligarchiákat, melyeknek föld-egyeduralma lényegében véve amúgysem változott.

A rabszolgarendszer maradványai lettek az új, konzervatív földbirtokososztály társadalmi alapjai. Ennek megfelelően, ezek a birtokosok az északi kapitalizmus nélkülözhetetlen szövetségesei lettek, kiknek az volt főcéljuk, hogy kizárólagosan monopolizálják a világ legnagyobb nyersgyapot forrását és hogy olcsó előállítását az északi textilgyárosok részére biztosítsák.

A monopolkapitalizmus korszakában az előző korszak minden gazdasági és társadalmi irányzata erősen kihangsúlyozódott.

A nyolcvanas és kilencvenes évek új fejlődési fokot jelentettek az amerikai kapitalizmusban. Az ország javainak és gazdasági erőforrásainak a mindig csökkenő számú, vezető kapitalista kezében való állandó és növekvő összpontosítása azt eredményezte, hogy az Egyesült Államok elérte a monopólium és imperializmus olyan fejlődési fokát, amelyben a nagy kapitalista vállalkozások és trösztök uralják az ország gazdasági és politikai életét.

A trösztök és nagyvállalatok hatalma olyan nagy lett, hogy a szabad verseny, amelyből a kapitalizmus kifejlődött, átváltozott ellenkezőjévé, azaz monopóliummá.* A kapitalista „laissez faire" elv kitermelte a maga rémét. Egyszerre csak megjelent egy egészen újfajta pénzügyi oligarchia, melynek csápjai kinyúltak, hogy bekerítsék és uralják a nemzet életének minden fázisát. A huszadik század első tizedében a finánctőkének sikerült monopolizálnia az

* A monopóliumok történetét vázolva Lenin azt mondja: „A monopóliumok történetének alapvető eredményei tehát a következők: 1. 1860—1870-es évek — a szabad verseny fejlődésének csúcspontja. A monopóliumok alig észrevehető csíraként vannak jelen. 2. Az 1873-as válság után a kartellek fejlődésének széles sáva következik, azonban a kartellek még csak kivételek. Még nem szilárdak. Még átmeneti jelenségek. 3. A XIX. század végének fellendülése és az 1900—1903-as évek válsága: a kartellek az egész gazdasági élet egyik alapjává lettek. A kapitalizmus imperializmussá változott át." (Lenin: „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka". *Lenin:* Válogatott Művek. I. köt. Szikra 1948. 927. old.)

amerikai ipar, közlekedés és kereskedelem kulcspontjait, valamint az ország nyersanyagforrásait. Ez nyilvánvalóvá vált a Standard Oil Co. és U. S. Steel megalakulásakor.

A körülbástyázott kapzsiságnak ez az új dinasztiája a nagyiparnak a vezető bankok tőkéjével való egybeolvadásán alapult, melyek közül az utóbbi többmilliárdos dollárösszegeket kezelt. Megkezdődött a világnak a nagy kapitalista hatalmak között való felosztása és a „még el nem foglalt" területek lázas kutatása, hogy azokba a nagy tőkefölösleget befektethessék.

Igen kifejezésteljesen ez a korszak az Egyesült Államokban Spanyolország katonai megtámadásával kezdődött. A gyarmatok kizsákmányolására való törekvés eredményeként, a világot már felosztották a nagy európai hatalmak egymás között. A fiatal amerikai imperializmusnak, mely későn lépett a színre, elhatározott szándéka volt, hogy kiveszi „részesedését" és hogy a világ vezető hatalma lesz.

Nagyméretű belföldi piaca, amelyet még nem használtak ki teljesen, erős alapot nyujtott ehhez a szerephez. Ebben a vonatkozásban a félig hűbéres Dél, lényegében véve gyarmati gazdasági berendezésével, mely biztosította a felszínre törekvő amerikai imperializmusnak uralmát a világ gyapotpiaca fölött, erős támasza volt a bekövetkező, imperialista felsőbbségért vívott harcban.

Ezzel egyidejűleg a Dél ki volt szolgáltatva az amerikai finánctőke új, erősen összpontosított hatalmának, ami a jobb és hatékonyabb rablás céljainak megfelelően alakult ki.

IMPERIALIZMUS — A REJTETT ELLENSÉG

A Morganok, Rockefellerek, DuPont-ok, Mellonok ma a Dél igazi urai. Ők uralják a déli gazdasági élet parancsnoki magaslatait, ők azok, akik támogatják és minden rendelkezésükre álló eszközzel fenntartják az ültetvényes rendszert és annak színes kasztrendszerét. Az ő bankjaik tartják fenn azt a hitelépítményt, amely nélkül az ültetvény nem volna életképes. Ők az urai a déli acélnak, vasutaknak és közműveknek.

A déli gazdasági életnek a távoli Wall Streetről való uralását vizsgálva, a következőket látjuk:

A vidék nagy szénforrásai a Morganok, Mellonok, Fordok és Rockefellerek birtokában vannak.

Az U. S. Steel Corporation, Amerika legnagyobb acélvállalata uralja a birminghami fő acélközpontot. A Republic Steel is betört Alabama állam Birmingham és Gadsden városaiba.

A Rockefellereknek nagy érdekeltségük van a déli olajban, amely az ország petróleumkészletének kétharmadát teszi ki. Ugyanez a helyzet a Mellonoknál is, akik a Gulf Oil Corporation tulajdonosai. 16 olyan nagy olajtársaságnak, amelyek Amerika 200 legnagyobb — nem bankügyletekkel foglalkozó — társasága között foglalnak helyet, vannak érdekeltségei Délen.

A dohánygyártás sincs déli érdekeltségek kezében, hanem több nagy konszern fennhatósága alatt áll, amelyek közül négy Amerika legnagyobb nem bankügyletekkel foglalkozó társasága közé tartozik.

Valamennyi déli nagyobb vasútvonal távollevő tulajdonosok kezében és felügyelete alatt van. Ezek mind többé-kevésbbé a Morgan-érdekeltségekkel vannak összefüggésben.

Az Országos Rendkívüli Tanács jelentése a következőket mondja:

> „A nagy elektromos holding-társaságok legtöbbjét, amelyeknek vállalatai szolgáltatják a világítást, fűtést és energiát a déli otthonoknak és iparnak, távollevő érdekeltségek irányítják, vezetik és birtokolják. Ugyancsak a földgáznak, a Dél egyik legnagyobb értékének továbbítása és szétosztása majdnem teljes egészében távoli pénzügyi intézmények kezében van."

A Commonwealth and Southern Corporation, amely egy milliárddolláros konszern, a Morgan érdekkörbe tartozik.

Az Országos Rendkívüli Tanács jelentése megjegyzi, hogy: „Ásványi kincseinek kibányászásáért és azoknak nyers- vagy félkész állapotban való elszállításáért a Dél gyakran nem kap mást, mint a nem szakképzett vagy félig szakképzett munkások alacsony fizetését."

Ugyanezt a képet mutatja a textilipar is; a legnagyobb gyárak közül sok van északi kézben. Alabamában az orsók 36%-a és a szövőszékek 37%-a északi tulajdonban volt a harmincas évek elején.

A WALL STREET HELYTARTÓI

A Dél gazdaságának, iparának, kereskedelmének és hitelének ezen kulcspontjai fölötti uralom következtében e vidék gazdagságát a Wall Street haszonélvezi. Pl. Georgia állam 85%-a távollevő tulajdonosok kezében van. A georgiai bankokban letétben levő minden dollárból 50 cent északiaké. A távollévő, mindenható yankee urak déli megbízottai az északi tulajdonban lévő déli iparvállalatok igazgatói és vezetői. A. G. Mezerik hatásosan írja le az imperialista Wall Street e helytartóinak szerepét.

„Azt az igazgatót — írja — aki az Észak (vagy Kelet) távollevő urainak képviselője, pl. az erőműveknél és vasútvonalaknál, igen egyszerűen megérthetjük. Akár Délen, akár Északon született, neki az a feladata, hogy feletteseinek kívánságait teljesítse és miután felettesei reá bízták haszonszerzés céljából befektetéseiket, minden igazgatónak az a törekvése, hogy nyereségeket mutasson fel és e munka közben minden vonalon nagy aktivitást fejt ki. Alapjában véve társasága természetesen alacsony munkabéreket ír elő, ennek következtében az igazgató szítja a szakszervezetellenes tevékenységeket. Társasága összekapcsolódik más északi társaságokkal, amelyek készárut gyártanak a Dél számára, tehát az igazgató harcol a szállítási rátakülönbözet fenntartásáért, mert hiszen, ha a Dél kifejlesztené saját iparát, ezzel csökkentené az északi társaság hasznát. Az igazgató északi főnökei hasznot húznak a magasabb tarifákból, ő tehát harcol minden olyan kísérlet ellen, amely a tarifák csökkentésére irányul.
Az oktatásra, egészségügyre és utak építésére szolgáló magasabb adók a távollevő tulajdonos költségeit emelik. Ilyen terveket nem szabad támogatni. Az erdősítés, a talaj konzerválása, a termények váltogatása, mind olyan pénzbe kerül, amely nem hoz közvetlenül hasznot az északi pénzarisztokratáknak. Ezért az igazgató, akit gazdasági szempontok vezérelnek, elvben ellenez minden ilyen tervet. Ő uralja az északi mindenható uraknak gyarmati, előretolt állásait, akik sohasem voltak az ellen, hogy az egész Dél egy hatalmas, éhbérért dolgozó nyomorterület legyen, amely az északi nyerészkedést szolgálja."

A főfeladatuk az, hogy fenntartsák a Dél visszamaradottságát és szegénységét, mert ez lényeges feltétele annak, hogy a néger és fehér tömegek éhbéréből kicsikarhassák az extraprofitot. Kétségbeesetten elleneznek minden olyan próbálkozást, amely a Délt fel akarná emelni alacsony gazdasági és kulturális állapotából. Az ültetvénytulajdonosokkal nemcsak gazdasági és osztálykapcsolatok kötik össze őket, hanem gyakran vérrokonság és összeházasodás is. Ez a két csoport, a kapitalisták és az ültetvényesek alkotják a Dél konzervatív rétegét.

A WALL-STREETI HITEL SZERKEZETE

A finánctőke az ültetvényes hitel fölötti ellenőrzés által gyakorolja hatalmát az ültetvényeken. Ez az ellenőrzés megszakítás nélküli láncolatban végigmegy a Wall Street irodáitól a kerületi és vidéki bankokon keresztül egészen a helyi ültetvényesig és a hitelkereskedőig. Az ültetvényes oldalon a terményzálog-rendszerre támaszkodik.

Ennek a láncnak fő láncszeme a vidéki bank, amely a nagy északi pénzügyi intézetek helyi közvetítőjének, vagy ügynökének lényeges szerepét játssza. Ezeknek a vidéki bankoknak hálózata segítségével uralja a Wall Street a gyapottermelést és piacot. W. Hustace Hubbard, egy nagy gyapottőzsdeügynökség tagja, 1923-ban ezt a rendszert a „Gyapot és gyapotpiac" című könyvében következőképpen írta le:

> „Mindezeknek a bankoknak képviselőik vannak a nagyvárosokban, nemcsak Délen, hanem Északon is. Ezeken a csatornákon keresztül szivárog lefelé a nagyvárosok és nagybankok pénzügyi véleménye és felfelé pedig a belső nézetek a kereskedelem helyzetéről és a termények állásáról.
> ... A termény-váltók, amelyeket eredetileg a vidéki bank számitol le, a városok nagyobb bankjainak dosziéiban találhatók meg, miután a termények megművelésére és szállítására szolgáló pénz forgalomba került a szokásos bankutakon."

A nagybankok kezében lévő hatalomról és az ültetvényes gazdálkodásban való irányító és felügyeleti szerepükről Hubbard a következőket mondja:

> „A vidéki bankok tavasszal a vetésre, ősszel pedig az eladásra óriási befolyással vannak. Az a tény, hogy a vidéki

bank nem hajlandó előlegeket folyósítani addig, míg rendezetlen váltók szerepelnek könyveikben, erősen összefügg a bevetett földeknek rossz években való csökkenésével, mint pl. 1921 tavaszán ... Hasonlóan, ősszel nagy befolyást gyakorolhatnak a termény eladására."

Az ültetvény pénzügyei a terményzálog-rendszeren alapulnak. Wall Street egész déli hitelépítménye a hírhedt Fekete Törvénykönyv e maradványának fenntartásán alapszik. A földesúr zálogelőjoga a bérlő termésére nélkülözhetetlen biztosítéka az ültetvényhitelnek. Ha zálogjoga van a bérlő állatállományára és más tulajdonára is, mint ahogy az néhány államban van, annál jobb a hitele, a hitel lehetőségei kibővülnek. A terményzálog a központi fogaskereke annak a törvényes korlátozásokból álló rendszernek, mely szentesíti az ültetvényes földesúri és a néger jobbágyi rendet.

Mint ahogy a polgárháború előtti időkben az ültetvényesnek adandó kölcsönnél az volt a döntő szempont, hogy hány rabszolgája van, úgy most a hitelkerete bérlői tartozásának nagyságától függ. A tartozásoknak mint biztosítéknak kézbentartása lényeges követelménye nemcsak a magánintézmények, hanem a washingtoni kormány részéről is.

A tartozásra adott hitel következtében az ültetvényes rabszolgamunka jövedelmeinek legnagyobb része a nagy északi pénzügyi érdekeltségek pénzszekrényeibe folyik. Az így kicsikart sarcra vonatkozólag Woofter ültetvénytanulmányából bizonyos fokig képet nyerhetünk. A földtulajdonosok több mint felének (52%) rövidlejáratú adósságai voltak a termeléssel járó folyó kiadások fedezésére. Átlagosan 2300 dollár volt a kölcsön összege, éppen fele annak az összegnek, mely az évi kiadások fedezésére szükséges. Az ilyen címen felszámított összes kamat igen magas volt: 10% állami kölcsönre, 15% bankkölcsönre és 16% a kereskedői követelésekre. A hitel legnagyobb részét a bankok adták, az állami kölcsön a rövidlejáratú hitelek 22%-át tette csak ki. Csak a földbirtokosok kaphattak állami kölcsönt, miután csak ők rendelkeztek elfogadható biztosítékkal — terményzáloggal.

Az Országos Rendkívüli Tanács jelentése szerint:

„A dél 46 elszórtan fekvő kerületének vizsgálata 1934-ben azt mutatta, hogy a farmföldek egytizede az északi vállalatok, főképpen bankok és biztosító társaságok (élükön a Metropolitannal) kezében volt, amelyek jelzálog fejében kerítették kézhez a földeket."

Az északi nagytőke mind erősebbé váló benyomulása a déli mezőgazdaságba világosan látszik. 1910-től 1928-ig a jelzálogadósságok összege majdnem négyszeresére emelkedett a hét déli államban. Itt a jelzálogadósságok 1920-tól 1928-ig nagyobb arányúak voltak, mint az ország bármelyik másik részében. Az 1935-ös becslés szerint a különböző államok gyapotföldeinek 30%-a biztosító társaságok és bankok kezében volt.

A finánctőke a déli mezőgazdaságban kb. egy oxigéntömlő szerepét játssza, amely fenntartja és állandóan feléleszti az elavult és düledező ültetvényes gazdálkodást. Az ültetvény társadalmi, faji és jogi korlátozásait a dollár hatalmával megerősítve, sikerül egyrészt fenntartani a kizsákmányolás kapitalizmus előtti formáját, másrészt megakadályozza a földművelés tudományos alapokra fektetett módszereinek alkalmazását és támogatja a káros egyforgásos rendszert. Az a szerepe, hogy mesterségesen késleltesse a Dél modern fejlődését.

A FINÁNCTŐKE ÉS A DÉLI NÉGER

A finánctőke uralmának időszaka a négerek jogainak tekintetében magával hozta a politikai reakció megerősödését. Az úgynevezett „Force Bill"*-eknek a Kongresszus által 1894-ben történt eltörlése kihangsúlyozta azt, hogy a kormány már nem is próbálkozik a néger törvényes állampolgári jogait megvédeni. Az északi ipari és pénzügyi érdekek és a konzervatív Dél közötti „gentlemen's understanding" („úri megértés") tovább erősödött.

Ennek eredményeként a déli mezőgazdasági lakosságnak, főként a négerek nagy tömegeinek elnyomása sok irányban megnövekedett. A már eddig is súlyos terheihez hozzájárult még az északi imperialista kizsákmányolás növekvő követeléseinek súlya. W. E. B. DuBois leírta a finánctőke fejlődésének hatását a néger lakosságra:

* Az alkotmány tizenötödik módosításának keresztülvitelére a Kongresszus elfogadta a végrehajtást biztosító törvényt (1870—1871). Az 1870-es törvény szerint büntetendő az az államhivatalnok és bármilyen más személy, aki megkísérli, hogy állampolgárokat választó- és más polgári jogaiktól megfosszon és felhatalmazta az elnököt, hogy fegyveres erőket használhasson e célra. Az 1871-es törvény a szövetségi hivatalnokok és bíróságok számára felügyeleti jogot ad a kongresszusi kerületekben levő választójegyzék és választások fölött. (Lásd: W. E. B. Dubois: „Fekete újjáépítés". 1935.)

„Az amerikai ipari imperializmus visszhangjaképpen kiűzték a feketéket az amerikai demokráciából, osztályelnyomás és bérrabszolgaság lett a sorsuk. Ez az ideológia győzedelmeskedett 1910-ben."

Az 1890-es években a déli államokban egész sor olyan törvényt hoztak, amelyeknek az volt a céljuk, hogy az elkövetkezendő 16 évben teljesen megvonják a négertől választójogát a déli államokban. DuBois megjegyzi, hogy „1895 és 1909 között az egész Délen elvették a néger választójogát igazságtalan és törvénytelen megszorítások segítségével és elfogadtak több olyan Jim Crow törvényt, amely a néger állampolgárokat alárendelt kasztta tette".

Ennek a politikai reakciónak meg volt a gazdasági kihatása. A polgárháború óta fennálló irányzat, hogy a négerek több földhöz jussanak — amelyre azokat a liberális reményeket alapították, hogy ezzel szabad néger birtokos réteg alakul ki — hirtelen megfordult. 1910-ben volt a legmagasabb a néger földbirtokosok száma — 220 000 egyéni tulajdonossal. Ez a szám ezek után aránylag változatlan maradt 1920-ig, amikor általánosan kezdett csökkenni és 1940-ben 173 000-re esett le.

Ezt az időszakot jellemzi az is, hogy legyőzték a déli mezőgazdasági népi mozgalmat, amelytől remélhető lett volna, hogy fekete-fehér egységet alkot a Wall Street—déli konzervatív blokk növekvő túlkapásai ellen.* A déli népi mozgalmat végülis tönkretette egyes vezetők, Tom Watson és Ben Tillman árulása. Ezek a déli mezőgazdasági lázadás vezető szerepét arra használták fel, hogy azt a „hófehér" demokraták kezére játsszák.

Ezekben az években ismét feltámadt a hírhedt Fekete Törvénykönyv, a Ku Klux Klan burkolt rémuralma és 1905-ben azt az utolsó néger képviselőházi tagot, aki túlélte az újjáépítés árulását, nem választották meg újból.

Így az ültetvény színes kasztrendszerével és politikai ellenőrzésével lényeges része lett az amerikai gazdasági és politikai életének és szétbonthatatlanul összefonódott az amerikai imperializmusal és felépítményével. A néger egyenlőtlenség szigorúan dermedt rendszerré vált és csak egy imperializmus elleni harccal lehetett volna rajta változtatni.

* A népi mozgalom kifejezője volt a dolgozó farmerek lázadásának az elmúlt évszázad végén a trösztök mind szorosabbá váló nyomása ellen. A lázadó nyugati farmerektől kiindulva ezt a mozgalmat nagy számban követték a Dél kis farmerei, feles-harmados és többi bérlői. A monopóliumoknak a déli gyapotra való mindjobban kiterjedő befolyása és az egyforgásos rendszer elleni lázadás volt a déli népiszárny programjának lényege, amely néger-fehér együttműködést kívánt olyan kérdésekben, mint a vasutak államosítása, a négerek politikai egyenrangúsága, a lincselés elleni harc és más radikális reformok.

A GAZDASÁGI VÁLSÁG

A nagytőkének az ültetvényrendszerben játszott szerepét igen drámai módon mutatta meg az 1929-es válság első időszaka.

A világgazdasági válsággal kezdődött a Dél mezőgazdaságának és lakosságának egy évtizedig tartó szerencsétlensége. A mezőgazdasági árak zuhanása, mely az 1929-es tőzsdekrachot követte, halálos csapást mért a Dél gyapotgazdálkodására.

Az 1929-es pánikot megelőző években a Dél gazdasági helyzete hanyatlóban volt és a vihar előjelei már mutatkoztak, az elkerülhetetlen szerencsétlenséget jelezve.

A mindenható gyapotnak, az amerikai mezőgazdaság „beteg emberének" állapota rosszabbodott. Betegsége, az „ültetvényitisz" krónikus esete kritikus állapothoz érkezett. Ezt a világ mezőgazdasági helyzetének az első világháború vége óta megszakítás nélkül folyó hanyatlása még akutabbá tette. Coolidge és Harding, majd Dr. Hoover minden titkos gyógyszere hatás nélkül maradt. A beteg nem reagált.

A huszas évek folyamán a gyapotárak irányzata mindinkább csökkenő volt. Az elkövetkező összeomlást előre jelezve, a nyers gyapot és textiliák világpiaca állandóan csökkent.

A helyzet 1929 után rosszabbodott; mind a hazai, mind a belföldi kereslet textiliákban erősen csökkent.

A munkanélküliség növekedett, csökkentve az ipari bevételt. A gyapot ára a háborúelőtti nívó fele alá esett. A fő gyapotfeldolgozó országok, kivéve az Egyesült Államokat, mindinkább más termelőkkel kötöttek behozatali szerződéseket és nem az Egyesült Államok-beliekkel.

Anglia és Franciaország pl. a dominiumokból, Egyiptomból és Brazíliából behozott gyapottal dolgozott. Brazília gyapottermelése az 1925—1929-es 492 millió bála átlagos évi mennyiségről felemelkedett 1933—1937-ben 1856 millióra. A világ műselyemfonaltermelése az 1920-as 33 millió fontról 1948 millió fontra emelkedett 1938-ban. Ennek a fonalmennyiségnek termelése egyenértékű 4 585 000 bála gyapottal 1938-ban.

A gyapotkereskedelem bruttó készpénzhozamának mutatószáma az 1925—1929-es 100-ról 1939-ben 41-re esett. A gyapotfogyasztásnak ezzel a katasztrofális zuhanásával egyidejűleg az amerikai termelés 5 millió báláról 13 millió bálára emelkedett 1930 és 1933 között.

Az 1928-as évet követő öt évben az összes farm gyapot- és gyapotmag-jövedelme 70%-kal csökkent. Ennek eredménye az volt, hogy a déli farmercsaládok átlagos bruttó jövedelme erősen csökkent. Egy család jövedelme, amely 735 dollár volt 1928-ban, 216 dollárra csökkent 1932-ben, amikor is a gyapot 4,6 centre esett fontonként.

A mezőgazdasági válságnak ezt a fokozódását ijesztően mutatta a déli megművelt földterületek abszolút csökkenése. A bevetett földek az 1929-es 43 000 000 acre-ről 1932-ben 36 millióra csökkentek. A mezőgazdasági törvény csökkentési programjának eredményeként az a szám 1933-ban 29 millióra esett, 1941-ben tovább csökkent 22 millióra, 1944-ben 20 millióra és 1946-ban 17,5 millióra.

Másrészt a vidéki lakosság számának csökkenése relatíve csekély volt. A négerek száma vidéki farm-községekben az 1930-as évet követő 10 évben csak 4,5%-kal csökkent, kisebb arányban, mint az előző 10 év 8,6%-a. A néger farmer kétségbeesett helyzete ebben az időszakban világosan látszik abból a tényből, hogy ez a „menekülés" a földtől folytatódott, annak ellenére, hogy a városokban sem volt elhelyezkedési lehetőség az iparban.

Az e számok mögötti tragédia és a bennük kifejezett emberi szenvedés és nyomor minden képzeletet felülmúl. Bár a népszámlálás a néger és fehér feles-harmados bérlő családok számában több mint 235 000-es csökkenést mutat fel, nagy tömegek maradtak a mezőgazdaságban a bérlő alatti színvonalra, az alkalmi mezőgazdasági munkás színvonalára szorítva.

A mezőgazdasági árak zuhanásával — amely a huszas évek összeomlását követte — a szövetségi kormány rendszabályokkal „lépett fel" a déli mezőgazdaság „megmentésére".

E rendszabályok segítségével a Hoover-kormány főcélja az volt, hogy elkerülje azoknak a nagy pénzügyi érdekeltségeknek fenyegető tönkremenését, amelyek sokat fektettek be a déli gyapotba, továbbá, hogy fenntartsák az ültetvényes hitel-építményt. Ezért a szükség-segély céljait szolgáló összegek legnagyobb részét a mezőgazdasághoz irányították: 1929 és 1933 között ezeknek az összegeknek 46%-a a déli államokba folyt.

A washingtoni kormánynak már 1928-ban nagyarányú befektetései voltak déli farm-jelzálogokban. 1933-ban ezeknek a jelzálogoknak több mint egynegyede olyan szövetségi jelzálogbankok birtokában volt, amelyekben az egész tőkeállomány 64%-a a washingtoni kormányé volt.

A Woofter által tanulmányozott ültetvényeknek majdnem fele (44%-a), értéküknek átlagosan 40%-ával el voltak zálogosítva és ebből 72% a kormányszerveken keresztül történt.

Az első Hoover-intézmény, amely közvetlen kölcsön céljait szolgáló összegeket juttatott a farmoknak, a Körzeti Mezőgazdasági Hitelintézet (Regional Agricultural Credit Corporation) volt. Ezt az intézetet, amelyet az Újjáépítési Pénzintézet (Reconstruction Finance Corporation) hozott létre, a Wall Street uralta és legtöbb tagja több más vállalat igazgatósági tagja volt. Az igazgatósági tagok, elhagyva a nagy magánvállalatok igazgatósági üléseit, újból összegyűltek a kormány szerveként, hogy a szövetségi államháztartás kiadásai felől döntsenek.

A számos bankbukás a farmvidékeken azt eredményezte, hogy a rövidlejáratú hitelforrások megszűntek; A Körzeti Mezőgazdasági Hitelintézet nagymértékben helyettesítette ezeket a bankokat helyi hitelek nyujtásával. De csak a nagytermelőknek volt ebből hasznuk. A kistermelőknek azaz a bérlőknek és kisbirtokosoknak nagy tömege elől elzárták ezt a lehetőséget azáltal, hogy addig míg a földbirtokos le nem mondott zálogáról, a bérlő kölcsönt nem kaphatott, továbbá azáltal, hogy az átlagos kölcsön 1000 dollár volt és súlyos biztosítékokhoz kötötték.

A szövetségi segély másik forrása a takarmánykölcsön volt, amelyet valószínűleg azért szerveztek meg, hogy rövidlejáratú hitelt nyujtsanak olyan kisfarmereknek, akik más intézetektől nem kaphattak támogatást. A kívánt biztosíték itt is vagy a zálogjog a termény- és állatállományra, vagy az első jelzálog a személyes tulajdonra volt — mind olyan követelmények, amelyek elzárták ezt az utat a kistermelők széles tömege előtt. A földesurak még itt is úgy mesterkedtek, hogy a szövetségi kölcsönök javarészét magukhoz ragadták azzal az egyszerű módszerrel, hogy lemondtak elsődleges zálogjogukról.

1933-ban Raper szerint a georgiai, fekete övezetbeli ültetvényesek sok olyan kölcsönt kaptak, amelyek eredetileg bérlőiknek voltak szánva, ez utóbbiakkal való szóbeli megállapodás útján. A földesúrral való csupán szóbeli megegyezése alapján, amelyet a kölcsön összegére kiállított csekk vételekor megfelelően visszavont, a földesúr valóságosan kényszerítette a bérlőt, hogy a csekket

adja át neki. Az ültetvényes felhatalmazása nélkül a bérlő a csekket még csak be sem válthatta.*

Így Hoover úgynevezett farm-segély rendszabályainak fő célja az volt, hogy a Wall Street és az ültetvényesek befektetéseit védelmezzék, a kincstár kirablásával a déli feudális földrendszernek és mentőövének, a wallstreeti hitelnek fennmaradását biztosítsák.

Az érem másik oldala a kis földbirtokosok tömegeinek növekvő elszegényedése és kirablása volt és itt is a néger viselte a legnagyobb terhet.

Ezt az alapmotívumot folytatták és hangsúlyozták ki az A. A. A.-ban.

A. A. A. — ÚJABB ORVOSSÁG A BETEG SZÁMÁRA

1933 májusában megalakult az Agricultural Adjustment Administration (A. A. A. — Mezőgazdasági Segélyző Hivatal), mely a nagyültetvényesek és északi hitelintézetek érdekeit szolgálta. A gyapotárak mesterséges tartása arra szolgált, hogy a krízis társadalmi vonatkozásait súlyosbítsa és gyorsítsa az alacsonyabb rétegek gazdasági helyzetének rosszabbodását és elszegényedését.

Az ültetvényes érdekeit biztosította továbbá az, hogy ő volt túlsúlyban azokban a helyi ügynökségekben, amelyek az A. A. A. programot adminisztrálták. Ez a túlsúly azon alapult, hogy a néger politikailag tehetetlen volt és ezáltal az ültetvényes magához ragadhatta a juttatások oroszlánrészét.

Így az ültetvényes bérlőcsalád átlagos A. A. A. részesedése 246 déli ültetvényen 1937-ben csak 27 dollár volt évente, azaz egész készpénzjövedelmének kevesebb mint 10%-a.

A Farm Security Administration (F. S. A. Farmvédő Hivatal) társadalmi reformprogramja, amelynek az volt a célja, hogy segítsen a „farmok kisemberein", nem javította érezhetően a gyapottermelők nagy részének helyzetét.

Hogy ezeknek a programoknak juttatásai nyilvánvalóan elégtelenek voltak, azt a következők igazolják: míg 5 328 800 000 dollárt fordítottak az 1934—41-es időszakban az A. A. A. céljaira (mely összeg aránytalanul nagy része a nagy földbirtokosokhoz jutott), ugyanezen idő alatt az F. S. A.-ra fordított kiadás 1 120 600 000 dollárt tett ki, kb. az A. A. A. céljaira felhasznált összegek egyötödét.

Itt megint látjuk, hogy a földesúr Jim Crow törvényéhez alkalmazkodnak. Az F. S. A. programot a túlsúlyban lévő nagy ültetvényesek érdekeinek megfelelően állították össze. A helyi bizottság főként az ültetvényesek és barátaik kezében volt és a számbajövő F. S. A. segélyzettet a helyi farmerbizottságok javasolták, amelyekben a négereknek úgyszólván semmi befolyásuk nem volt. Ez különösen fennállt az úgynevezett rehabilitációs programnál, amelyben különböző fajtájú egyéni segélyek szerepeltek és amely az F. S. A. juttatásainak és munkájának legnagyobb részét tette ki.

Hogyan bántak a négerrel ennek a programnak lebonyolításánál? 1940 január 1-ig Délen 154 381 fehér és 45 335 néger „állandó rehabilitációs kölcsönt felvevő személy" volt. Így, míg a déli, segélyre szorult földműves lakosság legalább fele néger volt, a segélyt kapottak egész számának kevesebb, mint egynegyede volt csak néger.

Összehasonlítva az olyan fehér és néger farmercsaládok becslés szerinti számát, akik vagy segélyt kaptak, vagy 500 dollár alatti jövedelmük volt, a programban részvevők 22%-a fehér és 11%-a néger volt. Egy alacsony jövedelmű fehér családnak kb. kétszer annyi esélye volt, hogy bekapcsolják a programba, mint az ugyanolyan körülmények között lévő néger családnak.

Az előlegezett kölcsön átlagos összege is magasabb volt a fehéreknél, mint a négereknél — 659 dollár a fehéreknél és 606 dollár a négereknél.

A többi F. S. A. programpont, mint a visszatelepítés és a bérlőszövetkezetek, néger vonatkozásban jelentéktelenek voltak. Az 1940-es évek közepén csak 1393 néger család szerepelt különböző F. S. A. visszatelepítési tervekben — kb. az összes ilyen déli család egynegyede. Csak 1919 család vett részt az úgynevezett bérlők beszerző programjában. Ebben a programban négyszer ennyi fehér szerepelt. Így tehát itt is ugyanolyan mértékben tettek különbséget a néger és fehér között, mint a rehabilitációs munkában.

Összefoglalva tehát, a New Deal társadalmi reformjai a Dél mezőgazdaságában, bár adtak valami segélyt a teljesen nincstelennek, sajnálatosan elégtelennek bizonyultak és még csak nem is kezdték el helyrehozni azokat a károkat, amelyeket a néger és fehér földmunkások az A. A. A. eredményeként szenvedtek.

* A New Deal (Roosevelt-éra) alatt sem változott a helyzet. Stetson Kennedy a következőket mondja el, amit egy 24 éves peon-rendszerből menekült személy mesélt el: „Amikor megkaptam Washingtonból első csekkemet, Mr. X. elvitt kocsiján, hogy azt beváltsuk. Az úton visszafelé arra kényszerített, hogy odaadjam neki a pénzt és csak 25 centet tarthattam meg." (Stetson Kennedy: „A Dél leleplezése". 56. old.)

Arthur F. Raper értékelése a New Deal déli mezőgazdasági reformjairól ma is érvényes még. 1936-ban, az 1940-es népszámlálás előtt írott tanulmányaiban előre látta azokat a fő tényezőket, amelyeket később a népszámlálási eredmények igazoltak és azokat a következőkben foglalta össze:

„A New Deal gyapottermelést korlátozó programjával, segély céljait szolgáló kiadásaival és kölcsönszolgálatával megfiatalította a hanyatló ültetvényes gazdálkodást. Azok, akik az ültetvények urai, most viszonylag jómódban vannak. Másrészt a földnélküli farmerek nemcsak hogy nem tudnak kiszabadulni krónikus függőségi viszonyukból, de helyzetük rosszabbodik. Sok bérlőt elűznek a földről, míg sok másikat lejjebb szorítanak a mezőgazdasági létrán, különösen feles-harmados bérlőből mezőgazdasági munkássá."

Az F. S. A. hajótörést szenvedett a déli földbirtokrendszer szikláján és ugyanez a sors vár minden olyan programra, amelynek az a célja, hogy a déli „egyszerű ember" javát szolgálja, *mindaddig, amíg az nem a faji megkülönböztetés, az ültetvényes feudalizmus és a kizsákmányolásból hasznot húzó monopóltőke erői ellen irányított alapvető támadással együtt történik.*

IV. FEJEZET

AZ ÜLTETVÉNY ÁRNYÉKA

Az ország évi hat hónapon át művelhető földjének fele Délen fekszik. A föld kétharmadán évente több mint 40 inch* eső esik. Bő természeti forrásai vannak: olaj, földgáz, mészkő, vízienergia és az ország erdőinek 40%-a. Az ország jó farmjainak több mint egyharmada Délen van. Az ország márványának fele innen származik, foszfátjának 97%-a, kénjének 99%-a és nyersolajának kétharmada. Ez a vidék vezet az ország gyapot-, dohány- és kukoricatermelésében.

A déli néger szociális helyzete és jobbágyéhoz hasonló elnyomatása a fekete övezetbeli ültetvényeken magyarázza a Dél hátramaradottságát és szegénységét, továbbá a fehérek nagy tömegeinek gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai háttérbeszorítását az ország többi részéhez viszonyítva.

A FEHÉREK LEALACSONYÍTÁSA

Nem véletlen tehát, hogy ahol a négereket a legjobban elnyomják, ott a fehérek helyzete is a leglealacsonyítóbb. A napfényre hozott és széles körben terjesztett tények, beleértve az Országos Rendkívüli Tanács jelentését az elhúnyt Roosevelt elnökhöz, élénken megvilágították a Mason—Dixon vonal alatti faji elvakultság „paradicsomát". Ezek a tények leleplezik, hogy a „fehér felsőbbrendűség"-nek milyen szédületes ára van, milyen hatással van a nagy déli fehér tömegek egészségére, kultúrájára és életszínvonalára. Ezek megmutatják, hogy a „fehér felsőbbrendűség" — a mindenható konzervatív urak jelszava — azonos értelmű a

* 1 inch = 2,54 cm. — *A szerk.*

fehérek legszörnyűbb szegénységével és nyomorával. Azt mutatják, hogy a „négerek elnyomása" az *egész* Dél számára a legalacsonyabb munkabéreket és életszínvonalat jelenti.

A „fehér felsőbbrendűség" azt jelenti, hogy itt a legnagyobb a részesbérlők, feles-harmados bérlők és a gyermekmunka arányszáma. Itt a leglealacsonyítóbb és legelterjedtebb a nők kizsákmányolása, a legrosszabbak az egészségügyi és lakásviszonyok, a legnagyobb a tanulatlanok és a legkisebb a főiskolák és egyetemek hallgatóinak száma, a legmagasabb a halálozási és megbetegedési arányszám, a legalacsonyabb fokon áll a munkások szervezettsége és itt a legkisebb a demokrácia.

A szegény fehér farmerek tízezrei lettek feles-harmados bérlőkké. Woofter azt mondja, hogy „míg a fehér mezőgazdasági dolgozók nagy többsége 1860-ban tulajdonos volt, addig 1930-ban már a Délkelet egymillió családjának több mint háromnegyede bérlő, vagy mezőgazdasági munkás volt". 1930-ban az ültetvények 5%-át kizárólag fehér bérlők művelték meg és 42%-át fehér és néger bérlők.

1940-ben a feles-harmados bérlők majdnem 45%-a fehér volt.*

A gyermekek széleskörű kizsákmányolása, ami az ültetvényes feles-háromnegyedes bérletrendszer sajátossága, oka annak, hogy miért vezet a Dél az országban a gyermekmunka terén. Az Országos Rendkívüli Tanács jelentette, hogy az összes 10 és 15 év közötti, haszonnyerés céljából alkalmazott gyermek háromnegyede a déli államokban dolgozott, bár ezekben az államokban az ország ilyen korú gyermekeinek csak egyharmada élt. Másszóval, a gyermekmunka Délen több mint kilencszerese volt az ország többi részében alkalmazott gyermekmunkának.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a kongresszusi szavazatiadó-blokk, mely — azzal, hogy a szavazatiadó fenntartásáért harcol — a déli ültetvényes érdekeket szolgálja, fékezte a gyermekmunkára vonatkozó törvények alkalmazásának ütemét a mezőgazdaságban.

A fekete övezetbeli ültetvényes gazdálkodásnak az egész Dél gazdasági és politikai viszonyaira való kihatása adja magyarázatát a déli asszonyok lealacsonyító sorának. Őket még intenzívebben zsákmányolják ki, mint a férfiakat. Még 1938-ban is csak egy déli állam állapította meg a nyolcórás munkaidőt a nők részére az iparban.

* A fehér feles-harmados bérlők százalékszáma a háborús években csökkent, de 1945-ben még mindig 38% volt.

A munkabérek 1938-ban mindenütt 30—50%-kal az ország többi részének bérei alatt voltak. 1940-ben a Délkeleten* egy személyre eső jövedelem csak 309 dollár volt. Hasonlítsák össze ezt az ország fejenkénti átlagos 573 dollár jövedelmével. Erre a vidékre, bár az ország lakosságának 14%-át foglalja magában, az egész lakosság összbérének csak 7,3%-a jut. Még a háborús fellendülés éveiben is a szakmunkások bére egynéhány iparágban 30—57%-kal az országos átlagon alul maradt.

MI AZ ÁRA A FEHÉR „FELSŐBBRENDŰSÉGNEK"?

Azok a politikai korlátozások, amelyeknek eredetileg az volt a céljuk, hogy a négert megfosszák választójogától, arra vezettek, hogy a szegény fehérek tömegét is megfosztották ettől a jogtól. 1942-ben hatmillió déli fehértől vették el választójogát a négymillió négerrel szemben.

A lincselést, az uralkodó konzervatív osztály módszerét, mely arra szolgált, hogy a négert „a helyén" tartsa, a fehér munkás ellen használják fel, valahányszor megpróbál helyzetén javítani, vagy a négerrel egyesült erővel küzdeni jogaiért. Raper a New Deal hat évéről a következőket mondja:

> „A munkások gazdasági harcai következtében 1934-ben és 35-ben 42 haláleset volt Délen. 1936—37-ben ez a szám 5-re esett le, míg 1938-ban és 1939-ben 14 volt... Jellemző tehát, hogy az 1934 és 1940 közötti évek mindegyikében az ilyen halálos kimenetelű esetek majdnem fele Délen történt, ahol az összlakosságnak alig egynegyede és az ipari munkásságnak kevesebb mint egynegyede élt."

Valójában az a helyzet, hogy minden olyan rendszabály, amely a négerek megfékezésére szolgált, azt eredményezte, hogy a szegény fehérek állampolgári jogait nyirbálták meg. A déli fehér kulturális hátramaradottsága és elszegényedése mögött fekete szomszédjának helyzete áll. Amerika „Tobacco Road"**-ja a fekete övezetben kezdődik.

* A Délkelethez tartoznak Tennessee, Alabama, Florida, Georgia, Mississippi, Észak-Carolina és Dél-Carolina államok.

** E. Caldwell „Tobacco Road" (Dohányföldek) című regényében, melyet J. Kirkland vitt színpadra és Budapesten is előadták, a kipusztuló dohányültetvényeken tengődő fehérek sorsáról ír. — *A szerk.*

13 déli állam fehér lakosságában a tanulatlanok száma *kétszer akkora*, mint az ország többi részében. A déli fiúk fele nem felelt meg a katonai szolgálathoz szükséges minimális követelményeknek. Az ország többi részében minden 100, sorozóbizottság elé kerülő személyből, 65 felelt meg. Az alkalmatlanok száma 40%-kal volt magasabb Délen, mint az ország többi részében.

A BILBO-PESTIS

Bilbo Mississippi-jében — mondja A. B. Mezerik — 100, 5 és 24 év közötti mississippi lakos közül 45 be sincs iratva iskolába. 300 000 ember nyomorék vagy munkaképtelen nemi betegségek következtében. 200 000 krónikus maláriaeset van. 100 000 ember lassan elpusztul tuberkulózisban.

A Délnek, mely az ország lakosságának 28%-át teszi ki, a nemzeti jövedelemnek csak 9%-a jut és a nemzet 28 milliárd dollár értékű biztosításából csak 1 millió. 13 déli állam valamennyi kollégiumának és egyetemének összes ellátmánya annyit tesz ki, mint 2 newenglandi egyetemé. És ez a helyzet egy olyan vidéken áll fenn, amelynek anyagi erőforrásai az országban a leggazdagabbak közé tartoznak.

Ezek a tények meghazudtolják a „tömör Dél" mítoszát, amelyet a négerek hivatásos rágalmazói olyan kitartóan ápolnak.

A mesét az egységes fehér Délről, mely erősen és szilárdan áll szemben a „fekete uralom" „fenyegetésével" a „fehér női nem" védelmében, régen leleplezte a neves déli George W. Cable:

„A déli államokban a harc sohasem folyt a néger részéről a fekete fennhatóságért, vagy a fehérek részéről ez ellen, hanem csupán egy önkényes, tisztán fehér fennhatóságért, ill. ellen. Az első naptól kezdve az utolsóig, a felszabadított néger a maga szellemi nyerseségével kitartott az egyetlen igaz nemzeti tan mellett, mely a kiváltságok megszüntetését és az egyenjogúságot hirdeti."

A déli konzervatívok mesterkedése tehát lelepleződött: nem más, mint a kisebbségben lévő uralkodó osztály ravasz hazugsága, mely azt a célt szolgálja, hogy eltakarja a déli élet mély társadalmi hasadékait. Ez különleges déli változata annak a sztratégiának, hogy: „Oszd meg és uralkodj!"

„Nyilvánvaló — mondja Woofter — hogy a néger kizárása folytán a Délt egy bizonyos fokig politikailag uralja a négerkérdés. Ez a kérdés mindenekelőtt az egypárt-rendszer erős bástyája. A négerkérdés döntő befolyású tényező volt a prohibíció megszavazásánál. Befolyásolta a női választók számát Délen és szétágazik száz és száz közügyi kérdésbe, befolyásolja a Dél helyzetét a gyermekmunka tekintetében, elgáncsolja a kötelező iskolai oktatási törvények végrehajtását és mindig jelenlévő, fenyegető árnyékként áll a politikai tanácsülések ajtaja előtt."

Világos, hogy a Dél csak úgy tudna fejlődni, ha a néger elnyomatása megszűnne. Marx azt mondta: „Nem lehet szabad az a nép, amely más népeket elnyom." Ugyanezt a gondolatot fejezte ki köznapi nyelven Booker T. Washington: „Csak akkor tudod a négert az árokban tartani, ha magad is ott maradsz vele."

Ez a felszabadító igazság megdönt minden mesterséges fajelméletet és tárgyi alapját szolgáltatja a négerek, a déli fehér munkások és szegényfarmerek szövetségének a valóban demokratikus, „tömör" Délért vívott harcban.

Az a tény, hogy ezt az igazságot a déli fehér dolgozók és haladó szellemű értelmiségiek állandóan szélesedő rétege kezdi megérteni, látható a Mason—Dixon vonal alatti, állandóan növekvő munkásegységből és a négerek és fehérek harcából a választójoguktól való megfosztás ellen, végül az olyan fasiszta gyűlölet-szervezetek megújult tombolásából, mint a Ku Klux Klan és a Columbians Inc.

De nemcsak Délen érezhető az ültetvény romboló hatása. Ez országos csapás, mely követi főáldozatát, a négert, bárhol is keressen menedéket.

A NÉGER MEGKÜLÖNBÖZTETÉS VONALA AZ IPARBAN

Az ültetvény árnyékot vet a Harlemben,* Chicago déli negyedében és az ország városainak száz és száz „fekete övezetében" élő néger életére, meghiúsítva gazdasági és társadalmi helyzetének javítására irányuló igyekezetét. A kettős baj: a szegénység és négergyűlölet üldözi lépten-nyomon és rányomja bélyegét új városi életére.

A „néger megkülönböztetés politikája", amely a déli mezőgazdasági vidékeken a négert a gazdasági ranglétra legutolsó fokára szorítja, az iparban ugyanezt az eredményt éri el. Ennek ered-

* Harlem = négernegyed New Yorkban.

ményeként egy „foglalkoztatási határ" alakult ki, amely fölé a néger csak ritkán emelkedhet és amely alatt a városi munkások nagy tömegeit az iparban a legalacsonyabban fizetett kategóriákba és a legkevesebb szakértelmet kívánó munkára kényszerítik, vagy pedig a házimunka vagy személyi kiszolgálás kemény munkájára.

A Népszámlálási Hivatal 1940-ben a következőket jelenti:

„Az 1940-es népszámlálási statisztikák feltűnő különbséget mutatnak ki a fehérek és négerek foglalkozása között. A farmerek, farmmunkások és más munkások az összes dolgozó néger 62,2 %-át tették ki, az összes dolgozó fehér 28,5 %-ával szemben. Az összes dolgozó néger férfinak csak kb. 5 %-a — szemben az összes dolgozó fehér majdnem 30 %-ával — dolgozott szellemi munkásként, tulajdonosi, igazgatói, irodai alkalmazotti, vagy eladói minőségben. Az összes dolgozó fehér férfi 15,6 %-a volt szakképzett mesterember, szemben a négerek 4,4 %-ával. A néger mesteremberek több mint fele gépész, ács, mázoló, vakoló, cementkeverő és kőműves volt."

1940-ben a mezőgazdaságon kívül alkalmazásban álló 3 millió (3 032 061) négernek több mint fele kiszolgáló munkákat végzett. Egymillió (1 003 508) volt háztartási alkalmazott. Félmillió (522 229) mosodai munkás, szállodai, vendéglői stb. kiszolgáló. Továbbá, több mint félmillió (636 000) volt nem szakképzett munkás. Félmilliót (464 195) „munkás"-nak minősítettek, azaz gyárakban, bányákban, közlekedésnél és szállításnál dolgoztak. Tehát kevesebb, mint 380 000 egyén maradt az igazgatói, tulajdonosi, szellemi és irodai dolgozói, eladói, felügyelői és kézműves csoportokra.

1940-ben kb. egymillió (910 123) volt munka nélkül vagy szükségmunkánál dolgozott. Ugyanebben az évben minden tíz alkalmazásban levő néger közül hét mint nem szakképzett munkás dolgozott és minden száz közül 94 „kézi" munkát végzett. A nem szakképzett munkások arányszáma a négereknél 350 %-kal nagyobb volt, mint a fehéreknél!

Az 1940-es amerikai népszámlálás Chicagóra, erre a középnyugati nagyvárosra vonatkozó adatai, a következő faji különbségeket mutatták ki: a néger férfi dolgozók 74,3 %-a a három legalacsonyabb foglalkozási kategóriában volt alkalmazva: félig szakképzett munkás, nem szakképzett munkás és kiszolgálói kategóriákban, szemben a fehérek 39,3 %-ával. Az arány tehát, a négerek hátrányára, majdnem kettő az egyhez.

Pedig ez Chicagóban volt, amely a gyapottermelő Délről elvándorolt néger Mekkájának számított, ahol világviszonylatban a legnagyobb számban tömörültek össze a néger ipari munkások és amely város dicsekszik néger lakosságának fejlődésével. Hála a „néger megkülönböztetés politikája" működésének, ez a nagy középnyugati olvasztókemence csodálatosképpen nem tudta vegyes eredetű lakosságának ezt a fontos részét elvegyíteni az asszimilált egészbe. A chicagói helyzet azonos minden más északi ipari város helyzetével.

A munkapiac a kiinduló pontja a négerek elleni munkamegkülönböztetésnek. Ezen a piacon megtagadják tőle a jogot, hogy szabadon választhassa azt a munkát, amelyiket akarja és amelyhez ért.

Ez folytatódik magában az iparban, ahol különböző módszerekkel kizárják a lehetőségét annak, hogy jelentős számú néger a félig szakképzett munkás színvonala fölé emelkedhessék. Megkülönböztetéseket tesznek a rangidősségi szabályok alkalmazásánál, a munkahelyeken és ipari tanfolyamokon magánúton való továbbképzési lehetőségeknél és végül, a Jim Crow korlátozások eredményeként sok szakszervezetből még ma is kizárják a négert.*

A második világháború alatt bekövetkezett ipari fellendülés a munkalehetőségek terén fennálló néger megkülönböztetés vonala időleges feladását tette szükségessé. 1942-ben a szövetségi kormány a „Fair Employment Practice" (a Munkaalkalmak Igazságos Elosztásának Módszere) politikáját követte, amelynek az volt a célja, hogy félretolja a Jim Crow akadályokat, hogy ezáltal az ország ipari erejét gyorsan mozgósíthassa. Ez és a szövetkezés elvének gyors fejlődése, amelyet főképpen az „Ipari Szervezetek Tanácsa" (Congress of Industrial Organization — CIO) képviselt, kedvező közjátékot jelentett a néger nép számára, amikoris reménykedhettek abban, hogy a gazdasági és társadalmi helyzetükben régen várt javulás bekövetkezik. Az ipari lehetőségekhez vezető szűk út kibővült. A „foglalkoztatási határ" valamivel emelkedett és ezzel a

* Legalább 14 szakszervezet kifejezetten kizárta tagjai sorából 1944-ben a négereket alapszabályai, vagy rendkívüli szabályok alapján; ebből 5 hallgatólagos egyetértés alapján zárta ki őket és 9 szakszervezet csak különálló, kisegítő tagságot engedélyezett részükre. Az első kategóriára jellemzőek a mozdonyfűtők alapszabályai, melyek szerint tag csak „fehér születésű és jóerkölcsű személy lehet". (Herbert R. Northrup: „Szervezett munka és a néger". 1944. 2—3. old. Florence Murray: „A néger kézikönyv". 1946—1947. 112. old.)

néger férfiak és nők ezrei beléphettek a szakképzett munkás kategóriába, amelyből eddig hagyományosan kizárták őket.

De az irányvonal nem tört meg. A Fair Employment Practice Committee (Munkaalkalmak Igazságos Elosztásának Bizottsága — FEPC) zárójelentéséből kitűnik, hogy „az Egyesült Államok Munkaügyi Hivatalához 1946 február 1-e és 15-e között, 11 kiszemelt vidékről beérkezett munkaerő-kikéréseknél, az esetek 24%-ában megkülönböztetéseket tettek". Bár a szakképzettséghez és félig szakképzettséghez kötött foglalkozási ágakban dolgozó négerek száma 1940 és 1944 áprilisa között megkétszereződött, a néger munkásnők majdnem kétharmada (62,5%) kiszolgálói állásokban maradt és majdnem fele (44,5%) még mindig háztartási alkalmazott volt. A néger férfiaknak majdem fele még mindig farmokon, vagy nem szakképzett munkásként dolgozott (28% farmokon és 20,3% más, nem szakképzettséghez kötött munkakörben). Míg az összes fehér női alkalmazott több mint egyharmada irodai vagy kereskedelmi alkalmazott volt, 30 néger nő közül kevesebb mint egy tudott csak ilyen álláshoz jutni.

Kétségtelen, hogy a jelenlegi irányzat a háborúelőtti helyzet visszaállítására törekszik. Az a munkaadói álláspont, mely szerint a „négert kell utolsósorban alkalmazni és elsőnek elbocsátani" — mely szabályt szinte egy gazdasági törvény pontosságával követnek — még mindig érvényben van. Ez különösen a japán fegyverletétel utáni tömeg-elbocsátásokkor és az alacsonyabb munkakörbe való áthelyezéseknél bizonyosodott be, amelyek aránytalanul magas százalékban érintették a néger munkást. Az Egyesült Államok Népszámlálási Hivatalának egy jelentése, melyet az „Elnöki Tanács állampolgári jogokra vonatkozó jelentése" idéz, feltárja, hogy „1945 júliusától 1946 áprilisáig a munkanélküliség a fehérek között kb. másfél—kétszeresére, míg a nem fehérek (főként négerek) között háromszorosára emelkedett".

Tehát összefoglalva: míg nem tagadható le, hogy az első világháború utáni években a néger munka tért nyert az Észak iparában, ez a térnyerés mindig bizonytalan volt. A négerek még mindig csak az ország ipari gazdaságának határszélén élnek. A nagytőke szempontjából ők országunk ipari munkaerejének „tartalékseregét" képezik.

Az előzőkben mondottakból látható az Egyesült Államok monopolkapitalizmusának általános sztratégiája a néger néppel szemben. Ennek a sztratégiának az a célja, hogy a néger mindig rendelkezésre álljon olcsó és kizsákmányolható munkaerőtartalékként, tehát olyan eszköz legyen, amelynek segítségével fehér

dolgozó testvéreinknek életszínvonalát aláásahatják, meggátolhatják a munkásosztály egységét és erőszakkal megakaszthatják a szervezett munka fejlődését.*

Ennek a politikának központi tengelye az, hogy minden lehető eszközzel, legálisan és illegálisan fenntartsák a négerek társadalmi elszigeteltségét, körülvegyék őket egy áthatolhatatlan négerellenes fallal, amelyet a mesterségesen szított faji előítéletek erősítenek meg. E politika folytatásának első előfeltétele Északon az, hogy továbbra is fenntartsák középkori kínzásokhoz hasonló módszerét a déli néger parasztsággal való bánásmódnak, amelynek alacsony és nyomorgó soraiból töltik fel állandóan a „speciális tartalékot", így fenyegetve az ültetvényes éhinség szörnyűségével az egész nemzet életszínvonalát.

Északon és Nyugaton a Jim Crow rendszer azon alapszik, hogy az északi munkásban állandóan táplálják és fenntartják a félelmet életszínvonalának süllyedésétől.

Az északi textilmunkás látta, hogy a Délre költözött gyárak hogyan rabolják meg bérüket és hogyan veszik el munkáját. Az északi munkásra kihat az ültetvényes színvonal. Ennek megfelelően állapítják meg a déli textil-béreket, melyeknél alacsonyabbak nincsenek Amerika egyik nagyobb iparágában sem.

A tőkések hagyományos taktikája, hogy a déli vándorló néger feles-harmados bérlőt és Európa, Mexikó és Ázsia legszegényebb parasztságát bércsökkentésre és sztrájktörésre használja fel, hogy a fehér munkásoknak ebből származó ellenszenvéből elfogultságot szítson e népek ellen. E taktika eredménye az, hogy lehasítja a fehér munkásokat az amerikai munkásság törzséről és rákényszeríti őket arra, hogy — ezen „alacsonyabbrendű" csoportok számára olyan béreket és életszínvonalat ismerjenek el, amelyek végeredményben a sajátjukat is aláássák.

Az ültetvényrendszer fenntartása, amely minden évben kitermeli a maga félig kiéhezett, tanulatlan, északra vándorló menekültjeit, szükséges ahhoz az egységet bontó taktikához, amely a monopoltőke uralmának alapja.

Röviden ezek azok a gazdasági tényezők, amelyek az északi néger társadalmi száműzöttsége mögött állnak.

* A későbbi években néhány szakszervezet a CIO-ban kezdett átlátni ezen a sztratégián és küzdött azért, hogy megkülönböztetést kizáró klauzulákat iktassanak a munkavállalási szerződésekbe.

AZ ÉSZAKI KÉP

Északon a négerek különválasztását rendszerint nem a törvények szentesítik, itt inkább a szokások, a törvényen kívüli gyakorlat és a hivatalos és nem hivatalos társadalmi nyomás erősítik meg. Fő támasza a lakóhely-elkülönítés, röviden a hírhedt néger gettó, ahol a néger városi lakosság nagy tömegei elkülönítve, állandó társadalmi vesztegzár alatt élnek.

Vegyük például egy tucat északi ipari központ bármelyikének néger negyedét. A néger gettók lakóinak bajait vizsgálva, a szociális diagnózis mindegyiknél ugyanazt fogja felmutatni. Kivétel nélkül, a néger negyed a legomladozóbb nyomornegyedben fekszik, a város legelhanyagoltabb részén. A negyed lakossága a legszörnyűbb piszokban él, rozoga, férges kunyhókban és tűzveszélyes lakásokban. Az épületeket éveken keresztül nem tatarozzák, a szemételhordást és az utcák tisztítását elhanyagolják. Egy harlemi háztömb vizsgálata 1946-ban kimutatta, hogy kb. 700 lakásban több mint 1400 esetben hágták át az építési és egészségügyi szabályokat.

Az elemi egészségügyi előfeltételek hiányát, mely ezekben a nyomornegyedekben uralkodik, fokozza a túlzsúfoltság, miután családok úgyszólván egymás hegyén hátán laknak. 1944-ben Chicago fekete övezetében egy négyzetmérföldnyi* területen 90 000 néger lakott, míg a szomszédos fehéreknél 20 000 lakó jut egy négyzetmérföldre. Ugyanezt a képet látjuk más néger városi központokban, mint Harlemben, Detroitban és újabban Los Angelesben. Ez utóbbi városban 1944-ben 30 000 néger lakott azon a területen, ahol előzőleg 7000 japán élt.

A városokban lakó négerek lakbérét roppant magasan állapítják meg. Detroitban pl. Lester Velie a következőket tapasztalta:

> „A Paradise Valley fekete negyedében fekvő, túlzsúfolt lakásért vagy szobáért a néger 30—50%-kal több bért fizet, mint a fehérek jobb környéken. Egyetlen egy szobába beszorított család, amely hat másik családdal osztja meg a mellékhelyiségeket (a törvény két családot engedélyez, de ez a valóságban nem hajtható végre), 11—16 dollár heti bért vagy 47—69 dollár havi bért fizet. A háziurak háromszoros, négyszeres havi jövedelemre tettek szert úgy, hogy kilakoltattak fehér családokat és a lakásokat bérbeadták négereknek; könnyű kereset!"

* A mérföld = 1609,33 m. — *A szerk.*

A négerek selejtes és rosszminőségű árut és élelmiszert kénytelenek vásárolni a szomszédos üzeletekben, magasabb árakon. Az iskolák túlzsúfoltak. 1938-ban aközül a 15 chicagói iskola közül, amelyekben napi 2—3 „turnusban" folyik a tanítás, 13 iskola négernegyedek szomszédságában volt. Ugyanez a helyzet Harlemben és más túlzsúfolt néger kerületekben is.

Mi ezeknek az állapotoknak a hatása a lakosság egészségügyi viszonyaira? „1925-ben Chicagónak volt minden amerikai milliós és egymillión felüli lakosú város közül a legalacsonyabb a halálozási arányszáma, de a négerek halálozási arányszáma kétszer akkora volt, mint a fehéreké!" „Az általános halálozási arányszám 1928—30 között a bennszülött fehéreknél 9,2, külföldi fehéreknél 10,4 és négereknél 20 volt." 1940-ben az illinoisi négerek halálozási arányszáma 1000 főre még mindig 15,7 volt, a fehéreké 10,9.*

Az északi városokban élő négereknek a szokásos színvonalon aluli egészségügyi viszonyait a legszembetűnőbben a nagyszámú tbc-s megbetegedés és ezek nagy halálozási arányszáma mutatja. Chicagóban a tbc-s halálozási arányszám 100 000-ből 250,1 volt a négereknél, míg ugyanez az arányszám fehéreknél 45,4 1939—41-ben; New Yorkban 213 volt a négereknél, a fehérek 40,4-ével szemben; Newark N. J.-ben 275,5 a négereknél, 39,9 a fehéreknél; Detroitban 189 a négereknél és 55,6 a fehéreknél.

A városi négerek elkülönítésének egyik fő eszköze az úgynevezett „korlátozó megállapodás", azaz megegyezés a szomszédos fehér tulajdonosok között, mely szerint nem adnak el, vagy nem adnak bérbe ingatlant négereknek. Bár ez nyilvánvalóan alkotmányellenes, az ilyen megállapodások törvényességét bírósági döntések elismerték.** Még a Szövetségi Lakásügyi Hivatal is hallgatólagosan

* Chicago nem képezett kivételt az északi állapotok tekintetében az első világháborút követő időkben. 1920-ban a fehérek halálozási arányszáma Indianában 13,2 volt, a négereké 22,2; Michiganben 13,8 a fehéreké és 25,7 a négereké; New Yorkban 13,8 a fehéreké és 19,6 a négereké; Rhode Island-ben 14,2 a fehéreké és 26,3 a négereké. Bár a New Deal rendszabályok csökkentették a különbséget, a halálozási arányszám 1940-ben mindenütt magasabb maradt a négereknél, mint a fehéreknél. 1943-ban a négerek halálozási arányszáma az Egyesült Államokban 12,8 volt, a fehéreké 10,7. (Tizenhatodik Népszámlálás, az Egyesült Államok születési és halálozási statisztikája. 1900—40; Az Egyesült Államok születési és halálozási statisztikája. 1944.)

** Például a newyorki Legfelsőbb Bíróság döntése 1947-ben, a Kemp—Rubin ügyben, St. Albans külvárosában, mely elismerte a korlátozó megállapodást.

1945 júniusában az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elutasította a Washington D. C.-i Kerületi Fellebbezési Bíróság döntésének felül-

jóváhagyja az ilyen megállapodásokat, elfogadva a magánszemélyek által épített olyan házak jelzálogát, amelyek a korlátozó megállapodásnak vannak alávetve.

Az a törvényhozási és bírósági beleegyezés, amellyel a négereket olyan, az állam támogatásával felépített 10—20 utcatömböt betöltő város negyedéből, mint a Metropolitan Életbiztosító Társaságnak nagy Stuyvesant Városa New Yorkban, kizárják, egyik változata a korlátozó megállapodás bíróságok által történő elismerésének. Ez veszélyes precedensül szolgál hasonló új negyedek esetében legalább 22 más államban. Charles Abrams, newyorki lakásügyi szakértő, a *New York Post*-ban, 1947 július 30-án a következőket mondja: „Azzal az indokolással, hogy ezáltal a nyomornegyedek eltakarítását elősegítik, a gettó és «elhatárolt városrészek» felállítását nemcsak hogy jogilag jóváhagyják, hanem nyilvánosan támogatják is."

Chicagóban becslés szerint 1930-ban a lakott területek 75 %-ára* ilyen korlátozó megállapodások vonatkoztak. Ezeknek a szerződéseknek következtében, amelyeket az ingatlanbizottságoknak és ingatlantulajdonosok egyesületeinek állandó négerellenes agitációja támogat, a néger lakosságot továbbra is olyan kis területre szorítják be és zsúfolják össze, amely csak töredéke annak, amire növekvő számuk folytán szükségük volna. Nem meglepő tehát, hogy a fekete övezetet határoló terület valóságosan senki földjévé vált, ahol a „faji" ellentétekből támadó feszültség a legnagyobb és gyakran csúnya verekedésekben lángol fel négerek és fehérek között.

A megfélemlítés, terror, beleértve a gyujtogató vandalizmust is, azok a fegyverek, amelyeket a „néger megkülönböztetés politikájának tartására" használnak, a négernek azzal az állandó, arra irányuló törekvésével szemben, hogy túlléphesse a számára kijelölt határokat vagy kitörjön a néger vasgyűrűből és letelepedhessen a szomszédos, jobb lakóhelyeken. Ime a chicagói *Defender* című néger lap „a szabadon fekvő dinamit veszélye" című vezércikkének egy része:

---

vizsgálatát, mely egy ilyen szerződést elismert. 1948 május 3-án azonban az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága úgy döntött, hogy bár nincsen olyan törvény, amely eltiltaná a magánszemélyek közötti korlátozó megállapodásokat, az állami bíróságok nem fogadhatnak el ilyen korlátozó megállapodásokat tartalmazó okiratokat.

* Az elnök által kijelölt bizottság polgári jogokról szóló jelentésének (68. old.) becslése szerint ez a szám 80%.

„Gyűlölettől elvakult gyujtogatók, akiket a faji türelmetlenség tüze szított, megtámadtak az elmúlt néhány hónapban kb. 30 néger otthont a fekete övezet határán, egyedül azért, mert ezek a néger állampolgárok kétségbeesetten megpróbálták a nekik iratlanul kiszabott határokat átlépni, hogy lakóhelyet keressenek. Épületeket gyujtottak fel, bombáztak, köveztek meg és romboltak le. Lakosaikat megverték és lelőtték.

A mai napig a chicagói rendőrség úgyszólván semmit sem tett, hogy a bűnöst kézrekerítse."

Ilyen az északi néger keserű sorsa. A Nemzeti Néger Tanács az Egyesült Nemzetekhez 1946 június 6-án feliratot intézett.

Ennek a feliratnak pontjai közül a következők a legfeltűnőbbek:

„Családi jövedelem: 1940-ben a néger családok kétharmadának évi keresete 700 dollárnál kevesebb volt és ez így volt annak ellenére, hogy 5 néger nő közül kb. 2-nek kellett dolgoznia, szemben azzal, hogy 8 fehér nő közül csak 2 dolgozott. Itt meg kell jegyezni, hogy maga a kormány kijelentette, hogy egy háromtagú városi családnak 1941-ben 1475 dollár jövedelemre volt szüksége ahhoz, hogy «életszükségleti kiadásait fedezhesse», tehát majdnem kétszer annyira, mint amit a városi négerek többsége a valóságban keresett.

Lakásviszonyok: Az Egyesült Államokban 1940-ben 3 293 406 néger lakás volt. Ebből több mint egymillió (1 082 128) «nagyobb javításokra szorult» és majdnem kétmillióban (1 908 100) nem volt víz. Több mint kétszer annyi néger lakás (35,1 %) szorult nagyobb javításokra, mint fehér lakás (16,3) és majdnem háromszor annyi néger otthonban (62 %) nem volt víz, mint amennyi a fehérekében (26,6 %). Kétszer annyi fehér lakásban (82,9 %) volt villanyvilágítás, mint négerben (43 %). Mindezek a számok természetesen sokkal rosszabbak Délen, ahol a néger lakosság javarésze lakik. Jellemzésképpen megemlíthetjük, hogy *ezen a vidéken a néger otthonok 70 %-ában nincs sem villany, sem víz.*

Egészségügyi viszonyok: Az elnyomatás nyomorékká tesz és megöl. Olyan betegségek, amelyek minimálisan egyheti munkaképtelenséget okoznak, 40 %-kal gyakrabban fordulnak elő négereknél, mint fehéreknél. Míg 1940-ben

1000 fehér élveszületett gyermek közül 46 nem érte meg az egy évet, addig ugyanebben az időszakban 85 néger gyermek halt meg. Az 1—4 éves korú gyermekek halálozási arányszáma majdnem kétszer akkora a négereknél, mint a fehéreknél, míg az anyák halálozási arányszáma több mint kétszer akkora. Végül, míg 1940-ben a fehér férfi átlagos életkora 63 év volt, addig a néger férfié 52 ; ezek a számok fehér és néger nőknél 67, ill. 55 voltak."

Ennek a szegénységnek következményeit ijesztően mutatják a tanultságban mutatkozó hiányok (teljesen vagy félig írni-olvasni nem tudók száma) az elmúlt háborúban sorozásra jelentkezett négerek között. Az ebből az okból kifolyólag elutasítottak száma 1941 május 15 és 1941 szeptember 14 között 11-szer nagyobb volt a négereknél, mint a fehéreknél.

Ezekért a bűnökért a déli fekete övezet rabszolgatartó ültetvényei a felelősek, hűbéres szellemű, konzervatív földbirtokosaikkal és monopolista jankee védnökeikkel. Egyedül őket terheli a felelősség a néger nép bajaiért. A városi néger szegénysége mögött ott áll a Dél ültetvényes vidékein félig rabszolga-sorban élő, 5 millió néger sínylődése és szűkölködése.

Az ültetvény az a generátor, amely állandóan fejleszti az élet minden megnyilvánulásában a négerek háttérbe szorítását és ezzel az amerikai lakosságnak egytizedét kitevő négereket az egész országban elnyomatásra ítéli.

„ÚRI MEGÁLLAPODÁS"

A déli megoldatlan néger mezőgazdasági kérdés ugródeszkája a fasizmusnak. Az országban ma uralkodó két legveszedelmesebb reakciós áramlat egybeolvad az északi nagytőke élősködő és kizsákmányoló rétege és a déli, feudális mezőgazdasági érdekek kapcsolatában.

Itt a nemzet legvadabbul antidemokratikus erőinek elvetemedett szövetségében találjuk meg a régi „úri megállapodás" modern változatát, amellyel az északi reakció eladta a demokráciát és a négert a déli rabszolgahajcsár érdekeknek az újjáépítés végén. A reakciónak e hagyatéka, melyet még a szabadság 1877-es árulói hagytak örökül, az, ami fő tartóoszlopul szolgált az amerikai monopoltőke politikai uralmának és amely ma bástyája a háborúutáni fasizmus és világuralom felé hajló irányzatnak.

Franklin Delano Roosevelt még 1938 márciusában úgy nyilatkozott a Dél ezen erőiről mint „amelyek szívük mélyében azt hiszik, hogy a feudális rendszer még mindig a legjobb rendszer". Összekapcsolva a déli lincselőpártiakat és yankee támogatóikat a fasizmussal, Roosevelt elítélte ezt az egész gyűlöletes fajtát, kijelentve, hogy „kevés különbség van a feudális rendszer és a fasiszta rendszer között".

Az elhúnyt elnök e megjegyzésének igazságát a *Charleston News and Courier* című lapban megjelent vezércikk erősíti meg. E lap a Dél-Carolinában uralkodó klikk szócsöve. Olyan szellemben, amely emlékeztet ennek az államnak vezető szerepére az 1861-es különválási összeesküvésben, az újság kihívóan hirdeti a déli konzervatívok politikai hitvallását :

„Ismételten megjegyezzük, hogy ha a *News and Courier* demokratikus újság volna, ha úgy hinne a demokráciában, mint ahogy abban Roosevelt elnök hisz . . . azt követelné, hogy minden déli fehér férfi és nő és minden fekete férfi és nő szavazati jogát biztosítsák. Kérné minden olyan rendelkezés eltörlését, amellyel a négert különválasztják és amellyel a törvény a néger megkülönböztetés vonalát megrajzolja. Ez a demokrácia. De a *News and Courier* nem demokrata. Fél a demokratikus kormányzástól és gyűlöli azt . . .

Dél-Carolinában a Demokrata Párt, ami a négerek szavazati jogát illeti, *fasiszta* párt és ezért «működik együtt» vele a *News and Courier.*"

Ennek a gyászos szövetkezésnek politikai eszközei a déli szavazati adót védő szenátorok és képviselők, egyesülve a Demokrata és Köztársasági Párt északi reakciósaival. A Dél szavazóinak kétharmadát megfosztva szavazati jogától, a konzervatívoknak sikerült évről évre újból elfoglalni tisztségeiket. A képviselőház és a szenátus rangidősségi szabályai folytán sikerült a legfontosabb bizottságok legnagyobb részében túlsúlyra jutniok a Kongresszus mindkét házában. Senkinek sem tartoznak felelősséggel, csak saját maguknak és titkos északi barátaiknak.

Bár ál-hazafiságot fitogtatnak saját vidékük iránt, mégis „szőröstől-bőröstől" a wall-streeti társaságok hatalmában vannak. Változatlanul az a céljuk, hogy megnyirbálják az egész ország demokráciáját arra a színvonalra, melyet saját feudális érdekeik és wall-streeti védnökeik érdekei megkívánnak.

Az évek folyamán kiépítettek a Kongresszusban egy szilárd reakciós csoportot, mely készen áll arra, hogy a nagytőke konzer-

vatívjainak egy intésére harcot indítson minden olyan haladó törvényjavaslat ellen, amely a munkásság, a négerek és általában a nép javára szolgálna. Ezek a yankee anyagi érdekektől vezetett „körzeti Quislingek" akiknek Mississippiben Rankin, Bilbo és Eastland, Virginiában Smith és Byrd, Georgiában Cox és Russell, Louisianában Ellender, Texasban Connally és O'Daniel a vezérük, voltak a legállhatatosabb néger- és munkásüldözők az országban, a demokrácia engesztelhetetlen ellenségei.*

Míg Roosevelt vezette a Demokrata Pártot, addig sakkban tartották ezt a dühös, szavazatiadót védő csoportot, melyet a monopoltőke háborúutáni, itthoni és külföldi offenzívájával megint szabadjára engedtek. A Truman-kormány követte a Wall Street világuralmi törekvéseit, elkerülhetetlenül ajtót nyitott az amerikai élet legreakciósabb, legantidemokratikusabb elemei — a déli feudális mezőgazdasági érdekek előtt. A legfontosabb politikai tisztségek egynéhányát a Demokrata Párt északi liberális és városi szárnyából áttette a déli „fehér felsőbbség" szárnyhoz és így növelte a déli konzervatívok befolyását az ország politikai tanácskozásaiban.** A „liberális" Truman szerepe volt tehát — aki azt vallotta, hogy folytatja Roosevelt programját — hogy ezt a demokráciát gyűlölő fasisztabarát klikket újból előtérbe hozza. A köztársaságpárti Taftokkal, Vandenbergekkel és Bridge-ekkel együtt a déli szavazatiadó-pártiak faltörő koshoz hasonlóan két oldalról fúrták a New Deal szociális törvényhozását, hogy rákényszerítsék az országra a gyűlöletes, egységbontó Taft-Hartley törvényt és hogy aláássák a világbéke ügyét.

* A déli konzervatívok „különválása" a Demokrata Párt 1948-as országos kongresszusán az államok jogainak hamis zászlaja alatt, ezt nyilvánosságra hozta, bár ezzel a néger kérdésben fennálló „úri megállapodás" semmiképpen sem szűnt meg. Truman „polgári jogok"-ra vonatkozó programjának az 1948-as demokrata programba való felvétele lényegében csak választási cselfogás volt, melynek az volt a célja, hogy meggátolja a négerek és haladószelleműek döntő jelentőségű szavazatainak a Henry Wallace által vezetett Haladó Pártba való tömeges áttolódását.

** További lépést jelentett ebben az irányban, hogy a Demokrata Párt Országos Bizottsága 1947-ben megváltoztatta a pártkongresszusok szabályait, mely szerint minden olyan államnak, amely demokratapárti lett az elmúlt választásokon, azt az előnyt adta, hogy a párt országos kongresszusára két megbízottat küldhet.

V. FEJEZET

„LIBERÁLIS GYÓGYSZEREK"

Az Egyesült Államok néger földproblémájában feltűnő ellentmondás van. Bár ez a probléma a világnak iparilag legfejlettebb országában áll elő, mely ország látszólag régen eltörölt minden kapitalizmus előtti gazdasági kapcsolatot, a probléma mégis olyan, amely rendszerint csak hátramaradott, iparilag fejletlen országokban fordul elő, amelyeknek még be kell fejezniök burzsoá demokratikus forradalmaikat. Éppen ezért az Egyesült Államoknak ezt a problémáját és a probléma megoldásának feltételeit könnyebben el lehetett ködösíteni.

A PROBLÉMA MÉRETE

Egyszerűen mondva, a megoldás az volna, ha a földet a kisszámú, félfeudális nagybirtokos osztály kizárólagos tulajdonából átadnák a földnélküli parasztság tömegeinek. Ez a probléma képezi ma alapját annak a hatalmas összeütközésnek, amely a gyarmati és félgyarmati világban tombol és amelyet nemrég olyan radikális módon oldottak meg Közép-Európa és a Balkán legnagyobb részének népei. Olyan országokban, mint Kína, India, Indonézia és Korea, már nem tagadható le az agrárforradalom szükségessége és elkerülhetetlensége; ennek egyszerű oka az, hogy ezeknek a népeknek milliós tömegei ezt a megoldást magukévá tették.

A mezőgazdasági forradalom elengedhetetlen feltétele a demokráciának és haladásnak a világ népességének több mint fele számára, amely a nemzeti függetlenséget és szabadságot óhajtja. Ezt a feltételt csak harcban lehet megvalósítani a finánctőke

és elsősorban az amerikai monopóltőke megújult leigázó kísérletei ellen. Az amerikai monopóltőke a háborúutáni világban a világuralom legfőbb igénylője, a reakciós, félfeudális csökevények bástyája és kétségbeesetten igyekszik a demokrácia fejlődését hátráltatni.

A Dél komoly tanulmányozói, tudomásul véve az ültetvény káros voltát, elismerik, hogy a déli hátramaradottság és szegénység mögött a földmunkások tömegeinek félfeudális rabszolgasága áll. De a legtöbb esetben csak rámutatnak a bajra, azonban visszariadnak az egyszerű és nyilvánvaló következtetés levonásától — a földosztástól. És mégis ennek a megoldásnak a szükségessége a polgárháború vége óta fennáll, amikor az ország uralkodó politikai erői cinikusan elvetették a föld elkobzását a lázadó ültetvényesektől és a néger és földnélküli fehérek közötti felosztását, annak ellenére, hogy a földosztást a felszabadított négerek követelték és az akkor elvhű demokraták lelkesen pártfogolták.

A nagy Frederick Douglass keserű vádja 1880-ban, a felszabadított négerek és a demokrácia elárulása ellen, összegezi a kérdés lényegét úgy, ahogy az ma is fennáll.

„A felszabadított négernek megadták a szabadság gépezetét — mondja keserűen — de megtagadták tőle a gőzt, amellyel a gépet mozgásba hozhatta volna. Kaptak katonai egyenruhát, de nem kaptak fegyvereket; állampolgároknak nevezték őket, de alattvalók maradtak; szabadnak nevezték őket, de majdnem teljesen rabszolgasorban maradtak. A régi uralkodó osztályt nem fosztották meg élet és halál feletti jogától, ami az úr és rabszolga közötti kapcsolat lényege volt. Természetesen nem adhatták el régebbi rabszolgáikat, azonban továbbra is hatalmukban állt, hogy halálra éheztessék őket — és ahol ilyen hatalom uralkodik, ott rabszolgaság van. Az, aki azt mondhatja embertársának, hogy «szolgálj, vagy éhenhalsz», az úr és alattvalója rabszolga. Ezt látta és átérezte Thaddeus Stevens, Charles Sumner és a vezető elvhű republikánusok; ha az ő véleményük győzött volna, rettenetes bajokat lehetett volna elkerülni, amelyek miatt ma szenvedünk. Akkor a mai néger nem volna úgy térdre kényszerítve, mint ma, alázatosan könyörögve a régi uralkodó osztálynak, hogy engedje szabadon, vagy hogy adjon neki vesződséges munkát. A néger nem hagyná el a Délt, mint egy elátkozott helyet, otthont keresve a nem rokonszenvező Északon, hanem viszonylagos függetlenségben művelné szülőföldjét."

Thaddeus Stevens, a radikális újjáépítés nagy sztratégája megpróbálta törvénybe iktatni ezt az alapvető feltételt (a földosztást), a felszabadított néger függetlensége és a valóban demokratikus Dél megteremtése érdekében. 1867 márciusában a képviselőház elé terjesztette híres földfelosztási törvényét, javasolva, hogy kobozzák el a polgárháború déli vezetőinek földbirtokait; ez alól csak a 200 acre alatti birtokok képeztek volna kivételt, míg minden felszabadított 40 acre-t kapott volna és 50 dollárt házalapításra. Azoknak, akik rendszabályait forradalmiaknak bélyegezték, merészen azt válaszolta: „Valóban forradalmiak... Az a céljuk, hogy forradalmasítsanak... Ez esetleg megrémíti a gyenge szellemeket és megrázza a rossz idegzetűeket... De minden nagy fejlődésnek a politikai és erkölcsi világban ez a hatása."

Nem állt hatalmában javaslatának elfogadását döntően befolyásolni, azonban érve megcáfolhatatlan volt.

„Hogyan létezhetnek — kérdezte — köztársasági intézmények, szabad iskolák, szabad vallásgyakorlás, szabad társadalmi kapcsolatok olyan vidéken, ahol nábobok és jobbágyok élnek; 20 000 acre-es, főúri palotákban lakó birtoktulajdonosok és kicsiny kunyhókban élő «szegény fehér söpredék népség?» Ha a Délből valaha is biztonságos köztársaságot akarnak csinálni, földjeit a tulajdonosok nehéz munkájával műveltessék meg, vagy értelmes polgár szabad munkájával... Az ország szívesen megszabadulna büszke, gőgös és kihívó pártütőitől... Intézményeik alapjait le kell bontani és újból lerakni, mert különben vérünket és értékeinket hiába áldoztuk fel."

Azáltal, hogy nem voltak hajlandók ezeket az alapokat lebontani és újból lerakni, s így a földeken is megvalósítani a demokratikus forradalmat, az északi tőke — elvetve Stevens földosztási javaslatát — megfosztotta a felszabadított néger tömegeket az újonnan nyert szabadságukhoz szükséges szilárd gazdasági alapoktól. Ezzel előidézte, hogy rövidesen ismét rabszolgákká váltak, továbbá az egész Délt egyoldalú fejlődésre és függőségi viszonyra ítélte. A Stevens és Douglass által körvonalazott út, amely teljesen összhangban állt az ország kapitalista fejlődésével, az amerikai fejlődés új és valóban demokratikus szektorát teremtette volna meg. De az uralkodó kapitalista körök nemcsak hogy a kapitalista tulajdon veszélyeztetésének tekintették az ültetvényesek megfosztását birtokuktól, hanem azt gondolták, hogy ez

kifejlesztene egy független termelő osztályt, amely feltétlenül ellensége a nagy kapitalista túlsúlynak. Ezért nem választották ezt az utat. De elvetve a földosztást, az uralkodó erők automatikusan fenntartották azt az állapotot, amely továbbra is szükségessé tette ezt a megoldást. A déli néger és fehér földmunkások földnélküli tömegeinek továbbra is szükségük volt a földre és vágyódtak rá.

Ugyanakkor Délen megmaradt a földkérdés valóban demokratikus megoldásától való félelem. Sőt, a monopóltőke fejlődésével ez a félelem még áthatóbbá vált. De, furcsa módon éppen az újjáépítés alatti alapvető földreform elmaradását használják fel ma megvalósíthatatlanságának bizonyítékául. Az a logika, amely egy ilyen szükséges megoldást történelmileg elavultnak tekint, mert annakidején első javaslatra nem fogadták el, valóban olyan halott, mint azok, akik elsőnek javasolták.

NEM MEGY FÁJDALOMMENTESEN . . .

Világos, hogy az ültetvényrendszer megszüntetése földosztás által — így visszaadva a földet azoknak, akik azt megművelik — minden igazi földreform alapvető feltétele. A földreform radikális és demokratikus megfogalmazásánál harcolni kell a jelenlegi birtokosok földmonopóliuma ellen.

Éppen ez az a pont, amelynél a legtöbb liberális teoretikus visszariad. Törekvéseik legfeljebb szánalmas és jelentéktelen kísérletté zsugorodnak, amely arra irányul, hogy a félfeudális földbirtoktulajdont fokozatosan, fájdalommentesen kapitalista tulajdonná változtassák át.

A svéd, szociáldemokrata Gunnar Myrdal, akit a Carnegie alapítvány azért hívott meg, hogy „tárgyilagosan" tanulmányozza az amerikai négerkérdést, két nagy kötetet írt róla. A műről úgy beszélnek, mint a legjobb tudományos munkáról, amely erről a kérdésről megjelent. Kutatásainak eredményei — erre a célra amerikai tudósok és kutatók valóságos hadseregét alkalmazták — a könyv címében — „*Egy amerikai dilemma*" — megfelelően kifejezésre jutnak.

Hogyan taglalja Myrdal a déli földreform alapvető kérdését? Úgy kezdi, hogy visszautasítja DuBois helyes megállapítását mely szerint: „Ha a millió felszabadított néger család mindegyikének (az újjáépítés alatt) egy 40 acre-es szabad birtokot adtak volna, ez az igazi demokrácia alapjául szolgált volna az Egyesült Államokban."

Myrdal nem akar tudni az újjáépítés munkájának ilyen radikális értelmezéséről. „Lehet — mondja — hogy ez bizonyos fokig igaz, de nem szabad elfelejteni, hogy a történelmi adottságok alig engedték volna meg." Minden olyan reményt vagy elképzelést letiporva, amelyet esetleg a modern ültetvényes jobbágyok földhöz jutásukról táplálnak, arra int, hogy „még utópisztikusabb újból átgondolni az egész újjáépítési programot a modern szociális építés feltételei mellett".

Myrdal nem mondja meg pontosan, hogy miért „nem engedték volna a történelmi adottságok" a föld átadását a felszabadított négereknek. De az ok könnyen látható az újjáépítésről szóló kritikájában. Első pillantásra úgy tűnik, mintha Myrdal kritizálná azt, hogy az újjáépítésnek nem sikerült a lázadó ültetvényesektől ellenszolgáltatás nélkül elkobozni birtokaikat a felszabadítottak javára. De ez csak első pillantásra tűnik így. Valójában Myrdal kritikája más alapokon nyugszik: a kormány mulasztására vonatkozik, hogy nem adott kártérítést a volt rabszolgatartóknak *az élő személyek tulajdonának elvesztéséért!* Myrdal sajnálja, hogy „az Észak úgy látszik habozás nélkül elvette a rabszolgákat és rászabadította a vidékre . . . A volt tulajdonosok ezt bizonyára súlyos igazságtalanságnak érezték."

Más szavakkal, megfosztani a rabszolgatulajdonosokat rabszolgáiktól kártérítés nélkül, nemcsak erkölcsi igazságtalanság volt, hanem törvénytelen cselekedet is. Akár tetszik Myrdalnak, akár nem, a tény az, hogy megtörtént! Hogyan bizonyítja akkor ezzel be, hogy a „történelmi adottságok" nem engedték volna a rabszolgatulajdonos földjének felosztását? Valójában így nem bizonyítja és nem is bizonyíthatja be. Kitűnik azonban, miért utasítja vissza Myrdal az ilyen felosztást és ennek semmi köze sincs ahhoz, hogy az Egyesült Államokban mi lett volna *történelmileg lehetséges* közvetlenül a polgárháború után. Myrdal szerint a rabszolgák kártérítés nélküli felszabadításával megsértették a rabszolgatartók tulajdonjogát. Véleménye szerint, ha a földjüket is elvették volna kártérítés nélkül, ez csak növelte volna a rabszolgatartó oligarchiával szemben elkövetett igazságtalanságot, hiszen nyilvánvalóan a tulajdonjog további megsértését jelentette volna! Ezt a második lépést valószínűleg azért nem tették meg, mert az ilyen jogsértések egyenesen ellentmondásban álltak volna a tőkés tulajdonjoggal és éppen a kapitalisták voltak azok, akik abban az időben az ország gazdasági és politikai életében hatalmon voltak.

Myrdal nem teszi hozzá ezt az utolsó tételt következtetésé-

hez; de ez magától értetődik. Azonban láthatóan itt az az „ok", amiért a „történelmi adottságok nem engedték volna meg", hogy a Kongresszus törvénybe iktassa a föld elkobzását és szétosztását a felszabadított rabszolgák között. Tehát, ha Myrdal logikája szerint *történelmileg lehetetlen volt* a földet a volt rabszolgatartóktól elvenni, mert ez a tulajdonjog megsértését jelentette volna, amit a kapitalisták nem tűrhettek és nem is tűrtek, akkor történelmileg lehetetlen lett volna a kormány számára a rabszolgák felszabadítása is, hiszen az feltétlenül a tulajdonjog megsértését jelentette. Myrdal logikájában az a hiba, hogy a rabszolgák felszabadítása kártérítés nélkül történt. Egész okoskodása inkább etikai szabályon nyugszik, nem pedig azon a történelmi tényen, hogy volt egy rabszolgatartó-lázadás, hogy a polgárháború forradalom volt, amelyben a politikai hatalom áttolódott egy új osztály kezébe és hogy a felszabadítás kifejezetten forradalmi tény volt, amelyet a Kongresszus és a nép jóváhagyott, figyelembe sem véve a rabszolgakereskedők tulajdonjogait. A földnek elkobzása a lázadó árulóktól — mint ahogy azt Thaddeus Stevens ajánlotta — nem lett volna sem inkább, sem kevésbbé forradalmi és éppen olyan lehetséges volt a polgárháború és újjáépítés „történelmi adottságai" mellett, mint maga a felszabadítás.

Hogy ez nem következett be, nem azért történt, mert történelmileg lehetetlen volt, vagy mert nem volt összhangban az akkori kapitalista fejlődéssel, hanem azért, mert a nagyburzsoázia, amely erősen kezébe vette a politikai vezetést, nem fejezte be a burzsoá demokratikus forradalmat és nem állt rendelkezésére elég független, erős, népi erő, mely kikényszeríthette volna a forradalom következetes keresztülvitelét. Ebben az értelemben véve, a történelmi adottságok valóban nem engedték, hogy a felszabadított néger földhöz jusson. De mindebből csak azt lehet megállapítani, hogy a néger nem kapott földet és azt, hogy milyenek voltak az erőviszonyok, amelyek a földet megtagadták tőle. Azonban semmiesetre sem cáfolja meg az akkori földosztás történelmi szükségességét és lehetőségét. Nagy különbség van egy olyan történelmi esemény között, amely azért nem következett be, mert nem volt rá szükség, vagy nem volt lehetőség megvalósítására és egy olyan történelmi esemény között, amely nem történt meg annak ellenére, hogy szükséges és megvalósítható volt. Ezt a különbséget nem tudomásul venni annyit jelent, mint figyelmen kívül hagyni az emberi történelem valódi tartalmát, lelépni a tudományos alapról a történelem tanulmányozásában, különösen, ami az emberi haladásért folyó küzdelem politikájának megfogalmazását illeti.

Thaddeus Stevens legalább következetes volt. Ő azt fejtegette, hogy miután a kormány megtette a rabszolgák felszabadításának forradalmi lépését és szabadságot adott nekik, be kellene tetőzni ezt a forradalmi tettet azzal, hogy földet is ad nekik, hogy élvezhessék szabadságukat. Ehhez hasonlítva, Myrdal következtetése reakciós és semmi kapcsolata sincs a történelmi valósággal. Kicsavart gondolatmenet az, hogy nem kellett volna a földmunkások felszabadítását kártérítés nélkül végrehajtani, és hogy ezért nem is lehetett volna forradalmi földosztást keresztülvinni, mert — bár a forradalmi felszabadítás megtörtént — ez forradalmian megsértette volna az egyéni tulajdonjogot. Myrdal ezzel csak azt éri el, hogy elítéli azt, ami megtörtént, mármint a felszabadítást és védi a földosztás elmaradását.

MYRDAL JAVASLATAI

Myrdal kétségtelenül nincs megelégedve a történelmi események további folyásával. Szívesebben vett volna egy „racionális reformot" a Dél gazdasági életében, mely „maximálisan biztosította volna az egyéni tulajdonjogokat", mely jogok — mint hangsúlyozza — „igen nagyfontosságúak a surlódásmentes elrendeződés szempontjából". Myrdal szerint az újjáépítés alatt a következő racionális reformok jöhettek volna számításba:

„1. A rabszolgatulajdonosok teljes kártérítése az állam pénzéből. 2. A rabszolga-ültetvényeknek, ill. ezek legnagyobb részének elkobzása és tulajdonosainak teljes kártalanítása az állam pénzéből. 3. Ennek a földnek felosztása kis parcellákra az erre igényt tartó földművesek között, új tulajdonuk jelzálogosítása ellenében, kötelezve őket, hogy a földért hosszú időn keresztül évi részletekben fizessenek... 4. Olyan adórendszer bevezetése, mellyel a régebbi rabszolga- és földbirtoktulajdonosokat kifizetik..."

E „racionális reform" lényege a rabszolgatartók kártalanítása földjük és rabszolgáik elvesztéséért. Könnyen lehetséges, hogy a volt rabszolgatartók miután lázadásukat katonailag leverték, szívesen kiegyeztek volna Myrdal „racionális gazdasági reform"-jával. Mindenesetre az „elveszett ügy" Myrdalban új védőre talált! De a rabszolgatartók tulajdonjogaiért való nagy aggodalmában teljesen elenyésznek a felszabadított négerek jogai. Myrdal reformjai nemcsak arra kényszerítették volna őket földhöz

jutásuk feltételeként, hogy fizessenek volt élősködő uraiknak, akiket már meggazdagítottak három évszázados meg nem fizetett munkájukkal, hanem olyan állapotokat teremtettek volna, amelyek hamarosan újból rabszolgákká tették volna őket. Myrdal újjáépítési tervének megvalósítása esetén a volt rabszolgatartók, akiket közpénzből olyan bőkezűen kártérített volna, éppen ezeket a pénzeket használták volna fel arra, hogy visszanyerjék a földet, még pedig úgy, hogy olcsó áron visszavásárolták volna a súlyosan megadóztatott, eljelzálogosított és eladósodott négerektől! Az eredmény a junkerség egy fajtájának kifejlődése lett volna, majdnem azonos azzal, ami ma uralmon van a Mason—Dixon vonal alatt. De valójában a négerek földhöz juttatásának még csak ezt a módját sem választották. Ami pedig az északi tőkét illeti, nyilvánvaló, hogy nem szívesen vette volna Myrdal „rácionális reform"-jait.

A tény az, hogy a történelem nem választotta Myrdal megoldását. „Racionális reform"-jai egyszerűen nem történtek meg. Az események folyása azt mutatta, hogy a történelmi fejlődést irányító erők más utakon haladnak, nem a Myrdal újító tervében szereplő „surlódásmentes elrendeződés" útjain. Valóban, a történelem olyan észszerűtlen és furcsa, hogy nem vette tekintetbe Myrdal érveit, amelyek burzsoá szempontokból oly döntőek, hogy programjának költségei „elenyészőek lettek volna összehasonlítva azzal, amibe az újjáépítés és restauráció került az országnak, nem beszélve a polgárháborúról".

A történelemben ismert tény — melyet az agrárproblémával kapcsolatban világszerte nyert tapasztalatok megerősítenek — hogy csak olyan helyen szabadult fel tökéletesen a parasztság gazdaságilag és politikailag, ahol a feudalizmus formális eltörlését a földbirtok teljes felosztása kísérte és mindenhol, ahol a rabszolgaság, vagy jobbágyság formális eltörlését nem kísérte a feudalizmus kiirtása, ott a politikai hatalom vagy megmaradt a volt földbirtokos osztály kezében, vagy rövidesen visszanyerte azt. Ez volt a helyzet Olaszországban, Poroszországban, Lengyelországban, Magyarországon és Romániában egészen a második világháborúig és Oroszországban az 1917-es Szocialista Forradalom előtt.

A TÖRTÉNELEM TANITÁSA

A cári Oroszországban végrehajtottak egy reformot, mely megközelítette Myrdal tervét és az volt a célja, hogy a lehető legkisebb mértékben érintse a nagy feudális földbirtokosok tulajdonjogait és ezzel politikai hatalmuk sérthetetlen jogait. Az 1861-es „Nagy Reform"-ról, amelynek az lett volna a célja, hogy felszabadítsa a jobbágyokat és földet adjon nekik a nemesség kártalanítása mellett, Lenin négy évtizeddel később a következőket mondja:

> „A jobbágymunkától «felszabadított» paraszt a reformátorok kezéből megnyomorítva, kirabolva, degradálva került ki. Nem maradt számára más hátra, mint «önként» elfogadni a jobbágymunkát."*

Természetesen az 1917-es Szocialista Forradalom után a Szovjetunió, a valódi demokrácia úttörője, egyszer és mindenkorra megoldotta a földkérdést, példát szolgáltatva az agrárkérdés alapvető megoldására a szocialista államban. Kevesebb mint húsz év alatt a cári uralom idején nyomorúságosan elszegényedett parasztokból, a nagybirtokok kisajátítása és szétosztása következtében, jómódú, kollektíven gazdálkodó parasztok lettek.

A kapitalizmus alatti teljes földreform klasszikus példája az 1789-es nagy francia forradalomé. A jakobinusok radikális földreformja kiirtotta a régi Franciaország feudális rendjét, eltakarította földjéről a haladás minden akadályát, lerakta azt a sziklaszilárd alapot, amelyre végülis felépítették a modern francia köztársaságot. Ez a földreform lenyúlt a feudális rend gyökereiig és kiszakította azokat. Ezért tudott a francia nép ellenállni és végülis legyőzni minden kísérletet, a reakció tartós visszaállítására. Az ellenforradalom, Napoleon kora, a monarchia időleges visszaállítása — egyik sem tudta a francia parasztot arról a földről elűzni, amelyet az 1792-es forradalomban vívott ki magának.

A kapitalizmus alatt elért radikális földreformok között meg kell említeni Mexikó vívmányait. A mexikói forradalomban a haciendadók (földbirtokosok) politikai hatalmát a Cardenas-kormány alatt végrehajtott földelkobzások ásták alá. Ezeket a reformokat keresztülvitték a Wall Street elkeseredett ellenzése ellenére, bizonyítva Mexikó népének, mély forradalmiságát, amely el volt

* *Lenin:* Válogatott Művek. II. köt. (oroszul).

szánva arra, hogy lerázza a földesurak és távollévő yankee támogatóik ősrégi, elnyomó igáját. Ezeket az eredményeket azonban most újból súlyosan veszélyeztetik.

A francia forradalom nagy hagyományait a modern időkben, a jelenlegi állapotnak megfelelően viszik tovább azok az átütő földreformok, amelyeket Kelet- és Közép-Európa felszabadított országai, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Bulgária és Albánia új, népi kormányai hoztak.

Kínában a kommunisták nagyjelentőségű földreformokat hajtottak végre a kínai parasztság javára, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban teljes egészében elkobozták a nagy földesurak birtokait.

Íme egynéhány példa az alapos agrárreformokra. Csak ilyenfajta reformok szolgálják a föld megmunkálóinak javát. Myrdal eltitkolná a négerek előtt a világtörténelem e tapasztalatait, zsákutcába terelné őket, melynek „Behajtani tilos" tábláján a „Dilemma" szó áll.

Hasonló képet mutat Myrdalnak az a próbálkozása, hogy a déli mezőgazdasági terület túlzsúfoltságával foglalkozzék, amelyet lényeges problémának tekint ugyan, de különválasztja alapvető okától, az ültetvényrendszertől.

„Igaz — mondja — hogy egyes országokban, például Dániában, sokkal sűrűbb a lakosság a mezőgazdasági vidékeken", de ezt azon az alapon magyarázza, hogy „mind a piacviszonyok, mind a mezőgazdasági kultúra összehasonlíthatatlanul kedvezőbbek, mint ami a déli mezőgazdaságban belátható időn belül várható".

Myrdal céljainak megfelelően, egy kis pontot figyelmen kívül hagy: a „kedvezőbb piacviszonyok" és a magasabb „kultúra", amelyet a dán paraszt élvez, az országban már régen befejezett agrárforradalom gyümölcsei.

Ezt a forradalmat Myrdal és támogatói, a sokmillió dolláros Carnegie alapítvány imperialista tagjai szeretnék megtagadni a déli négertől.

Így elzárva a probléma megoldásához vezető minden utat, Myrdal egészen logikusan elvet minden esetleges változtatást a fennálló helyzetben, amely szervezett tömegmegmozdulás útján történne, például a mezőgazdasági tömegek megszervezése és az ültetvényesekkel való kollektív megállapodás útján. „. . . *Ha sikerülne is a déli ültetvényeken dolgozó mezőgazdasági munkások keresetét és életszínvonalát felemelni, ez csak kihangsúlyozná, illetve még jobban kifejezésre juttatná a fellépő munkanélküliséggel a déli mező-gazdaság túlnépesedését.*" Ezzel még a New Deal minimális programját is visszautasítja!

Milyen megoldást talált tehát Myrdal? Semilyent sem. Neki csak dilemmája van!*

EGYÉB CSODASZEREK

Egyébként Myrdal nem az egyetlen, aki a Dél gazdasági és szociális problémáinak „síma elrendeződését" keresi. Egy liberális írókból álló iskola azt vallja, hogy a megoldás a Dél iparosításában található. Gondolatmenetük abból indul ki, hogy a kapitalizmus kormányozható fékező és ellensúlyozó szerkezetű, hogy saját magát ellenőrizni tudja, hogy függetlenítheti magát a számára veszélyes szociális jelenségektől és hogy a természet törvényének megfelelően a Wall Street — kaméleon színt fog változtatni.

Nem meglepő tehát, hogy a második világháborút és a vele kapcsolatos átmeneti ipari fellendülést a liberális körök Északon is, Délen is, túláradó optimizmussal fogadták, mely optimizmus leglelkesebb képviselői a déli hazafiak voltak.

A kormány által támogatott hadiipar létesítését Délen, a növekvő ipari aktivitást és az ebből folyó magasabb munkabéreket, magasabb gyapotárakat, nagyobb hasznot a már régen esedékes déli „technikai és ipari forradalom" kezdeteként az ipar és modern gépesített gazdálkodás „új korszakának" kezdeteként dicsőítették. A liberális reformátorok túláradtak optimista várakozásukban. Azt hitték, hogy végre megérhetik vágyálmaik beteljesedését az

* Az amerikai liberális „tudományra" valóban szomorúan jellemző, hogy Mr. Myrdal reakciós, előítéletes és hosszúlélekzetű fejtegetéseit a néger kérdésről a tudósok, négerek és fehérek oly általánosan és kritika nélkül helyeselték, mintha ez lenne a legtöbb, amit a néger-fehér kapcsolatokról az Egyesült Államokban mondani lehet. A *Negro Digest* által rendezett szavazásban, amelynek az volt a célja, hogy bemutassa a közvéleményt, mindenekelőtt tanárok, könyvkritikusok, írók és faji viszonyok specialistái véleményét, 19 közül 15-en azt válaszolták, hogy Gunnar Myrdal „Amerikai dilemmá"-ja „a legteljesebb, legátfogóbb képet adja az amerikai faji viszonyokról". (*Negro Digest,* 1946 november.) Említésreméltó kivétel, mely komoly tanulmányozást érdemel, Oliver Cromwell Cox kritikája Myrdalról „Kaszt, osztály és faj" című művében. (New York, 1948. 507—538. old.) Részletes kritika tárgyává teszi Myrdal ideológiáját a néger problémáról és durva történelmi elferdítéseit Herbert Aptheker „A néger nép Amerikában" című művében. (New York, 1946.)

ipari Délről és a Dél felszabadulását az északi tőkések gazdasági és politikai hűbéruralma alól.

Reménykedtek abban, hogy a „forradalom" ki fogja emelni a Dél mezőgazdaságát ősrégi elmaradottságából és hanyatlásából. A félfeudális feles-harmados bérlőt majd felváltja a modern, fizetett mezőgazdasági munkás. Ennek következtében — hangsúlyozták — a néger jobbágyság igája fokozatosan megszűnik. A bonyolult négerprobléma és a „faji" ellentét, amelyet eredményezett, automatikusan megoldódik. Mindezt a vak gazdasági erők működésének természetes eredményeként képzelték el, anélkül, hogy társadalmi átalakulások kísérnék!

Ezt a nagy ábrándot talán legvérmesebben Louisiana volt kormányzója, Sam H. Jones és munkatársa, James Aswell fejezték ki egy cikkükben, mely a *Liberty* című heti folyóiratban jelent meg:

„Az ezen a vidéken folyamatban lévő változások — írták — Anglia ipari forradalmához hasonlíthatók, mely a XVIII. század második felében következett be. Ezt a másik forradalmat ugyanaz az ipari tényező szította: a gép... A mezőgazdasági gépek *már bekövetkezett* széleskörű használatának az lett az eredménye, hogy a néger, nagyszámú fehér mezőgazdasági munkással együtt, elvándorol — és ez a kivonulás hatalmas méreteket fog ölteni, hacsak nem hoznak merész és találékony ellenrendszabályokat."

Mint mondják, ezeket az ellenrendszabályokat az „iparosítás — a gépesített mezőgazdaság tökéletes kiegészítője" tartalmazza. Továbbá, hangsúlyozva azt, hogy a gazdasági és kulturális háttérbeszorítás a polgárháború óta országos politika, Jones és Aswell arra a következtetésre jutnak, hogy:

„... a kép változik... Egész Washingtonig az a határozott érzés uralkodik, hogy a Délt támogatni kellene, hogy bő természeti forrásait saját munkaerejével, saját gyáraiban dolgozhassa fel."

A következtetés e félig igazságból, félig vágyálmokból álló gyenge kiindulópontjára felépítik az új Dél lángoló képét, melynek a háborús évek és az utána következő évtizedek alatt kell valóra válnia.

„40 acre-es farmok helyett 200—250 acre-esek. A kézimunka nagymérvű helyettesítése gépi munkával. Az egyforgásos rendszer helyett többforgásos rendszer. Legelőkkel és takarmánytermeléssel fejleszteni az állatállományt, véget vetve a hús, tejtermék és baromfi behozatalának.

A földek határának erdősítése, így kiegészítve az eredeti gazdag növényzetet. Így 200 millió acre termékeny föld tudna jólétet termelni.

A 300 ásvány, beleértve az értékes szenet, olajat és gázt, felhasználható új ipartelepek építésére, amelyekben feketék és fehérek ezreit lehet alkalmazni. Négerek és fehérek jövedelme egyaránt emelkedik. Az életszínvonal emelkedik. A rosszul táplált feles-harmados bérlők és olcsó munkaerők eltűnnek a föld színéről. Minden ember tanulhat, a nép kultúrájának színvonalát a vidék gazdasági szükségleteinek megfelelő gyakorlati tanfolyamokon továbbfejlesztik. *Az egészségügyi viszonyok és a népesség emelkedő irányzatot mutat.*"

HÁBORÚS ÉS HÁBORÚUTÁNI IPAROSODÁS

Sem a fenti idillikus kép kiindulópontjának, sem az ezzel kapcsolatos várakozásoknak semmi komoly kapcsolatuk nincs a Dél valódi fejlődési vonalával. Kétségtelenül a második világháború eredményeként kénytelen volt a finánctőke és a kormány a vidék iparát fejleszteni. A kormány 7 milliárd dollárt költött a déli államokra. A hadiipar (vegyipar, gumi-, vas- és acélipar, repülőgép- és hajógyártás) 279%-kal emelkedett. A nem hadiipar (élelmiszer, dohány, textiliák, papír, bőr, fa, bútor, petróleum, kő, agyag, üveg) 40%-kal emelkedett. A hadiipar növekedésének legfontosabb tényezője a hajó- és repülőgépgyártás volt. Ennek eredményeként 1943-ban a bérmunkások és fizetéses alkalmazottak munkáltatása Délen az 1939-es évhez képest kb. 70%-kal emelkedett (1 637 000-ről 2 772 000-re). A hadiiparban az alkalmaztatások száma rohamosabban emelkedett, mint a nem hadiiparban. Az összes, így megszaporodott alkalmaztatások egyharmada a kormány birtokában levő, de magánúton vezetett gyárakban volt.

A hadiiparban történt néhány leállítás és erőszakos leépítés ellenére, a japán fegyverletételt háborúutáni fellendülés követte, melynek eredményeként egy bizonyos mértékben még tovább fejlődött a déli ipar. Mint ahogyan a *Wall Street Journal* 1948-as új-

évi, Délre vonatkozó prognózisában megfogalmazta: „az ipari fellendülés hangjai hallhatók Virginiától a Mexikói-öbölig."

A háborúutáni fejlődésről nagyobb általánosságban a *Wall Street Journal* a következőket mondja:

„Új gyárak serege fog alakulni ebben az évben tíz délkeleti államban. Louisianában például több mint 260 új vállalkozás van előjegyzésben. Sok üzem, amely 1947-ben lett készen, teljes gőzzel fog dolgozni. Más üzemeket nagyobb, új teljesítőképességre fognak beállítani. A textiliák, élelmiszerek és vegyszerek, a Dél e legfontosabb gyártási cikkeinek tonnáit fogják a gyárak magukból ontani — még több tonna papírpoharat és gyapotszedőt, sajtot és autókat, celofánt és összerakható házat... Egy évvel ezelőtt Észak-Carolinából 406 újonnan induló és 262 terjeszkedő üzemről számoltak be, melyeknek értéke 146 millió dollár. Itt ezeknek az üzemeknek nagyrésze már meg fogja kezdeni működését, vagy teljes kapacitással fog dolgozni ebben az évben. Atlantában hat egymilliós, vagy ezen felüli új iparvállalat üzembehelyezése várható ebben az évben. 1947 első tíz hónapjában Georgia 159 kerülete közül 140-ben kb. 455 új üzemet kezdtek építeni. Egyedül a Tennessee állambeli Memphis kerületben 70 új, gyártással foglalkozó céget jegyeztek be a múlt év óta."

Az 1948-as évre vonatkozólag a déli tőke különösen optimista volt. Legh R. Powell Jr., a Seaboard Air Lines Railroad Co. (Tengerparti Légi és Vasúttársaság R. T.) elnöke a newyorki *Journal of Commerce* részére írt 1948-as újévi áttekintésében a helyzetet a következőkben foglalja össze:

„Két évvel a második világháború befejezése után a Dél életerősen került ki a háborús ipartól való visszatérés időszakának gazdasági bizonytalanságából, így az 1948-as évre is változatlan fellendülés várható. 1947-ben továbbra is magas színvonalon maradt az ipari tevékenység és az év össztermelésére vonatkozó adatok valószínűleg felül fogják múlni a történelem békeéveinek bármelyikét. Az energiafogyasztás, mely mindig fontos jele az ipari tevékenységnek, túltett minden eddigin. A déli nagy erőművek erőfejlesztési kapacitásának növelése folytatódik és sok új nagy terv van előkészületben 1948-ra és a következő néhány évre. Egy vidék ipari tevékenységének másik fontos kritériuma a vas és acél.

A vas- és acélipar, mely erősen terjeszkedett Délen a háború alatt, továbbra is a békebeli rekord-színvonalon működik és minden jel arra mutat, hogy a kereslet változatlan marad, lényegesen túllépve az elkövetkező évek kínálatát. Az az általános vélemény, hogy az elkövetkező évek gazdasági életünk történetében a legproduktívabbak lesznek."

Felületesen nézve úgy tűnik, hogy mindez a háborúalatti és háborúutáni aktivitás nem csupán átmeneti fejlődés, hanem része annak a széleskörű és sikeres irányzatnak, amelynek a Dél teljes iparosításában kell kicsúcsosodnia. Legalábbis az újévi próféták így szeretnék látni, még szebb jövőt jósolva a Délnek. Igy Powell a *Journal of Commerce*-ben a következőket írja:

„Bár ennek a vidéknek iparosodása igen gyorsan haladt előre az elmúlt két évtizedben, az elkövetkező néhány év versenyre sarkalló igényei gyorsítani fogják a fejlődést."

Ehhez hasonlóan a *Wall Street Journal* a következőket írja:

„Ez a terjeszkedés nemcsak az új év hirtelen nekiiramodása, hanem hosszú távra szóló terv része, mely arra irányul, hogy még több gyár épüljön a farmvidéken, a déli államokban. Ennek a mozgalomnak úttörői a Délre, a gyapotföldek közelébe áttelepített textilgyárak. Más gyárak is keletkeztek nyersanyagforrások közelében — vegyiművek, élelmiszergyárak, acélművek. A háború gyorsította, a háborúutáni fellendülés pedig mozgásban tartotta a folyamatot."

A háborús és háborúutáni ipari fejlődés következtében feltétlenül lazult a szegény néger és fehér dolgozó nyakán feszülő hurok. Különösen a déli hadiipar adott némi munkalehetőséget azoknak a mezőgazdasági munkásoknak, akik próbáltak elmenekülni a fekete övezetbeli ültetvényekről. A Dél mezőgazdaságára gyakorolt nyomás valamit engedett. Ez a folyamat határozottan növelte a néger proletariátust Délen és ezzel együttjárt a szakszervezetek fejlődése. A négerek tízezreinek átállítódása a mezőgazdaságról az ipari termelésre — egyike a háborús korszak legfeltünőbb fejlődési jelenségeinek.

Ami a tőkét illeti, az iparosodás kétségtelenül a helyi tőke felhalmozódását és a helyi középosztály fejlődését eredményezte, mely büszke volt „új iparára", „kiegyensúlyozott gazdasági élet"

után vágyakozott és inkább hajlandó volt az ehhez a gazdasági élethez szükséges iparba pénzét befektetni. Sőt, még arra a lehetőségre is lehetett gondolni, hogy „kedvező" életviszonyokat fognak teremteni Délen a kizsákmányolt tömegek számára.

De ha megvizsgáljuk ennek az iparosodásnak jellegét és korlátait, azonnal megállapíthatjuk, hogy az iparosodás nem a Dél saját felhalmozott tőkeforrásai alapján történik és nem is történhetik. És az sem lehetséges, hogy a Dél akár szabadon fejlődjön, akár pedig egy hirtelen fejlődési folyamatban egy sokoldalú, a vidék gazdasági, társadalmi, valamint politikai képét átalakító ipari gazdaságot fejlesszen ki. A helyzetet C. McD. Davis, az Atlantic Coast Line R. R. Co. elnöke a newyorki *Journal of Commerce* újévi prognózisának bevezető szavaiban a következőképpen fejezi ki:

„Hosszú idők óta a Délt elsősorban mezőgazdasági és nyersanyagszolgáltató vidéknek tekintik. Más vidékeken azonban még nem ismerték fel teljesen azt, hogy a Dél az elmúlt években iparilag is nagy lépésekkel haladt előre."

Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériumának *Monthly Labor Review*-ja (Havi Munkaügyi Szemle) 1946 októberi, a déli munkaügyi viszonyokra vonatkozó különkiadásában a következőket jegyzi meg:

„. . . A gyarmati korszaktól kezdve egészen a jelen időkig a Dél főképpen mezőgazdasági vidék volt. A mezőgazdasághoz járult még az a gazdasági tevékenység is, amely közvetlenül a vidék erdőségeivel és más, földmélyén lévő nyersanyagforrásaival — beleértve a petróleumot — van kapcsolatban. A Dél elsősorban nyersanyagokat és félkész gyártmányokat exportált; ipari fejlődése aránylag későn és komoly kezdeti akadályok mellett indult meg. A háborúelőtti Dél különböző okokból nem támogatta az ipari vállalkozások fejlődését; még 1930-ban is a déli értelmiség egy csoportja azt vitatta az I'll Take My Stand (Állást Foglalok) című nyilatkozatban, hogy az iparosodás társadalmi ára súlyosabb, mint a belőle eredő haszon. Az iparosodás mégis jelentősen növekedett. Az Egyesült Államok munkásainak kevesebb mint 8%-a dolgozott a déli államokban. 1939-ben ez a százalékszám 17,2-re emelkedett . . . A gyárimunkások alkalmaztatása Délen erősen emelkedett a háborús években. A déli gyáripar meglehetősen szűk körben mozgott és javarészt a textil- (különösen gyapot textiliák és kötöttáruk), fa-, bútor-, dohány- és Délnyugaton a petróleumfinomító iparra korlátozódott. Más iparágak (vas- és acél-, gép- és ruházati ipar és még egy sereg más iparág) alig voltak képviselve. A háború azonban láthatóan megerősítette a déli iparágak körének bővülésére irányuló tendenciát. Ez egyrészt az új iparágak kifejlődésének, másrészt más vidékek decentralizálási törekvéseinek eredménye volt. Ennek szembetűnő példája látható Texaszban. A Délkelet hemzseg az új ipari vállalkozásoktól."

E „kibővülés" ellenére a textília, az élelmiszer- és vegyicikkek maradtak a Dél fő gyártási cikkei. A háborús termelés hatása nem változtatta meg a déli gazdaság alapvető képét és a háborúutáni fellendülésben semmi sem utal a szerszámgépipar kifejlesztésére. Enélkül pedig független, „kiegyensúlyozott" déli ipari fejlődésről szó sem lehet. Arról nem is beszélve, hogy semmi jel sem mutat egy ilyen kiterjedt és sokoldalú iparosodás kifejlődésére, amely radikális változást hozna magával a vidék gazdasági életének felépítésében. Sőt ellenkezőleg, a *Wall Street Journal* és a *Journal of Commerce* 1948. évről szóló optimista jóslatai, amelyek örömmel emlékeznek meg a Dél saját tőkeforrásairól, bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy a Dél teljes mértékben függ az északi monopoltőkétől. Ugyanakkor kénytelenek észrevenni az ipari terjeszkedés összeomlását jelző válság árnyékát. Reményüket a „Dél sokatígérő jövőjéről" így csupán arra az önámító kilátásra építik fel, hogy az amerikai monopóliumok tökéletesen uralni fogják a világpiacot.

Először is. Bár sok szó esik a Dél saját tőkeforrásairól és arról, hogy ez a tőke a további iparosodáshoz rendelkezésre áll, a *Wall Street Journal* újévi szemléjében említett új déli vállalkozások listája a legnagyobb északi trösztök egynéhányának felsorolásaként hat. A szemle írója a Virginiától a Mexikói-öbölig terjedő gazdasági fellendülésről a következőket mondja:

„Lehet, hogy Louisiana hatalmas Standard Oil gyára lesz az, amely a világ egyik legnagyobb finomítójává fog kifejlődni, vagy a mississippi-i új, millió dolláros Sterling Drug Co. (vegyi) gyár fogja rövidesen ontani a hashajtót. Lehet, hogy az International Harvester tennessee-i új, 30 millió dolláros gyára háromezer munkást fog alkalmazni és a gyapotszedő gépek egész seregét fogja gyártani. Itt van a

Kelly Foods Co. (konzervgyár) 50 000 dolláros kibővítése: 25 személyt foglalkoztat salátaízesítő és húskonzerv készítésével. Vagy DuPont 20 millió dolláros nylongyára, amely most indul Chattanoogában. Egy déli számára a «kibővítés» jelentheti Alabama B. F. Goodrich and Goodyear Tire and Rubber (Peneumatic és gumi) gyárait: mindkettő a legmagasabb termelés felé halad, vagy a Welch Grape Juice Co. (grape-fruit-lé) üzemét Arkansasban, amelyet úgy szereltek fel, hogy mégtöbb helyben termő grape-fruitot használjanak fel gyümölcslé gyártására. Ebbe a képbe illeszkedik bele Georgia Ford és General Motors gyára, melyek ebben az évben teljes erővel fognak dolgozni és az új Lily Tulip Cup gyár, amelyről azt remélik, hogy a Lily-féle papírpohárgyárhálózat legnagyobbja lesz. Mindezt jól szemlélteti az északcarolinai winston-salemi Sears-Roebuck áruház, amelynek alapjait most rakják le. Ez az áruház azzal dicsekedhetik majd, hogy a legnagyobb eladótermei vannak Délkeleten."

Ez alig meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a háború még jobban megerősítette a monopóliumok fojtogató hatását az ország gazdasági életében, különösen Délen. A háború előtt 100 nagy társaság kezében volt az ország gyáripari termelésének 30%-a. Ez a szám most 70%-ra emelkedett. Több mint 500 000 önálló üzleti vállalkozás szűnt meg a háború alatt. Az a tény, hogy a háború megerősítette a Wall Street befolyását az ország gazdasági életére, olyan nyilvánvaló, hogy még az Igazságügyminisztérium egyik hivatalnokának is be kellett ismernie: „a gazdasági hatalom néhány kis csoport kezében való koncentrálódása ma nagyobb, mint valaha is volt az ország történelmében".

Ez a néhány csoport, vagyis a Wall Street, Boston, Cleveland és Chicago nagy tőkeérdekeltségei azok, amelyek a Dél gazdasági életét uralják és bármilyen jelentős iparosodás is történt, ez elsősorban azoknak a társaságoknak vállalataiból áll, amelyek az ő tulajdonukban vagy felügyeletük alatt vannak. Ezeknek a társaságoknak csak részleges felsorolásából is — amelyet az olvasó e könyv függelékében találhat meg — kitűnik, hogy a déli gazdaság az egész ország gazdasági életének uraitól függ és általánosságban a monopoltőke természetében rejlik, hogy a termelést korlátozza, szabad terjeszkedését meggátolja, nem beszélve a mai világpiac helyzetéből következő korlátozásokról. Ez azt jelenti, hogy hiábavaló a Dél iparosodásáról beszélni anélkül, hogy hivatkozás történne az egész ország gazdasági életének fejlődési vonalára vagy viszonyaira. Az ország gazdasági élete pedig — miután majdnem teljes mértékben néhány nagytőkés csoport egyeduralma alatt áll és miután bekövetkezett a világkapitalizmus általános krízise — már nem képes további terjeszkedésre, hacsak nem a háborús termelés alapján. Egyedül ebből a szempontból nézve is, a Dél további iparosodása a monopoltőke uralmának áthatolhatatlan akadályába ütközne.

Nagyon jó példát szolgáltat erre maga a *Wall Street Journal.* Ez az újság „keserű hírt" közöl Alabamából, amely éles fényt vet az óriás-monopóliumok hátráltató és mindent uraló szerepére, éles fényt vet arra, hogy a déli iparosodás mennyire az ő hatalmukban van. A *Wall Street Journal* a következőket írja:

„A Délkelet legnagyobb vas- és acéltermelő állama (Alabama), melyet még mindig gyapot-államnak neveznek, nem tud ezekből a létfontosságú anyagokból annyit kapni, hogy gyárait elláthassa. Vas-, acél- és szénvállalatainak rendelőkönyvei messze előre be vannak töltve; öntöttvascsőgyárai az 1949-es évre messze el vannak látva rendelésekkel... Sok üzem acélhiány következtében kénytelen volt embereit elbocsátani. Úgyszólván egyetlen vassal és acéllal dolgozó üzem sem működik teljes kapacitással."

Az a tény, hogy az acéltrösztök nem voltak hajlandók teljes kapacitással termelni — részint, hogy mesterséges acélhiánnyal fenntartsák a monopolárakat, részint pedig a háborúutáni túltermeléstől és válságtól való félelmükben — egész 1947-ben közbotrány tárgya volt. Ez önmagában véve elegendő volt annak bizonyítására, mennyire utópisztikus az a gondolat, hogy a Dél, jelenlegi helyzetéből kiindulva, saját erejéből iparosodhat. De ettől eltekintve, az ország gazdasági élete egy nagyobb, időközönként visszatérő válság felé közeledik, amellyel eljutunk a *második pontho*z.

A krízis fenyegető előjelei már láthatók mind Délen, mind Északon. Ugyanannak a *Wall Street Journal*-nak, amely az 1948-as évre oly biztató jóslásokba bocsátkozott a Délre vonatkozóan, szintén észre kellett vennie ezeket az előjeleket.

„És mégis az új év — írja — nem fog csak napsütést és virágokat hozni a Dél számára. Atlantában óvatos megfigyelők azt mondják, hogy a mostani fellendülés az elkövetkező hónapokban esetleg lanyhulni fog, elsősorban a nem

tartós árucikkeket érintve. Íme egy jel: ezen a vidéken az áruházak vásárainak kisebb forgalma volt, mint a mult év első kilenc hónapjában. Észak-Carolina kiskereskedői néhány szakmában a forgalom csökkenéséről számolnak be. Több fogyasztót visszariasztanak a magas árak. Egyes helyeken munkaerő-túlkínálatot lehet észrevenni. Például Georgia két, a háborúban megnövekedett népességű városában, Brunswickban és Savannahban, nincs elég munkalehetőség, amióta a háborús üzemeket és hajógyárakat bezárták. Ez megnyilvánul a kereskedők üzleti könyveiben mutatkozó forgalomcsökkenésben is."

Tény az, hogy az amerikai tőke, mind a déli, mind az északi, ma és az elkövetkező időszakban minden reményét a háborús gazdaság mesterséges továbbfolytatására alapozza és a világ gazdasági életének uralására a Marshall-terv útján, melyet oly buzgón támogat a Kongresszus déli, a szavazati adót fenntartani akaró csoportja. Ezt egyrészt a világhegemónia eléréséért, másrészt a kapitalista gazdasági rendszertől elválaszthatatlan gazdasági válság elkerüléséért teszi. Ennek a törekvésnek kalandor- és önámító jellegét talán nem mindenki veszi észre, azonban — és ez a *harmadik pont* — nem lehet kétséges, hogy a Dél iparosodásának nem lehet biztos és tartós jövője ilyen kilátások mellett.

De ettől eltekintve, a Dél folyamatos és sokoldalú iparosodásáról álmodozva nem számolnak egy másik, és bizonyos tekintetben a legdöntőbb akadállyal. Ez az akadály a finánctőke megfontolt politikája, mely mesterségesen késlelteti a Dél gazdasági fejlődését és ezzel megakadályozza a „kiegyensúlyozott gazdasági élet" kialakulását, a déli liberálisok álmát. A Wall Street mindenható urai azt parancsolták, hogy a vidék ipara a természeti források kihasználásának minimális szükségleteire korlátozódjék, olcsó munkaerejének még fokozottabb kizsákmányolásával. Nem azért fektetnek be tőkét Délen, hogy ezen a vidéken „kiegyensúlyozott gazdasági életet" teremtsenek, hanem azért, hogy a szükséges nyersanyagokhoz, olcsó munkaerőhöz és hasznothajtó piachoz jussanak, röviden, hogy kicsikarják azt az extraprofitot, amelyet a Dél mezőgazdasági hátország jellege tesz lehetővé. A *Wall Street Journal* megjegyzi:

„Az iparvállalatok nemcsak azért jöttek Délre, hogy használható nyersanyagokat kapjanak. Egyiknek olcsó, bőséges üzemanyagra van szüksége, mint Louisiana földgáza, amelyből ez az állam második helyen a legtöbbet termel az Egyesült Államokban. Mások enyhe éghajlatát szeretik, vagy aránylag olcsóbb és „barátságosabb" munkásságát, mely még mindig nagyrészt szervezetlen. Némely ipar azért jön Délre, hogy ezzel megvalósítsa decentralizálását és csökkentse az áru szállítási költségét. A Westinghouse Corp., melynek Little Rockban (Arkansas) a jövő nyáron új lámpagyára fog felépülni, egyik tisztviselője a következőket mondja: «Mi 10 centes árucikket gyártunk és minél közelebb vagyunk piacainkhoz, annál olcsóbban adhatjuk el árucikkeinket.»"

Donald V. Fraser, a Missouri-Kansas-Texas vasúttársaság elnöke, a newyorki *Journal of Commerce* újévi szemléjében utalva a hat fő tényezőre (üzemanyag, munkaerő, piac, ásványok, éghajlat és mezőgazdaság), melyek kedvezően befolyásolják a további ipari terjeszkedést Délnyugaton, a következőket mondja: „ami a munkaerőt illeti, a délnyugati bennszülött munkások értelmesek, intelligensek, olyan férfiak és nők, akik szívükben individualisták". Egy nagy hirdetésben, éppen Mr. Fraser cikke alatt, az északcarolinai wilmingtoni Tide Water Power Co. a következőket kérdezi: „Keres-e ön Délen gyártelephelyet?" — és elsősorban azzal akarja az északi kapitalistát Észak-Carolina valamelyik kisebb keleti városában való letelepedésre rábeszélni, hogy azt mondja: „Észak-Carolina keleti részének sok kitűnő kis városában, ahol jelenleg nincsenek nagy iparvállalatok, bőségesen találhat intelligens, használható, barátságos munkaerőket." További vonzerő az északi gyáros számára az „intelligens bennszülött munkaerő" mellett a „segítségre kész helyi kormányzat" és a „gazdag mezőgazdasági háttér". A *Monthly Labor Review* 1946 októberi, déli munkaügyekről szóló kiadványában megmagyarázza, mi az oka annak az alacsony bérhatárnak, amelyet a déli hirdetések „intelligens, használható és barátságos munkaerő" alatt értenek.

„A Dél alacsony munkabérszintje — írja a *Monthly Labor Review* — nagyrészt abból következik, hogy a mezőgazdaság van túlsúlyban és hogy aránylag nagyszámú, nem szakképzett munkaerő pályázik munkára a viszonylagosan kisszámú iparvállalatban. Másik fontos tényező a túlnagy népesség az alkalmaztatási lehetőségekhez viszonyítva, az ipar decentralizálása, a szervezkedés viszonylagos hiánya és az Egyesült Államok munkásvédő törvényhozásának alacsony foka."

Nem kétséges, hogy az északi tőke fenn akarja tartani ezt a helyzetet Délen és természetesen azokat a viszonyokat is, amelyek ezt lehetővé teszik. Ha tehát az iparosodást valamennyire elősegíti, ezt szigorúan a monopólium előnyeinek, uralmának és extraprofitjának fenntartása mellett teszi.

Ez nemcsak munkaerő-politikájából látható, hanem az a tény is igazolja, hogy a déli iparba való tőkebefektetéssel együttjár a helyi vállalkozások fejlődésének megakadályozása, különösen szabadalmi és kartell-korlátozások útján.

„Előfordult — írja A. G. Mezerik — hogy déli és nyugati községeknek, városoknak az a gondolatuk támadt, hogy helybeli tulajdonosokkal iparvállalatokat alapítanak. Megszerezték az ehhez szükséges pénzt, megépítették a gyárakat és tönkrementek. Az álmok meghiúsulásának okai legtöbbször szabadalmak és kartellek voltak, amelyek megakadályozták a helyi csoport eredményes termelését, vagy megakadályozták, hogy piacot találjon gyártmányai számára. Délen és Nyugaton sok helyen látni az elhalt remények emlékeit — omladozó, elhagyott épületeket, kitört ablakokkal. A keleti fennhatóság elleni kihívásnak ez lett a büntetése s ezek a szomorú emlékeztetőjelek megölték a további vállalkozási kedvet. Sőt, ugyanazoknak a keleti érdekeltségeknek, amelyek a helyi próbálkozásokat elfojtották, koncessziókat adtak. Végső kétségbeesésben ezeket a keleti iparvállalatokat hívták meg, hogy fióküzemeket létesítsenek. A texaszi Dallasban 2900 fióküzem van és úgyszólván egy gyár sincs helyi tulajdonos kezében. Sok déli és nyugati kétségbeesett város, amely nem tudott a Kelettel versenyre kelni, megadta magát és adómentességet, pénzjutalmakat ajánlott, alacsony munkabérű munkaerőt garantált a keleti érdekeltségeknek."

A monopoltőke viszonyulását a déli államokhoz az is jellemzi továbbá, hogy igyekszik fenntartani az Észak és Dél közötti szállítási költségkülönbözeteket, a magasabb kamatlábat Délen az ezzel együttjáró magasabb létfenntartási költségekkel* és

* „Az európai háború kitörésétől 1946 júniusáig a szerény jövedelmű családok által fogyasztott áruk és szolgáltatások detail árai a Dél legtöbb nagy városában rohamosabban emelkedtek, mint ami az országos átlag volt az Egyesült Államok nagy városaiban." (Egyesült Államok Munkaügyi

általában a Dél adósi viszonyát az északi tőkéhez. Egyszóval, ez a kapcsolat az imperialisták gyarmati kapcsolataira emlékeztet, amely számukra az extraprofitot eredményezi.

Ezek a tények okozzák a lakosság állandó elvándorlását erről a vidékről a háborús és háborúutáni fellendülés ellenére. Ez mutatja, hogy az emberek nem hisznek a Dél iparosodásának utópiájában. A *Wall Street Journal* így panaszkodik:

„Sok délvidéki elköltözött, hogy jobb állást és jobb lehetőségeket keressen. A 10 délkeleti állam felének népesedésében 1940 óta visszaesés van, bár a vidék népessége a maga egészében 3,9%-kal emelkedett. Több mint 100 000 mississippi-i lakos elhagyta államát; az arkansasi népesség a háború óta 9%-kal esett."

Vagy ahogy Mezerik mondja:

„Az egész Dél alacsony tanultsági színvonala, a drága létfenntartási költségek és a többi tényező, amely megnehezíti az életet, részben az Észak uralmára vezethető vissza. Az emberanyagban való veszteséget mutatja egy katonai jelentés, amelyből kitűnik, hogy a szolgálatot teljesítő fehér déliek 35%-a nem szándékozott visszatérni Délre a háború után."

A Délt az ország iparának gazdasági hátországaként fenntartani és az elnyomott négereket felhasználni arra, hogy az egész Dél életszínvonalát alacsonyan tartsák — ez a programja a távolból uralkodó Wall Streetnek. És a finánctőkének ezzel az alapvető sztratégiájával nem számoltak az iparosított Délről álmodozó szabadelvű teoretikusok, nem beszélve arról, hogy figyelmen kívül hagyták a jelenlegi monopolisztikus, általános válságba fulladt kapitalizmus korlátozásait.

Az északi tőkések sztratégiájának eredményeképpen az ipari fejlődés Délen torz és egyoldalú lett. Távollévő urainak hasznára van beállítva és nem arra, hogy a vidék népessége szükségleteinek érdekeit szolgálja.

Minisztériuma, „A munka Délen" Monthly Labor Review, 1946 okt. 526. old.) A létfenntartási költségek átlagos emelkedése az egész ország 34 nagy városában 1939 augusztusa és 1946 júniusa között 35,2% volt. Azonban Savannahban (Georgia) az emelkedés ugyanennyi idő alatt 41,6% volt; Jacksonville-ben (Florida) 40,5%, Birminghamben (Alabama) 38,8% és New Orleansban (Louisiana) 38,4% volt. (Ugyanott 527. old.)

A Dél ipari fejlődését készakarva úgy irányították, hogy ne zavarja meg a félfeudális ültetvényrendszert. Nem véletlen, hogy a Dél legnagyobb iparágát, a textilipart „fehér" iparrá fejlesztették. Mint ahogy James S. Allen mondja:

„A déli ipari fejlődés elve az volt, hogy az ültetvény fekete munkaerőszükségletét érintetlenül hagyja és olyan megoldást találjon a munkaerőellátás problémájára, hogy ne kelljen a félfeudális mezőgazdaságnak azokat a korlátozásait túllépni, amelyeken a gyapottermelés alapszik."

Figyelemreméltó, hogy még a szövetségi kormány által finanszírozott déli hadiüzemek sem tudták aláásni a déli élet félfeudális jellegét. A haditermelésben részvevő iparágak szívták fel az ültetvényekről és mezőgazdasági vidékekről a néger munkaerő legnagyobb részét. Az átmeneti ideig működő hadianyaggyárak bezárásával a déli városokban megszűnt a néger mezőgazdasági „túlnépesedés" egyetlen számottevő levezető csatornája. Továbbá, mint ahogy az elnök által kijelölt bizottság polgári jogokról kiadott jelentése bizonyítja, az üzemek leállása és a drasztikus elbocsátások következtében ismét felújult a négerek megkülönböztetésének régi módszere. A négerek, akik szakképzett és félig szakképzett munkásokká lettek a háborús fellendülés alatt, hamarosan látták, hogy vissza kell térniök háborúelőtti alacsonyrendű munkakörükhöz vagy a háztartási és személyi szolgálat alárendelt, nehéz munkájához. Egyszerűen nem volt kilátásuk, hogy elhelyezkedjenek háborúalatti szakmáikban.

A négerek reményeit, hogy elhelyezkedhetnek az iparban, meghiúsította továbbá a New Deal irányzat megfordulása: a kormány Munkaalkalmak Igazságos Elosztása politikájának megfúrása.

Összefoglalva: a háborús és háborúutáni déli iparosodás továbbfejlődésének kilátásai egy cseppet sem kecsegtetőek. Még ha minden ok meg is lenne annak feltételezésére, hogy a jelenlegi gazdasági fellendülésnek hosszú ideig folytatódnia kell és nem fog bekövetkezni a folyamatot megszakító válság, az iparosodás továbbfejlődése rövidesen a monopoltőke — amelytől lényegében az iparosodás függ — programjába és korlátozásaiba ütközne. A déli iparosodás a legjobb esetben is szigorúan korlátok közé szorított volt és lesz a jövőben is. A dolgozó lakosság proletarizálódása némileg megnövekedett és megnövekedtek a fehér kispolgári rétegek is. Ez utóbbiak, melyek különösen gyengék voltak, szerették volna leginkább a vidék békés gazdasági és társadalmi átalakulását. De ez az iparosodás semmiesetre sem változtatta meg alapjaiban a Délt, nem szüntette meg a déli gazdasági életre jellemző félfeudális viszonyokat és a rabszolgaság maradványait. Nem is hozhatott magával ilyen változásokat, mert az amerikai gazdasági életet Északon és Délen a monopoltőke uralja és a monopoltőke Délen nem követi és nem is követheti sem a gazdasági, sem pedig a társadalmi és politikai fejlődés politikáját.

A HÁBORÚUTÁNI MEZŐGAZDASÁG KILÁTÁSAI

Melyek a háborúutáni mezőgazdaság kilátásai Délen? Itt a kép még világosabb. A krónikus válságnak, amely az első világháború vége óta gyötörte a Dél mezőgazdaságát, okozói — bár ezek az elmúlt években az ipari háborús fellendülés külszíne mögé bújtak — egyáltalában nem szűntek meg. Sőt ellenkezőleg, újból szabadjára engedték őket a háborúutáni Dél gazdasági életében, nyomorúságot hozva vele a Dél népére. Nemcsak hogy nem oldották meg az 1930-as mezőgazdasági összeomlás problémáit, de ezeket néhány vonatkozásban még a háború is súlyosbította. A jelek arra mutatnak, hogy a régi, kiegyensúlyozatlan „normális viszonyok" fognak visszatérni, melyek mindig szerencsétlenséget jelentettek a Dél népe számára. Már mutatkoznak egy új és még pusztítóbb válság fenyegető jelei. Ennek egyik tünete a gyapotpiac változékonysága.

A gyapot paritásos ára 1946-ban 5—8 centtel magasabb volt a világpiaci árnál. Ebből előre látható, hogy az amerikai gyapot piacokat fog veszíteni. A gyapot egyébként sem foglalta vissza világpiaci helyzetét. Erősebb versennyel kell szembenéznie, mint valaha. A Munkás Statisztikai Intézet, rámutatva erre a kijózanító tényre, a következőket állapítja meg:

„Általában az amerikai gyapot iránti kereslet erősen csökkent a műselyem s egyéb műfonalak fejlődése és más országok emelkedő gyapottermelése következtében. Amerikai gyapotot importáló fontos külföldi piacokon — az amerikai magas árak következtében — gyapotunk nem versenyképes a kevésbbé fejlett országokban termelt gyapottal szemben, mert ezekben az országokban alacsonyabb az életszínvonal és alacsonyabbak a termelési költségek."*

* Amerika nyersgyapottermelési mennyisége az 1880-as kb. 80%-ról 1924-ben 55%-ra és 1944-ben 43%-ra esett.

A jelenlegi gyapotárak inflációs jellegét élesen megvilágította az 1946. év őszének gyapotpánikja. Bár a piac hamarosan behozta a kezdeti veszteség legnagyobb részét, ez a gyapot-„letörés", amelyet más árupiacok — búza, bőr, stb. — áresései is követtek, mégis a vihar előjele volt — megmutatta, hogy mi vár a déli dolgozó parasztra.

A fenti tényezők, az érlelődő, időközönként visszatérő válsággal együtt — mely elkerülhetetlenül magával hozza a gyapotpiac összezsugorodását — olyan jelek, amelyek a Dél számára újabb mezőgazdasági összeomlást jeleznek.

A nagytőke és irányítói ezeknek az előjeleknek teljes ismeretében már azt tervezik, hogyan fogják az elkövetkezendő katasztrófa terhét a dolgozó farmerek tömegeire áthárítani. Egy 1945 márciusában kiadott „Változások a farm-jövedelmekben és ezek kapcsolata a mezőgazdasági politikával" című jelentésben a Gyáriparosok Országos Szövetségének szakértői és az Egyesült Államok Kereskedelmi Kamarája merészen azt javasolták, hogy az országban élő 6 millió farmercsalád egynegyed részét azonnal, később pedig még 2 milliót, összesen kétharmad részét (4 millió) kapcsolják ki a mezőgazdaságból. A farmercsaládok mely csoportjait kell kikapcsolni a mezőgazdaságból? Ebben a vonatkozásban a jelentés nem hagy kétséget. Azt javasolja, hogy a kormány olyan irányú politikát folytasson, amellyel a termelést előmozdítja „azokon a farmokon, amelyeken a legnagyobb az átlagos hozam a befektetett tőkéhez és munkaerőhöz viszonyítva". Ezzel világosan a kis- és középfarmerek tömegeinek a mezőgazdaságból való „kikapcsolását" javasolják.

Ugyanezzel a témával foglalkozott a *Wall Street Journal* 1946 szeptember 24-i száma, amelyben a következő című cikk jelent meg az első oldalon: „A terméskvóták ösztönözték a háborús termelőképességet; ma a terv — ezek leszorítása." A nagytőke wallstreeti pártfogói kitartanak amellett, hogy semilyen önkéntes terv sem volna alkalmas, mert „túl sok rés" maradna a „függetlenül gondolkozó farmer" számára.

Clifford Hope, kansasi képviselő Joseph Pews *Farm Journal* című lapjának 1946 decemberi számában ugyanezen az állásponton van. Hope szerint „a mezőgazdaságnak szembe kell néznie azzal, hogy sok terméke iránt kisebb a kereslet, mint a háború alatt volt és ennek megfelelően kell beállítani a termelés mennyiségét és minőségét". Azt javasolja, hogy tekintsenek el a farmereknek a háború alatt tett ígéretektől, hogy az árakat a paritásos ár nem kevesebb mint 90%-án rögzíteni fogják. Javasolja a paritás revízióját és az ártámogatást a termelés erőszakos csökkentésének eszközéül.

Felesleges mondanunk, hogy ilyen kilátások mellett a mezőgazdaság „zökkenésmentes" fejlődése éppoly reménytelen, mint az ipar fejlődése. A Dél farmereinek tömegeire nem vár más, mint szenvedés és küzdelem. Az a tény, hogy az egész gazdasági életet az élősködő és kizsákmányoló monopoltőke uralja, kizárja a lehetőséget, hogy a Dél mezőgazdasági problémáit gépesítéssel és — a tudományos haladás útján — zökkenésmentesen és könnyen megoldják. Annak ellenére, hogy az egész országban a háború alatt 55%-kal emelkedett a traktorok száma, még így is a népszámlálásban szereplő farmok kétharmada, majdnem 4 millió, traktor nélkül maradt és ezekből 1½ milliónak, azaz az összes farmok egynegyedének nincs még lova, vagy öszvére sem. Hasonlóan, Délen a gépesítés csak a nagy ültetvényeken történt meg, mint ez a legújabb népszámlálási adatokból látható.

A Dél mezőgazdasági gépesítésének fő tényezője a traktor, éppen úgy, mint az elmúlt negyedszázadban az ország többi részében is. A traktorhasználat fejlődésére Mississippiben pl. jellemző a következő: 1. A traktort használó birtokok és a traktorok számának rohamos emelkedése. 2. A népszámlálásban szereplő „farmok" az államban igen kis mértékben vannak traktorokkal ellátva a traktorok számának rohamos emelkedése ellenére.

Az elmúlt negyedszázad adatai a következőket mutatják:

I. TÁBLÁZAT

	1920	*1925*	*1930*	*1940*	*1945*	*Százalékos emelkedés 1940-től 1945-ig*
Traktorral rendelkező farmok	598	1 674	4 818	7 905	14 611	85
Traktorok száma	667	1 871	5 542	10 577	21 077	99

Ennek a rohamos emelkedésnek ellenére a mississippi-i bevetett földek csak kis százalékát művelik meg traktorerővel, mert Délen a traktor olyan földet szánt, amelyben mélyen gyökerezik a rabszolgaság. A helyzet 1945-ben a következő volt (*multiple unit** jelentés):

* Lásd a 27. old. lábjegyzetét. — *A szerk.*

II. TÁBLÁZAT

	Traktor nélküli	*Traktoros*	*Traktoros birtokok százaléka*	*Összesen*
Single unit-ok	111 695	5 326	4,5	117 021
Multiple unit-ok	19 358	9 028	31,8	28 386
	131 053	14 354	11	145 407

Tehát a multiple unit-ok majdnem 70%-ának, a single unit-ok 95%-ának és az összes földbirtokok 89%-ának nincs traktora.

A gépesítés hátráltatása feles-harmadosbérlettel kitűnik még egy másik számtáblázatból is. Ha elosztjuk az összes multiple unit-ok számát (28 386) négy részre (2096) a birtok nagyságának megfelelően, a következő adatokat kapjuk:

III. TÁBLÁZAT

	Traktoros birtokok százaléka
Első negyed (legkisebb multiple unit-ok)	11
Második negyed........................	19
Harmadik negyed	32
Negyedik negyed (legnagyobb multiple unit-ok)	64
Átlag	32

Így a legnagyobb multiple unit-ok között az összes birtokok több mint egyharmadának (36%) *nincs traktora.* A legnagyobb birtokok egyharmadán tehát még mindig az öszvér és a ló az egyedüli vontatóerő.*

A fokozatos fejlődés liberális híveinek naív állítását, hogy a gazdasági tényezők automatikus működése következtében a Dél feudális jellegű mezőgazdasága átalakulóban van modern gépesített kapitalista gazdálkodássá, a fenti tények komoly vizsgálata meghazudtolja.

A biztonság kedvéért megjegyezzük, hogy ezek a táblázatok csupán az 1945-ös mississippi-i adatokon alapszanak. Ez az állam pedig a régi Dél vezető gyapot-állama, mely magába foglalja a Yazoo-völgyi fő ültetvényes területet, amelyen a vidék legnagyobb ültetvényei összpontosulnak. Igen kedvező tényező a gépesítés

* A negyedes csoporton belül a traktoros multiple unit-ok százalékszáma változik ; a 7097 egy csoportba tartozó birtokra vonatkozó átlagos szám: 1/3.

szempontjából ebben az államban a talaj alkata, valamint az ültetvényes birtokok bármilyen másik régi déli államhoz viszonyított nagyobb mérete. Ezért a mississippi-i gépesítési statisztika vizsgálatának igazolnia kellene az „új technikai forradalom" elméletét, amely — mint hirdetői állítják — most megy végbe a déli országrészen. De mit találunk?

Ebben az államban a használatba vett traktorok arányszáma rohamosan emelkedik, azaz a már használatban lévő traktorokhoz viszonyítva aránylag nagy számban szereznek be újabbakat. De a népszámlálásban szereplő, traktort használó farmok az összes farmoknak csak igen kis százalékát teszik ki. És a legtöbb farm, különösen a legkisebbek, sohasem lesznek abban a helyzetben, hogy traktort vehessenek a jelenlegi birtokviszonyok mellett. Minél jobban emelkedik a traktorok száma a nagybirtokokon, annál rosszabb lesz a kisbirtokok helyzete. A nagy ültetvények olyan árakon fognak tudni gyapotot termelni, amelyekkel lehetetlenné teszik a kisebb farmok, nem beszélve a nagybirtokok szélén fekvő kis farmok fennmaradását.

Még a közgazdaságtan birodalmában is ellentétben áll a déli mezőgazdasági bajok „fokozatos" megoldásának elmélete a valósággal. Igaz, hogy a termelési költség csökkentésére irányuló kísérlet a kapitalista, piac számára termelő mezőgazdaság sajátossága és hogy a gépesítés a fő eszköz, amellyel ezt a célt el lehet érni. Vitathatatlan tehát az, hogy a kapitalista mezőgazdaságra jellemző az alacsonyabb termelési költségekre, a gépesítésre és az ebből eredő nagyobb tőkebefektetésre való törekvés. Az International Harvester*, amely évtizedekig dolgozott egy gyapotszedőgépen, a traktorvállalatok, a kísérleti állomások és a nagy tervek készítői mindent elkövetnek, hogy a költségeket csökkentsék.

De itt felmerül annak az összeütközésnek kérdése, mely a költségcsökkentés két ellentmondó irányzata és módszere között fennáll: az egyik a gépesítés, a másik a feles-harmados bérlő létminimumának csökkentése. Mert nem szabad elfelejtenünk, hogy Délen a gépesítés egy félfeudális rendszer keretén belül történik, a finánctőke felügyelete alatt és a finánctőke a kapitalista szabályoknak megfelelően arra törekszik, hogy elősegítse és állandósítsa a rabszolgaság régi és elavult maradványát: a dolgozók tömegeinek kizsákmányolását. Itt ugyanúgy, mint a gyarmatokon és más hátramaradt területen, a gépesítés beleütközik a rendkívül olcsó munkaerő akadályába. Az ültetvényes vidékeken a gépesítés nem

* Mezőgazdasági gépgyár.

fizetődik ki, mert bőségesen található olcsó és nem szabad munkaerő. Az olcsó munkaerő csökkenti azt a termelési költségszintet, amelynél a gépesítés, összehasonlítva más farmvidékekkel, rentábilis. Röviden tehát, minél olcsóbb a munkaerő, annál hatásosabbaknak kell lenniök a gépesített berendezéseknek ahhoz, hogy versenyezhessenek a kézi munkaerővel.

Természetesen egy gazdasági válság, a vele járó piaci korlátozásokkal, árzuhanással és munkanélküliséggel, csökkentené a feles-harmados bérlők „árát" és esetleg elijesztené az ültetvényest egy vagy két traktor beállításától és arra indítaná, hogy ragaszkodjék a feles-harmados bérlőhöz és az öszvérhez. A nagy, részben gépesített ültetvényeken ugyanezek a tényezők kidomborítják a kisszámú munkások alkalmazásának előnyeit és arra bírják a földesurakat, hogy visszatérjenek a feles-harmados bérlő munkára az egész aratáselőtti időszak alatt.

Az első táblázat a mississippi-i farmok gépesítésének észrevehető lassulását mutatja az 1930—1940-es években — ezek magukban foglalják a válságéveket is. Az évtized második felében azonban az A. A. A. reform segítségével a hitelhelyzet könnyebbé vált és az így kapott pénzösszegeket az ültetvényes gépekbe fektethette. De a gépesítés növekedését ebben az időszakban a legjelentősebben az A. A. A. „jutalmak" mozdították elő, amelyeket a bérlők számának csökkentéséért ajánlottak fel.

Az ültetvényes gazdálkodás hátramaradott, feudális jellege, amely a legintenzívebb kizsákmányolást biztosítja a legkevesebb tőkebefektetés mellett, lényeges jellemvonása a finánctőke uralmának. Ez az uralom a távollévő, wall-streeti uraknak és részvénytulajdonosoknak biztosítja a déli ültetvény-jobbágytól rabolt zsákmány oroszlánrészét. A magas kamatlábak és a hitelszerzés nehézsége — a kapitalista mezőgazdaság jellemvonásai — késleltetik a mezőgazdasági technika fejlődését. Ez a jelenség különösen erős Délen.

Ezt bizonyítja az tény, hogy a gépesítés egyik nagy akadálya a magasabb kamatláb volt, amelyet a bankok és pénzintézetek az ültetvényesek hitelére felszámítottak. Délkeleten arra a körkérdésre, hogy milyen tényezők hátráltatják a gépesítést, a válaszok fele a gépek megvásárlásának anyagi nehézségeit tartotta a fő akadálynak.

Összefoglalva: a gépesítés és a kapitalista munkaerőkihasználás tovább fog növekedni Délen. De vágyálom volna feltételezni, hogy ez a fejlődés olyan iramban és olyan radikálisan fog végbemenni, hogy megváltoztatja a vidék jelenlegi félfeudális

képét. A gépesítés, amely a déli mezőgazdasági viszonyok hátramaradottsága ellenére is fejlődik, csak az állandó mezőgazdasági válság megerősítésére vezethet, amely a Délt és népét több mint egy nemzedéken keresztül gyötörte. Csak a déli dolgozó paraszttömegek elszegényedését és a termelő földmunkából mind nagyobb számban való kikapcsolásukat gyorsíthatja meg.

Ezek lennének azok az elkerülhetetlen eredmények, amelyeket a hatalmas, gépesített birtokok és a kisebb ültetvények közötti egyenlőtlen verseny okozna, a gépesítés fejlődése következtében. A déli mezőgazdaság összeomlásának ezek az elemei a déli gyapotválság mélyülésével mind jobban és jobban előtérbe kerülnek.

A válság siettetni fogja a feles-harmados bérlők, részesbérlők, mezőgazdasági munkások és kisfarmerek elűzését a földről. Hová mehetnek ezek az amerikai kitelepítettek? Nem menekülhetnek a városokba, ahol a déli korlátozott ipar nem tudja őket felvenni. Ezért csak a munkanélküliek sorait növelhetik. A négernek pedig új akadályokkal kell szembenéznie, mivel a háború alatt érvényben volt munkamegkülönböztetés elleni rendszabályokat ismét figyelmen kívül hagyják. A farmon maradni éhenhalást jelent és lesüllyedést a beszivárgottak nyomorgást jelentő nívójára. Mindkét eset azt jelenti, hogy embertömegeket zárnak ki a termelési folyamatból. Az egyetlen választás: harc a kizsákmányolók ellen és éppen ez az, amit a fokozatosan fejlődő gazdaság teoretikusai igyekeznek elkerülni.

VI. FEJEZET

FÖLD ÉS SZABADSÁG

Nem lehet más következtetésre jutni, mint hogy a déli nép szabadsága és jóléte csak a jelenlegi birtokrendszernek és a vidék mezőgazdasági viszonyainak drasztikus megváltoztatása által érhető el. Minden eredményes program középpontjában az ilyen radikális változásokért való harcnak kell állnia.

Az ültetvényrendszert, amely elnyomja a Dél termelőerőinek kifejlődését és megrontja a nép életét, el kell törölni. A rabszolgaság gyűlöletes, Északról támogatott maradványait félre kell tenni a történelmi furcsaságok lomtárába.

Az ültetvénnyel együtt meg kell szűnnie gyűlöletes kinövéseinek: a feles-harmados bérletnek, az adósságtörlesztés fejében végzett rabszolga munkának, a lóhátról való felügyeletnek; meg kell szűnnie végül a faji megkülönböztetés barbár intézményének, mely a négert állandóan a társadalmi felépítmény legalacsonyabb fokára szögezi. Ez a demokratikus agrárforradalom, amelyet az újjáépítés elmulasztott, már régen esedékes. Ezt a feladatot most a haladó demokrácia modern erőinek kell magukévá tenniök, mint az egész ország haladásáért és demokráciájáért vívott küzdelem lényeges részét.

Az ültetvényrendszer eltörlése mindenekelőtt földosztást jelent, amely minden déli agrárforradalom kiindulópontja. A nagy ültetvényeket fel kell oszlatni és a földet szétosztani azok között a négerek és fehérek között, akik megművelik. A feles-harmados bérlők, részesbérlők és más mezőgazdasági munkások műveljék saját földjüket. Kis, jelzálogos, tengődő farmerek ezreinek számára, akik az ültetvényövezet szélein élnek és az ültetvényes monopólium következtében ki vannak zárva a legjobb földekről, hozzáférhetővé kell tenni a nagybirtokok jó földjeit.

Ugyanakkor a déli föld egyharmadát képező elmosott termőföldet meg kell javítani és a dolgozó parasztok részére hozzáférhetővé tenni. A művelhető földterület ilymódon való növelése két célt fog szolgálni: növelni fogja a gazdaságilag egészséges birtokok fejlődésének lehetőségeit és enyhíteni fogja a vidék állandó túlzsúfoltságát.

A földosztás azonban önmagában véve nem elegendő. A független kisbirtokosok új osztályát meg kell erősíteni tulajdonjogukban. Ehhez két rendszabály szükséges: 1. A szegény farmerek adósságának hathatós csökkentése, vagy teljes eltörlése; az uzsora megszüntetése. 2. Az új tulajdonosokat olcsó, hosszúlejáratú kormányhitel útján el kell látni a lényeges termelési eszközökkel: magvakkal, műtrágyával, állatállománnyal, gépekkel. A föld használhatatlan szerszámok nélkül és az olcsó kormányhitel feltétlenül szükséges ahhoz, hogy megakadályozza a nagybirtokrendszer újbóli helyreállítását.

A független farmerek új osztályát támogatni kell közpénzből, hogy a gépi berendezéseket közösen beszerezhessék és használhassák. A kormány védnöksége alatt traktorszövetkezeteket, javítóműhelyeket, műszaki tanácsadó csoportokat lehetne felállítani, olyan tanfolyamokat lehetne szervezni, amelyeken a bonyolult gépekkel való bánásmódot tanítják. Ha minden déli farmkerületben lennének ilyen technikai központok és szakemberek, lehetővé válna a rosszul felszerelt családi farmok átalakulása sikeres, termelőképes farmokká.

Ebben a tekintetben a közép- és keleteurópai, haladó népi demokratikus országok értékes példával szolgálnak. Ezen országok kormányai, amelyek valóban képviselői és harcosai a munkások és parasztok érdekeinek, megoldották a mezőgazdasági haladás problémáját a kis, független birtokok alapján, bátorítva a kollektív vállalkozást: a hitelszövetkezeteket, a termelő- és értékesítő szövetkezeteket, a gép- és traktorállomásokat. Lengyelországban például — bár a mezőgazdaság továbbra is egyéni gazdálkodáson alapul — a modern gépek még a legkisebb parasztgazdaságok számára is rendelkezésre állnak. A lengyel kormány támogatja a „Paraszti Önsegély” szervezeteket amelyek egész falvak számára rendelkezésre álló felszereléseket szereznek be.

Röviden: földosztás és kollektív gazdálkodás — ez a déli gazdasági helyreállítás megoldása. Ez megszüntetné azokat a viszonyokat, amelyek a parasztok tömegeit földnélküliségre ítélik

és ugyanakkor biztosítaná a mezőgazdaság technikai haladását. A gépek széleskörű használatával és tudományos módszerek bevezetésével modern színvonalra emelné a Dél elavult mezőgazdasági technikáját, emelné a dolgozó parasztok tömegeinek kulturális és életszínvonalát és megindítaná a termelés nagyarányú fejlődését.

VÉGET KELL VETNI A FEHÉREK „FELSŐBBRENDŰSÉGÉNEK"

Végül is az ültetvényrendszer eltörlése teljes megsemmisítését jelenti a négerellenes faji megkülönböztetésnek, mellyel a nagyültetvényesek elnyomják és kizsákmányolják a néger népet. Ez a rendszer arra szolgált, hogy „erkölcsi" alapon igazolja és fenntartsa az ültetvényes rabszolgaság folytonosságát mind a mai napig. A fehér felsőbbrendűség minden megnyilvánulásának eltörlése nélkül nem lehet megmenteni a földet és azokat, akik azt megművelik. Miután az egész négerellenes rendszer az ültetvényben gyökerezik, csak az ültetvény megszüntetése pusztíthatja el a talajt, amely kitermelte és fenntartotta ezt a barbár rendszert. De a „fehér felsőbbrendűség" az ültetvényes urak fő védelmi vonala, a konzervatív kizsákmányolók uralmának bástyája. Gyökeres földreform tehát elképzelhetetlen a néger elnyomatás egész rendszerének megsemmisítése nélkül.

Világos tehát, hogy ezek a messzemenő változtatások szükségesek, ha azt akarjuk, hogy a néger felszabaduljon, hogy a Dél felemelkedjék a gazdasági és kulturális romlás mocsarából és hogy országunk felszabaduljon és meggyógyuljon a szívét támadó, rosszindulatú betegségből. Ezek a változtatások magukba foglalják a régóta halasztott déli agrárforradalom fő kellékeit. Ha sikeresen viszik végbe, ezek a reformok felszabadítanák a vidék korlátok közé szorított termelőerőit, csillapítanák a néger és fehér déli mezőgazdasági munkás maró földéhségét, olyan viszonyokat teremtenének, amelyek lehetővé tennék a független és jómódú kisbirtokos osztály kialakulását és a Dél demokratikus újjáépítésére irányuló osztályharc további fejlődését. Megszabadítanák a néger népet a féljobbágyi kötöttség béklyóitól, megsemmisítenék a néger elnyomás legfontosabb anyagi alapját és megalapoznák a „faji megkülönböztetés" rendszerének elpusztítását. Ez a rendszer az oka annak, hogy Amerika néger lakossága sehol az országban és az élet semilyen megnyilvánulásában nem egyenrangú.

Ezek a változtatások eltörnék a déli junkerség gerincét, melynek képviselői a Kongresszusban minden áron olyan szerepet akarnak játszani a mai amerikai életben, mint trónfosztott feudális hasonmásaik a fasizmus helyi fáklyavivői, Közép- és Kelet-Európában játszottak. Ezek a változások megrengetnék ezt a korhadt földet, amely táplálja a fasiszta négergyűlölők ocsmány fajtáját, Bilbókat, Ellendereket, Rankineket és Talmadge-ekat.

KERESZTÜLVIHETŐK EZEK A VÁLTOZÁSOK?

Van-e kilátás ilyen gyökeres reformok elérésére az adott viszonyok között olyan államban, amelyet gazdaságilag és politikailag a finánctőke ural?

A polgárság, amely nem vitte keresztül a földreformot a polgárháború és újjáépítés alatt — amikor a kapitalizmus aránylag fiatal volt és harcban állt a rabszolgasággal — biztosan nem fogja keresztülvinni ma, a kapitalizmus hanyatló, imperialista korszakában, amikor a monopoltőke igyekszik felhasználni a legkonzervatívabb feudális elemeket a féktelen kizsákmányolás érdekében. A Dél mezőgazdasági felépítésének megváltoztatása nem felülről fog jönni. Sőt ellenkezőleg, a Dél valódi gazdasági uraitól és a nagytőke koncentrált hatalmát képviselő szövetségi kormánytól csak az várható, hogy minden erejével elnyomja a gyökeres déli földreformra irányuló kísérleteket.

Ugyanakkor a kollektív gazdálkodás, amelyet lehetetlen megvalósítani a kapitalizmusban, hiábavaló álom Délen, földosztás nélkül. Ezt bőven bebizonyítja a New Deal kísérlet: megmutatta a szegény farmertömegek szövetkezésének hiábavalóságát a déli földesúr-rendszer mellett. Mint ahogy J. Lewis Henderson egy aránylag újkeletű, a félfeudális ültetvényrendszerre vonatkozó áttekintésében megállapította, a szövetkezés elve a haszon elosztását és demokratikus szabályozását jelenti és ez nyilvánvalóan közvetlen fenyegetés a fehér felsőbbrendűség számára. Ezért ellenállásba ütköztek és nem váltak be a Farmvédő Hivatal próbálkozásai, hogy kisebb farmer-szövetkezeteket szervezzenek Délen. Az a néhány, amely fennáll, úgy működik, hogy a haszon és a megtakarítások nem terjednek ki a kisfarmerek tömegeire és a néger részesbérlők „ritkán részesülnek az ilyen szövetkezetek előnyeiben, mert az osztalékok a földesuraktól nem jutnak tovább".

Mindaddig, amíg a monopoltőke uralja az egész ország gazdasági életét, nincs lehetőség a déli mezőgazdaság technikai alapjának messzemenő megváltozására. A kapitalizmus alatt az a „normális" állapot, ha a mezőgazdaság technikai fejlettsége az iparé mögött marad. Addig, amíg a kapitalizmus uralkodik, nincs

kilátás a hátramaradott déli mezőgazdaság gépesítésére, viszont nagyarányú gépesítés nélkül nincs kiút a mezőgazdasági szegénységből. Valóban, a déli ültetvényviszonyok között erősen kirívó a mezőgazdaság és ipar közötti „normális" differencia. Ahol pedig fejlődik a gépesítés Délen, ott a részesbérlőket és farmereket a traktorok elűzik a földről. Ennek következtében a nem gépesített ültetvényeken a munkaerőt még jobbban kizsákmányolják. Ez a nehéz helyzetben levő, „független" farmerek még intenzívebb kizsákmányolását is jelenti, akik „egy barázda, egy öszvér rendszer"-ükkel nem versenyképesek és nem tudnak fennmaradni.

A déli erőmű-terveket is visszatartják és gátolják és miután a kormány ma még erősebben a trösztök és társaságok kezében van mint valaha, nem kétséges, hogy bármi történjék is ilyen irányban, az teljes egészében a nagytőke haszonszükségleteit és katonai terveit fogja szolgálni. Amíg a Dél, az ország úgynevezett „elsőszámú gazdasági problémája" valóságosan félgyarmati szerepet játszik az országban, addig nem lehet beszélni a termelőerők széleskörű fejlődéséről, akkor sem, ha a többi feltétel kedvező is lenne.

Mindent egybevetve tehát arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a néger nép felszabadítását és a déli mezőgazdasági viszonyok átalakítását nem lehet elérni a kapitalizmus további gazdasági fejlődésével a Délen. Ezeket az átalakulásokat csak akkor lehet megvalósítani, ha egyrészt a néger és fehér, földnélküli tömegek harca a „déli rendszer" ellen tovább fejlődik és szerveződik, s ha ezt az egész ország munkásosztálya és más haladó erői támogatják. Másrészt csak akkor érhetők el, ha a kormány valóban népi kormány lesz, amely szilárdan gyökerezik a köztulajdonon épülő gazdasági rendszerben, s ha ennek a kormánynak első szempontja a tömegek jóléte és az ország fejlődése lesz, nem pedig a trösztök és társaságok haszna. Csak egy valódi, amerikai népi kormány védnöksége alatt lehet a déli földviszonyokat radikálisan megváltoztatni a néger és fehér mezőgazdasági lakosság tömegeinek javára. Csak egy ilyen kormány lesz képes arra, hogy a déli tömegeknek oly sürgős, mindent átfogó társadalmi, gazdasági és politikai változásokat vezessen be. De bármi is legyen véleményünk azokról az előfeltételekről, amelyek az előbb említett program megvalósításához szükségesek, nem lehet kétséges, hogy ez feltétlenül szükséges a Dél előrehaladásához és az egész ország demokratikus fejlődéséhez. A déli tömegek helyzetén nem lehet más módon segíteni.

LIBERÁLIS ELLENVETÉSEK

A legtöbb liberális számára ez egyenlő a szocializmussal és éppúgy elvetendő. Lehet, hogy pártfogolják az egyes javaslatokat — a földosztást kivéve — s egyes elszigetelt esetekben még a földnélküliek földhöz juttatását is elismerik. De ha a javaslatok megvalósításához szükséges előfeltételeket valaki világosan felállítja, ők „vöröset" látnak. Valahányszor az emberek megpróbálták helyzetüket döntően megváltoztatni, vagy megkísérelték sorsuk irányítását saját kezükbe venni, a fejlődés folyamatát szükségleteiknek és érdekeiknek megfelelően alakítani, tettüket azonnal kommunizmusnak bélyegezték. De amiről itt szó van, az nem kommunizmus, bár ma az emberek nem szerezhetnek érvényt érdekeiknek hathatósan anélkül, hogy egyben le ne ráznák a monopoltőke fojtogatását és ezzel az osztálynélküli, szocialista társadalom felé vezető utat ne választanák. A szóbanforgó javaslatok jellege tisztán demokratikus; tehát olyanok, amelyeket történelmileg a polgári forradalom vívhatott volna ki és kellett volna kivívnia. Az a tény, hogy a polgárság nem volt hajlandó egy ilyen programot keresztülvinni és hogy szükségessége fennáll ma is, a történelmi fejlődés következő, magasabbrendű korszakának, a szocializmusnak küszöbén és hogy keresztülvitele ennek következtében a szocializmusért folyó általános történelmi mozgalom és harc egyik része lesz, nem változtatja meg ezeknek a javaslatoknak természetét. Az a tény, hogy az értük való harc a tömegek rendíthetetlen érdeke és hogy csak a monopoltőke hatalmának megtörésével érhető el, nem bizonyítja sem azt, hogy ez szocialista program, sem pedig azt, hogy az értük való harc elodázható a szocializmus bekövetkezéséig.

Önmagukban véve ezek a javaslatok nem jelentenek többet, mint a feudális viszonyok megszüntetését. Elhagyni, vagy elodázni az értük vívott harcot a megvalósításukhoz szükséges feltételek miatt, annyit jelent, mint felhagyni a demokráciáért és haladásért vívott harccal. Ami a tömegeket illeti, ha abbahagyják a harcot a reformok esetleg csak távoli időpontban elérhető megvalósításáért, képtelenek lennének sikerre vinni legkisebb napi követeléseiket is. Ezek nélkül az alapvető demokratikus vívmányok nélkül a demokrácia üres forma, csalás és hamis látszat.

„BALOLDALI" ELLENVETÉSEK

Ha a liberális, összezavarva a reformok természetét a megvalósításukhoz szükséges feltételekkel, elveti a radikális földreformot azon az alapon, hogy ezek a feltételek a szocializmust

jelentik, a szélsőbaloldali kritikus *a szocializmus nevében* veti el őket. A szélsőbaloldali számára a földosztás egész gondolata reakciós, nyilvánvalóan azért, mert a technikai haladás a nagyarányú termeléstől függ és a földosztás a kis, egyéni tulajdon támogatását jelentené a nagybirtokkal szemben. Ami a szélsőbaloldalit illeti, szerinte a négerek föld- és szabadság-problémája a szocializmus bekövetkeztével automatikusan meg fog oldódni és ennek következtében felesleges harcolni külön ezekért a követelésekért.

Valójában sem az itt felsorolt reformok, sem az elérésükhöz szükséges előfeltételek nem jelentik szükségképpen sem a szocializmust, sem pedig a szocializmushoz vezető úttól való eltávolodást. Egyrészt tehát az az állítás, hogy a népi kormány elengedhetetlen előfeltétele a fenti reformok megvalósításának, nem egyenlő azzal, mely szerint a reformok csak a szocializmusban valósíthatók meg. Mert, bár lehetséges, hogy egy igazi népi kormány felállítása az Egyesült Államokban nem érhető el mindaddig, amíg ez a kormány egyúttal szocialista nem lesz, el lehet képzelni olyan népi kormányt is, amely még nem kifejezetten szocialista. Másrészt hiábavaló szocializmusról beszélni az Egyesült Államokban, míg széleskörű küzdelem nem fejlődik ki az olyan demokratikus kérdések megoldására, mint a néger nép felszabadítása és a gyökeres déli földreform.

A szélsőbaloldali érv hibája az, hogy nem érti meg sem a szocializmus eléréséhez szükséges előfeltételeket, sem a négerek felszabadításának kérdését. Ez az érvelés valójában a mindkettőért való harc feladását jelenti. Szocializmusról beszélni mindaddig, amíg figyelmen kívül hagyjuk az eléréséhez szükséges előfeltételeket, annyit jelent, mint egy végeredményt fejlődési folyamata, vagy előidéző okai nélkül elfogadni. Tudományos alapon a kérdés ilyen megközelítése elfogadhatatlan ; gyakorlatilag lehetetlen. A modern termelés társadalmi jellege és a nép érdeke már régen szükségessé és megvalósíthatóvá tette a szocializmust. De ma már megdönthetetlen tény, hogy a szükséges és lehetséges nem változtatható át élő valósággá, mindaddig, amíg a kizsákmányolók már nem tudnak és a kizsákmányoltak már nem akarnak a régi módon élni. Ez azt jelenti, hogy nem elég, ha az ipari munkásság kész az új életért vívott harcra, hanem szükséges, hogy ebben a harcban szövetségese legyen a nép többi kizsákmányolt és elnyomott rétege, melyek közvetlenül vagy közvetve szenvednek a monopoltőke uralma alatt. Tehát be kell vonni ezeket a rétegeket a harcba, s ez csak saját követeléseik alapján történhet.

Ebben a harcban a déli, földnélküli néger és fehér farmerek az ipari proletariátus oldalán állnak. Fő céljuk, hogy megszabaduljanak a nagybirtokrendszertől és azoktól a félfeudális viszonyoktól, amelyek megkötve és szegénységben tartják őket. A szocialista mezőgazdaság ezeket a problémákat gyökeresen meg tudná oldani, de a feles-harmados bérlők tömegeit, akik még azon a fejlődési fokon állnak, hogy földtulajdonra vágyódnak, nehezen lehetne mozgósítani a tisztán szocialista megoldásért való harcra. Ugyanakkor a földosztásért vívott harc demokratikus cél érdekében vívott harcot jelent, s ezt nem lehet ma anélkül folytatni, hogy ne érintené a monopoltőke egyik legfontosabb erődítményét és ennek következtében a szocializmus megvalósításának egyik fő akadályát. A földosztás követelése tehát haladó követelés nemcsak a félfuedális ültetvényhez képest, hanem azért is, mert harcos szövetségeseket szerez a monopoltőke ellen a kizsákmányolt és elnyomott lakosság köréből. Olyan viszonyok között, amikor a kormány valóban népi kormány, a földosztás előbbre viszi, nem pedig hátráltatja a technikai haladást a mezőgazdaságban és előkészíti a mezőgazdasági termelés magasabb formáihoz szükséges alapot.

Hasonlóan a déli földkérdéshez, a néger szabadság kérdése is demokratikus követelmény, az érte való harc egyik előfeltétele a szocializmus megvalósításának az Egyesült Államokban. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy csak a szocialista állam szabadítja fel teljesen az Egyesült Államok néger lakosságát a kizsákmányolás és elnyomatás minden formája alól. Ebben az értelemben tehát a szocializmus a négerek szabadságának előfeltétele. Miután azonban csak akkor válhat azzá, ha a néger nép, a fehér dolgozók támogatásával szintén aktívan harcol elnyomatásának forrása ellen, lehetetlenség arról beszélni, hogy előbb a szocializmust kell elérni és akkor automatikusan bekövetkezik a négerek szabadsága. Ez azt jelentené, hogy a néger népnek nem a földért és szabadságért, hanem a szocializmusért kell harcolnia. Az ilyen elgondolás nemcsak hogy nem ismeri a négerkérdés különleges jellegzetességeit, hanem eltörli éppen azt az elemét, amely a négerkérdés és a szocializmus közötti kapcsolatot megteremti, mégpedig a néger nép aktív részvételét a saját szabadságáért vívott harcban. Ez az elgondolás azt állítja, hogy a néger nép szabadságát a szocializmustól fogja ajándékba kapni. Ez felhívás nemcsak a néger néphez, hanem a fehér dolgozókhoz is : hagyjanak fel a néger szabadságért vívott harccal !

AZONNALI KÖVETELÉSEK

Ennek a kérdésnek különleges szempontjait a következő fejezetben fogjuk megtárgyalni, különösen a radikális déli földreformért vívott harccal való kapcsolatában. Addig is meg kell értenünk, hogy ebben a harcban semmiesetre sem szabad a mezőgazdasági népesség azonnali követeléseit figyelmen kívül hagyni. A következőkben felsorolunk néhány pontot, amelyek elérésére az azonnali küzdelemnek irányulnia kell.

Reformok a feles-harmados bérletrendszer, valamint annak gazdasági és jogi támaszai eltörlésére; a részesbérlők által fizetendő terméshányad százalékának csökkentése; a terményzálogtörvények eltörlése; a feles-harmados bérlőnek és részesbérlőnek legyen törvényes joga terméséhez, adhassa el azt a szabad piacon és saját akarata szerint; írott szerződések földesúr és részesbérlő között; az uzsorahitel eltörlése; a részesbérlőnek legyen joga ott vásárolni, ahol akar; minden olyan törvény és gyakorlat eltörlése, amely a peon-rendszert támogatja, ilyenek a munkakerülőtörvények, a „szerződésszegő" törvények és a „munkáscsábító" törvények; minden bérlő kapjon megfelelő földterületet, hogy azon saját szükségleteire élelmet termelhessen.

A bérlők és kisfarmerek néhány legsürgősebb szükségletét ki lehet elégíteni a földbérek csökkentésével, a kisbirtokosok és bérlők számára elérhető helyen telekügynökségek felállításával, a Farmvédő Program, valamint annak helyreállítási, letelepítési és bérlőszövetkezeti programja felelevenítése, kibővítése és még liberálisabbá tétele által; a Farmvédő Hivatal állami ellátmányának növelése, a kölcsönszolgálat kiterjesztése, a biztosítékok és kamatlábak csökkentése által úgy, hogy ezek a kölcsönök a kisfarmerek és bérlők tömegei részére elérhetők legyenek; a helyi kormányzatok demokratikus, a földesurak befolyásától mentes újjászervezése, a négereknek minden F. S. A. bizottságban arányos számban való képviseletével, otthonukat elhagyni kényszerült farmercsaládok letelepítése a kihasználatlanul fekvő földeken, a szociális biztosítás kiterjesztése a kisfarmerekre, szabad földhözjutás biztosítása és minden olyan kiváltság eltörlése, mely védi az ültetvényes földmonopóliumát.

A mezőgazdasági munkások követelései: a félfeudális viszonyok megszüntetése, a létfenntartáshoz elegendő készpénzfizetés, a szövetségi munkabér- és munkaidő-törvény alkalmazása; a szövetségi munkanélküli biztosítás kiterjesztése a munka időszakos jellegének kiegyenlítésére, a munkanélküli biztosítás visszahelyezése ismét a kormány kezébe, minden munkakerülési törvény és peon-rendszert támogató gyakorlat eltörlése, a szervezkedés, kollektív szerződések és sztrájk jogának felállítása.

A fekete övezet szükségleteit lakásviszonyok, oktatás-, egészségügy és közmunkák tekintetében részint ki lehet elégíteni megfelelő, a szövetség és állam által támogatott oktatási, lakás-, egészségügyi és közmunka programokkal, az oktatásra szánt pénzek egyenlő elosztásával, egyenlő előnyökkel és a négerellenes iskolarendszer eltörlésével.

A politikai demokrácia terén e követelések közé tartoznak a négerellenes faji megkülönböztetés rendszerének eltörlése, a négerellenes törvények eltörlése és a néger teljes egyenjogúsága minden vonatkozásban; választói reformok, választási jog és hivatalviselés joga, a fehér előválasztások eltörlése, a szövetségi, szavazatiadó-ellenes törvény keresztülvitele; a lincselés elleni törvény beiktatása, a lincselők állami üldözése, halálbüntetés a lincselésre, a Ku Klux Klan és más hasonló, törvényen kívüli terrorszervezetek betiltása; az önvédelmi jog elvének megerősítése, egyesült fehér és néger tömegvédelmi szervezetek megszervezése a lincselési terror elleni aktív ellenállásra; a szólás-, sajtó- és gyülekezési szabadság és minden mezőgazdasági dolgozó szervezkedési jogának megerősítése.

A TAPASZTALAT TANULSÁGA

Az ezekért a követelésekért folyó harcnak jelentős tapasztalati háttere van, amelyre mint vezérfonalra támaszkodni lehet. Délen, a rabszolgaidőktől kezdve a mai napig a föld iránti vágy volt a hajtóereje a négerek harcának az emberi jogokért és igazságért — ez volt meg nem szűnő követelésük, melyhez mindig ragaszkodtak. Jog ahhoz a földhöz, amelyet megművelnek, egy kis darab föld tulajdonjoga, mindig ez volt a szabadságról való eszményképük magva.

Ez a földéhség volt a polgárháború előtti sokszáz rabszolgafelkelés és összeesküvés indítóoka. Ez volt az újjáépítés korszakalkotó csatájának szívverése. És ma, a még mindig megoldatlan földkérdés a központja a kegyetlenül elnyomott, de lázadó néger nép egyenjogúságért és szabadságért vívott harcának a fekete övezetben.

Eltekintve a Moses Singleton által 1879-ben vezetett vándorlástól és a legendás „Wheel and Alliance"-től, amely a 80-as

években Alabamában megszervezte a néger és fehér farmereket és bányászokat, az első széleskörű néger feles-harmados bérlő mozgalom századunkban a keletarkansasi, 1919-ben szervezett mozgalom volt. Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma a mozgalom indítóokát a következőkkel magyarázza:

„Az első világháború alatti jólét és munkaerőhiány időszakában a néger feles-harmados bérlők részesültek a magas gyapotárak hasznából. A háborúutáni deflációban ők viselték a teher nagyobbik részét. Az ültetvényesek megpróbálták veszteségeik egy részét a bérlőkre áthárítani különböző mesterkedésekkel az elszámolásoknál és néhány esetben kimondottan csalással."

Ezekhez az okokhoz hozzá kell még számítani a négerek országszerte mutatkozó nyugtalanságát, amely az első világháborúban tett ígéretek megszegésének következménye volt. A mozgalom gyenge volt, egyrészt, mert a vidék fehér feles-harmados bérlőitől el volt szigetelve, másrészt hiányzott a városi centrumok szervezett munkásságának támogatása. A mozgalmat gyorsan és kegyetlenül elfojtották. Az újjáépítés végétől a huszadik század második évtizedéig történt kísérletek részleteit még össze kell állítaniok a történetíróknak, de a harmincas évek harcai ma is élnek emlékezetünkben és a rájuk vonatkozó anyag terjedelmesebb és hozzáférhetőbb. A harmincas évek elején újra megindultak a feles-harmados bérlő mozgalom 1919-ben megszakadt harcai. Ezek a harcok a Néger Farmmunkások, Bérlők és Feles-harmados Bérlők Szövetségének megszervezésével kezdődtek. A szövetség kedvező körülmények között indult. Megalakulásakor adva volt már egy érettebb munkásmozgalom és jelen volt az aktív Kommunista Párt.

Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériumának „Munkásszervezkedés a mezőgazdaságban" című tanulmányában így írják le a helyzetet, míg a történelmi Scottsboro-ügyről és más déli összeesküvésről mint csupán „kívülről" kezdeményezett „incidensekről" emlékeznek meg:

„A legdrámaibb vidéki szervezkedés Alabamában, a harmincas évek alatt, a néger farmmunkások és bérlők Feles-harmados Bérlő Szövetsége volt. Ez egyik eredménye volt a Kommunista Párt szervező hadjáratának a déli négerek körében, amely több incidenst is okozott. Ilyen volt a híres Scottsboro-ügy az Angelo Herndon tárgyalás és a számos bánya-«zavargás» a birminghami vidéken. Bár «külső», fehér radikális befolyás kezdeményezte őket, az incidensek mégis a fehérek és négerek kapcsolata mögött rejlő nyugtalanság és ellenszenv tünetei voltak... A szervezkedés tanai hamarosan visszhangra találtak a néger részesbérlőknél, feles-harmados bérlőknél és mezőgazdasági munkásoknál, akik a depressziós évek alatt igen rossz viszonyok között éltek. Nehéz megítélni, hogy a depresszió terhe, amely oly nagymértékben sujtotta a Dél gyapottermő vidékeit, különösen súlyos volt-e Alabamában és hogy vajjon a feles-harmados bérlők ebben az államban többet szenvedtek-e, mint máshol. Harold Hoffsommer tanár tanulmányában foglalkozik az 1930-as évben segélyben részesült 1022 alabamai farmháztartással. Becslés szerint megállapítja, hogy az év folyamán kiadott segélyösszeget 89%-ban feles-harmados bérlők kapták ugyan, mégis ennek a csoportnak gazdasági mérlege az év végén nyereség nélkül, vagy veszteséggel zárult. Arra a következtetésre jutott, hogy a feles-harmados bérlő úgynevezett anyagi vesztesége nagyrészt társadalmi vagy foglalkozásbeli helyzetének hanyatlásában, a földesurától nagyobb mértékben való függésében nyilvánult meg, miután a feles-harmados bérlőknek legtöbb esetben nem volt elveszíteni való pénzük."

A Feles-harmados Bérlők Szövetsége (S. C. U.) 1931-ben, az alabamai Tallapoosa kerületben alakult meg, a depresszió legrosszabb időszakában, még mielőtt a kormány bármilyen segélyezési rendszabályt hozott volna. A szervezet eleinte nagyobb sikert ért el a magasabb fokozaton levő néger bérlők között, vagyis a készpénzbérlők és a készpénzzel és terméssel fizető bérlők csoportjainál, továbbá olyan kis, néger farmtulajdonosoknál, akiknél félő volt, hogy jelzálogos földjüket elárverezik.

A Szövetségnek kezdettől szembe kellett néznie az ültetvénytulajdonosok és helyi ügynökeik heves elnyomási kísérleteivel. Az első összeütközés 1931 július 16-án robbant ki Camp Hillben. Az alkalmat az szolgáltatta, hogy a helyi sheriffek és megbizottaik feloszlatták a feles-harmados bérlőknek a Scottsboro-összeesküvéssel kapcsolatos tiltakozó gyülését. Július 17-én a Szövetség egy néger tagja, aki őrt állt, állítólag rálőtt a helyi sheriffre és megsebesítette. Amikor a néger házához tisztek jöttek ki, hogy letartóztassák, házát felfegyverzett szövetségi tagok elbarrikádozták. Harc keletkezett, egy négert megöltek és ötöt megsebesítettek.

A helyi mozgalmat nem ölte meg az elnyomatás. Az elkövetkező évben az S. C. U. tovább növekedett és 1932-ben már 500-as taglétszáma volt.

A következő összeütközés 1932 decemberében Reeltownban volt. Ez alkalommal a Szövetség védelmére kelt egyik tagjának, Cliff Jamesnek. Az egész ügy a helyi hatóságok összeesküvése volt, nyilvánvaló kísérlet arra, hogy a Szövetséget provokálják. James földesura és a kereskedők megtagadták tőle a szokásos hitelt. A földesúr James állatállományát lefoglaltatta, de az intézkedést James nem volt hajlandó elfogadni. A sheriff és megbízottai, amikor megpróbálták az állatokat összefogni, fegyveres szövetségi tagokkal találták magukat szembe, akik a házat elbarrikádozták. A sheriff és két megbízottja megsebesült, a Szövetség egy tagját megölték és többen közülük megsebesültek.

Ezekután elkezdődött az embervadászat, melyet a terror és erőszak kísért. Egy több mint 500 főből álló csőcselék üldözte a négereket az erdőkben. Nem ismeretes azoknak a négereknek száma, akiket ezekben a napokban megöltek.

A reeltowni események fényt vetettek a fehér farmerek közötti mély nyugtalanságra is. A hatóságok nem tudtak egy fegyveres csoportot az egész kerületből összeszedni. A farmerek, a faji izgatás ellenére, kezdték észrevenni, hogy a négerekkel közös érdekeik vannak.

A feles-harmados bérlők elszántsága megmutatkozott abban, ahogy — a tárgyalás alkalmával — a szövetségi tagok megtöltötték a tárgyalótermet Dadeville-ben. Bár a bíró elnapolta az ügyet és másnap az összes országutak el voltak zárva, a négerek mégis bejutottak a tárgyalóterembe olyan utakon, amelyeket csak ők ismertek. Az elítélt tagokat több évi börtönnel sujtották.

Ennek ellenére, a következő tavasszal a Szövetségnek már háromezres taglétszáma volt; ezek között egynéhány fehér feles-harmados bérlő is volt. Befolyása kiterjedt Tallapoosán túl, más kerületekre is.

Reeltown után a Szövetség kezdte felhasználni a kollektív tárgyalási módot, megkísérelve a farmsegélyekre vonatkozó, szövetségi kormányprogram kierőszakolását a földesurakkal szemben, akik igyekeztek a segélyezést befolyásolni, vagy legtöbb esetben megakadályozni. 1934-ben a Szövetség a Tallapoosa kerületben levő gyapotmunkások között sztrájkot szervezett, 75 cent bért követelve mázsánként. Néhány vidéken követeléseiknek eleget tettek.

1935-ben 10 000 tagja volt a szervezetnek. Ebben az időben a

hangsúly már inkább az ültetvénymunkások és lakóhelyükről a gépesítés folytán elűzött feles-harmados bérlők megszervezésén és a terméskorlátozási programon volt.

Végül is miért oszlott fel a Szövetség? A fő ok az volt, hogy különböző rétegű mezőgazdasági tömegeket, kisbirtokosokat, részesbérlőket, feles-harmados bérlőket és mezőgazdasági munkásokat kellett egy szervezetbe tömöríteni. A vezetők úgy döntöttek, hogy nem célszerű egyidejűleg tevékenykedni a mezőgazdasági munkások, részesbérlők és kisbirtokosok érdekében, nyilvánvalóan azért, mert ezeknek a csoportoknak érdekei egymástól eltértek. A kérdés különböző megoldási kísérletei közben végül is feloszlatták az S. C. U.-t és a részesbérlők és kisbirtokosok átkerültek az Alabamai Farmerek Szövetségébe. Azok a mezőgazdasági munkások, akik előzőleg az S. C. U. tagjai voltak, beléptek az Alabamai Mezőgazdasági Munkások Szövetségébe. Később, 1937-ben egy A. F. L.* határozat értelmében a Mezőgazdasági Munkások Szakszervezete átalakult a Farmmunkások és Gyapotművelők Szakszervezetévé. Ezt a szervezetet végül is felvette az Amerikai Egyesült Konzerv-, Mezőgazdasági és Húsipari Munkások Szakszervezete.

Időközben a keletarkansasi nagy ültetvényes vidéken kifejlődőben volt egy olyan mozgalom, amely a harmincas évek legdrámaibb és leghatalmasabb szervezetévé fejlődött. A csökkenő gyapotkereslettel egyidejűleg csökkent a munkaerőkereslet is ezeken az ültetvényeken, melyek legnagyobb része távollevő tulajdonosok kezében volt. A részesbérlők és feles-harmados bérlők nagy részét megfosztották a földtől a depresszió alatti csökkenő vásárlóerő, a kormány terméskorlátozási programja és a gépesítés következtében. Azok az ültetvényesek, akik részesbérlőiket elűzték és mezőgazdasági munkásokkal helyettesítették őket, ezzel biztosították maguknak az összes lehető kormánysegélyeket.

Ez a helyzet hozta létre a Déli Bérlő Farmerek Szövetségét. 1934 júliusában indult az arkansasi Poinsett kerületben, tagjai kezdettől fogva vegyes fajúak voltak. Olyan emberek játszottak vezetőszerepet benne, mint Claude Williams. 1937-ben csatlakozott az Amerikai Egyesült Konzerv-, Mezőgazdasági és Húsipari Munkások Szakszervezetéhez.

A Déli Bérlő Farmerek Szövetsége (S. T. F. U.) több sztrájkot szervezett, amelyek kisebb eredményeket értek el. A déli feles-harmados bérlők és mezőgazdasági munkások küzdelmeit az 1939

* AFL — American Federation of Labor = amerikai szakszervezeti szövetség. — *A szerk.*

januárjában bekövetkezett események szították fel, amikor is 1300 elűzött feles-harmados bérlő táborozott Missouri országútjain. Az ültetvényesek a szokásosnál nagyobb számú feles-harmados bérlőt fosztottak meg a földtől a terméscsökkenés elérése érdekében. Január 6-án az elűzött feles-harmados bérlők Sikestonban találkoztak. Egy néger pap, Owen Whitfield vezetésével, aki az S. T. F. U. alelnöke volt, a feles-harmados bérlők felvonultak az Egyesült Államok országútjain. A nyomás hatására a missouri-i rendőrség kénytelen volt sátrakat és takarókat adni az országúti táborozóknak. A táborokat egészségügyi szempontból „veszélyesnek" nyilvánították és az állami és kerületi rendőrség feloszlatta őket. Kényszerítették a kiutasított részesbérlőket, hogy oszoljanak szét, hogy ne irányítsák magukra a közfigyelmet. Az S. T. F. U. útján a családok legtöbbje rendkívüli segélyt kapott az F. S. A.-tól.

A legjobban egy 1940-es szövetségi jelentés foglalta össze az S. T. F. U. vívmányait:

„A szervezetnek sikerült az ültetvényesrendszer néhány kegyetlen oldalát leleplezni és felderített sok peon-rendszer és kényszermunka-esetet. Elérte, hogy a gyapotipari viszonyokat sok esetben államilag és országosan kivizsgálták. Azokon a vidékeken, ahol ezek az emberek szervezkedtek, nem fordultak elő lincselések és hosszú évtizedek óta először biztosították alkotmányosan a szólás- és gyülekezési szabadságot. A munkabéreket felemelték és a Szövetség közbenjárására többszázezer dollárnyi kormányjutalmat és juttatást biztosítottak a feles-harmados bérlők részére. Kedvezőbb szerződéseket kötöttek az ültetvényesekkel. A Szövetség tagjait beválasztották a helyi A. A. A. bizottságokba és első alkalommal történt, hogy a feles-harmados bérlők képviselőket küldhettek néhány mezőgazdasági törvényhozó testületbe.

NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

A déli modern mezőgazdasági küzdelmek e rövid összefoglalása kihangsúlyoz néhány olyan szempontot, amelyeket sohasem szabad figyelmen kívül hagyni a néger szabadságért vívott harcban. Ezeket a szempontokat a következőkben foglalhatjuk össze:

A néger mezőgazdasági dolgozó az a gyujtópont, amely körül a Dél demokratikus átváltozása mozog. Ebben a harcban a néger és fehér mezőgazdasági munkások egymástól függnek, miután érdekeik közösek a földesurakéval szemben.

A déli mezőgazdasági harc története kihangsúlyozza a Kommunista Párt fontos szerepét és rámutat a városi munkások, szakszervezetek és szabadelvű csoportok segítségének szükségességére a földért folyó harc kiépítésében.

Ez a történet kihangsúlyozza a déli agrárreformért folyó harc erős *politikai* jellegét is és az elválaszthatatlan kapcsolatot a gazdasági és politikai változások között. A legelemibb követelésekért folyó harc a mezőgazdasági reformok terén, közvetlenül összeütközésbe kerül a földesurak politikai hatalmával, amit viszont a négerellenes társadalmi és jogi szankciókat alkalmazó ültetvényrendszer erősít meg.

Sehol másutt az országban nincs még a nép legkisebb követelésének is egyidejűleg annyira politikai jellege, mint Délen. A néger földműves követeléseinek ez a lényegében véve forradalmi jellege a vidék félrabszolgaságon alapuló gazdasági és politikai felépítéséből ered. Itt minden demokratikus irányú követelés egyszersmind kihívás a konzervatív uralkodó réteg feudális előjogai ellen és azonnal a terrorral és a legvadabb faji üldöztetéssel kell szembenéznie.

Lenin megjegyzése az orosz parasztságnak a feudális cárizmus elleni harcaira vonatkozólag pontosan alkalmazható amerikai néger sorstársaira, a feles-harmados bérlőkre. Az ő részletköveteléseik — mondotta Lenin — forradalmibbak, mint a városi ipari munkások részletkövetelései, mert az előbbiek a jobbágyság és feudalizmus elleni elkésett és befejezetlen harcot képviselik.

VII. FEJEZET

A NÉGER NEMZET

A déli ültetvényrendszer elleni harcban szükségképpen a néger nép a fő hajtóerő. A liberális „gyógyszerek", amelyek visszariadnak a Dél demokratikus átváltozásához elengedhetetlenül szükséges alapvető gazdasági változástól, nem ismerik ezt a döntő tényt, sem pedig a négerek társadalmi és politikai küzdelmének speciális jellegét.

A FAJ MÍTOSZA

A „fehér felsőbbrendűség" hívei ragaszkodnak ahhoz, hogy a négerkérdést mint faji kérdést állítsák be. Ez lehetővé teszi számukra, hogy hamis faji dogmákkal „igazolják" a hírhedt faji megkülönböztetés rendszerét. Ezek szerint az amerikai életben a négerek szolgai helyzetét nem emberek kényszerítették rájuk, hanem ez a természet által szabott helyzetük következménye. A négerek alárendelt helyzete feltételezhetően a velükszületett természeti „különbségekből" ered. Eszerint az elmélet szerint a négert alacsonyabbrendű élőlénynek tekintik, aki szellemileg primitív és érzelmileg fejletlen. Azt a jelszót tehát, hogy „a néger maradjon a helyén", állítólag a természet írja elő és a Szentírás erősíti meg. A bőr színét a társadalmi helyzet meghatározójává tették. A faj, mely szigorúan körülhatárolt biológiai fogalom, társadalmi tényezővé válik és a négerleigázás állandósításának és erősbítésének eszközéül használják. A négerkérdést a fajok egymás közötti természetes összeütközésével, a velükszületett sajátosságok eredményének magyarázzák.

Ez a gyűlöletes elferdítés, melynek gyökerei visszanyúlnak a polgárháború előtti és még régebbi időkre, áthatja a Dél egész

kulturális képét; ez az aljas rágalom rányomta bélyegét a Dél népi szokásaira és erkölcseire, ezt szentesítik a törvények és végső fokon ezt támogatja az erőszak és a lincselés terrorja.

Az a hazugság, hogy a néger és más sötétbőrű népek természetesen, velükszületetten és örökösen hátramaradottak, egész elméletnek szolgál alapul. Ezen az elméleten nyugszik a néger elkülönítés és az ebből következő fehér felsőbbrendűség ártalmas rendszere.

Régebben ez az elmélet a rabszolgaság észszerűségének, ma a néger alárendeltségének igazolására szolgál. A bőr színére és a haj göndörségére alapított, mindent átható, korlátlan négerellenes rendszer által elnyomva — melynek ezernyi tilalma a bölcsőtől a sírig üldözi őket — a négerek Amerika „érinthetetlenjei".

Buell G. Gallagher megjegyzi a Color and Conscience-ben:

„A rabszolgaság megszűnt, de mint kasztrendszer, fennmaradt. Célja az, hogy a színeseket a fehéreknél minden vonatkozásban alacsonyabbrendű és alávetett helyzetben tartsa. Módszerei kiterjednek a lincseléstől és a csőcselék erőszakától, a törvénybe iktatott rendelkezéseken és a bíróságok és rendőrség törvényen kívüli mesterkedésein keresztül a szokásokig és etikettig, amelyek a faji megkülönböztetés eszközéül szolgálnak."

A négerellenes faji elmélet, melynek fő gyökere a félfeudális ültetvényrendszerben van, elterjedt az egész országban és ennek megfelelően alakította ki a néger-fehér kapcsolatokat Északon is. A yankee pénzügyi hatalom titkos bátorításával és a felügyelete alatt működő, közvéleményt irányító ügynökségek — a művészet, irodalom, oktatás, sajtó és rádió — a négerek „velükszületett alacsonyabbrendűségét" mesterségesen belevitték az amerikai nép tudatába. Ez az elmélet az „amerikai életforma" kiegészítő részévé vált, annak ellenére, hogy a mértékadó tudományos körök ismételten megdöntötték.

A valóságban a négerek „faji" üldöztetése az Egyesült Államokban, a nemzeti elnyomás különleges formája és módszere. Egy elnyomó nemzet uralkodó osztályának közismert eszköze, hogy nyelvi és vallási különbségek felhasználásával tartja fenn az alávetett nép elszigeteltségét — és ezzel egyidejűleg, gazdasági és társadalmi háttérbeszorítását.

A nemzeti kérdés tanulmányozása a világon mindenütt megmutatja, hogy az uralkodó burzsoázia ezeket a különbségeket az

„oszd meg és uralkodj" sztratégia céljaira használja fel, viszályt és hasadást szítva a különböző nemzetiségű dolgozók között. Az „egy faj, egy kultúra, egy nemzet" jelmondatot valló hitleri Németországban a faji gyűlölet elérte csúcspontját; itt a faji kultusz a bel- és külpolitika sarokkövévé vált. Véres zsidópogromok rendezése a náci uralom nyiltan hirdetett, hivatalos programja lett.

Amerikában a faji kérdés gyökerei mélyebbek, be vannak ágyazva a fekete övezetbeli megoldatlan földkérdésbe. A faji gyűlölet jelenlegi fellendülését az Egyesült Államokban a monopoltőke felhasználja a fasizmus és a háború felé való törekvéseihez. Az Egyesült Államokban a faji üldözés termékenyebb talajra talált mint Hitlernél, mert itt a rabszolgaság mocsarából származik, melynek sok maradványa erősen él még a mai napig is.

A faji gyűlölet — mely mindíg a reakciós uralkodó osztály játéka volt — manapság még nagyobb tétben megy.

Az amerikai négerek esetében a fizikai különbség úgyszólván az egyetlen jellegzetesség, amelynek alapján az alárendelt fajt meg lehet különböztetni az elnyomó nemzettől, miután a fehérek és négerek között a nyelv és vallás nem ad megkülönböztetési lehetőséget. A négerek „faji jellegzetessége" lehetővé teszi az uralkodó angolszász klikk számára, hogy különválassza a négereket a lakosság többi részétől és gúny és elnyomás tárgyává tegye.

MI ENNEK A HATÁSA A NÉGERRE?

A fajelméletben az uralkodó osztályoknak még a vallásnál és a nyelvnél is hathatósabb fegyver áll rendelkezésükre. Ez utóbbiak — társadalmi jelenségek lévén — nem állandó jellegűek, míg a faj, mint fizikai kategória, fennmarad. Amint egy népet a „faji alsóbbrendűség" jelével megbélyegeznek, egyúttal kizárják mint a nemzeti életre és az azzal járó önkormányzati jogra érdemtelent. Erről a jogról ugyanis azt állítják, hogy a „felsőbbrendű fajok" különleges előjoga.

A faji tényezőknek ez a szándékos kihangsúlyozása, különösen a színkülönbségek tekintetében, rossz hatással volt a négerekre, hátráltatta politikai öntudatuk fejlődését. A faji elködösítés, amelyet az elnyomók terjesztenek, nehézzé tette a világos politikai tájékozódást, vagyis azt, hogy a néger megtalálja valódi ellenségét, a monopoltőkét és szembeszálljon vele. Nem meglepő tehát, hogy a legutóbbi időkig a néger tiltakozás a védekező „fajiság" zsákutcájába tolódott át. A négerek nemzeti egyenjogúságra való törekvése az uralmon lévő fehérek által rájuk akasztott, hamis „faji" szimbolumokon keresztül keresett kifejezést. A néger kénytelen volt szabadságáért vívott harcát úgy meghatározni, mintha az a „faji egyenjogúságért" vívott harc volna.

Nyilvánvalóan, a néger problémát nem lehet faji formulákkal meghatározni. Ezek elködösítik ideológiailag a gazdasági és politikai előfeltételeket, melyek a néger egyenjogúság eléréséhez szükségesek és megakadályozzák a kérdés teljes és szükséges tisztánlátását. Tankcsapdák ezek, amelyek elzárják a néger nép valódi, forradalmi felszabadító harcához vezető utat.

A néger amerikaiak páriahelyzetének fenntartása, egyenjogúságuk hiánya az amerikai finánctőke politikájának nélkülözhetetlen része. Ez a politika a következőket akarja elérni:

1. A négerek szabad gazdasági és kulturális fejlődésének mesterséges és erőszakos elnyomása a faji üldözéssel. Ez az alapvető feltétele a négerek átlagon felüli kizsákmányolásának és a déli fehér embertömegek további lealacsonyításának.

2. A faji gyűlölettel való mérgezés, nehogy a munkásság és a demokratikus elemek a közös ellenség, a monopoltőke ellen egységfrontban tömörüljenek.

Ezt a politikát a rabszolgaság maradványai is támogatják, melyeket viszont a monopóliumok tartanak fenn a fekete övezetben. Ezek a maradványok fontos gazdasági és társadalmi alapul szolgálnak a hanyatló, konzervatív déli nagybirtokos osztálynak. Végülis odáig vezetett ez a politika, hogy az egész Dél a fasizmus erődítményévé vált, hogy innen indítsanak támadást az egész ország, majd a világ többi része ellen.

A PROBLÉMA LÉNYEGE

A bonyolult amerikai négerkérdést akkor oldhatjuk meg, ha úgy tekintjük, mint egy elnyomott nemzet problémáját. Az Egyesült Államok határain belül és egyetlen központi kormány hatáskörében nem egy, hanem két nemzet él: egy uralkodó fehér nemzet angolszász oligarchiával és egy alárendelt fekete nemzet.

Ellentétben a bevándorolt fehér kisebbségekkel, a négerek, akiknek alacsonyabbrendű helyzetét megpecsételi színük, a mai gazdasági és társadalmi viszonyok mellett nem olvadhatnak be az amerikai közösségbe mint egyenrangú állampolgárok. A beolvadás a gyakorlatban még a fehér kisebbségek nagyrésze számára is korlátozva van. Mindaddig, amíg a déli helyzet változatlan marad, nincs remény, hogy a néger felszabaduljon. Igaz, hogy vannak más színes kisebbségek, a színes latinamerikaiak, mexi-

kóiak, portoricóiak stb; ázsiaiak és amerikai indiánok. De színes fajuk ezeket is megbélyegzi és legnagyobb részüket — ellentétben a demokratikus hagyományokkal — a „nem asszimilálhatók" kategóriájába száműzik.

De, azzal, hogy a négert „kisebbség"-nek sorolják be, nem adnak választ George W. Cable-nek, a néger jogok kiváló harcosának rég feltett kérdésére: miért nincs a lakosság egytizedének, amely az Egyesült Államokban született és jog szerint a nemzet elválaszthatatlan részét képezi, ugyanolyan teljes állampolgári joga, mint amilyen akkor volna, ha nem Afrikából, hanem Európából származnának. Mert valóban, mint ahogy Cable mondja, a néger Amerikában „örök idegen" marad.

Az amerikai fekete lakosság üldözésének politikája az évek folyamán azt eredményezte, hogy a néger gazdaságilag, történelmileg, kulturálisan és Délen földrajzilag is elkülönített lény lett. A néger amerikai. Teremtménye mindazoknak a társadalmi és gazdasági harcoknak, amelyek Amerikát kialakították. De a néger különös fajta amerikai, mert elnyomatása különválasztotta az uralkodó fehér nemzettől. A körülmények nyomása alatt a néger nép kifejlesztette a nemzet minden jellemző vonását.

Az Egyesült Államok néger népének története kétségtelenül egybefűződik az amerikai nép történetével. De ha ennél nem mondanánk többet, meghamisítanánk a néger nép külön történetét és elködösítenénk az amerikai kapitalizmus történetét. Mert egyrészt ott voltak az uralmon lévő fehérek és ők kezdettől fogva különböző osztályokba tartoztak. A négereket azonban különleges módon kényszerítették bele az amerikai történelem folyamába, mint elnyomott rabszolgákat, akiknek jelenlegi helyzetén még mindig látszanak a rabszolgaság nyomai.

A négert nem szabadította fel az 1776-os forradalom és nem szabadította fel teljesen az 1861—1877-es második amerikai forradalom — a polgárháború és újjáépítés — sem. Az első amerikai köztársaságnak volt egy rikító hibája, a rabszolgaság intézménye, annak ellenére, hogy a Függetlenségi Nyilatkozat olyan büszkén hirdette céljait: az emberek elidegeníthetetlen jogát az élethez, a szabadsághoz és a boldogságra való törekvéshez. Az amerikai nép egy fontos részét kizárták ezekből az „elidegeníthetetlen jogok"-ból — kizárták a néger rabszolgát, aki abban az időben az ország lakosságának egyötödét tette ki.

Így az új amerikai nemzeti állam, mely a forradalom eredményeként jött létre, helytelen úton indult meg. A „mulasztás" majdnem végzetesnek bizonyult. A korszak leghaladóbb állam-

férfiai, mint Paine, Jefferson, Franklin, Samuel Adams és mások felismerték a félig szabad, félig rabszolgasorban élő emberekből álló nemzet kirívó kettősségét.

Az „Alapító Atyák" meggyőződése az volt, hogy a rabszolgaság rövidesen ki fog halni. A rabszolgaság nem volt különösen hasznothajtó, kivéve egynéhány vidéken. A történelem irányát megváltoztatta az angliai ipari forradalom és a különböző találmányok. Ezeket betetőzte a gyapottisztító gép, amelynek bevezetésével megindult világszerte a gyapot iránti kereslet. 1789-ben, amikor az alkotmányt törvénybe iktatták, senkinek sem volt kétsége aziránt, hogy a rabszolgaságnak rövidesen vége lesz. 1818-ban, amikor megindult a vita Missouri belépéséről, már kialakult egy új rabszolgatartó osztály, amely új földeken akart terjeszkedni.

Az alkotmány kompromisszumos megoldásai, a rabszolgakérdésre vonatkozóan, kizárták a négerek részvételét az első amerikai köztársaságból. Megakadályozták a négerek demokratikus befogadását az új nemzeti államba. Így megtagadták a négerektől a győzelem gyümölcseit, amelyhez ők maguk is hozzájárultak. A forradalmi hadseregben 5000 néger harcolt.

De az alkotmányos kompromisszumok csak elodázták a rabszolgaság kérdését. A kérdés újra felvetődött a XIX. század második felében és a polgárháború végéig az amerikai politika középpontjában állt.

A rabszolgaság kérdése — mondotta Marx — egy fél évszázadon keresztül az amerikai történelem hajtóereje volt. A kérdést csak a második amerikai forradalom, a polgárháború és az újjáépítés oldotta meg.

Most másodszor merült fel a remény, hogy a négert teljesen befogadják az amerikai életbe mint szabad és egyenrangú állampolgárt és minden amerikai — fehér és néger — egy nemzetben egyesül. De a forradalom megint sikertelen volt, a néger most sem nyerte el a teljesjogú állampolgárságot. Az 1877-es nagy árulás, melyet a Hayes—Tilden-féle „úri megállapodás" pecsételt meg, átjátszotta a Dél kormányzását az új konzervatív osztályok kezére, módot adtak nekik arra, hogy ezt a vidéket „saját módszerük szerint" építhessék újjá.

A négerektől ismét megtagadták a győzelem gyümölcseit, amelynek kivívásához ők is hozzájárultak. Elhagyták azok, akik nemrég még szövetségesei voltak, föld nélkül maradtak, kiszolgáltatva a korábbi rabszolgatartók kegyének. Mint az 1776-os forradalomban, úgy most ismét a néger a teljes szabadságának csak a küszöbéig jutott el. A nem kívánatos betolakodó előtt becsapták

az ajtót. Ez a második nagy vereség meghiúsította reményeit, hogy demokratikusan beolvadhat az amerikai nemzeti életbe.

De helyzetében minőségi változás állt be. A befejezetlen forradalom felszabadította a négert a rabszolgaságból, lehetőség nyílt arra, hogy osztályokra tagozódjék. Ezek az elkülönítettség és imperialista nyomás körülményei között szükségképpen a nemzeti felszabadító mozgalom hajtóerőivé váltak. A négerek osztályrétegeződése szükségképpen lassan és tekervényesen ment végbe, mert az újjáépítés után előretört reakció gátolta. A folyamat azonban mégis előrehaladt, úgyhogy a néger nép, amely a rabszolgaságtól való felszabadulása idején úgyszólván egyöntetű paraszttömegekből állt, a XX. század elején átalakult és a modern kapitalista társadalomra jellemző osztályokra rétegeződött. A bérmunkások növekvő számával együtt kialakult a kis üzletemberek „osztálya". Szószólója a tanult értelmiség lett. A néger burzsoá osztály igyekezett saját érdekeit megvédeni az amerikai viszonyok között, tehát arra volt rendelve, hogy történelmi mozgalmat kezdeményezzen, amely csak a nemzeti szabadság irányában fejlődhetett. Az osztálykülönbségek kifejlődése, amely a néger elnyomás körülményei között és a néger többségnek a fekete övezetben fokozódó koncentrációja mellett ment végbe, volt a fő tárgyi előfeltétele annak, hogy a néger elnyomott nemzetté váljék.

Az imperializmus kifejlődése, a trösztök és monopóliumok korszaka a századforduló idején, a fehér uralkodó osztály zsarnokságát még jobban fokozta. Az eredmény az lett, hogy a négert még jobban kitaszították az amerikai demokratikus vívmányokból, még mélyebb elszigeteltségbe süllyesztették. A fináncoligarchia uralomra jutása az amerikai gazdasági és politikai életben, kizárta a lehetőségét, hogy a négerek és fehérek békésen, demokratikusan összeolvadva, egységes amerikai nemzetet alkossanak. Ezért a néger egyenjogúság kérdését csak a négerek teljes nemzeti kifejlődésének útján lehet megoldani. A négerkérdés most már határozottan egy elnyomott nemzet problémája, amely nemzeti szabadságra törekszik a fő ellenséggel, az imperializmussal szemben.*

* Az Egyesült Államok négerproblémájának egyedülálló volta abban rejlik, hogy a négert kihagyták az ország általános demokratikus átalakulásából. A franciaországi fejlődés ennek éppen ellenkezőjét mutatta. A forradalomelőtti Franciaországot Mirabeau helyesen a „különálló népek alaktalan tömegének" nevezte. Ezeket a népeket a forradalom egységes francia nemzetté olvasztotta össze. Franciaországban például az összes etnikai csoportok, bretonok, normannok, baszkok, elzásziak, kivétel nélkül egyformán részesültek a nagy francia forradalom vívmányában: a „szabadság, egyenlőség, testvériség"-ben. Tehát a demokratikus átváltozás alapján forrottak össze egységes francia nemzetté. Ha ezeknek az etnikai csoportoknak bármelyikét kihagyták volna a forradalom vívmányaiból, mint ahogy az amerikai forradalomban ez a négerekkel történt, Franciaországban is felmerült volna a mai néger problémához hasonló probléma. Ehhez hasonlóan Angliában is, bár ott a demokratikus átalakulás saját, különleges útjait követte, a welsziek, skótok, angolok, mind részesültek jótéteményeiből. Az írek, akiket kizártak a demokratikus átváltozás folyamatából, elnyomott nemzet maradt a brit szigetek földrajzi alakulatán belül.

A NEMZET TÁRGYI ELŐFELTÉTELEI

Földrajzilag a négerek szétszórva élnek az Egyesült Államokban. De majdnem egyharmadrészük (ötmillió) még mindig a fekete övezetben és perem-kerületein tömörül. Az elmúlt nyolcvan év vándorlásai ellenére szilárd területi egységet alkotnak és nagy területen a lakosság többségét teszik ki.

Az első fejezetben úgy beszéltünk a fekete övezetről mint a Dél szívéről. Magában foglalja a Dél központi gyapottermelő államait és 180 kerületet, amelyekben a négerek alkotják a lakosságnak több mint felét (50—85,5 %). Innen a négerlakta terület átterjed több mint 290 szomszédos kerületre, amelynek lakossága 30—50 %-ban néger. Az egész területen, tehát összesen kb. 470 kerületben, ötmillió néger lakik. A fekete övezet vidéke az amerikai négerek földje. Itt élnek sok emberöltő óta. Atlanti partján, Jamestownban, Virginiában szálltak partra elődei, több mint háromszáz évvel ezelőtt. Mint rabszolga, a fekete ember követte a gyapot és az ültetvény útját a Délen keresztül. Ő ültette el és művelte meg a Dél legtöbbet jövedelmező termékeit, a dohányt és gyapotot. Ellenszolgáltatás nélküli rabszolgamunkája lényegesen hozzájárult az eredeti tőkefelhalmozáshoz, amelyre a hatalmas amerikai ipart felépítették. És mégis, 85 évvel „felszabadulása" után még mindig megtagadják tőle részesedését. Kitagadott pária marad, a társadalom leprása saját hazájában, akit arra kényszerítenek, hogy a távollevő urak és vidéki helytartóik terhe alatt nyögve, engedelmeskedjék olyan törvényeknek, amelyek megalkotásában nem vett részt.

A komoly vizsgálat megmutatja, hogy a fekete övezet néger lakosságát a modern kapitalizmus ezer belső kötelékkel köti össze és nemzeti létének minden előfeltétele megvan. A fekete övezetben a kapitalista korszakra jellemző munkamegosztás van a város és

vidék között. Bár elsősorban mezőgazdasági terület, vannak városai is. Ezek a mezőgazdasági hátország kereskedelmi és ipari levezetői. New Orleans, Savannah, Mobile, Memphis, Charleston, Atlanta, Norfolk, Winston-Salem mind a fekete övezetben vagy annak peremén fekszenek. Gazdaságilag és történelmileg ehhez a vidékhez tartoznak, annak ellenére, hogy a négerek a lakosságnak csak körülbelül 30—40%-át teszik ki.

A várost és a vidéket összeköti a szállítás és közlekedés egységes rendszere, az egységes pénz, a közös bank — és hitelszervezet — mindaz az eszköz, mely lényeges a modern kapitalista piaci viszonyok szempontjából.

A néger fekete övezetben mindazok az osztályok megvannak, amelyek jellemzők a kapitalizmusra és történelmileg a modern nemzetek kialakulásának alapjai voltak. A négerek nemcsak mint mezőgazdasági munkások dolgoznak a gyapot- és dohányföldeken; dolgoznak szénbányákban, acélgyárakban, fűrész- és fameg-munkáló telepeken, gyapottisztító és gyapotmagolaj-üzemekben, bútorgyárakban, terpentin finomítókban, dohányfeldolgozó üzemekben, vegyiparban, gyümölcsfeldolgozó- és papírgyárakban, dolgoznak mint dokkmunkások és mint favágók, a vasutaknál stb.

Van egy néger burzsoázia, amely városokban és falvakban lakik és mint minden burzsoá osztály, piaca kiterjesztésére törekszik. Legbefolyásosabb része a városokban él és főként a biztosítási szakmában, kisebb bankoknál, ingatlanügynökségeknél, temetkezési vállalatoknál és egyéb, a néger-lakta területek szolgálatában álló szakmákban helyezkedett el. A mezőgazdasági területeken elszórtan jómódú néger farmtulajdonosokat is találunk.

A néger burzsoázia ideológusai a tanult középrétegekből kerülnek ki, akik népük továbbfejlesztésére törekszenek. Van egy vékony értelmiségi réteg, ideértve az orvosokat, ügyvédeket, tanárokat, papokat (ez a legnagyobb csoport) és a szociális intézmények dolgozóit.* Az amerikai monopoltőke és konzervatív támogatói mesterségesen késleltetik ezen osztályok fejlődését. Minden osztály szenved a kegyetlen nemzeti elnyomás alatt. A nép a maga egészében azt tapasztalja, hogy érdekei beleütköznek ebbe a nyomasztó négerellenességbe. A néger munkások modern munkaviszonyokat, a feles-harmados bérlők, szegény farmerek és ültetvényes munkások földet kívánnak és meg akarnak szaba[dulni a] peon-rendszer igájától; a városi középrétegek és az ért[elmiség] egyenlő lehetőségeket kívánnak az üzleti életben és egyéb [fogla]kozási ágakban.

* A legtöbb magasabbfokú oktatást szolgáló néger intézmény Délen van, Atlantában, Nashville-ben, Washington D. C.-ben, stb. A legnagyobb néger biztosító társaság Durham N. C.-ben van. Az egyetlen néger hetilap Atlantában jelenik meg.

Bár a fekete övezet néger területét kapitalista gazdasági és társadalmi elemek fűzik össze, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a döntő tényt, hogy a vidék gazdasági élete hátramaradott, főként mezőgazdasági jellegű. A modern kapitalizmus teljes kifejlődését önkényesen megakadályozták; a vidék mai élete tipikusan olyan, mint a gyarmati és más hátramaradott nemzeteké. Állíthatjuk, hogy a fekete övezet a mai imperializmus „belső gyarmat"-féléje, amelynek főként az a szerepe, hogy az utóbbi nyersanyagszállítója legyen. A néger nép elnyomásának jellege semmiféle vonatkozásban nem különbözik a gyarmati népekétől. A vidék gazdasági életét nem néger kapitalisták irányítják. Közvetlen irányítása a fehér helyi kapitalisták és földbirtokosok kezében van, akik a valódi urak, a wall-streeti pénzügyi dinasztia „előörsi parancsnokságának" szerepét játsszák.

Ez csak kihangsúlyozza, hogy a fekete övezet gazdasági élete tipikusan egy elnyomott nemzeté, amelynek teljes kifejlődését az imperializmus mesterségesen és erőszakosan hátráltatja.

NÉGER KULTÚRA

Az első négerek jamestowni partraszállásától kezdve megindult az amerikai néger hagyomány és kultúra kialakulása. A néger nép története az Egyesült Államokban, az elnyomatás és az ellene folytatott harc története. A rabszolga nyomorúságának története, akit eladtak olyan rabszolgaságba, ahol számára ismeretlen nyelv uralkodott. Több mint kétszáz hősies rabszolgalázadás és felkelés története ez, amelyek sorsa előre meg volt pecsételve és amelyeket kegyetlenül elnyomtak. A néger nép története eltöltötte a négert reményekkel, meghatározta eszméit, szokásait, jellemét. Minden eszméje ezernyi úton a szabadság és egyenlőség felé tör. Ez nyilvánult meg a rabszolgalázadásokban, megnyilvánult abban, hogy résztvett az ország demokratikus háborúiban és politikai életében, különösen az újjáépítés alatt, és hogy résztvett a különböző szervezetekben, amelyek kifejlesztették a mai felszabadító mozgalmakat.

A néger zene, irodalom, költészet és festészet, a vallásos élet és egyletek, társadalmi egyesületek egész fejlődésére rányomta bélyegét a felszabadításért vívott harc. Az egyenjogú, demo-

kratikus helyzet elérésére irányuló állandó harc gazdasági szükségessége, melynek célja, hogy a néger az elnyomó kötelékeket lerázhassa és felemelkedhessék mint szabad nép — ez volt és ez ma is a néger kultúra mozgatóereje.

Ezt állapította meg dr. W. E. B. DuBois az Egyesült Nemzetekhez intézett felhívásának bevezetésében, amelyet a Néger Népek Haladását Előmozdító Nemzeti Szövetség 1947 februárban nyujtott be:

„Az úgynevezett amerikai néger csoportnak tehát, bár fizikailag semilyen vonatkozásban sincs teljesen elkülönítve amerikai embertársaitól, mégis erős, öröklött, egységes kultúrája van, mely a rabszolgaságból, közös szenvedésből, régóta tartó száműzetésből, politikai és polgári jogainak megrövidítéséből, különösen pedig gazdasági és társadalmi tehetetlenségéből ered. Főként ennek a ténynek köszönhetők kulturális ajándékaik Amerika számára — ritmusuk, zenéjük és népdalaik, vallási szokásaik, hozzájárulásuk az amerikai művészethez és irodalomhoz, az ország védelme minden háborúban szárazföldön, tengeren és levegőben, és különösen az a kemény és állandó munka, amelyre e földrész jólétét és gazdagságát javarészt felépítették."

A néger önálló nép, amelynek szenvedésén és elnyomása közös történetén alapuló sajátos éredekei, érzelmei és beállítottsága van.

„Az eredmény — folytatja a beadvány — az volt, hogy az amerikai néger nagymértékben vidékies, magábazárkózott, elfogódott és erősen hű fajához; de ez heves és gyakran sikeres próbálkozásokra is ösztönözte őket, hogy elérjenek, kiérdemeljenek valamit, hogy megmutassák a világnak: képesek résztvenni a modern civilizációban. Úgyszólván nincs olyan területe az amerikai civilizációnak, amelyben a néger — minden hátránya ellenére — ne szerepelt volna becsülésre méltón."

Annak ellenére, hogy sok vonatkozásban kapcsolatban van az uralkodó fehér nemzet kultúrájával, a néger kultúrának mégis megvannak megkülönböztető, jellemző sajátosságai. Így társadalmi-kulturális felépítménye megfelel az uralkodó fehér nemzet által rákényszerített, háttérbeszorított helyzetének. A néger területen számos országos és helyi szervezet van, amelyek az emberi érdeklődés és törekvés minden körére kiterjednek: oktatásra, polgárjogokra, a különböző foglalkozási ágak, nők, fiatalok, öregek speciális érdekköreire és üzleti vállalkozásokra. A néger egyház az ország sok vidékén a négerek társadalmi gyülekezőhelye.

Drake és Cayton írok, leírva Bronzeville-t, Chicago négernegyedét, megjegyzik:

„A bronzeville-iek körében az évek folyamán különleges gondolkodásmód és magatartás alakult ki.
Míg a bronzeville-i intézmények formailag alig különböznek a többi középnyugati nagyvárosokétól, tartalmukra nézve lényegesen eltérnek. Ez a különbözőség főképpen két tényből ered: miután a négernegyed szellemi téren elszigetelt a külvilágtól, családainak, egyházainak, iskoláinak és egyesületeinek fejlődése egész más irányban haladt, mint a hasonló fehér intézményeké. Másodsorban, a bronzeville-i kultúra csak része egy nagyobb, nemzeti néger kultúrának. Bronzeville lakosságát a rokonság, egyesületi és egyházi tagság és a közös kisebbségi helyzet számtalan szála fűzi a 13 millió többi négerhez. A Bronzeville-től örökölt szokások lassan, a rabszolgaság óta eltelt 80 év folyamán kifejlődtek az amerikai négerek között."

A chicagoi Bronzeville kulturális képét megtaláljuk a newyorki Harlemben, a detroiti „Paradise Valley"-ben, a pittsburghi Hill negyedben, a losangelesi Central Avenue-n, valójában Amerika minden fekete gettójában, amelyek legnagyobbika maga a fekete övezet. A néger nép nemzeti kultúrája kifejezést nyer gazdag népi hagyományaiban, zenéjében, táncában, fejlődő és érett színházi életében és magasan fejlett irodalmában. Hangja megnyilatkozik rohamosan fejlődő sajtójában (1946-ban a 137 néger újság összforgalma majdnem kétmillió volt). De bármilyen módon is nyilvánul meg, ez a kultúra kifejezetten a néger életből és néger problémákból eredő témák körül épül fel.

Egyazon vágyak által összeforrasztott és egyazon eszmék által lelkesített embertömegektől eredve, ez a kultúra kifejezi a néger nép mélyen átérzett törekvéseit, igyekezetét, hogy áttörje a néger gettó falait és elismerjék szabad népnek.

A mai nagy néger politikai ébredés a néger irodalom és művészet újravirágzásában nyilvánul meg. Langston Hughes, a kiváló

néger népi költő úgy üdvözölte ezt az új kulturális „renaissance"-ot, mint ami mélységében és céljában túllépi az első világháborút követő néger kulturális tevékenység nagy hullámát, (ennek legkiválóbb tolmácsolója Alain Locke volt).

Az irodalomban a néger költők a legvilágosabban és legérzőbben szólaltatták meg a felszabadulásért vívott harc csengő hangjait. A legkiválóbbak a ma élő költők közül: Langston Hughes, Countee Cullen és Sterling Brown; a fiatalabb költők közül: Owen Dodson, Gwendolyn Brooks és Margaret Walker. Alain Locke tanulmányai, Arna Bontemps, Richard Wright, Ann Petry regényei, James Weldon Johnson költeményei, Shirley Graham életrajzi műve, Theodore Ward színművei, Canada Lee drámai előadásai, ezek mind gazdagították az amerikai- és világirodalom, a művészet kincsesházát. A nép nagy művésze és vezére, Paul Robeson, kimagasló példája annak, hogy a néger nép milyen nagyszerű teljesítményekkel járult hozzá a zene és dráma világához. William Grant Still, a kiváló ma élő néger zeneszerző; Marian Anderson, a világhírű énekesnő; Richard Barthé, az elsőrangú szobrász; Ernest Crichlow, híres rajzoló és karikatúrista és Hale Woodruff, díjnyertes építész csak egy néhány a sok alkotó néger tehetség közül. A néger élettel foglalkozó írók között sok olyan néger nevét találjuk, aki az Egyesült Államok többi írójával felveheti a versenyt a legfőbb kitüntetésekért.

A feltámadó néger nép irodalmi megnyilvánulásaihoz hozzá kell még tenni a néger tanárok és tudósok egyre növekvő számú műveit, amelyek a problémák mélyebb kivizsgálásával foglalkoznak. Ezek közül legkiválóbbak W. E. B. DuBois, a kiváló néger tudós és harcos és Carter Woodson, a kitűnő történelemtudós művei. Az elhúnyt George Washington Carver, aki egyike a világ nagy tudósainak, bizonyítja, hogy a négerek milyen kiváló teljesítményeket értek el a tudomány terén.

A haladó tudósok eredményes munkát végeztek a négerek Amerika előtti multjának kikutatásával, összeállítva a néger történelem megtört vonalát és a fekete ember hozzájárulását a fejlődéshez az egész világon. Megdöntötték azokat a hamis faji elgondolásokat, amelyek a négert mult és történelem nélküli embernek festik le, aki tehát érdemtelen arra, hogy a civilizáció asztalánál egyenrangú helyet foglaljon el.

A négerek multjának meséje, hogy csak „vízhordó és favágó" volt, meg van döntve. És miközben ez a mítosz összeomlott, a néger tudatára ébredt, hogy gazdag történelmi tradíció örököse, amelynek előzményei visszanyúlnak a civilizáció kezdetéig. Ez az

irodalom öntudatra ébresztette Néger-Amerikát és mindíg több és több fehért ismertetett meg a négerek amerikai és afrikai történelmének hiányzó lapjaival. Megismertette a négerek hozzájárulását a civilizációhoz és demokráciához.

Azok az irányzatok, amelyeket Alain Locke a huszas években feljegyzett, azóta jobban megértek. Amit akkor mondott, azt ma még hangsúlyozottabb formában állapíthatjuk meg:

> „A «nénikék», «bácsikák» és «mamák» korszaka elmúlt. Tamás bátya és Sambo eltűntek és még «Colonel» (ezredes) és «George» is csak vándorszínész szerepet játszanak, amelyet megkönnyebbüléssel hagynak ott, ha a nyilvánosság fényszórója kialudt. A népszerű melodráma túljátszotta magát és elérkezett az idő, hogy felhagyjunk a fikciókkal, elűzzük a rémképeket és kezdjünk a tényekkel reálisan szembenézni."

Az új néger itt van és sokkal nagyobb számban, mint a huszas években, tudatában van emberi méltóságának és értékének. Hozzájárulása a társadalom fejlődéséhez, újonnan ébredő büszkeséggel tölti el. Ez a néger el van szánva arra, hogy harcoljon igazságos jogaiért.

S az új négerrel együtt fejlődik a néger ipari munkásság dinamikus ereje, amely állandóan növekvő fontosságú vezetőszerepet tölt be a négerek körében.

Természetesen ez a kép a néger kultúráról nem teljes. Vannak negatív, nem haladó vonásai is, amelyek az elszigetelődés, néger elkülönülés irányzatát fejezik ki. A néger nép kultúrája angol nyelven jut kifejezésre, de ez semmiesetre sem cáfolja azt a nyilvánvaló tényt, hogy kultúrája sajátosan néger kultúra. A néger amerikaiak nyelve az angol, úgy mint minden amerikaié. Minden amerikai néger angolul beszél, ez a közös kifejezési eszközük. A nemzet előfeltétele a közös nyelv, nem pedig feltétlenül a más nemzetétől eltérő külön nyelv. Angliában, az Egyesült Államokba, Kanadában, Ausztráliában angol az anyanyelv, mégsem fogja senki komolyan vitatni, hogy ezek nem különböző nemzetek.

A mögöttük álló mult után és az amerikai kontinensen való háromszázéves tartózkodásuk folyamán a négerek az angol nyelvet sajátjuknak fogadták el, ugyanúgy, mint ahogy elfogadták az uralkodó amerikai nemzet más intézményét is. A különböző gazdasági és társadalmi fejlődési fokon lévő, különböző tájszólásokat és nyelveket beszélő, különböző afrikai törzsek és nemzetek rabszolgaságba hajtott utódaiból egy etnikailag egyöntetű és szorosan

összeforrott néppé váltak. A mai néger népet megerősítette és megkeményítette az elnyomatás, és érettsége rohamosan fejlődik.

Sztálin, aki elsősorban oldotta meg Oroszország sok nemzetiségének problémáját, így határozta meg a nemzet fogalmát: *„A nemzet az emberek történelmileg kialakult tartós közössége, mely a nyelvnek, a területnek, a gazdasági életnek és a kultúra közösségében megnyilvánuló lelki alkatnak közössége alapján keletkezett.”** A meghatározás helyessége bebizonyosodott, mikor ezen az elméleti alapon épült fel a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége: a szabad és egyenrangú nemzetek egyedülálló testvéri szövetsége.

Az Egyesült Államok-beli négerek birtokában vannak a nemzet mindazon követelményeinek, amelyek Sztálin tömör és klasszikus meghatározásában szerepelnek. „A négerek nemzet a nemzeten belül.”

A NEMZETI ÖNTUDAT FEJLŐDÉSE

Igaz, hogy az Egyesült Államok néger népének nemzeti felszabadítási mozgalma aránylag gyenge volt. Sokan azzal érveltek, hogy maga a néger utasítja vissza a lehetőséget, hogy helyzetét a jelenkori Amerika társadalmi képében a külön nemzet fogalmába sorolják. Mert, mondja ez az érv, ha a néger nemzet lenne, nemzeti volta nem jutna-e határozottan kifejezésre szervezeteinek követeléseiben, jelszavaiban és programjában? Szerintük a nagyburzsoázia a „nemzeti gondolat” képviselője. Tehát miután a négereknek ez az osztálya világos és tömör formában sohasem vetett fel nemzeti követeléseket, ez nyilván döntően bizonyítja, hogy a néger nem nemzet.

Tény az, hogy a néger fiatal nemzet, amelynek fejlődését a politikai öntudat és megerősödés felé az imperialista elnyomás késlelteti. És mégis, éppen ez az elnyomás alkotja a meginduló, öntudatos néger nemzeti mozgalom alapját. A nemzeti öntudat gyenge fejlettsége vagy hiánya egyik jellemvonása a fiatal nemzeteknek. Például a mi féltekénken számos új nemzet kelt életre az elmúlt 150 év alatt. A nemzeti öntudat elérése a legtöbb esetben lassú és nehéz folyamat volt. Ezen nemzetek egynéhányának, különösen Közép-Amerikában, még ki kell fejleszteniök az erős nemzeti érzést. Még egyáltalában nem nyerték el teljes függetlenségüket.

Az indiai imperialistaellenes forradalom e hatalmas földrész

* *Sztálin* Művei. 2. köt. Szikra 1949. 321. old. — *A szerk.*

politikai arénáján előtérbe hozta a különálló és eddig elnyomott népek egész sorát, melyek erélyesen helyet követelnek a nap alatt — azaz követelik, hogy a szabad India keretén belül elismerjék őket, mint önálló nemzeteket. Különleges a mohamedánok esete, akik egész a legutóbbi időkig vallásfelekezetnek tekintették magukat és csak közösségi és vallási különbségek választották el őket a hindu népek legnagyobb részétől. A jogos mohamedán nemzeti törekvéseket a Mountbatten döntésben reakciós módon elferdítették és kizárólag a vallási különbségek alapján két államot állítottak fel, Pakisztánt és Hindosztánt. Ennek ellenére, a mohamedán népek mozgalma a nemzeti önrendelkezési jogért, ma az indiai szabadságmozgalom központi szektora.

Az amerikai néger nemzeti öntudatra ébredése nehezebb és bonyolultabb, mint a legtöbb népé. Körülveszik mind ideológiai, mind fizikai természetű, nehezen leküzdhető akadályok.

Először is itt van a fenyegető és nyomasztó faji tényező — az elnyomó nemzet uralkodó osztályainak legfőbb ideológiai fegyvere. A néger faji alacsonyabbrendűség hamis elmélete mélyen behatolt a fehér Amerika gondolatvilágába. Eltörölhetetlen nyomot hagyott a fejlődő néger népben, elködösíti az igazságot, hogy a néger elnyomott nemzet. A vád, hogy a néger nem vehető emberszámba, tarthatatlan védelmi állásba kényszerítette őket. Energiájuk nagyrésze felőrlődött emberi voltuk bizonyításában, törekvésükben, hogy emberi lényeknek tekintsék őket. Hogy szembeszálljanak a gyűlöletes támadással, kényszerűségből a „faji” egyenjogúság, „faji” szolidaritás jelszavaival egyesültek, mely jelszavak, bár harcosak, mégsem vezetnek a célhoz, nemzetük felszabadításához a fekete övezetben.

Másodsorban, még az is elriasztja a négerek próbálkozásait, hogy nemzetté válás útján jussanak szabadsághoz, hogy a néger nemzet fogalma teljesen új és így az amerikai demokraták hagyományos gondolkozásmódján kívül fekszik. Amikor a Kommunista Párt először felvetette az amerikai földön élő néger nemzet gondolatát, ezt sokan támadták, nemcsak reakciósok, hanem a jóindulatú szabadelvűek is, beleértve sok néger vezetőt. Ezek úgy érezték, hogy a néger nemzet gondolata visszavonulás a Jim Crow-rendszer előtt, beleegyezés az elkülönülésbe.

Végül a néger nemzeti öntudat kifejlődésének legfélelmetesebben hátráltató tényezője, hogy a fekete övezet új néger nemzete a világ legerősebb kapitalista nemzetébe van beágyazva, teljesen körül van véve a „nagy fehér köd”-del.

Továbbá, mint ahogy Sztálin megállapította, a nemzeti kér-

dés manapság „valójában parasztkérdés”. Azonban, abban a harcban, amelyet a néger nép az imperialista burzsoázia anyagi kizsákmányolása, a politikai rabszolgaságba hajtás és a kulturális megsemmisítés ellen vívott, a néger parasztságot nem vezették azok az osztályok, amelyektől a nemzeti mozgalom kifejlődése történelmileg függött. A néger burzsoázia és ipari proletariátus aránylag új társadalmi alakulatok.

Ha ilyen körülmények között a néger nemzeti jogokat követelne, ez a legmagasabb fokú politikai öntudat megnyilvánulása volna. És mégis a néger nép az amerikai életen belül minden négerellenes megnyilvánulás ellen buzgón küzd és tudja, hogy problémái megoldása nem a fehérek közé való faji beolvadás, sem amerikai hazájuk felcserélése egy afrikai illuzórikus menedékhellyel, sem a „49-ik állam”*, sem pedig a Délről való tömegkivándorlás menekülési terve. Ellenkezőleg, továbbra is kiépítik a néger mozgalom szervezeteit az Egyesült Államokban, fokozatosan lerázzák a „faji kisebbrendűség”** érzését, sőt még terminológiáját is és erősítik a nemzeti öntudat forrásait. A néger tömegek egyenjogúságot akarnak és mind jobban érzik, hogy ezt a jogos követelést el tudják érni és el kell érniök. Az új tömegerők és befolyások fellépése, élükön a rohamosan fejlődő néger ipari munkásosztállyal, a fejlődés döntő tényezői.

A nemzet növekvő öntudatát igen drámai módon fejezték ki a Nemzeti Néger Kongresszus és a Néger Népek Haladását Előmozdító Nemzeti Szövetség (N. A. A. C. P.) felhívásai az Egyesült Nemzetekhez. DuBois, az N. A. A. C. P. felhíváshoz írt bevezetésében ezt mondja:

„Az Egyesült Nemzetek biztosan nem feledkezik meg arról, hogy ezt a csoportot (a négereket) népességének száma a világ egyik számbelileg jelentős nemzetévé teszi. Ugyanannyian vagyunk, mint Argentina, vagy Csehszlovákia lakossága, vagy egész Skandináviáé, beleértve Svédországot, Norvégiát és Dániát. Majdnem elérjük Egyiptomot, Romániát. Népességünk nagyobb, mint Kanadáé, Szaudi Arábiáé, Etiópiáé, Magyarországé, vagy Hollandiáé. Kétszer annyian vagyunk, mint Ausztrália, vagy Svájc lakossága és többen, mint az egész Délafrikai Unióé. Többen vagyunk, mint Portugália, vagy Peru lakossága, kétszer annyian mint a görögök és majdnem annyian mint a törökök. Sokkal többen vagyunk, mint Belgium lakossága és Spanyolország lakosságának felét tesszük ki. Pusztán szám szerint tehát olyan csoportot alkotunk, amelynek joga van, hogy meghallgatásra találjon; és míg örülünk, hogy más kisebb nemzet fennáll és követeléseit bejelentheti az Egyesült Nemzeteknek, jogosnak tartjuk, hogy a mi hangunkat se nyomják el, ne hagyják meghallgatás nélkül.”

* Az Amerikai Egyesült Államok 48 államból áll. — *A szerk.*
** Pl. a „néger faj” kifejezést mind kevésbbé és kevésbbé használták és a négerek általánosságban elfogadták a „néger nép” kifejezést.

Annak ellenére, hogy eddig nemzeti öntudatuk gyengén fejlődött, az út, amely az Egyesült Államok néger népe előtt áll, a nemzeti törekvések további, gyorsabb kifejlődését fogja előidézni. A második világháború tapasztalatai, amelyben a néger nép nagy áldozatokat hozott a fasiszta agresszió elleni közös harcban, csak újabb bizonyítékul szolgáltak arra, hogy a négerek a nemzeti elnyomás különleges formáját szenvedik el. A háborúutáni időszak ezerszeresen megsokszorozta ezeket a bizonyítékokat. Ahelyett, hogy a fasiszta erők fölötti győzelmet az Egyesült Államok demokráciájának hatalmas kibővülése és újjáéledése követte volna, a háború után reakciós offenzíva kezdődött, amely támadást indított a munkásság jogai és általánosságban minden haladó mozgalom ellen, és ezenkívül még azt is feladatául tűzte ki, hogy a „négert visszateszi helyére”. Még ha a néger nép azt az utat választotta volna is, hogy teljesen beleolvad a nemzetbe, a monopóltőke által táplált reakciós erők újabb akadályokat állítottak volna a beolvadás elé. Nem hagytak kétséget aziránt, hogy a néger nép szabadsága csak úgy érhető el, ha fokozzák a harcot a nemzeti elnyomás ellen, elsősorban pedig fokozzák a harcot a fekete övezetben a földért és politikai hatalomért.

AZ ÖNRENDELKEZÉS JOGA

Valóban ez az a pont, amelynél a harc nemzeti jellege a legjobban kifejezésre jut. Az alapvető mezőgazdasági reformért való küzdelem elválaszthatatlanul összefűződött a néger többség fasiszta faji elnyomásának legbarbárabb fajtája elleni harccal. Itt nem csupán a nagybirtokosságról van szó, hanem a nagybirtokosság bizonyos fajtájáról, a *fehér* uralkodó klikkről. Összejátszik a Dél városi kapitalistáival és az északi reakciósok titkos támogatását élvezi. A „fehér felsőbbrendűség” eszközeivel (mint a bíróságok, rendőrség, katonaság, a Ku Klux Klan és más hasonló,

törvényenkívüli, terrorista testületek) fenntartja a néger nép üldözésének és kizsákmányolásának speciális rendszerét, amelyhez hasonló csak a legelmaradottabb gyarmati országokban található. Ez a nagybirtokosság fennhéjázóan kigúnyolja az újjáépítés alatt hozott alkotmánymódosításokat.

Mint megjegyeztük, a négerek üldözése a déli államokban tulajdonképpen a legkapzsibb fajtájú nemzeti elnyomás kisegítője, amely egyenrangú az idegen fennhatósággal. Politikailag meg akarja fojtani és el akarja nyomni a néger népet. Ennek a népnek közös etnikai eredete és közös történelme van és a szomszédos világrész lakosságának többségét alkotja.

Minden programnak, amely alapvetően újjá akarja szervezni a Dél mezőgazdasági felépítését és birtokviszonyait, teljes mértékben figyelembe kell vennie ezt, az agrárproblémával szorosan összefüggő „faji", vagy nemzeti tényezőt. Egy ilyen programnak tervbe kell vennie mint távolabbi célpontot, hogy megszünteti a Wall Street által támogatott konzervatív oligarchia osztályuralmát és a fehér felsőbbrendűség és faji megkülönböztetés rendszerét, mely törvényesen és erkölcsileg szentesíti az önkényes erőszak uralmát a néger nép fölött.

DEMOKRÁCIA A FEKETE ÖVEZETBEN

Ez azt jelenti, hogy a monopoltőkének és fekete-övezetbeli szövetségeseinek korrupt uralmát fel kell cserélni a többség, azaz a néger nép demokratikus uralmával, szövetségben a ma választójoggal nem bíró fehér kisebbséggel. Mint ahogy világszerte bebizonyosodott, az alapvető földreform nem hajtható végre anélkül, hogy a kormányzati és adminisztratív felügyelet a nép legelnyomottabb rétegének kezében ne lenne. Csak olyan kormányintézmények hozhatnak radikális változást a déli földbirtok-tulajdonviszonyok felépítésében, amelyek a túlsúlyban lévő néger lakosság különleges érdekeit képviselik és fejezik ki, és annak bizalmát élvezik. Ezekre a változásokra pedig a fekete övezet tömegeinek és általánosságban a déli fehéreknek igen sürgős szükségük van.

A déli néger nép önkormányzatának kérdése azonban elválaszthatatlan attól, hogy a négert nemzetnek tekintsék.

Végső fokon, a harc az önkormányzatért a fekete övezetben, harc a néger nemzet önrendelkezési jogáért.

Konkrétan mit jelent a nemzetek önrendelkezési joga? Mit kell ez alatt értenünk? Vajjon azonosítható-e a különválással? Ami a négereket illeti, egyenlő volna-e ez egy külön, fekete övezetbeli néger állam — a néger köztársaság követelésével? Ellentétben áll-e a néger és fehér egység elvével, amely oly lényeges a néger jogokért és demokráciáért folyó harcban? Nem jelenti-e a négerellenes rendszer vagy elkülönülés előtti kapitulációt, mint ahogy azt ennek az elvnek sok kritikusa vitatja?

Íme, egy néhány olyan kérdés, amelyet nemcsak reakciósok vetnek fel, akik barátságot színlelnek a néger ügy iránt, csak azért, hogy még jobban szabotálhassák, de felveti a néger szabadság sok becsületes és őszinte pártfogója is.

Az önrendelkezés joga egyik felvetett eshetőséget sem jelenti. Sőt ellenkezőleg, a szilárd demokrácia alkalmazását jelenti a nemzetek egymásközötti kapcsolatában, az elnyomott és elnyomó nemzetek közötti erőszakos megkülönböztetés kiküszöbölését; azt jelenti, hogy egy nemzet mindennemű előjoga megszűnik a másikkal szemben. Egyszerűen azt jelenti, hogy a nemzetnek joga van ahhoz, hogy saját sorsát eldöntse, egy másik nemzettől, kívülről jövő erőszakos beavatkozás nélkül. A nemzetnek joga van ahhoz, hogy saját életét olymódon, olyan formában szervezze meg, ahogy ő akarja, függetlenül más nemzetek parancsaitól — úr lehessen saját házában. Végül is, az önrendelkezés azt jelenti, hogy elismerik független rendelkezési jogát minden olyan ügyben, amely a nép belső életét és más népekhez vagy nemzetekhez való kapcsolatait illeti. Ez tehát az önrendelkezési jog tartalma és elve.

Ez a jog egész határozottan magában foglalja az elszakadás jogát, azaz az elnyomó nemzettől való szabad politikai különválás jogát. De az önrendelkezést nem kell az elszakadással és a független állam felállításával azonosnak tekinteni. A nemzetek elszakadási joga sérthetetlen demokratikus jog, azonban nem kötelezettség, vagy kötelesség.

> „A nemzetnek — mondja Sztálin — joga van arra, hogy autonóm módon rendezkedjék be. Még az elszakadásra is megvan a joga. De ez még nem jelenti azt, hogy ezt minden körülmények között meg is kell tennie, hogy a nemzetnek, vagyis a nemzet többségének, vagyis a dolgozó rétegeknek, az autonómia, illetve a különválás mindenütt és mindíg előnyös lesz."*

Egy, a nők jogainak köréből vett szemléltető párhuzam kiemeli a *jog* és *kötelezettség* közötti megkülönböztetést. A válás jogát

---

* *Sztálin* Művei. 2. köt. Szikra 1949. 338. old. — *A szerk.*

minden haladó nemzet egyformán elismeri, mint a nők felszabadulásának alapvető jogát. Minden demokrata, aki méltó erre a névre, köteles ezt a jogot támogatni. De a válás joga semmiesetre sem jelenti azt a kötelezettséget, hogy a nők váljanak el férjüktől. Ugyanez a helyzet a nemzeteknél is. Minden olyan próbálkozás, hogy az önrendelkezés jogát az elszakadás követelésére korlátozzák, tulajdonképpen e jog megtagadását jelenti. Ez annyi lenne, hogy megszabják a formát, amelyben a nemzetnek jogait érvényesíteni kell.

A nemzeti kérdés tanulmányozása megmutatja, hogy a probléma megoldása — a nemzet döntésétől függően — bármely következő formában történhetik:

A nemzet dönthet a teljes elszakadás mellett, azaz független állammá alakulhat. Dönthet úgy is, hogy szövetségre lép az előbbi elnyomó nemzettel. Választhatja a területi önkormányzatot az előbbi elnyomó állam határain belül, különböző fokú szuverénitással saját belügyei intézésében, azaz a helyi vagy vidéki önkormányzat egy fajtáját. Természetesen egy többnemzetiségű államon belül az önkormányzatnak különböző fokai vannak, amelyek elsősorban attól függnek, hogy a szóbanforgó autonóm nép milyen fokon egyesült modern nemzetté.*

A föderáció szabad és egyenrangú nemzetek önkéntes társulását jelenti egy föderatív államon belül. Az önrendelkezési jog gyakorlásának mindezek a formái élő és valóban alkotó módon jutottak kifejezésre a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében, amely biztosítja minden népének gazdasági és kulturális fejlődését.**

A nemzeti probléma megoldásának nemzetközi tapasztalata világosan megmutatta, hogy bármely problémának, mely meg akarja oldani a kérdést, két lehetőséget kell magában foglalnia.

* „A Szovjetunióban minden etnikai csoport területe politikai egység. Hogy milyen mértékű önkormányzatot kap, az több tényezőtől függ. Egyik ilyen tényező a terület kiterjedése. Másik az, hogy még saját területén belül is többséget képez-e vagy sem. A harmadik tényező az a fok, amelyet népe elért a modern nemzetként való egyesülés szempontjából." (William Mandel: „Útmutató a Szovjetunióhoz". New York 1946. 472. old.).

** Arra vonatkozólag, hogy Indiának, a különböző színes nemzetek hatalmas földrészének demokratikus erői hogyan néznek szembe ezzel a problémával, az Indiai Kommunista Párt II. Kongresszusa által elfogadott program ad tiszta képet.

Először, meg kell erősítenie a nemzet feltétel nélküli jogát a demokratikus önrendelkezéshez egészen az elszakadásig és az önálló államalakításig. Másodszor, magában kell foglalnia a területi autonómia lehetőségét arra az esetre, ha a nemzet ezt választaná és tartaná népe számára a legelőnyösebbnek.

„Követeljük az önrendelkezés szabadságát... — mondotta Lenin — de nem azért, mert gazdaságilag atomokra bontott világról álmodunk, sem pedig azért, mert ideáljaink a kis államok, sőt ellenkezőleg, mert a nagy államok és a nemzetek egymáshoz való közeledésének, sőt összeolvadásának hívei vagyunk... de valóban demokratikus, valóban nemzetközi alapon, amely *elképzelhetetlen* az elszakadás szabadsága nélkül."*

Az önrendelkezés elvének elismerése megalkuvás nélküli harcot jelent az előfeltételekért, amelyek megvalósításához szükségesek. Harcot jelent az egyenjogúságért minden téren, harcot jelent a nemzeti, vagy faji elnyomás minden formája ellen — röviden, teljes demokráciát jelent az országban. Az önrendelkezési jog gyakorlása betetőzése ennek a harcnak és bizonyítja, hogy a szóbanforgó nemzet teljesen elérte egyenlőségét.

Az önrendelkezés tehát „nem csupán logikai kifejezése a nemzeti elnyomás minden formája elleni harcnak", hanem a szilárd demokrácia megdönthetetlen követelése a nemzeti kérdés terén.

Az önrendelkezés, a néger nemzeti kérdés végső megoldása nem kommunista dogma, mint ahogy azt az imperializmus nyilt és titkos szószólói oly kétségbeesetten igyekszenek bebizonyítani.** Nem is puszta elmélet. Sőt ellenkezőleg. Élő valóság, amelyet az

* *Lenin* Művei. 3. kiad. XVIII. köt. 328. old. (oroszul).

** Ezzel kapcsolatban igen tanulságos az *Amsterdam News*, egy newyorki konzervatív néger újság vezércikke, amely egy helyen a következőket mondja: „A népszámlálási adatok tanulmányozása fényt vet arra, hogy Bilbo és társai miért kívánják a »vissza Afrikába« mozgalmat. Az 1940-es népszámlálás szerint 180 olyan kerület van, amelyben négerek teszik ki a lakosság legnagyobb részét. Ezeknek a kerületeknek összlakossága 4 237 739 személy. Ha a néger szavazati jogot kap ezekben a kerületekben, nagy területet nyerünk, amelyen a politikai önrendelkezés lehetővé válik. Ez megmagyarázza, hogy miért harcolnak oly elkeseredetten a szavazati adó és lincselés elleni törvények ellen. Bilbo, Rankin és új követőjük, Eastland, már érzik a végüket." (*Amsterdam News*, 1945 augusztusz 25.)

elnyomott népek harcai mindenütt igazolnak és amelyet minden vitán felül megerősít a Szovjetunió hősi példája. Ebben az országban, amely a föld egyhatodát öleli fel, a nemzeti kérdést maradéktalanul megoldották. A cári Oroszország „nemzetek börtöné"-nek romjain, ahol a nemzeti és faji elnyomás legkapzsibb és legvadabb formái uralkodtak, felépült a szabad és egyenlő nemzetek nagy államszövetsége, amelyet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége néven ismerünk. 189 nép, mely 150 nyelvet beszél és különböző hagyományú, fajú és színű, azonos jogokat élvez és összeforrott a közös eszméért való harcban és lelkesedésben. A Szovjetunió színes, többnemzetiségű népek testvérisége, nemzetek szövetsége, amely a békében és barátságos együttműködésben élő nemzetek szabad egyesülésén alapszik. A nemzeti kérdésnek ez a demokratikus megoldása, mely a szocialista gazdaságon alapul, eredményezte a szovjet népeknek a fasizmus elleni háborúban megnyilvánuló megingathatatlan egységét. Kétségtelenül, a szovjet eredmények tökéletes győzelmét jelentik a sztálini nemzetiségi politikának, amely elismeri a nemzetek önrendelkezésének feltétlen jogát.

A háború után Kelet- és Közép-Európában keletkezett új népi demokratikus országok politikája ismét megerősítette, hogy az önrendelkezés politikája a nemzeti kérdés megoldása. Csehszlovákia, amelyet a második világháború előtt nemzeti viszály és széthúzás jellemzett, most átalakult demokratikus és többnemzetiségű állammá, mely egyenjogúságon és a régebben elnyomott nemzetiség, a szlovák nemzet önrendelkezési jogán alapul.

Az önrendelkezés elve teljes mértékben alkalmazható a néger nemzet helyzetére a fekete övezetben. Amint elismerjük, hogy az ottani négerek nemzetet alkotnak, ebből logikusan és megváltoztathatatlanul következik önrendelkezési jogának elismerése.

Az elferdítés és rágalom végső foka volna, ha a fekete övezet néger népének ezt a demokratikus követelményét engedménynek bélyegeznék a négerellenes irányzattal szemben, vagy azt állítanák, hogy a négert a Bilbók és Talmadge-ek kezére játszaná. A Jim Crow rendszer a négerek és fehérek különválasztását jelenti. Ezt a négerek elnyomói önkényesen és erőszakosan kényszerítik rájuk. A különválasztás az imperialista nemzeti elnyomás eszköze. Az önrendelkezési jog viszont a fekete övezetbeli négert éppen ellenkezőleg a legállhatatosabb és megszakítás nélküli harcra kötelezi népe demokratikus követeléseiért; kötelezettséget jelent arra vonatkozólag, hogy segítsen és gyakorlatilag támogasson mindenfajta négerellenes elnyomás és erőszak elleni harcot és megszervezését, mindaddig, amíg teljes egyenjogúságukat el nem érik. Ez meg fogja teremteni a konkrét előfeltételeket ezeknek a harcoknak, amelyek között a néger nemzet önrendelkezési jogát gyakorolhatja.

Amerikában az imperialista, négerellenes nemzeti elnyomás politikája megteremti az előfeltételeket a néger nemzeti felszabadító mozgalom fellendüléséhez. Ugyanakkor az imperialista elnyomás előkészíti a terepet arra, hogy ebben a mozgalomban a legdinamikusabb erő, a néger munkásosztály törjön az élre és közvetlen kapcsolatot és testvéri viszonyt teremt a néger munkás és a fehér munkás között.

Az imperializmus számára mindez paradoxon. A haladó munkásság számára azonban, amelynek célja a szocializmus, az önrendelkezési jogért folyó harc csak része annak az egységes mozgalomnak, amely végül a nemzetek szabad és önkéntes alapon való egyesüléséhez vezet.

ÖNKORMÁNYZAT

Míg az önrendelkezési jog és gyakorlása a fekete övezetben a néger nemzeti felszabadító mozgalom végső célja, addig az önkormányzat a meglevő szövetségi államon belüli helyi önkormányzatok formájában, az első és feltétlenül szükséges lépés a cél eléréséhez. Ez a *minimális követelmény* ahhoz, hogy a Dél mezőgazdasági felépítését demokratikus irányban átformálják, hogy a négernek biztosítsák a kellő politikai hatalmat a fekete övezetben szükséges széleskörű gazdasági és kulturális reformok megkezdéséhez.

A néger önkormányzat történelmi példája a radikális újjáépítés korszaka. Ekkor az újonnan felszabadult néger, a déli szegény fehérekkel szövetkezve és az északi demokrácia támogatásával előretört. Elfoglalta helyét a kormányban és felállította Délen azt az egyetlen demokratikus kormányzatot, melyet ez a vidék valaha is ismert: az újjáépítés kormányait 1867—1877 között. Ez alatt az idő alatt a néger önkormányzat valóban működött egynéhány fekete-övezetbeli kerületben. Kezdetleges formáit 10 déli állam alkotmányozó gyűlése is elismerte. Elismerték továbbá a Dél-Carolina, Mississippi és Louisiana államok később megválasztott törvényhozó testületeiben túlsúlyban lévő néger képviseletet is.

Dél-Carolinában, az alsóházban a négerek nagy többséget alkottak mindhárom törvényhozó testületben, amely 1868 és 1873 között ülésezett és nagy kisebbséget alkottak az 1874 és 1878

között ülésező alsóházakban. Képviseletük más államok törvényhozó testületében lényegesen kisebb volt.

A törvényhozó testületeken kívül más hivatalokat a következő államokban viseltek négerek: Dél-Carolinában — alkormányzó (kétszer), alsóház elnöke (kétszer), államminiszter, rendőrfőfelügyelő és helyettes; Louisianában — kormányzó (43 napig — ez P. B. S. Pinchback alkormányzó volt), alkormányzó (háromszor), államminiszter, az állami pénzügyek vezetője, közoktatási ügyek legfőbb felügyelője; Mississippiben — államminiszter, alkormányzó, közoktatási ügyek legfőbb felügyelője. Más államokban a négerek más hivatalokat viseltek.

1868 és 1901 között összesen 23 néger volt a Washingtoni Kongresszusban, ezek közül kettő szenátor volt. Többen közülük résztvettek több kongresszusi ülésszakon is. Néhányukat többször újraválasztották.

A becsmérlők bánatára a „néger kormányzat kísérlete" a legdemokratikusabb alkotmányokat eredményezte az államokban. Például a délcarolinai törvényhozó gyűlés olyan alkotmányt létesített, amely azonnali hatállyal eltörölte a hivatalviselés vagyoni kvalifikációhoz való kötöttségét; általános választójogot adott négerek és fehérek számára; eltörölte a négerek megkülönböztetését; arányos képviseletet biztosított a népesség és nem a vagyon alapján; megszüntette az adósság miatti bebörtönzést; kötelező általános oktatást rendelt el; elismerte a nők jogait és a nép legteljesebb részvételének biztosításával átszervezte az állami és kerületi kormányzatokat.

Az újjáépítés valódi történetének meghamisítása, igazi tanulságainak eltitkolása a nép előtt, az évek folyamán alkotórésze lett a „fehér felsőbbrendűség" egész rendszerének, mellyel a konzervatív oligarchák igazolják önkényes és totális uralmukat. Az újjáépítést úgy írják le, mint a korlátlan erőszak, véres terror, öldöklés és rablás korszakát, amelyben a néger mint naiv, de félig vadember szerepel, aki, felszabadulva a „jóindulatú" rabszolgaság alól, végigfosztogatta, rabolta az országot és a védtelen fehér női nemen vágyait kielégítette. Közben a háttérben, ezt a borzalmat irányítva, leselkedett a legsötétebb figura: a bosszúálló, pöffeszkedő politikai kalandor, aki a romokban heverő, tönkrement Dél helyzetét kihasználva, követelte a neki járó koncot.

Egy egész irodalom épült fel az ilyen bűnös elferdítéseken. Különösen Délen, a szegény fehérek ezt a hazug elferdítést megcáfolhatatlan tényként fogadták el. A politikai kalandor rémképével és az ebből levont következtetéssel, a „fekete uralom" fenyegetésével a déli népámítók generációi ijesztgették az egész fehér lakosságot.

Az újjáépítés alatti „néger kormányzati kísérlet" eredménye, a néger-fehér egység azzal kecsegtetett, hogy a Dél rohamosan kifejlődik a reakció mocsarából és elmaradottságából. Azonban az 1877-es ellenforradalom győzelme megsemmisítette ezt a reményt. Ezt a győzelmet megpecsételte az északi kapitalizmus és a déli reakció között kötött Hayes—Tilden-féle megállapodás.

Az előretörő fasizmus ellen és az Egyesült Államok valóban demokratikus népi kormányáért folyó mai harc megfogalmazásában, a fekete övezeti néger politikai önkormányzat szükségessége csupán azt jelenti, hogy a néger többség hatáskörében álljon a pusztán helyi ügyek feletti felügyelet.

Ennek megvalósítása természetesen maga után vonná számos déli állam jelenlegi kormányzati és közigazgatási felépítésének átszervezését. A határok ma önkényesen össze-vissza szabdalják az egységes néger többségű területet, felosztják a kormányzati, közigazgatási, bíráskodási és választó alkerületek útvesztőjével, amelyek egyáltalában nem felelnek meg lakosaik életszükségleteinek.*

A Dél urai tudatosan fenntartják ezeket a felosztásokat, sőt, sok esetben még önkényesen meg is változtatják azzal a céllal, hogy politikailag elnyomják a vidék túlsúlyban levő néger lakosságát. Az amerikai demokrácia egyik főfeladata a bürokratikus úton és önkényesen felállított határok eltörlése és felcserélésük valóban demokratikus határokkal, amelyek nem a konzervatív elnyomók, hanem az elnyomottak szükségleteinek felelnek meg.

A fekete övezet önkormányzata maga után vonja a választó-

* A „mély Dél" kerületi kormányzatainak egyeduralmát W. E. B. DuBois szemléltetően írta le: „A törvényhozás egyik kerületet a másik után állította fel, mint a helyi kormányzat központjait. Az eredmény az, hogy ma Georgia nem egy állam, hanem 166 független kerület, mégpedig annyira független kerület, hogy ha az anarchia felüti fejét Wilcox kerületben, Fulton kerületnek alig van több hatalma, mint egy külföldi államnak. Az ilyen apró területek függetlensége és önkormányzata megdöbbentő. Adókat állapítanak meg, saját költségvetésük van, részleges felügyeletük van a közoktatás és közjavak fölött. A törvényhozó testületben túlsúlyban lévő hatalmuk folytán törvényeket hoznak. Csak akkor, ha a tőkés társaságok tulajdonaihoz vagy az ipar előjogaihoz nyúlnak... csak akkor mozgósítják a tőke és politika tartalékerőit megfékezésükre. (W. E. B. DuBois: „Georgia, egy meggyötört állam.") Ez a meggyőző leírás Georgia kerületi felépítéséről alkalmazható a legtöbb fekete övezetbeli államra.

és közigazgatási kerületek átcsoportosítását, olymódon, hogy biztosítva legyen a néger nép arányos képviselete a kormányzat minden területén. Melyik becsületes demokrata tagadná meg a mély Dél néger többségétől az önkormányzatot, amelyet államszövetségünk más államainak népei ma élveznek? A fekete övezet számára ez a követelmény egyszerűen többségi képviseletet jelentene a vidék kormányzati, vagy törvényhozó testületében. Jelentené ennek a testületnek azt a jogát, hogy a többség érdekében hozzon törvényeket, hogy behajtsa az adókat, hogy felügyelete legyen a rendőrség és hadsereg, közoktatásügy és jóléti intézmények stb. felett. Kinek az érdekeit sértenék az ilyen jogok? Biztosan nem a választójogától megfosztott és elszegényedett fehér kisebbségét. Nyilvánvaló, hogy csak a konzervatív lincselő-pártiaknak van okuk arra, hogy féljenek a néger nép jogos követelésétől — a demokráciától Délen. Oszlassunk el minden félreértést. A Talmadge-ek, Rankinek és aljas bandájuk többi tagja világosan értik a szóbanforgó valódi problémákat. És ebben a megértésben rejlik a magyarázata annak, hogy „fekete uralom"-mal ijesztgető népámító csatakiáltásaik közben dühödten „faji háborút" hirdetnek. A néger önkormányzat egyszerű demokratikus követelmény, amely teljes összhangban áll a többségi döntés elvével.

Ebben az értelemben véve, a néger önkormányzat elképzelhető jelenlegi szövetségi kormányrendszerünk keretén belül. Világos tehát, hogy semmiesetre sem magyarázható elszakadásnak és semmi köze sincs a 49-ik állam fantasztikus és reakciós tervéhez. E mozgalom hívei azt javasolják, hogy a négereket tereljék össze egy külön területen, amelyet speciálisan az ő számukra jelöl ki a szövetségi kormány. Ezzel a tervvel éppen ellentétben a fekete övezeti néger önkormányzat képviseleti kormányzást jelent a néger számára azon a területen, ahol nagymértékben összetömörülve ma él. Az önkormányzat megvalósítása előfeltétele a valódi demokratikus egységnek.

Megvalósítása alapul szolgálna a fehér felsőbbrendűség gyűlöletes rendszerének eltörléséhez és előkészítené az utat a néger nép demokratikus újjászületéséhez. Ez felülmúlná a néger népnek azt az újjászületését, mely a polgárháború után következett be és amely végülis sikertelen maradt. Az önkormányzat lehetővé tenné a néger nép teljes alkotó energiájának felszabadítását. Ezt a népet ma elnyomják a konzervatív „faji" korlátozások, melyeknek az a célja, hogy elfedjék az osztályellentéteket, a déli demokráciáért vívott harc alapját.

Az önkormányzat tehát a fekete övezetbeli néger nép nem

csökkenthető, minimális követelménye, amely feltétlenül szükséges gazdasági és kulturális fejlődéséhez.

Ez a követelmény egyúttal fő érdeke a vidék elszegényedett fehér kisebbségének, amelynek hátramaradottsága és nyomorúsága a néger tömegek elnyomatásának következménye, miután ők is csak a néger nép összes jogainak feltétel nélküli támogatása után szabadíthatók fel. A fekete övezetbeli négerek önkormányzati jogának elismerése tehát alapja minden tartós szövetségnek a néger és a déli fehér dolgozók között a közös ellenség ellen.

Világos kell hogy legyen a Dél minden élesen látó tanulmányozója előtt, hogy az önkormányzat az a fő politikai cél, amely felé a fekete övezetben, a négerek demokráciáért folytatott harca irányul. Ez a kívánalom elemi formájában megnyilvánul a déli városok négereinek abban a követelésében is, hogy a választókerületeket újból osszák fel, hogy így képviseletük biztosítva legyen a helyi kormányzatban. Kezdeti stádiumában a néger önkormányzatért folyó harc a vidék képviseleti kormányzata iránti mindjobban erősbödő követelés, azaz a választói reformokért való harc része. Ezek közé a reformok közé tartozik a választói jog, a hivatalviselés joga, az esküdtszékben való részvétel joga, védelem a Ku Klux terror és lincselés ellen. A néger önkormányzat szükségességét nyilvánvalóvá teszi a Dél szín-kasztrendszere, amely örökre a háttérbe szorítja a négert. Szükségessége, bár még nem nyert világosan kifejezést, mégis elválaszthatatlan a fekete övezeti néger élet tárgyi előfeltételeitől. Kétségtelen, hogy az önkormányzat szükségességét felszínre fogják hozni a déli néger lakosságot emésztő nyugtalanság növekvő hullámai.

Az önkormányzat az a jelszó, amely egy szóban összefoglalja a déli négerek azonnali politikai követeléseit. Ez lenne a középpontja és ez tenné jelentőssé azt a mozgalmat, amely a néger egyenjogúság sürgős követeléseiért indult. Ezeket a követeléseket mind nagyobbszámú, demokratikusan gondolkodó amerikai fogadja el. Az önkormányzat a harcot magasabb színvonalra emelné és a végső célra, az alapvető mezőgazdasági reform és a teljes önrendelkezési jog elérésére irányítaná.

VIII. FEJEZET

A NÉGER FELSZABADÍTÓ MOZGALOM

Az előző fejezetekben leírtuk a néger nép elviselhetetlen helyzetét az Egyesült Államokban. Igyekeztünk leszögezni a négerkérdés minden szempontját és döntő jelentőségű kihatását az amerikai demokratikus fejlődés központi problémáira. Megvizsgáltuk a szabadelvű, reformista programok és „gyógyszerek" tarthatatlanságát, ami abból ered, hogy ezek nem ismerik fel, hogy a néger elnyomás rendszere szerves része az imperialista uralomnak; hogy a kérdés leglényegesebb pontja a déli négerek megoldatlan föld- és nemzeti kérdése, és hogy ezeknek a kérdéseknek megoldása elengedhetetlen előfeltétele a négerek teljes gazdasági, társadalmi és politikai egyenjogúságának az egész országban. Végül megmutattuk az irányvonalat, amelyet a szabadságért harcoló néger népnek követnie kell, hogy történelmi feladatait és céljait megvalósítsa. A kérdés most az: hol tart a néger felszabadító mozgalom ezekhez viszonyítva? Milyen társadalmi erőforrások felett rendelkezik a néger nép ebben a harcban? Hogyan viszonyulnak a különböző társadalmi osztályok ehhez a feladathoz?

A MOZGALOM FEJLŐDÉSE

A néger felszabadító mozgalom kifejezése alatt általában minden olyan néger szervezet és csoport törekvéseinek összességét értjük, amelyek bármilyen módon és bármilyen mértékben a néger egyenjogúság eszméjének megvalósítására törekednek. Ide tartozik a harc minden olyan irányzat ellen, amely ellentétben áll a cél elérésének alapvető előfeltételeivel.

Ebben a fejezetben főként azokról a szervezetekről és mozgalmakról fogunk beszélni, amelyek megpróbálták ezeket a tevékenységeket közös nemzeti programban egyesíteni.

Ahhoz, hogy megfelelően kiértékeljük a mai néger felszabadító mozgalmat, lényeges, hogy történelmi és társadalmi előzményeivel való vonatkozásaiban tanulmányozzuk. A néger felszabadító mozgalom, amelyet a konzervatív társadalmi elvekhez való ragaszkodás erősen gátol, nagyjából három fő fejlődési fokozatra oszlik. Ezeket a fokozatokat az határozza meg, hogy milyen jellegű osztályerők alakították ki. A mindenkori vezetőszerepet játszó osztály történelmileg szükségszerű korlátozottságai ellenére, a néger felszabadító mozgalom állandóan felfelé ívelő fejlődési vonalat mutat. A mozgalom első fejlődési foka, a századfordulótól az első világháborúig, főként a művelt középrétegek kis részére korlátozódott. Első szervezett megmozdulásuk a késő 90-es és kora 1900-as években a konzervatív Booker T. Washington iskola volt, majd az 1906-os elszakadó és harcos „Niagara mozgalom", később az 1909-ben alapított N. A. A. C. P. szabadelvű reformista, tevékenysége. Ez utóbbi programja konzervatív volt, megelégedett mérsékelt reformokkal, miután, nézete szerint, a néger nép békés úton, az imperializmus rendszerén belül haladhat a szabadság felé. Sztratégiája tehát a „felvilágosodott" fehér burzsoáziával alkotott egységfront volt.

Az első világháború nagy néger vándorlásokat idézett elő a mezőgazdasági Délről a városi ipari központokba. Ez a nagy néger tömegek politikai ébredését eredményezte, aktív részvételüket a néger jogokért való harcban, ami részben a gyarmati világ nyugtalanságát tükrözte vissza. Az új problémák és az új társadalmi erők életre keltették az újjáépítés óta legnagyobb néger tömegmozgalmat, amely harcra kelt a régi, konzervatív programok és a régi szűkkörű, nagyburzsoá vezetés ellen. A néger felszabadító mozgalom határozottan új fejlődési stádiumba lépett. A közvetlen eredmény az volt, hogy a radikális néger kispolgárság és értelmiség egyrésze elhagyta a régivonalú mozgalmat és kezébe vette a lázadó néger tömegek vezetését. A konzervatív program helyébe, amely a „jóindulatú", uralkodó fehérekkel való együttműködés útján, amerikai földön akart békés megoldást találni, felvetették az „Afrikába való visszatérés és néger állam alakítása az ősi földön" jelszót. Ellenezve az együttműködést a fehér lakosság bármely részével, a tömegmozgalmat a reakciós nemzeti különválás utópisztikus, irreális útjaira terítették. Ez a mozgalom közvetlenül az első világháborút követő kritikus években érte el csúcspontját a Marcus Garvey-féle néger cionizmusban. A főként nem ipari néger munkások visszamaradottabb rétegeinek — akik nemrég jöttek a farmokról — társadalmi megmozdulásai vallásos formában

nyertek kifejezést, a Messiás-mozgalmakban, mint pl. a „Father Divine" mozgalomban.

Azonban a néger felszabadító mozgalom vonalának más irányban kellett haladnia. Marcus Garvey néger cionizmusa nem tudott megbirkózni azokkal az alapvető problémákkal, melyeket a kapitalizmus általános válsága hozott létre. Az általános válság az első világháborúval kezdődött és mégjobban elmélyítette az 1929-es gazdasági válság. A világkapitalizmusnak ez a messzeható fejlődése megteremtette az előfeltételeket a néger szabadságmozgalom egészen új történelmi fejezetéhez és egy új társadalmi erő, a néger proletariátus feltűnéséhez, amely arra volt hivatva, hogy a mozgalmat vezesse. A néger munkásosztály növekedett számban, fontosságban és politikai érettségben. Elérkezett az idő, amikor ez a társadalmi erő, a Kommunista Párt vezetésével, kezdte éreztetni erejét a néger felszabadító mozgalomban. Filozófiája, programja és sztratégiája merőben ellentétben állt a polgári és kispolgári elemek elképzeléseivel, amelyek eddig túlsúlyban voltak a néger jogokért folytatott szervezett harcban. Egyesítette a néger szabadságért folyó küzdelmet az egész munkásosztály általános harcával a tőkés-imperialista uralom ellen. A győzelem kivívására irányuló sztratégiáját a fehér munkássággal való szövetségre alapította, a közös ellenség ellen. Az elmúlt negyedszázadban a néger felszabadító mozgalom hajtóereje az a küzdelem volt, mely ezért az irányvonalért folyt. A küzdelem lényeges része volt a harc a szociáldemokrácia reformizmusa ellen, amely igyekezett a néger munkásmozgalomban uralomra jutni. Ha szem előtt tartjuk az itt nagyjából felvázolt fejlődési irányt, megközelíthetjük a válaszokat, amelyeket a fejezet elején feltett kérdésekre kell adnunk.

A MODERN FEJLŐDÉS KEZDETE

Az 1876-os Hayes-Tilden árulás ismét hatalomra juttatta a volt rabszolgatartókat az ország politikai életében, a fekete embert elborították az újjáépítés utáni reakció és elszigetelődés hullámai. A déli konzervatív fennhatóság visszaállításával a négert erőszakosan megfosztották az Újjáépítés alatt nehezen szerzett vívmányaitól. A szabadság ügye erősen visszaesett és még mindíg nem állt talpra. Egy teljes negyed század mulva vették csak fel a négerek újból a harcot.

A sötét közjáték alatt csak egyszer csillant fel egy reménysugár. A rövidéletű Népi Mozgalom keltette fel, amely az 1890-es

években megmozgatta a Délt. A néger és fehér dolgozók szövetkezni próbáltak az északi pénzkirályok és déli szövetségeseik növekvő beavatkozása ellen. De a „fehér felsőbbrendűség" erői, melyeket 1876-ban detronizáltak, ismét győzedelmeskedtek.

A kétségbeesés és reménytelenség e mocsarából bukkant elő B. T. Washington, és vezérévé vált egy opportunista, fokozatos fejlődésben hivő iskolának. Az iskola több évtizeden keresztül irányította a néger nemzeti mozgalmat.

Washington volt a kezdeményezője az 1880-as években meginduló Tuskegee-mozgalomnak. A mozgalom meglehetősen mérsékelt programja a négerek ipari átképzésére irányult. Megpróbálta a négert rábírni, hogy gazdasági helyzetén javítson, olyan szakképzettséget nyerjen, amely végülis képessé tenné őt arra, hogy új „szabadságával" megbirkózzék. Gyorsítani akarta a tanulatlan, nincstelen parasztság felemelkedését, hogy fontos helyet foglaljon el az újjáépítés után gyorsan iparosodó gazdasági életben.

Washington elmélete az volt, hogy a néger haladás a néger nép takarékosságára és erejére alapozott erős középosztály kialakításától függ. „Az amerikai négerek jövője" című művében ezt írja:

> „Hiszek abban, hogy a mult és a jelen tapasztalatai arra tanítanak bennünket — a négerek barátait és magukat a négereket — hogy csak egy kiút, csak egy remény van a megoldásra; és ez az, hogy a néger amerikaszerte elhatározza: mostantól kezdve minden lényegtelent félredob és csak a lényegeshez ragaszkodik; hogy lángoszlopa éjjel és nappal a tulajdonszerzés, takarékosság, művelődés és keresztény jellem lesz. Számunkra, éppen most, ezek jelentik az értéket, minden egyéb értéktelen."

Ez határozottan az embrionális néger kispolgárság hangja volt, amely — bár megrendült a Hayes—Tilden-féle árulás megrázkódtatásától — most ismét kétségbeesetten igyekezett összeszedni szétszórt sorait és áttörni a napos oldalra. Ez a kispolgárság B. T. Washington filozófiáját tette magáévá.

Washingtonnak a tuskegee-i bölcsnek programja — figyelembe véve a kort, melyben létrejött — semmiesetre sem volt teljesen negatív. Sőt ellenkezőleg, voltak pozitív vonatkozásai is. Az elszigeteltség pusztaságában bátorító szava némi bíztatást adott, némi reményt öntött a néger szabadság ügyének szétvert soraiba. De elkerülhetetlen volt, hogy az alkalmazkodás és mér-

séklet óvatos programja végül is össze ne ütközzék nemcsak a néger tömegek, hanem a felsőbb rétegek érdekeivel is. A politikai eszmék terén árulta el a Tuskegee-mozgalom végülis negatív és reakciós oldalát. Washington elméletének alapvető tévedése az volt, hogy a négernek politikai jogait szembeállította gazdasági téren való egyenjogúsításával.

Nézete szerint, a néger nép boldogulása azon alapszik, hogy — mint mesterember és munkás — megszilárdítsa gazdasági helyzetét. Washington szerint az idő még nem volt érett ahhoz, hogy a négerek politikai kérdésekkel, az általános választójoggal, a társadalmi és polgári joggal foglalkozzanak. A néger, ha frontális támadást indítana a politikai igazságtalanságok bástyája ellen, ezzel megsértené a fehér felsőbbrendűség állapotát, amit pedig nyilvánvalóan nem tehetett meg. A négernek tehát, legalábbis időlegesen, alkalmazkodnia kell a helyzethez, a fehér urak jóakaratát kell keresnie, be kell magát hízelegnie, hogy így elérje azt, hogy gazdasági törekvéseit egy bizonyos fokig eltűrjék és anyagilag támogassák.

A Tuskegee-terv reakciós vonásai élénken kidomborodtak, mikor — az 1890-es depresszió következtében — a néger nép helyzete erősen rosszabbodott.

Az 1890-es évtizedben az Egyesült Államok gazdasági és politikai életének szerkezetében messzemenő változások következtek be. Ebben az évtizedben érte el az amerikai kapitalizmus csúcspontját. Az 1893-as pánik és gazdasági válság romjaiból kibontakozott az „America Incorporated".* Az óriási trösztök és monopóliumok megerősítették befolyásukat az ország gazdasági és politikai életében, úgyhogy a XIX. század végén az összes gyárilag előállított cikkek több mint kétharmadát tőkés társaságok gyártották.

A néger, az amerikai nép leggyengébb eleme, érezte először az új imperialista polip mind szorosabbra fonódó karjait. A sikertelenségbe fulladt Népi Mozgalmat a kilencvenes évek elején leverték Délen. Ezzel megindult a politikai reakció korszaka, amely az elkövetkező két évtizedben az újjáépítés reformjainak utolsó nyomait is eltörölte és a négert teljesen kizárta a Dél politikai életéből. Befalazták a rést, melyet a „tömör Dél" fellegvárán ütöttek a mezőgazdasági „lázadók". Az egypárturalmat visszaállították. A néger nép szavazati joga lett az egyesülés ünnepének áldozati báránya.

* „Amerika, bejegyzett cég."

A „fehér felsőbbrendűség" bajnokai, akik ismét biztosan ültek a nyeregben, rendszabályokat hoztak uralmuk biztosítására. Új és hatásosabb eszközöket gondoltak ki a négereknek választójoguktól való megfosztására. Alkotmányozó gyűléseket hívtak össze. 1890-től kezdve nyolc államban (az első Mississippi volt) új alkotmányokat vezettek be, úgyhogy 1910-ben már be is fejeződött Délen a négerek megfosztása választójoguktól. Ezt a szavazati-adó követelményével, vagyoni és műveltségi kvalifikációkkal és „jó erkölcs" klauzulákkal érték el. Az új alkotmányokban néger-ellenes közlekedési törvények is szerepeltek, amelyek törvényessé tették az elkülönítést.

A helyzet élesen megvilágította, hogy Washington harcellenes és békés megoldást hirdető elmélete a néger politikai jogok kérdésére vonatkozólag, alapvetően reakciós. Mert nyilvánvaló, hogy ennek az iránynak további követése csak a néger nép erkölcsi és politikai lefegyverzését eredményezhette ellenségeinek legkönyörtelenebb és legpusztítóbb támadásával szemben.

Az események feltétlenül szükségessé tették a régi eszmék és programok alapos újraértékelését és egy új sztratégia kidolgozását, mely utat mutatna az új reakció emelkedő hullámai elleni harcban. Washington nem értette korának döntő problémáit. Sőt ellenkezőleg, megpróbált elhaladni mellettük, továbbra is követte megalkuvó irányzatát, ami a valóságban visszavonulást jelentett

DuBois önéletrajzában a következő kritikát gyakorolja:

„Olyan időben, amikor a néger polgárjogok szervezett és támadó védekezést tettek szükségessé, ő (Washington) letörte ezt a védelmet, belenyugvást, vagy legalábbis a nyugtalanság elrejtését ajánlva... Nyilvános beszédeiben, bár részben felismerte ezt a fejlődési irányt, állandóan igyekezte mentegetni, a néger hibáit kihangsúlyozni. Beszédeit széles körben úgy értelmezték, hogy magát a négert okozza elsősorban helyzetéért."

AZ ATLANTI KOMPROMISSZUM

1895-ben, a válság közepette mondotta el Washington az atlantai gyapotkiállításon híres beszédét, amely később az „atlantai kompromisszum" néven lett ismeretes. Az uralmon lévő konzervatívok támogatását kérve és látszólag a néger nép érdekében szólva, biztosította hallgatóságát, hogy „minden tisztán társadalmi vonatkozású ügyben mi (a négerek) olyan különállók lehe-

tünk, mint a kézen az ujjak, de minden ügyben, mely a közös haladást szolgálja, olyan egynek kell lennünk mint maga a kéz."

Ez valóban „észszerű" program volt és a segítség hozzá nemsokára meg is érkezett a déli konzervativizmus wallstreeti támogatóitól. 1903-ban Andrew Carnegie 600 000 dollárral járult hozzá a Tuskegee-intézethez, biztosítva a terv jövőjét. William H. Baldwin, a vasútmágnás fia, a tuskegee-i iskolaigazgatóság legaktívabb tagja lett.

Milyen meggondolások voltak az északi tőkés csoportok e bőkezű emberszeretete mögött?

DuBois szerint a gondolatmenet körülbelül a következő volt:

„A néger problémát üzleti ügynek kell tekinteni. Az új demokráciában a négereket nem kell sem szavazati joggal bátorítani, sem a reakciós Dél kényének kiszolgáltatni. Jó munkások voltak és még jobbakká lehetnek. Komoly munkaerőforrássá válhatnak és jó vezetés mellett fékeznék a fehér munkásság féktelen követeléseit, amelyeket az északi szakszervezetek létrejötte szült, és most Délen is terjeszkedőben vannak. Azt a veszélyt kell csak elkerülni, hogy megengedjék a déli misszionárius «kollégiumokban» félig kitanult négereknek, hogy buta idealizmusukkal a munkástömegeket félrevezessék és megvalósíthatatlan törekvésekkel izgassák."

Az eredmény az volt, hogy a Tuskegee-mozgalom, amely egykor szerény terv volt a négerek ipari képzettségének előmozdítására, most, hála nagypénzű patrónusai támogatásának, valóságos politikai gépezet, egy néger Tammany* lett, amely elzárta egy fejlődő nép útját.

„A helyzet oda fajult, hogy amikor egy néger helytelenített, vagy javasolt valamit, elhallgattatták azzal a megjegyzéssel, hogy Mr. Washington nem ért ezzel egyet. Az öntudatos, felizgatott fiatal fekete intelligencia természetesen kijelentette: «Törődöm is azzal, hogy Booker Washington mit gondol! Én ezt gondolom és *jogom van gondolkozni*»."

* A Demokrata Párt newyorki, rendkívül korrupt politikai gépezete. — *A szerk.*

A terv nyilvánvaló volt. Az északi kapitalistáknak az volt a céljuk, hogy Washington presztizsét és hatalmát növelve, visszatartsák a néger mozgalmat, olyan irányba tereljék, amely érdekeiket nem veszélyezteti.

A FIATAL ÉRTELMISÉGIEK LÁZADÁSA

De új vezetőerő volt születőben, mely az itt-ott, különösen Északon, rohamosan növekvő számú fiatal értelmiségiekből került ki. Ez a csoport a kialakulóban levő néger középosztály haladó sorait képviselte, amely kétségbeesetten igyekezett leküzdeni a társadalmi felemelkedése útjában álló Jim-Crow rendszert.

Ez a fiatal értelmiség, amely főként az északi iskolákból került ki, már régen lázadozott a Tuskegee-mozgalom zsarnoksága ellen.

Az ellenzék a *Boston Guardian*, egy 1901-ben alapított néger újság körül kristályosodott ki, melynek tehetséges szerkesztői Monroe Trotter és George Forbes voltak. W. E. B. DuBois, aki akkor az atlantai egyetem professzora volt, mind jobban és jobban vonzódott a fiatal néger szakadárok e köréhez és rövidesen vezetőjük lett. Éles tolla irodalmi formában fejezte ki tiltakozásukat „A feketék lelke" című művében, mely 1903-ban jelent meg. Élesen vádolja benne a négerek rágalmazóit és erélyesen hangsúlyozza emberi jogaikat.

1906-ban ez a csoport DuBois, Trotter és Forbes vezetésével szövetkezett és megalakította a Niagara-mozgalmat. A problémát élesen körvonalazták. A négerek felszabadításának két ellenkező sztratégiai vonala kristályosodott ki. A kérdés ez volt: harcos tiltakozás és küzdelem a teljesjogú állampolgárságért, vagy további békés magatartás és visszavonulás. A felkelés zászlaját kibontották és megszületett a modern néger felszabadító mozgalom.

Harper's Ferry árnyékában, John Brown híres ellenállásának színhelye közelében gyülekezve, a Niagara-mozgalom tagjai a kihívás kesztyűjét népük kínzói elé vetették.

A néger jogok új szószólói hajnalban, mezítláb elzarándokoltak John Brown mártírságának színhelyére, és ünnepélyesen megfogadták:

„Nem elégszünk meg kevesebbel, mint teljes emberi jogainkkal. Követeljük mindazokat a polgári és társadalmi jogokat, amelyek megilletik a szabadon született amerikait és míg meg nem kapjuk ezeket, nem hagyunk fel tiltakozásunkkal és

szüntelenül ostromolni fogjuk Amerika közvéleményét ellenünk elkövetett szégyenletes tetteinek sorozatával. Haladéktalanul követeljük választójogunkat. Másodszor, követeljük, hogy szűnjék meg nyilvános megkülönböztetésünk. Harmadszor, követeljük, hogy jogunk legyen szövetségre lépni azokkal, akik velünk szövetkezni akarnak. Negyedszer, követeljük, hogy a törvények mindenkire — gazdagokra éppúgy, mint szegényekre, kapitalistákra éppúgy, mint munkásokra, fehérekre éppúgy mint, feketékre — egyformán érvényesek legyenek. Nem vagyunk törvényszegőbbek a fehéreknél, mégis gyakrabban tartóztatnak le, ítélnek el és támadnak meg bennünket. Ötödször, követeljük, hogy gyermekeink oktatásban részesüljenek."

A Niagara-mozgalom folytatása volt a szervezett néger tiltakozó mozgalomnak, mely az újjáépítés árulása folytán megszakadt.

A Niagara-mozgalom azonban rövidéletű volt. Fiatal, nyilt, idealista vezetősége alig volt abban a helyzetben, hogy világosan megértse a néger jogokért folytatott harc és a vele szembenálló társadalmi erők valódi természetét.

A sötétben tapogatózva, a lealacsonyítás mocsarából kellett kiutat keresniök népük számára. Nem ismerték a fő ellenséget — a monopoltőkét — amely értelmiségi bérenceik ideológiai füstfátyola mögött rejtőzött. A fehér munkásság, a néger felszabadulás természetes szövetségese, négerellenes, bürokratikus szakszervezeteivel általában még nem volt tudatában annak, hogy érdekei azonosak a néger szabadság ügyével. Ezért a Niagara-mozgalom felhívása nem talált meghallgatásra a fehér dolgozók tömegeinél.

Nem maradt észrevétlenül azonban az ellenség, a nagytőkés érdekeltségek részéről, amelyek a veszélyes helyre sürgősen mozgósították csapataikat. Vagyonos liberálisokból álló, „felvilágosodott" harci csapataikat már éberségre intették a féktelen néger nép növekvő veszélyével szemben.

A „túltermelés" néger értelmiségiekben már veszélyessé vált a „társadalmi béke és rend" szempontjából. A néger üzleti vállalkozás, amely a néger nép „tanult" rétegének még ma is csak igen kis töredékét köti le, akkor még végtelenül kezdetleges stádiumban volt. A fehér uralkodó osztály számára félő volt, hogy ez az új néger értelmiség, amelynek a Jim Crow rendszer akadályai útjában álltak — miután elzárták azoktól a lehetőségektől, amelyekhez képzettsége megvolt — csalódottságában esetleg a makacs és rosszindulatú fekete tömegekre fog támaszkodni és harcra buzdítja őket.

Ez a lehetőség, mely az uralkodó társadalmi rend gyenge egyensúlyát megzavarhatná, komoly problémaként merült fel a fehér uralkodó osztály előtt.

A néger nép „tehetséges tizedrészének" ügye azonnal nagyszámú, új védőre talált. Azzal érveltek, hogy a művelt négert igen értékesen lehet felhasználni; fenyegetés helyett, helyes taktikával a néger elégedetlenség elhárítójává tehetnék, ütközővé a tőkésosztály és a lázadó néger nép között. A négerek új, liberális barátai úgy okoskodtak, hogy egy „józan" vezetőségű néger mozgalom ellensúlyozhatná a fehér munkásság növekvő követeléseit. Az „oszd meg és uralkodj" régi sztratégiáját felújították és korszerűsítették, hogy megfeleljen az új helyzetnek.

Ezt a taktikát már alkalmazták a fehér munkásság felsőbb rétegeinél, melyeket akkor úgyszólván egyedül az American Federation of Labor négerellenes, vezető bürokráciája képviselt. És ez jól kifizetődött. Nagyjából véve ezek voltak azok a fő célok, amelyeket a nagytőke a négerkérdés tekintetében el akart érni. „Liberális" szárnya segítségével nekilátott, hogy elcsábítsa az új néger vezetőréteget.

A fiatal néger értelmiség, amely tiltakozását kezdetben a Niagara-mozgalomban fejezte ki, most az „emberbarát" milliomosok csábításának befolyása alá került. Az udvarlás nem maradt sokáig plátói. A szövetséget komoly készpénzösszegek pecsételték meg.* A néger szabadság eme új „barátainak" aranymannája

---

* A XX. század első két évtizedében, a déli néger oktatásban az északi filantrópia nagy szerepet játszott. 1908-ban megalapították a Jeanes-tanítók rendszerét, lendületet adva a déli, kis falusi néger iskoláknak (Jeanes-alap a Déli Oktatási Alapítvány népszerű neve, alapítója Anna T. Jeanes volt). John D. Rockefeller az Általános Tanulmányi Tanács útján nagy összegeket ajándékozott a déli néger oktatás állami felügyelőinek támogatására. Pénzt adtak néger ösztöndíjakra, kollégiumok, könyvtárak és más oktatásügyi intézmények céljaira. A newyorki Carnegie Alapítvány jelentős összegeket adott néger oktatásügyi intézményeknek, könyvtáraknak, kollégiumoknak, különböző néger népnevelő szerveknek és kutatóintézeteknek. Ezek között a nagy adományozók között volt a du Pont család, amely Delaware-ben juttatott adományokat a néger oktatás céljaira. A Duke család is jelentős összegeket adott északcarolinai néger kollégiumoknak. A Guggenheim Emlékalapítvány kutatási ösztöndíjakban részesített néger és fehér diákokat. De néger vonatkozásban minden emberbaráti tevékenység legnagyobbika a Julius Rosenwald Alapítvány volt. 1911-ben Julius Rosenwald egy tervet indítványozott, amelyben felajánlotta, hogy minden néger iskola felállítási költségeinek egyharmadát ő

hullani kezdett egyre növekvő pénzsegélyek formájában, melyek a néger oktatásügyi, egészségügyi és vallásügyi terveket támogatták. Romboló hatása áthatotta a néger intellektuális és politikai élet minden zugát. Új, emberbarátoktól támogatott néger intézményeket alapítottak és a régiek segélyezését kibővítették. Valójában a négerek gyenge állásait szószerint lerohanták.

AZ N. A. A. C. P. MEGALAKULÁSA

A néger értelmiség legfelsőbb rétegei és a fehér uralkodó osztályhoz tartozó liberális védnökeik közötti szövetséget betetőzte a Színes Népek Haladását Előmozdító Nemzeti Szövetség, az N. A. A. C. P. megalakulása. Kétségtelen, hogy a szervezet fehér, liberális és szocialista vezetői között sok őszinte ember volt, akik valóban a néger egyenjogúság hívei voltak. Ennek ellenére, az ideológiai és társadalmi szálak ezrei a fehér uralkodó osztály érdekeihez fűzték őket. Politikailag a fehér uralkodó osztály „felvilágosult" különítménye voltak, el voltak kötelezve egy olyan rendszer fenntartására, amelynek elválaszthatatlan része lett az, hogy a négerek nem egyenjogúak. A szervezet támogatói közé tartozott ezenkívül számos, kifejezetten imperialista elem, így Mrs. Cyrus H. McCormick és Harvey Firestone.

Az új társaság megalakulását siettette egy 1908-ban történt felháborító esemény. Ez év nyarán Springfield (Illinois állam), Abraham Lincoln szülővárosa, az ország történetében az egyik legkegyetlenebb négerellenes támadás színhelye lett. Négerek tömegét gyilkolták le és sebesítették meg. Az esemény felháborította az országot.

William English Walling, egy, a fehér Amerika lelkiismeretéhez szóló, szigorú felhívásban annakidején a következőket írta:

„Vagy fel kell éleszteni a rabszolgaság eltörlőinek, Lincolnnak és Lovejoynak szellemét és a négerekkel a teljes politikai és társadalmi egyenjogúság alapján kell bánni, vagy

vállalja, feltéve, hogy a déli iskolai hatóságok és a város érdekelt lakosai viselnék a másik kétharmadot. A Rosenwald Alapítvány néger könyvtárakat is létesített, támogatta a néger kollégiumokat és egyetemeket és bőkezű pénzsegélyeket adott néger diákoknak ösztöndíjakra és kutatási célokra. A Rosenwald-féle emberbaráti intézmény óriási szerepét a déli néger oktatásban Doxey A. Wilkerson „A néger oktatás speciális problémái" című tanulmányában írta le.

Vardaman és Tillman rövidesen átviszik a faji háborút Északra."

Walling felhívását követték más szabadelvűek. 1909-ben Walling, Mary White Ovington és Henry Moskowitz New Yorkban találkoztak, hogy megszervezzék a mozgalmat, melyből az N. A. A. C. P. lett.

1909 február 12-ére, a „Nagy Felszabadító" századik születésnapjára konferenciát hívtak össze. A felhívás, amelyet Oswald Garrison Villard fogalmazott meg, feltárta a négerekkel szemben elkövetett kiemelkedő igazságtalanságokat, melyek sértik az alkotmány szövegét és szellemét. A „demokrácia minden hívehez" fordult, hogy „a jelenlegi bajok megtárgyalására országos konferenciára gyűljenek össze, fejezzék ki tiltakozásukat és újítsák fel a polgári és politikai szabadságért folytatott harcot!"

Bizottságot alakítottak, amely fehér és néger liberálisokból állt, tömeggyűléseket hívtak egybe, röplapokat, brosúrákat osztottak szét és tagokat toboroztak.

A következő évben, 1910-ben, egy második konferenciát hívtak össze és ezen szabálytalanul keresztülvitték a Niagara-mozgalom és az új csoport összeolvadását.* Ebből a konferenciából született meg az N. A. A. C. P. Elnökül a híres bostoni liberálist, Moorfield Storey-t választották meg.

Jellemző, hogy DuBois volt az egyetlen néger, aki az újonnan alakított szervezetben tisztséget viselt. Kinevezték a propaganda- és kutatási ügyek vezetőjévé. A következő évben a szervezet hivatalos lapjának *A Válság*-nak szerkesztője lett.

A „fehér szövetségesek" már előre elfoglalták a kulcspozíciókat, s így biztosították, hogy ők legyenek a hangadók a szervezet politikájában. Így az N. A. A. C. P., amelyet túlsúlyban fehér kezek kormányoztak, kifutott a polgári és liberális vizekre, amelyeket a négerek Niagara-mozgalma hiába próbált behajózni.

A valódi helyzet az volt, hogy a niagaristák által kezdeményezett mozgalmat nemcsak megtorpedózták, hanem szószerint „átvették" ezek az új, önmagukat kinevező barátok. Jelentékenyen lehalkították a fejlődő nép erőshangú tiltakozását, amelyet a Niagara-mozgalom fejezett ki.

Az N. A. A. C. P., bár ilyen előjelek mellett született meg, kezdetben nem hagyhatta figyelmen kívül niagarista elődeinek

* DuBois szerint, az új szervezet „szabályszerű egyesülés" nélkül alakult meg. Úgyszólván az összes niagaristákat felvette, kivéve Trottert, aki „nem bízott fehér szövetségeseinkben és azok céljaiban".

példáját; mégis, a tiltakozás ettől kezdve más, kevésbbé harcias és általában „tiszteletttudóbb" hangnemben jutott kifejezésre. Az N. A. A. C. P. céljai alapítása idején a következők voltak; az ország néger férfiait és asszonyait felemelni, biztosítva számukra állampolgári jogaik teljes élvezését, igazságot a bíráskodásban, egyenlő lehetőségeket gazdasági, társadalmi és politikai téren az Egyesült Államokban. A program továbbá kijelentette, hogy az Egyesült Államok alkotmányának tiszteletbentartását biztosítani kell és nem szabad eltűrni a kegyetlen bűnöket. Ez természetesen főként a lincselésre vonatkozott.

E között a program között és a niagaristák programja között nem volt észrevehető különbség. Magától értetődő politikai igazság azonban, hogy egy társadalmi mozgalom politikájának ismérve elsősorban nem céljaiban, hanem vezetőinek osztályhelyzetében és ennek megfelelő gyakorlati tevékenységében rejlik. Az N. A. A. C. P. megindulásával a „faj" vezetésének egy új formája kezdődött. Megkezdődött a fehér uralkodó osztály gyámkodása és ez az új rendszer idők folyamán mind sötétebb árnyékot vetett a fejlődő néger felszabadító mozgalomra, megfojtotta öntudatosságát és független kezdeményezését, korlátozott célokat állított eléje és tompította a néger tiltakozás kardjának élességét. Ez a rendszer a fajok egyenlőségének elvén alapult. Az egyenlőség azonban nem vonatkozott az alacsonyabb, hanem csak a legfelsőbb rétegekre: a „fajok" „kulturált elitjét" foglalta magában. Egészen új módszer fejlődött ki és ez sajátja lett minden olyan fajegyenlőségi mozgalomnak, mely csak a legfelsőbb rétegeket foglalta magában, s amelyben a politikai irányítás a vezetőszervezet fehér tagjainak kezében maradt.

DuBois 1940-es visszaemlékezéseiben rámutat arra a hátrányos helyzetre, amellyel a kor előretörő néger vezetésének szembe kellett néznie:

> „Az Egyesült Államok minden fajegyenlőségi törekvésének közös kezdeti nehézsége volt. Rendszerint minden bizottságban, mely négerekből és fehérekből állt, a fehér tagok voltak túlsúlyban. Magasabb képzettségük, befolyásuk vagy vagyonuk segítségével kezükbe veszik a bizottság ügyeinek intézését, irányítják azt és a színes tagokat csak mint kisegítőket és a végrehajtási munkálatokban veszik igénybe."

Az ilyenfajta vezetés okvetlenül kihat a szervezet programjára és taktikájára. Az eredmény egy olyan sztratégiai irányvonal

volt, amely az alapvető okoktól elválasztva, csak a probléma kortüneteire szűkült. A taktika célja az volt, hogy elébevágjon a néger elnyomás kegyetlenebb és kirívóbb formáinak, de megalkudott azzal a rendszerrel, amely létrehozta magát az elnyomást.

Végeszakadt a harci lendületnek és buzgalomnak, amely a régi Niagara-mozgalmat jellemezte. Elnémultak a néger jogok *azonnali* követelései. A hangsúly lassan visszatolódott a fokozatos fejlődés régi elvére. A célt, a néger szabadságot, hosszú fejlődési folyamat eredményeként akarták elérni, amelyben a néger, „látható érdeme és képzettsége" segítségével fokozatosan beveszi a fehér előítélet erődítményét. Végül is eléri, hogy a fehér urak befogadják és egyenlő részt kap az amerikai demokráciából. Ez bizonyos mértékig visszatérés volt a régi Booker T. Washington-féle sztratégiához, melynek lényege a „legjobb" fehér köröknek való udvarlás volt.

Mégis, a taktikában lényeges különbség volt. Az új szervezet energikus politikát folytatott a néger polgárjogok gyakorlati védelmére. A védelem főként a bíráskodásra összpontosult és a négerek alkotmányos jogainak kirívó megsértése esetében törvényes jogorvoslást követelt.

Később a szervezet működése kiterjedt a törvényhozás területére is. Ebből a szempontból igen jelentős volt a lincselés elleni szövetségi törvény beiktatásáért folyó harc. Nem kevésbbé volt fontos a szervezet harca a déli négerek választójogáért. Ebben a tekintetben első győzelme az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának 1915-ös döntése volt, amely hatályon kívül helyezte a hírhedt „nagyapa-klauzulát"*. Később a Bíróság azt a döntést hozta, hogy a „fehér előválasztás" alkotmányellenes. A törvényes jogok terén elért vívmányok közé sorolandók a szervezet jelentős győzelmei a lakóhelyelkülönítés elleni harcban. A szervezet munkája is hozzájárult, hogy eltörölték minden helyi és állami törvényt, amely a négerek gettóbaszorítását elősegítette. 1948 májusában a szervezet jogi győzelmet könyvelhetett el. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága hatályon kívül helyezte a négerek előtt eltiltott területekre vonatkozó megállapodást, bár a fennmaradt kibúvók azt mutatják, hogy a harc még korántsem fejeződött be. Ugyancsak jelentősek voltak a szervezet kampányai a négerek tanulási lehetőségeinek javításáért és azért, hogy ezeket a déli államokra is kiterjesszék. Harcolt az egyenlő iskolaépületekért, egyenlő juttatásokért,

* Louisianában, 1898-ban elfogadtak egy törvénymódosítást, amely a „nagyapa-klauzulák" mintája lett. Ez a törvény kizárta a szavazásból mindazok leszármazottait, akik a polgárháború előtt nem szavazhattak.

egyenlő tanítói fizetésekért és a déli négerek részére magasabbfokú iskolák létesítéséért. Nem lehet komolyan kétségbevonni, hogy az N. A. A. C. P., mint a néger polgári szabadságjogok védelmének szervezete, nélkülözhetetlen szerepet játszott és játszik még mindig. A születésétől fogva elért eredmények azt bizonyítják, hogy a szervezet a néger felszabadító harc fontos előmozdítója. Az elhúnyt James Weldon Johnson, a szervezet egykori országos titkára, a szervezet védelmében a következőket mondta — és ebben sok igazság van:

„Amikor az N. A. A. C. P. megalakult, azzal a nagy veszéllyel néztünk szembe, hogy passzív magatartásunkkal elveszítjük jogaink maradványait is. A szervezet megállította ezt a veszélyt. Őr volt, aki megkongatta a vészharangot és védelemre szólított bennünket. Munkája értékes még akkor is, ha csak azt az egy szempontot vesszük figyelembe, hogy nélküle helyzetünk rosszabb volna, mint amilyen most."

De szigorú bírálat tárgyává kell tenni bizonyos N. A. A. C. P. vezetők gyakorlatát, akik úgy nyilatkoznak, mintha minden kérdésben az egész néger nép hivatalos hangját képviselnék (és a fehér liberálisok bizonyos soraiban vannak, akik valóban ezt tételezik fel magukról). A néger felszabadítás szempontjai sokoldalúak és változatosak. Minden vezetésnek, amely a különböző törekvéseket egy fegyverré akarja kovácsolni a teljes néger szabadság kivívására, fel kell ismernie, hogy az imperializmus a fő, engesztelhetetlen ellenség. Egy ilyen vezetés programjának és taktikájának olyannak kell lennie, hogy a néger népet mozgósítsa a főellenség ellen. Csak ennek a vonalnak követése állítja a néger nép felszabadító harcát megfelelő helyére, egyvonalban az ország és a világ haladó erőivel. Csak ez a sztratégia ad választ arra a fontos kérdésre, hogy kik lehetnek a néger nép szövetségesei ebben a harcban; ez a próbaköve mindazoknak, akik azt állítják, hogy a néger szabadság ügyével rokonszenveznek.

Világos, hogy az N. A. A. C. P. politikája mai formájában, nem felel meg ennek a követelménynek.

Nem tagadható le, hogy az N. A. A. C. P. vezetés a mai időknek megfelelő és az ébredő néger nép által kijelölt irányba tolódott el. Ugyanakkor viszont ez a vezetés nagymértékben elmaradt a színes lakosság haladóbb rétegei mögött. A vezetésnek tudomásul kellett vennie az országban mutatkozó mély társadalmi változásokat, amelyek az amerikai kapitalizmus mindjobban erősödő válságát

kísérték, tudomásul kellett vennie a néger nép növekvő társadalmi öntudatát, melyeket ezek a változások idéztek elő. A négerek körében ezek a mélyreható gazdasági változások a néger munkásosztály felemelkedésében mutatkoztak meg, növekvő öntudatában, fokozódó felszabadulásában a „faji" érdekek megkötöttségéből és abban a jelentős haladásban, amit a fehér osztálytestvéreivel való, szervezett egység felé tett. Tehát ez azt jelentette, hogy a négereknek egy mindjobban növekvő rétege kezdte meglátni a főellenséget és azt követelték azoktól, akik a vezetésért felelősek, hogy harcos és megalkuvásnélküli küzdelmet folytassanak ellene. Az osztályöntudatos néger munkásság követelte továbbá, hogy növekvő befolyásának arányában szóhoz jusson a néger vezetésben, ami eddig a néger burzsoá értelmiség monopóliuma volt.

Az N. A. A. C. P. vezetői kénytelenek voltak már engedményeket tenni ebben az irányban, noha nem szívesen és jelentős fenntartásokkal.

Az erős néger elégedetlenségi áramlat, mely a harmincas évek elejének depresszióját kísérte, kényszerítette a szervezet szűkkörű vezető testületét, hogy a problémával foglalkozzon. Ez vezetőségi válságot idézett elő. A válságot a vezetőség politikája és a néger tömegek sürgős követelései közötti éles különbség okozta, bár ezeket a követeléseket a vezetőség látszólag védelmezte.

Az ellenzék szószólójaként dr. DuBois lépett fel, a szervezet egyik alapítója. Elkeseredett szóharcban DuBois hevesen támadta a Joel Spingarn—Walter White vezetés állásait. Visszatekintve erre a vezetésre, DuBois ezt írja:

„Társaim legnagyobb része a világon nem látott lényeges változást. Számukra ez ugyanaz a világ volt, mint a háborúelőtti és problémáinak megoldásához a háborúelőtti módszerekkel akartak nekilátni. Nem láttak más feladatot, mint támadni a lincselést, még több ügyet a bíróság elé vinni és ragaszkodni teljes állampolgári jogainkhoz. Visszariadtak attól, hogy tekintetbe vegyék a világ gazdasági helyzetében, vagy az ipar szervezetében beálló változásokat.
Különösen néger társaim mélyen amerikaiak voltak, megfertőzve az individualizmus régi elméletével, azzal a vággyal, hogy gazdagok, vagy legalábbis jómódúak legyenek és gyanakvással nézték a szervezett munkást és a munkásprogramokat. Fehér társaim még mindig szabadelvűek és filantrópok voltak. Segíteni akartak a négeren, mint ahogy segíteni akartak Amerika minden osztályának gyenge és hátrányos

helyzetben levő elemein. Felismerték a mai gazdasági problémákat — de legtöbbjük még mindíg hitt abban, hogy az ipar szervezettségének mai formája helyes."

DuBois sürgette a néger nép szükségleteinek, gazdasági reformokra vonatkozó sürgős követeléseinek megoldását. Követelte, hogy szakítsanak a néger nagyburzsoázia felé való orientációval, ami a szervezetet az utóbbi években jellemezte. Ez az osztály a szervezetet olyan fegyvernek tekintette, mellyel az őt bántó társadalmi megkülönböztetéseket támadhatja. Szem elől tévesztette, hogy a szervezet célja az egész néger nép helyzetének és erejének javítása.

A változások elérésére DuBois a szövetség szervezeti felépítésének radikális felülvizsgálatát követelte. Kijelentette, hogy a jelenlegi vezetőség olyan klikk, mely uralmát örökre meg akarja tartani, súlyosan hiányolta, hogy „a politikai irányvonalat a néger nép jólétének emelésére, kis, senkinek nem felelős bizottságokban dolgozzák ki". Több demokráciát, a vidéki szervezetek számára több autonómiát és a vezetőségnek „fiatal vérrel" való felfrissítését követelte. Összegezve tehát, „ha a szervezet be akarja tölteni történelmi szerepét", politikáját és felépítését ismét radikális irányban kell megváltoztatnia.

DuBois volt az első a néger értelmiségiek közül, aki látta az intő jelet és észrevette a néger tömegekben a nemzeti érzést, bár ebben az időben ellenzékisége az önkéntes elkülönülés programjának formáját vette fel.

„A néger felső osztálybeli — jegyzi meg — úgyszólván sohasem volt nemzeti érzésű. Sohasem tervezett, vagy gondolt néger államra, néger egyházra, vagy néger iskolára. Ez a megoldás mindíg a tömegben merült fel, s a tömegek nyomásának nem tudva ellenállni, arra kényszerült, hogy a faji szervezkedést, vagy a káoszt válassza."

DuBois, aki társadalomtudományi ismereteit marxista tanulmányaival mélyítette el, meg akart szabadulni a fehér filantrópia évtizedek óta tartó gyámságától. Megpróbált önálló úton megindulni. Azt, hogy politikai programja akkor a néger elkülönülés volt, a négerek még mindíg fennálló elszigeteltsége magyarázza meg.

A néger-fehér munkásegység felé törekvő irányzat úgyszólván egyedül a kommunista és baloldali körökre korlátozódott. Csak a C. I. O. feltűnésével, 1936-ban szélesedett ez ki tömegmozgalommá.

DuBois visszalépett az N. A. A. C. P.-től, amelynek alapításában résztvett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a problémák éles körvonalazása, mely az ő érdeme volt, a szervezet további tevékenységére hatás nélkül maradt volna. Sőt ellenkezőleg, ellenzéki magatartása, melyet az elkövetkező időszakban ennek az irányzatnak erős fellendülése követett, új fejezetet nyitott a szervezet politikájában. A felső osztály vezetése, bár nem tört meg, de megrendült és a szervezetnek akarva, nem akarva, az új helyzetnek megfelelően bizonyos engedményeket kellett tennie, vagypedig teljesen fel kellett volna adnia igényét a vezetésre. A nép növekvő harci szellemének nyomására, amely a Scottsboro-ügyben, a munkanélküliek harcaiban és az alabamai feles-harmadosbérlők küzdelmeiben drámai módon nyilvánult meg, a szervezet hathatósabb védelmi programot dolgozott ki. Belső felépítése meglazult, több szabadságot és kezdeményezést engedtek a helyi szervezeteknek és nagyobb súlyt helyeztek a tömegek toborzására.

Ez a változás a szervezet politikájában és szervezeti felépítésében, már előkészítette a második világháború alatti működését. Az országban uralkodó szabadelvű áramlat segítségével jelentős eredményt ért el a világ antifasiszta frontjának amerikai néger szakaszán. Tevékenysége főként arra irányult, hogy harcoljon a Jim Crow rendszer ellen a hadseregben és hogy támogassa Roosevelt elnök Munkaalkalmak Igazságos Elosztásának Bizottságát.

A szervezet erőteljes akcióinak eredményeként, első ízben fennállása óta, néger tömegmozgalmat tudott létrehozni. A háború után félmillió tagja volt. Az egész országban, a városok négernegyedeiben több mint 1500 vidéki szervezete volt szétszórva. Programja, az új tömegerők nyomására, kiszélesedett és olyan pontokat is magában foglalt, mint a Taft-Hartley munkásellenes törvény visszautasítása, törvények követelése vándorló és lakóhelyüket elhagyni kényszerült mezőgazdasági munkások érdekében és a létfenntartási költségek kérdése. Ezeket a pontokat a szervezet az 1947 júniusi, XXXVIII. konferenciáján hozott határozatokban tette magáévá.

Mégis, helytelen lenne az a következtetés, hogy ezt a fokozódó aktivitást bármilyen lényeges változás kísérte az alapvető sztratégiában. A szervezet országos politikájában a hangadó még mindíg a többé-kevésbbé zárt, néger felsőbb osztálybeli értelmiség volt, amely közös tömböt alkotott a fehér szabadelvűekkel, a szociáldemokrata reformistákkal és nyiltan imperialista elemekkel.

Ralph Bunche 1940-ben a következőket írja:

„. . . A szervezetet, különösen az országos központot,

igen erősen befolyásolta fehér támogatóinak véleménye. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a szervezet minden tekintetben «tiszteletttudó» maradjon és még erőteljesebben befolyásolta a szervezetnek azt az amúgyis nyilvánvaló törekvését, hogy távolmaradjon a gazdasági arénában végbemenő aljas könyörtelenségtől és versenytől.

... A Délnek új mezőgazdasági és ipari forradalmon kell keresztülmennie, mielőtt bármi lényeges változás állhat be a politikai, gazdasági, vagy faji viszonyokban. Ez az, amit az N. A. A. C. P. látszólag nem ért meg és amivel nem mer szembenézni."

Az is bizonyítja, hogy a szervezet irányzata alapjában nem változott, hogy E. Johnstont az országos központba beválasztották. Johnston azelőtt a Gyáriparosok Országos Szövetségének elnöke volt, jelenleg hollywoodi filmcár és az amerikai monopoltőke fő propagandistája,

Bizonyos mértékig szorgalmazták a vezetőség kiszélesítését és felfrissítését olyan erőkkel, akik inkább képviselték a néger munkásság széles tömegeit. De az uralkodó csoport igyekezett ezt a Philip-Randolph-féle néger munkásvezetőkre korlátozni, akinek eszméi és nézetei a legjobban megközelítették az ő eszméiket és nézeteiket. A néger tömegek széles rétegeinek követeléseit az uralkodó csoport általában csak tétovázva és ellenállás mellett teljesítette. A központ a vezető bürokrácia kezében maradt ; ezek választások és szavazások útján megtartották irányítószerepüket a szervezet politikájában.

Ezek komoly akadályok voltak, de azzal, hogy eltűrték a vidéki szervezetek egyre növekvő kezdeményezését, kinyitották az alulról jövő megmozdulás zsilipjeit. A szervezetek a maguk választotta vezetőség irányítása mellett — amelyben a néger munkásság mind erősebben volt képviselve, különösen Délen, — sok helyen jelentős kampányokat kezdeményeztek és vezettek helyi és országos kérdésekben és állandó, harcos nyomást gyakorolnak az országos vezetésre. Ebben a tekintetben különösen jelentős az a mozgalom, melynek célja a Haladó (Wallace) Párt erősítése, az ország minden részében, a szervezet tagjainak és helyi vezetőinek széles rétegei között.

Merre fejlődik az N. A. A. C. P.? Meg tud-e majd felelni azoknak az új követelményeknek és próbáknak, amelyek elkerülhetetlenül fel fognak merülni a négerek felszabadításáért folytatott harcban? Együtt tud-e majd haladni a néger tömegekkel, akiknek nemzeti öntudata az élesedő imperialista elnyomás következtében növekedni fog? Elég tisztán át tudja-e majd látni a helyzetet, hogy világosan felismerje az ellenséget, az amerikai imperializmust, melynek végcélja a háború és a fasizmus? Felismeri-e majd nagy hatalmát, mely a demokratikus népi erőkben rejlik, vagy vezetőinek irányvonala — melyet a néger jogokért folyó harc legfontosabb kérdéseiben a megalkuvás és ingadozás jellemez — a reakció eszközévé fogja-e átalakítani a szervezetet? Vajjon a néger tömegek megmozdulása a régi, uralkodó politikai pártok reakciós és háborús programjával szemben hatásosan fogja-e befolyásolni az N. A. A. C. P.-t? Vagy megengedik a vezetőségnek, amely továbbra is támogatja a reakció erőinek kommunistaellenes propagandáját — az eszközt, mellyel az egyszerű emberek milliói elleni támadásukat elrejtik — hogy a szervezetet olyan irányba terelje, amely csak sértheti a néger nép elsőrendű érdekeit és elszigetelheti valódi szövetségesétől, a harcos és haladó munkásmozgalomtól? A válasz arra a kérdésre, hogy „hova fejlődik az N.A.A.C.P.", végső fokon a szervezeten belüli, haladó tömegerőkön múlik.

Amilyen mértékben sikerül ezeknek az erőknek megvalósítani a szervezet programját, biztosítani a teljes belső demokráciát és megvalósítani az egységet a haladó erőkkel, olyan mértékben fog életfontosságú és építő szerepet játszani a néger nép életében.

N. U. L.

A néger helyzet javítását célzó szervezetek közül kimagaslik a National Urban League (N.U.L.). 1911-ben alapították mint szociális segélyszervezetet és programja a Délről újonnan érkezett néger vándorlók segélyezése és az északi városi életbe való beilleszkedésük problémái voltak. A szervezet tevékenységi köre korlátozott, főként négerek álláshozjuttatására, jóléti tervekre, iskolákra, játszóterekre, nyilvános klinikákra és négerlakta területek szomszédságában levő lakásügyi tervekre szorítkozik. A helyi szervezetek lényegében elhelyezési irodák voltak, melyeknek főfeladata az volt, hogy „munkaalkalmat, több és jobb állást szerezzenek a négereknek". Az N.U.L. konferenciákat, kutatásokat, felülvizsgálatokat is kezdeményez, és felvilágosításokat, ajánlásokat ad kormányszerveknek.

Kétségtelen, hogy az N.U.L., különösen sok vidéki szervezete, igen jelentős munkát végzett jóléti téren, de a fehér filantrópiától és jómódú fehér támogatóinak jóakaratától való függése, továbbá

nem-demokratikus szervezeti felépítése azt eredményezte, hogy nyitott kapu lett a konzervatív befolyás számára a néger mozgalomban. Arra a kritikára, hogy az N.U.L. „a faji megbékélés politikáját" tette magáévá, „amelyet a végletekig menő opportunizmus jellemez", támogatói azt válaszolták, hogy „ez egy szociális segélyszervezet, amely korlátozott területen igyekszik segítő munkát végezni". A tény azonban az, hogy az N.U.L. néger vezetői egyidejűleg vezetők a négernegyedekben és kiemelkedő szerepet játszanak azok vezetőségeiben és politikai életében. Igaz, hogy sokan közülük résztvettek haladó megmozdulásokban is.

Az N. A. A. C. P.-vel való közös megállapodás alapján az N. U. L. átengedi a szélesebbkörű kérdéseket, például a néger polgári szabadságjogokért való harcot. Mindkét szervezetet fehér „emberbarátok" és liberális csoportok kezdeményezésére alapították és egyesítik a fehér emberbarátokat a néger értelmiségiekkel és szociális munkát végzőkkel. De eltérően az N. A. A. C. P.-től, az N. U. L. nem tömegszervezet és még inkább mint az N.A.A.C.P. esetében, vezető bizottságainak összetétele kizárja azt a lehetőséget, hogy alapvető gazdasági és társadalmi programot kezdeményezzen.

Az N. U. L.-t a nagytőke képviselői alapították, támogatói és országos végrehajtó bizottságának tagjai között a Wall Street jellegzetes képviselői vannak, például William H. Baldwin és Winthrop Rockefeller. A helyi szervezetek bizottságaiban sok hasonló elem van, bár sok esetben a helyi néger vezetők szerepe haladó. Jellemző, hogy minél jobban erősödött a Wall Street reakciós és fasizmus felé hajló magatartása, úgy nőtt a közismert fehér reakciósok aktivitása az N.U.L. vezető szerveiben. Említésreméltó például legújabban Henry R. Luce, a multimilliomos kiadó — aki a Wall Street „Amerika századá"-ról való álmának propagandistája is — feltűnése az N. U. L. legfelsőbb bizottságában. Mr. Luce a szervezet 450 000 dolláros gyűjtési kampányát vezette 1947-ben és 1948-ban az akció alelnöke volt.

Nyilvánvaló, hogy az ilyen személyeknek az N. U. L. legfelsőbb szerveiben való jelenléte okozza az N. U. L. szóvivőinek kommunistaellenes magatartását, állásfoglalásukat a néger nép körében terjedő követelés ellen, mely haladó, független politikai akciót sürget. Ez magyarázza az Egyesült Államok imperialista terjeszkedését célzó Marshall-terv buzgó támogatását.

MÁS NÉGER SZERVEZETEK

Vannak üzleti és szakmai szervezetek is, például a Néger Üzletemberek Országos Szövetsége, a Néger Bankárok Országos Szövetsége, az Országos Néger Biztosító Társaság, a Tanítók Országos Egyesülete és az Országos Ügyvédi Kamara. Vannak néger diákkörök és nőszövetségek. Mindezek a szervezetek és mozgalmak nagyrészt a fehér szervezetek Jim Crow kizárási politikája következtében alakultak és abból a célból, hogy a négerek szükségleteit kielégítsék a saját területükön és foglalkozásukban. Programjuk azonban nemcsak csoportjuk részletproblémáira szűkül, hanem az egész néger nép helyzetének javítását is célozza. Tevékenységeik közé tartozik a Kongresszus törvényhozásának befolyásolása, feliratok előterjesztése különböző néger kérdésekben és egységakciók más csoportokkal a néger elnyomás különböző megnyilvánulásai ellen. Ez vonatkozik az egyházakra és az egész országban, minden néger községben és negyedben működő szervezetek és társadalmi klubok nagy hálózatára is.

Kimagaslók a négerek helyzetének javítását célzó szervezetek közül a néger női csoportok: a Színes Asszonyok Országos Egyesülete, a Néger Nők Országos Tanácsa, Dr. Mary McLeod Bethune vezetése alatt és a Néger Okleveles Ápolónők Országos Egyesülete.

Az ilyen szervezetek, bár gyakran konzervatív vezetés alatt állnak, jelentős szerepet játszottak a néger jogokért folyó harcban. A jövőben fontos elemeit alkotják az egyesült néger nép imperialistaellenes mozgalmának, mely most van kibontakozóban.

VEGYESFAJÚ MOZGALMAK

Meg kell említeni a középosztály vegyesfajú mozgalmait, amelyek az elmúlt években nagymértékben kibővítették tevékenységüket és szervezetüket. A régivágású országos szervezeteken kívül — mint amilyenek az Y.M.C.A. és az Y.W.C.A.* faji kérdésekkel foglalkozó osztályai, az Amerikai Keresztény Felekezetek Szövetségi Tanácsának Faji Kapcsolatok Bizottsága és a Faji Kapcsolatok Amerikai Tanácsa — az utóbbi években gombamódra szaporodtak el az állami és községi vegyesfajú szervezetek

* Y. M. C. A.: Young Men's Christian Association — Fiatal Férfiak Keresztény Egyesülete; Y. W. C. A.: Young Women's Christian Association — Fiatal Nők Keresztény Egyesülete. — *A szerk.*

az egész országban. Ezek a szervezetek kb. 1943 körül kezdtek felbukkanni, közvetlenül a Detroitban, New Yorkban, Beaumontban, Texasban és más kisebb városokban történt megdöbbentő faji összeütközések után. Ennek a mozgalomnak másik ösztönző forrása a Roosevelt elnök által 1941-ben felállított Munkaalkalmak Igazságos Elosztásának Bizottsága volt.

Bár nem tartoznak szorosan véve a néger mozgalomhoz, ezeket a csoportokat a mozgalom kisegítőinek tekinthetjük annyiból, hogy programjaik célja a „súrlódás csökkentése" és a négerek és fehérek közötti „jobb megértés" és „összhang" előmozdítása. Az ilyen szervezetek, amelyeket főként fehérek támogattak — kispolgári liberálisok és filantrópok — rendszerint a felső rétegen belüli, mindkét csoport „elit"-je közötti faji egyenlőség hívei. Rendszerint a négerüldözés kirívó túlkapásai ellen irányulnak, de visszariadnak az általuk is helytelenített állapotok alapvető okai elleni küzdelemtől és az okok imperialistaellenes vonatkozásaitól. Másszóval, inkább enyhíteni akarnak, mint gyógyítani.

Jó példa erre a Fajok Közötti Együttműködés Bizottsága, amelyet általában Vegyesfajú Bizottság néven ismernek. Ez a szervezet déli liberálisokból áll, székhelye Atlantában van. 1919-ben alakult — egyike a legrégebbi ilyen szervezeteknek — célja az volt, hogy küzdjön az akkori társadalmi feszültség ellen. A bizottság annakidején azt tűzte ki feladatul, hogy a kispolgári fehér csoportok körében fog dolgozni a fajok közötti jobb megértés elősegítése céljából. Megpróbálták összehozni a négereket és fehéreket, törekvésük célja az volt, hogy a fajok közötti kapcsolatokat javítsák, hogy „ha lehet, eloltsák a faji ellentét tüzeit, amelyek abban az időben olyan halálos fenyegetéssel lángoltak az ország minden részében." Helyi és állami bizottságok hálózatát állították fel azzal a programmal, hogy a négernek igazságos munkalehetőséget, megfelelő munkáért megfelelő bért biztosítsanak és a fehér választási rendszert, szavazati adót és lincselést megszüntessék. Ugyanakkor azonban a bizottság távoltartotta magát az elkülönülés és földreform kényes kérdéseitől. Némi pozitív befolyása mégis volt a kegyetlen négerüldözésre Délen. Gyengeségei következtében szerepe az volt, hogy megszervezte a déli fehér értelmiségiek, vallásfelekezeti körök és női szervezetek mérsékelt reformtörekvéseit.

Teljesen másfajta szervezet azonban az Emberi Jólétet Szolgáló Déli Tanács, amelyet 1938-ban szerveztek meg a New Deal társadalmi reformokra irányuló politikájának hatására. Célja az volt, hogy a fajegyenlőségi mozgalmat alulról, a néger és fehér dolgozók körében indítsa meg. A Déli Tanács lett a déli fehér és néger értelmiségiek gyüjtőpontja és most a déli liberalizmus leghaladóbb tényezőjének, az új Haladó Pártnak politikai központja.

A NÉGER KÖZÉPOSZTÁLY

Az N. A. A. C. P. és más burzsoá vezetés alatt álló néger szervezetek vezetésének irányát akkor érthetjük meg, ha megismerjük a néger középosztály jellegét. Helytelen volna azt mondani, hogy a néger burzsoázia feltétlenül reakciós. Sőt, ellenkezőleg. Évtizedeken keresztül a néger munkásosztálynak úgyszólván semmi megmozdulása nem volt, szervezkedésről nem is beszélve. Ezalatt az egész időszak alatt a kispolgárság volt a néger nép leghaladóbb rétege; ők voltak a társadalmi reform szószólói. Számukra nem az imperializmus volt a fő ellenség — ez homályban maradt előttük — hanem a „szegény fehérek" tudatlansága és a sovinisztikusan vezetett amerikai munkásság, amelyben a „néger elnyomás" fő erejét látták.

E burzsoázia politikai éretlenségének, ideológiai függőségének, a fehér uralkodó osztály hízelkedése iránti fogékonyságának alapvető oka gyenge gazdasági és társadalmi fejlettsége. Ez az osztály egy, az amerikai gazdasági élet határszélére szorított, nem-ipari burzsoá osztály.

Világos, hogy a négerek közötti osztálykülönbségek kialakulásának folyamata nem tudott komolyan megindulni mindaddig, amíg a polgárháború szét nem törte a rabszolgaság igáját. Akkor pedig a legkapzsibb elnyomás körülményei mellett az osztályrétegeződés folyamata szükségképpen lassú és tekervényes volt.

Mégis az Egyesült Államokban a néger nemzeti kérdés különleges jellemvonása az, hogy a néger burzsoázia leghaladóbb és legszilárdabb része a fekete övezeten kívül fejlődött ki, különösen az északi városokban.

Ez teljesen logikus, figyelembe véve, hogy milyen óriási mértékű ezen a vidéken a négerek kizsákmányolása és elnyomása. Munkájuk teljes hasznát az imperialista monopólium fölözi le. Tehát megakadályozta a néger tőkésosztály lehetőségét az eredeti tőkefelhalmozásra. Az eredmény az volt, hogy a törekvő néger tőkések igyekeztek elmenekülni a vidékről. Ezt Charles S. Johnson, a Fiski Egyetem rektora úgy írja le, mint a „néger nép tehetséges tizedrészének menekülését". Néhányan azonban a legjobbmódú négerek közül még mindig Délen találhatók.

Így ennek az osztálynak legvállalkozóbb elemei a fekete

övezeten kívüli városokba tömörültek, ahol a gettóba szorított négerek szükségleteinek megfelelő üzleteket nyitottak.

A néger felsőbbosztály későn kezdett szerepelni az amerikai gazdasági fejlődés színpadán, túl későn ahhoz, hogy a modern ipari vállalkozásban kedvező helyet biztosítson magának. Túl késő volt már ahhoz, hogy részesüljön a „szabad vállalkozás" úgyne vezett áldásaiból. Szerencsétlensége az volt, hogy a trösztök korszakában érkezett, amikor az ország gazdasági életének kulcspozícióit már a nagytőke uralta. Ilyen hátrányos körülmények között kellett előre jutnia.

Miután a néger tőkésosztály növekedését hátráltatta a monopóltőke, a néger üzleti vállalkozások a nem-ipari területre szorultak; ilyenek például a kisarányú banküzletek, biztosítás, ingatlanközvetítés, kiskereskedés és ehhez hasonlók. A néger üzletember piaca úgyszólván kizárólag az elkülönített néger negyedekre korlátozódott. Még ebben a szűk körben is a fehér nagytőke kaparintja el az oroszlánrészt. A néger kiskereskedőnek nemcsak a nagykapitalista vállalkozások láncolatával és monopolisztikusan megszabott áraikkal kell szembenéznie, hanem a gazdaságilag egészségesebb és sikeresebb kisebb fehér vállalkozásokkal is, amelyek nagyszámban létesülnek városi néger negyedekben. Mint ahogy Bunche megjegyezte: „A néger vállalkozás csak úgy létezhetik, hogy az uralkodó fehér üzleti élet — amely teljes mértékben uralja a hitelt, az ipart és az államot — hallgatólagosan eltűri."

Gazdaságilag a néger felsőbb- és középosztály lényegében véve a tőkésosztály határán lógnak, nem egyéb mint kisvállalkozók osztálya; már csak a maradék jut neki, amit a túlsúlyban lévő fehér uralkodó osztály otthagy. Hasonlóan korlátozott lehetőségei vannak művelt rétegének, a néger értelmiségnek is — orvosoknak, ügyvédeknek, tanítóknak, papoknak, szociális intézmények dolgozóinak — melynek tevékenységi köre úgyszólván kizárólag néger területre korlátozódik.

Az eredmény az, hogy a néger üzletember és nagyrészt a néger értelmiségi is olyan ellentmondásban találja magát, amelyből nincs menekülés. Egyrészt érdekei a Jim Crow rendszerhez kötik, mert a piac szempontjából ettől függ gazdaságilag. Ugyanakkor a Jim Crow rendszer legnagyobb akadálya társadalmi fejlődésének. A néger üzletember és értelmiségi óriási dilemmával áll szemben. Állandóan kettészakítva érzi magát közvetlen gazdasági érdeke — amely a gettónak, fő működési körének fenntartását parancsolja — és társadalmi egyenrangúság iránti vágya között. Ez a két, egymást kizáró és egymással ellentmondó vágy okozza azt a dilemmát, mely a néger középrétegek terveit és programjait

jellemzi. A burzsoá vezetés megkísérelte a néger tömegeket összpontosítani elkülönítési érdekeik megvédésére. „Faji" lojalitásra, „faji" együttműködésre és szolidaritásra hivatkoznak, a „vásárolj négernél" politika érdekében; ezáltal a néger elkülönülés egy módját bátorítják, amely lényegében párhuzamos az imperialista elnyomók négerellenes elszigetelési érdekeivel.*

„Nehéz időkben", azaz gazdasági depresszióban ez az önelszigetelési irányzat erősen kihangsúlyozódott. Ennek oka az volt, hogy a néger burzsoázia gyenge és erőtlen gazdasági helyzete következtében a legsebezhetőbb az amerikai középrétegek között, legkevésbbé tud ellenállni a monopóltőke támadásával szemben. Az eredmény az volt, hogy különböző elkülönülési programok keletkeztek, amelyek iránya a multban reakciós, irreális és utópisztikus volt. Legszélsőségesebb formája a Garvey-mozgalomban jutott kifejezésre.

Ezek a mozgalmak különösen az alacsonyabb néger középrétegek kétségbeesését fejezték ki — a kis boltosét, a munkanélküliét és a néger értelmiségét — a néger kispolgári elemekét, akiket a depresszió falhoz szorít és gazdasági tönkrejutással fenyeget.

De „normálisabb" időkben ez az utópisztikus és lényegében véve a problémáktól menekülni vágyó elkülönülési irányzat a néger felsőbb osztály és középosztály gondolkozásában mindíg fennállt, többé-kevésbbé állandó áramlat volt. Néger üzleti csoportok tervezgetésében jutott kifejezésre, amelyek arra irányultak, hogy az elkülönített négerek között együttműködő gazdaságot építsenek ki. Így nagyszámú terv született valamilyen néger önellátó gazdaság kiépítésére a néger fogyasztók beszervezése és négerek által vezetett és felülvizsgált ipari rendszer útján. Mindezt az ország imperialisták által uralt gazdaságán belül képzelték el. Hasonló terveket régebben még DuBois is támogatott.

A néger burzsoázia ideológiai kettőssége sajátságos, inga-

---

* Ez az elkülönülési tendencia különösen élesen nyilvánult meg abban a széles tömegeket megmozgató, munkalehetőségért folyó mozgalomban, amely a harmincas évek elejének munkanélküliségi válságát kísérte. A néger kispolgári vezetők ezt a mozgalmat a néger negyedekre akarták korlátozni. Bár a „ne vásárolj ott, ahol nem dolgozhatsz" jelszó helyes volt, egyes hívei — a hírhedt Sufi Harlemben és Costonie Baltimore-ban új jelszavakat is adtak hozzá, például: „kergessük ki a fehéreket Harlemből" — így a mozgalmat a néger gettó-nacionalizmus irányába akarták eltéríteni. A néger munkások mozgalmát összeütközésbe akarták hozni természetes szövetségeseikkel, a fehér munkásokkal. A mozgalmat ezáltal átjátszották a valódi elnyomók kezébe.

dozó és megalkuvó irányt eredményezett: a néger reformizmust, a néger mozgalom vezetésében. „A Jim crow rendszerhez való alkalmazkodás" és a teljes egyenjogúságért való harc közötti ingadozásukban kifejezésre jutott, hogy a főellenséget, az amerikai monopoltőkét nem ismerték fel.

A néger tőkésosztály sajátságosan hátráltatott gazdasági és történelmi fejlődése megmagyarázza politikája és programjai alapvető hiányosságait.

Ez az oka politikai hátramaradottságának és ez a válasz arra a kérdésre, hogy ennek az osztálynak értelmiségi képviselői — ellentétben a régebbi elnyomott nemzetekével, pl. az indiai értelmiségiekkel — miért nem dolgoztak ki egy programot népük felszabadítására, olyan programról nem is beszélve, amelyben a földosztás és a fekete övezetbeli önrendelkezési jog lenne a néger egyenjogúság teljes megvalósításának előfeltétele.

Ez az osztály gazdaságilag többé-kevésbbé el van különítve fekete övezetbeli hazájától. Valóban mondhatjuk, hogy lemondott minden örökségi jogáról, elszámolta mint be nem hozható veszteséget. Ehelyett annak a szerény célnak a megvalósítását tűzte ki maga elé, hogy a néger városi gettó fogyasztópiacából nagyobb részt szerezzen.

A néger városi burzsoázia gettó-nacionalizmusát jól visszatükrözi némely képviselőjének magatartása. Ezek támogatják a defetista néger tömegkivándorlást a déli államokból, mint a probléma egyetlen megoldását.

GARVEYIZMUS

A „vissza Afrikába" mozgalom közvetlen kinövése volt a gettó-nacionalista irányzatnak, amely különösen az alacsonyabb néger középrétegek között jutott kifejezésre. Az első világháborút közvetlenül követő válság éveiben tört rá teljes erővel a nemzetre és programjává lett az újjáépítés óta legnagyobb tömegmozgalomnak.* A mozgalmat 1916-ban, New Yorkban szervezték meg, az

* „Lehetetlen pontosan felbecsülni Garvey szervezetének taglétszámát virágzása teljében. Garvey a tagok számát, valószínűleg túlozva, 6 millióra becsülte. William Pickens — Garvey egyik legelkeseredettebb ellenfele a néger értelmiségiek közül — azzal támadta, hogy a szervezetnek még egymillió tagja sem volt. Kelly Miller 400 000-es számot említett." *(Ralph J. Bunche:* „A néger helyzet javítását célzó és vegyesfajú szervezetek programjai, ideológiái, taktikái és vívmányai". Kiadatlan kézirat, II. köt. 398. old.)

Egyetemes Néger Haladás Társaságának (Universal Negro Improvement Association — U. N. I. A.) vezetése alatt, melynek elnöke Marcus Garvey volt.

Bizonyos felsőbb osztálybeli néger értelmiségi körök félválról nézték a Garvey-mozgalom éles nacionalizmusát; a néger mozgalom mesterséges mázzal való bevonásának tekintették, olyan terméknek, mely távol áll az amerikai négerek gondolatvilágától. Ennek a nézetnek felületessége nyilvánvalóan kitűnik abból, hogy magyarázat nélkül hagyja a garveyizmus óriási elterjedését az egész országban és a néger nép széles tömegeire gyakorolt hatását. Érdekes, hogy ugyanezek a kritikusok elismerik, hogy Garveyban „volt valami". „Ügyes kereskedő" volt, „mesteri szervező", „dinamikus egyéniség".

A Garvey által vezetett hatalmas mozgalmat nem lehet csupán vezetőjének egyéniségével megmagyarázni. Igen, Garveyban „volt valami" és ez a „valami", megfosztva mindattól a fantasztikus és hatásvadászó sallangtól, amely a mozgalmat jellemezte, a néger probléma nemzeti jellegének mély megértése volt.

A garveyizmusban két társadalmi erő egyesült. Ezt világosan visszatükrözi az 1920-ban kiadott „Kiáltvány a világ négereinek jogairól". Egyik erő a Délről jövő földműves törekvése volt. A Garvey-mozgalom fő szervezetei északi ipari központokban létesültek, Detroitban, Chicagoban, New Yorkban, Clevelandban, St. Louisban, Cincinnatiban. A szervezetek tagsága javarészt az új és még be nem olvadt néger proletárokból állt; a gyapotföldekről nemrég feljött néger parasztokból, akik még nem rázták le lábukról az ültetvény porát és külsejükben még mindíg nagyrészt parasztok voltak. Elkeseredve és kiábrándulva a háborúutáni terror és munkanélküliség miatt, Garvey tervében látták a kiutat, hogy mint önálló nemzet, Afrikában megvalósíthassák erős vágyukat a föld és szabadság után.

A másik tényező a néger kispolgárság ideológiája volt, sikertelen próbálkozása hogy a néger mozgalomban elnyerje a hegemóniát. Ez a kevés tulajdonnal rendelkező emberek törekvése volt: a kereskedőé, akit a falhoz szorítottak, aki tönkrement, vagy akit a válság pusztításai következtében a tönkremenés fenyegetett; a visszautasított és munkanélküli néger értelmiségé — orvosoké és ügyvédeké, akiknek betegei és ügyfelei elszegényedtek; kis, bérelt üzlethelyiségekben működő prédikátoroké, szegény diákoké, egyszóval a középrétegek azon elemeié, akik legközelebb álltak a néger dolgozó néphez és akiket ezért a legerősebben érintett helyzetük rosszabbodása. A rabló monopólium kíméletlenül behatolt

amúgyis sovány piacaikra. A garveyizmus visszatükrözte ezeknek a rétegeknek kétségbeesését. Kísérlet volt ez részükről, hogy meneküljenek az élesedő nemzeti elnyomás elől, a „faji" terror, szaporodó lincselések, gazdasági és társadalmi sikertelenség elől. Ezek az elemek alkották a mozgalom élcsapatát.

Garvey vezetése mellett a mozgalom az esetleges imperialista-ellenes irányból eltért az „Afrikába való békés visszatérés" útjára. Itt, feltételezhetően megszabadulva azoktól a szenvedésektől, melyek a négereket az ellenséges fehér országban sujtják, alkalmuk lenne, hogy felépítsék saját nemzetüket, saját vezetésük mellett és saját kultúrájukat kifejlesztve.

Garvey arra intette a négereket, hogy hiába szolgáltatnak neki igazságot az Egyesült Államokban.

> „Ha megelégszünk az emberi haladás poharának aljával, nem bizonyítjuk be alkalmasságunkat az önálló nemzeti létre más nemzetek mellett. Ha azonban nekifogunk és saját kezdeményezésünkre ipart, kormányzatokat és végülis birodalmakat építünk fel, akkor és csakis akkor fogjuk Alkotónknak és az embereknek bebizonyítani, hogy mint faj, alkalmasak vagyunk arra, hogy fennmaradjunk és képesek vagyunk arra, hogy sorsunkat irányítsuk."
>
> „. . . Ébredj fel Afrika. Dolgozzunk a szabad, megváltott és hatalmas nemzet megteremtésének egyetlen és dicsőséges célja érdekében. Legyen Afrika fényes csillag a nemzetek csillagképében."

A Garvey-mozgalom kispolgári vezetőinek közvetlen anyagi érdekeit is képviselte. A szervezet szövetkezeti üzleti vállalkozások, fűszerüzletek, mosodák, éttermek, szállodák és nyomdák egész hálózatának kiépítését kezdeményezte. Ezek közül a vállalkozások közül a legtörekvőbb a Black Star Steamship Line volt, (Fekete Csillag Hajózási Társaság). Több hajót vásároltak és ezeken néger legénységet alkalmaztak. Kereskedelmi kapcsolatokat létesítettek nyugatindiai és nyugatafrikai néger csoportokkal. Kereskedelmi tárgyalásokat kezdtek a Libériai Köztársasággal.

A néger kormányzat eszméje sem szorítkozott csak agitációra. Már amerikai földön tettek előzetes gyakorlati lépéseket megvalósítására. Garvey nekilátott, hogy néger „számüzetési kormány"-félét szervezzen az afrikai szülőföld visszahódításáig. Felállítottak egy ideiglenes afrikai kormányt, amelynek ideiglenes elnöke Garvey volt.

A nyugatindiai Garvey az újjáteremtett Afrikában olyan kormányzati felépítést javasolt, amely a brit feudális formák és az amerikai titkos társaságok felépítésének keveréke volt. Kormányzatában szerepelt egy Fejedelem és egy Legfőbb Helyettes Fejedelem, azonkívül a nemesség, úgymint a Nílus Lovagjai, a a Megkülönböztetett Szolgálat Lovagjai, az Etiópiai Rend, Nigéria és Uganda hercegei. A „fekete-piros-zöld" zászló lett a nemzeti szín — „fekete mint fajuk", „piros mint vérük", „zöld mint reményeik". Felállította a jövendőbeli néger állam hadseregének vázát, megalapítva az Egyetemes Afrikai Légiót, az Egyetemes Feketekeresztes Ápolónőket, az Egyetemes Afrikai Motoros Hadtestet és a Fekete Sas Repülő Hadtestet, ellátta őket egyenruhával és kiválasztotta tisztjeiket.

A programot lázas kulturális újjáéledés kísérte, ez el akart törölni minden fekete alacsonyabbrendűségi érzést, és büszkeséget és öntudatot öntött a négerekbe. Garvey megvetette az asszimilációt és elvegyülést, az afrikai történelem dicsőségét és a néger ősökre való büszkeséget hirdette.

> „. . . A történelem becsületes tanulmányozói — mondotta — kell, hogy emlékezzenek arra a napra, amikor Egyiptom, Etiópia és Timbuktu civilizációja magas volt, felülmúlta Európáét, felülmúlta Ázsiáét. Amikor Európában emberevők, vadak, meztelen emberek, vallástalanok és pogányok laktak, Afrikában kulturált feketék éltek, akik a művészet, tudomány és irodalom mesterei voltak."

A harsonák, parádék, rikító színek, a ceremónia, szertartások és pompa, a néger titkos szervezetek romantikus példájának követése — mind arra szolgáltak, hogy hassanak az elnyomott négerek nagy tömegeire. Garvey programját szimbólumokban fejtette ki és ezeket a politikailag legvisszamaradottabb néger is megérthette. Garvey világosan megértette a kor négerének, különösen a parasztnak lélektanát — és mint vezetőnek, ebben rejlett ereje. A néger parasztság, vagy pontosabban a parasztsághoz legközelebb álló rétegek körében volt a legnagyobb hatása a Garvey-mozgalomnak.

Egészben véve, a Garvey-mozgalom a négerek tömeges elszakadását jelentette az N. A. A. C. P. akkor főképpen burzsoá vezetésétől. Feltárta a kis néger, az első világháborúból visszatért veterán, a munkás, a feles-harmados bérlő, a kis boltos mély kiábrándulását a vezetés „zárt osztály" politikájából, amely a háborús éveket jellemezte. A néger veterán úgy érezte, hogy becsapták,

hogy hiábavaló harcot vívott azért, hogy a „világ demokráciáját biztosítsa". Áldozatainak az lett az eredménye, hogy még rosszabb rabszolgaságba kellett visszatérnie, mint amit itthagyott.

Nyilvánvaló volt a szervezet háborúutáni politikájának csődje is. Ez csupán tiltakozásra szorítkozott és nem adott a négereknek kézzelfogható programot, melynek segítségével szembenézhetett volna a dühöngő négerellenes erőszakkal és az óriási arányú munkanélküliséggel.

A Garvey-mozgalom visszatükrözte azt a mélyülő szakadékot, mely a néger burzsoá reformizmus és egy erősen elnyomott nép életszükségletei között volt. A tömegek elfordulását jelentette a felső rétegek egész fajegyenlőségi programjától. A négerek hangulatát Garvey élesen kifejezésre juttatta, vádolta a néger felsőbb osztály vezetését, azt állította, hogy egyedüli mozgatójuk a kulturális beolvadás utáni vágy volt. Vádolta őket, hogy a néger egyenjogúságot a fehér ellenség támogatására tették fel. Azt állította, hogy politikájuk nem volt más, mint megalkuvás az alkalmazkodás és tiltakozás között.

Ilyen körülmények között Garvey, az Egyetemes Néger Haladás Társaságának elnöke, magához ragadta a néger nép növekvő harcának vezetését. A mozgalmat azonban elterelte a helyes iránytól, az imperializmus ellen való fordulástól és végülis a reakciós, utópisztikus „menekülés" zsákutcájába vezette. Ahelyett, hogy a néger nép nemzeti törekvéseinek amerikai földön való megvalósításáért küzdött volna úgy, hogy harcol a földért és a fekete övezetbeli önrendelkezési jogért — ez a harc szükségessé tette volna a néger nép szövetkezését a fehér munkássággal — Garvey azt javasolta, hogy a néger nép mondjon le minden örökségéről ebben az országban és vonuljon vissza Afrikába. Világos, hogy ez a terv az Egyesült Államokban a néger jogokért való harc feladását jelentette és még jobban eltávolította egymástól a fekete és fehér munkásságot — végül tehát a reakció kezére játszott.

De Garvey uralma rövid volt. A szervezet szükségszerűen összeomlott. Ebben több tényező játszott közre: a gazdasági depresszió enyhülése; a „fellendülés" megindulása, s ennek következtében a néger nép helyzetének javulása; a Délről elvándorolt néger símább beilleszkedése új környezetükbe és fokozódó beolvadásuk az iparba.

Ezek a gazdasági tényezők napfényre hozták a mozgalom alapvető ellentmondását, amely kezdettől fogva jellemezte. Az ellentmondás kifejezésre jutott abban az összeütközésben, mely a dolgozó tömegek jogai Amerikában való megvédésének szükségessége és a

Garvey-féle fantasztikus „vissza Afrikába" terv között volt. A mozgalom hanyatlásával egyidejűleg Garvey mind jobban és jobban kihangsúlyozta programjának reakciós oldalát, azt, hogy el kell hanyagolni az Egyesült Államokban a néger jogokért folyó harcot, amelyet a tömegek nyomására eleinte még kénytelen volt a vezetőség — legalábbis szavakkal — támogatni.

A „vissza Afrikába" program a mozgalom hanyatlása következtében logikusan a déli konzervatívokkal való hallgatólagos szövetkezés felé hajtotta Garveyt. Így 1924-ben azt láthatjuk, hogy Garvey népe legengesztelhetetlenebb ellenségeinél keres támogatást terve számára. Ugyanakkor áruló tárgyalásokat folytat Simmons ezredessel, a Ku Klux Klan „Császári Nagy Varázslójával", igyekszik megnyerni a szervezet támogatását terve számára. Különböző déli szenátorokat és képviselőket is próbál megnyerni magának. Nyilt titok, hogy a „nézetek találkozása" Garvey és a déli konzervatívok között Garvey beleegyezésén alapult, hogy a néger jogokért folyó agitációját Délen lehalkítja és ennek ellenében segítséget kap tőlük a négerek Afrikába telepítéséhez.

A Garvey-epizód végleg akkor fejeződött be, amikor a szervezet különböző üzleti vállalkozásai tönkrementek, Garveyt a szövetségi hatóságok bebörtönözték annak a vádnak alapján, hogy a Black Star Line részvényeinek eladásánál csalásokat követett el. Ez a lebukás véget vetett a garveyizmusnak, mint jelentős tömegmozgalomnak.

A mozgalom elágazásai azonban továbbra is fennmaradtak számos kisebb csoportban és szervezetben, melyek magukévá tették Garvey elméletét vagy változatait. Az országban szétszórva még mindig vannak Egyetemes Néger Haladás Társasága (U. N. I. A.) néven működő szervezetek. Garvey tradícióját követi az Afrikai Származású Népek Országos Szövetsége és a 49. Állam Alapításának Országos Mozgalma. Másik változat az Etiópiai Békemozgalom, amely 1932-ben alakult Chicagóban. Ez erősen támogatta Bilbo szenátor hírhedt visszahonosítási törvényjavaslatát és a négerek Afrikába való tömeges visszatelepítésére törekedett. A garveyizmus másik ideológiai kinövése volt a Keleti, Csendes-óceáni Világ Mozgalma, amely a második világháborúban került előtérbe; néhány vezetőjét elítélték japánokkal való együttműködés miatt. A tárgyalás idején bebizonyosodott, hogy ez a mozgalom, amely a harmincas évek elején jelentős hatást gyakorolt a néger munkások chicago-i, st. louis-i és kansas city-i legvisszamaradottabb rétegeire, tulajdonképpen „papír"-szervezet, japán ügynökök fedőszerve, akik sikertelenül próbálták befolyásolni a néger népet.

A következő tényezők voltak az okozói annak, hogy a Garvey-mozgalom, az első nagy néger nemzeti mozgalom reakciós, elkülönülési utakra tévedt:

1. A néger munkásosztály éretlensége. Ez az osztály még nem bontakozott ki a néger mozgalomban, mint független erő. 2. Az általános szakszervezeti munkásmozgalom politikai visszamaradottsága, amelyet még mindíg egy fehér, soviniszta bürokrácia irányított. 3. A munkásosztály balszárnya a Kommunista Párt vezetésével éppen akkor indult el önálló úton és még nem fejtett ki teljes és világos programot a néger felszabadító harc terén. A „vissza Afrikába" irány már nem jelentős a mai néger mozgalomban, de az erősödő elnyomás következtében lehetséges, hogy ismét felszínre tör.

Az U. N. I. A. feloszlása nem jelentette a néger nép nemzeti törekvéseinek végét. Sőt ellenkezőleg, a mozgalom új korszakába lépett, a vezetést az új néger munkásosztály vette kezébe. Új szerepét már jelezte részvétele az 1917—19-es vágóhídi és acélipari sztrájkokban. A néger középrétegek, amelyek az uralkodó erőt jelentették a modern néger felszabadító mozgalom előző, kialakító éveiben, most már elvesztették ezt a szerepet. A kispolgári áramlat, magára hagyva, csak reménytelen zsákutcába vezetett. Az első világháború óta új tömegerők keltek életre, melyek erősen tudatában vannak önálló nemzeti jellegüknek és el vannak szánva, hogy a néger jogokért való harcot amerikai földön folytassák. A rohamosan fejlődő néger ipari munkásosztály rendeltetése volt, hogy ezeknek az erőknek élére álljon. A néger munkásosztálynak önálló politikai véleménye és célja van, mégpedig az imperializmus elleni aktív és megalkuvás nélküli harc. Független politikai tényezővé válása a néger mozgalomban két irányzat megjelenését jelzi. Az egyik: a négerek elnyomóival való megegyezés irányzata és a másik: harc a néger munkásosztály vezetésével az imperializmus ellen.

Az új néger munkásosztály előörsei már 1917-ben megjelentek a néger baloldali újságok kiadásával. Ilyen lapok a *The Messenger*, *The Emancipator* és *The Challenge*. Az Afrikai Vértestvériség (African Blood Brotherhood) szervezet lapjával, a *Thrs Crusader*-rel összehozta a Garvey-mozgalom baloldali töredékeit és a néger kommunistákat. Ezt a mozgalmat, mely a huszas évek elején indult, az újonnan alapított Szakszervezeti Nevelő Szövetség (Trade Union Educational League — T. U .E. L.) is támogatta. A T. U. E. L. melyet William Z. Foster vezetett, az amerikai szakszervezetek baloldali szárnyát képviselte, „iparonkénti" szervezkedést és harcos szakszervezeti politikát követelt. Támogatta az Amerikai Néger Munkáskongresszus megszervezését 1925-ben, amelynek az

volt a célja, hogy a néger és fehér munkásságot a néger jogok és az iparonkénti szervezkedés programjának alapján egyesítse. De ezeknek a törekvéseknek nyilvánvaló elégtelensége is bizonyítja, hogy a négerkérdést alaposan át kell vizsgálni. Még sürgősebbé tette a revíziót az 1929-es gazdasági összeomlás közeledése, amelyet a kommunisták előre láttak.

1928-ban történelmi fordulathoz ért az Egyesült Államok négerkérdésének tudományos kiértékelése. Ebben az évben a Kommunista Párt magáévá tett egy programot, mely szerint a négerkérdés nyilvánvalóan egy *elnyomott nemzet* kérdése és ez a nemzet különösen erős elnyomás alatt szenved. A program rámutatott, hogy a fekete övezetben minden objektív előfeltétel fennáll a néger nép nemzeti forradalmi mozgalma számára, melynek az amerikai imperializmus ellen kell irányulnia. Bebizonyította, hogy a néger mozgalom főként agrár-demokratikus jellegű, amely a modern imperialista elnyomás viszonyai között csak a demokratikus földosztással és a fekete övezetbeli néger nép önrendelkezési jogának elérésével valósíthatja meg célját. Igy a Kommunista Párt új irányvonala kiemelte a néger egyenjogúság kérdését a burzsoá filantrópiából, ahol az a burzsoá és hivatásos emberbarátok kisajátított tulajdona volt. Ezek a négerek harcát meg akarták fosztani forradalmi jellegétől és a biztonságos és józan reformok gyenge függelékévé akarták tenni, mely reformok feltételezhetően mind elérhetők az imperialista jog és rend határain belül.

A Kommunista Párt álláspontja a négerek felszabadításának kérdését szilárdan beépítette az amerikai nép teljesebb demokráciáért vívott harcába és a munkásosztály imperializmusellenes küzdelmébe. Kihangsúlyozta a néger egyenjogúsági harc forradalmi jellegét, amely abból ered, hogy a néger nép sajátos elnyomása főtámasza a kapitalista rendszernek, az egész munkásosztály és a kizsákmányolt amerikai nép tömegei feletti imperialista uralomnak. A néger nép tehát nélkülözhetetlen szövetségese a fehér amerikai munkásságnak és a néger nép nemzeti harca — egészen függetlenül a különböző humánus elgondolásoktól — az egész amerikai munkásosztály felszabadításáért folyó harc egyik fázisa. Az amerikai munkásság történelmi feladata — a szocializmus felé vezető úton haladva — hogy megoldja a föld és szabadság kérdését, amelyet a polgárháború és az újjáépítés burzsoá-demokratikus forradalma befejezetlenül hagyott.

Ez az irányvonal a Kommunista Pártot fáradhatatlan és megalkuvás nélküli harcra kötelezte saját tagjai és általában a munkásság sorai között. Ki kell irtania a fehér uralkodó osztály fehér

soviniszta elméletének gyökerét, amely a négert „eredendően alacsonyabbrendűnek" bélyegzi. Annak, hogy a néger munkások felszabaduljanak a kispolgári néger nacionalizmus és önelszigetelés ideológiájának nyomasztó befolyása alól, előfeltétele a fehér dolgozók mozgósítása a néger jogokért való harcra. A program rámutatott arra, hogy csak így lehet az amerikai munkásság sorai közötti rést áthidalni és kialakítani a fehér és néger munkásság szilárd frontját a közös ellenséggel, az amerikai monopoltőkével szemben. Igy világosan megvonták a határt a forradalmi és a reformista álláspont között — az eredményes harc és az eredményre nem vezető alkalmazkodás irányvonala között.

A program gyümölcseként a munkásosztály, a haladó mozgalom, az újjáépítés óta először, fel tudta használni a néger nép egyenjogúságáért folytatott harcának mélyen demokratikus erejét. A terep elő volt készítve a harmincas évek nagy harcainak baloldali vezetése számára. Ekkor bizonyosodott be és nyert megerősítést a program helyessége. A Kommunista Párt és a baloldali szakszervezeti erők mindinkább a Dél, a néger probléma súlypontja felé fordultak és ott kezdtek szervezkedni. Az 1930-ban alapított Harc a Néger Jogokért nevű szövetség a haladó négerek és fehérek gyülekező központja lett, akik elkötelezték magukat a néger nemzeti felszabadító harcra. A Nemzetközi Munkásvédelem tevékenységét a déli néger polgári szabadságjogokra összpontosította. Ezek a törekvések hatalmas sikert értek el, először sikerült rést ütniök a „tömör Dél" fellegvárán, amelyben az uralkodó imperialisták és konzervatív csatlósaik a néger népet vissza akarták tartani, el akarták szigetelni valódi szövetségesétől, a munkásosztálytól. Ezeknek volt a következménye a scottsboroi néger ifjak védelme 1931-ben, amely felizgatta az egész országot és a világot. A scottsboroi eposzt, amely a nagy gazdasági válság mélységéből, kilenc ártatlan néger fiú életéért folyó harcból született, a Kommunista Párt és a Nemzetközi Munkásvédelem úgy értékelte, hogy a néger felszabadítás alapvető kérdéseinek szimbóluma és kifejezésre jutása. Igy fejlődött ki az első igazi tömegmozgalom a lincselés ellen és a „mély Délen" élő négerek alkotmányos jogainak — törvényelőtti egyenlőségnek, esküdtszékben való részvételnek, peon-rendszer eltörlésének stb. — érvényesítésére. A scottsboroi harc volt az első igazi felszólítás a munkásosztály felé, hogy vegye át a vezetőszerepet a néger felszabadító mozgalomban és ekkor lépett fel először a néger jogok terén, mint politikailag öntudatos, független erő. A munkásosztály harcos, tömegeket megmozgató politikájának hatásos kirobbanása,

amely a scottsboroi védelmet lelkesítette, megvilágította a reformista, liberális politika szánalmas és gyáva tehetetlenségét, mely kizárólag a törvényes igazságszolgáltatásra támaszkodik és óvatosan elkerüli a kockázatos, nagyhorderejű kérdéseket. A munkásosztály politikájának győzelme a scottsboroi ügyben, történelmi fontosságú lendületet adott a felszabadító harcban a néger tömegek kezdeményezésének és új, döntő elemmel erősítette meg: a néger-fehér munkásegységgel. A mozgalom felébresztette a déli néger parasztság nagy tömegeit, megalakult a harcos Feles-harmados Bérlő Szövetség, amely felölelte az eladósodott és földinségben szenvedő néger feles-harmados bérlők és szegény farmerek ezreit. Új harcra ösztökélte a parasztokat a földért és szabadságért a feudális ültetvénytulajdonosok ellen. A camp-hilli és tallapoosai hősi harcok a fejlődés határkövei voltak. Ezek készítették elő az utat a C. I. O.* számára a déli munkásság megszervezéséhez. A tömegek megmozdulása a válságévekben kifejezésre jutott a munkanélküliek óriási harcaiban is. A néger munkásosztály ebben is és a sztrájkokban is harcos és vezető szerepet játszott.

A New Deal bevezetése Roosevelt elnöksége alatt, nagyban hozzájárult a néger munkásosztály fejlődéséhez és a néger-fehér munkásegység, amely a scottsboroi harcban nyilvánult meg először, lényegesen megerősödött. Ez kifejezésre jutott a C. I. O. megszervezésében, amelynek alapításában és későbbi tevékenységében a néger munkások jelentős szerepet játszottak.

Az Országos Néger Szövetség megszervezése 1936-ban megerősítette ezt az irányzatot. Az Országos Néger Szövetség, amely a Howard Egyetem Társadalomtudományi Intézete és az Országos Helyreállítási Bizottság közös konferenciájából nőtt ki, a chicagoi kongresszuson alakult országos szervezetté. Egységakcióra szólította fel a szervezetekbe tömörült négereket, programja kihangsúlyozta a néger elnyomás gazdasági és társadalmi problémáit, valamint a törvényelőtti egyenlőség kérdését. Nagy szerepet játszott a C. I. O. felépítésében, elősegítette a szervezkedést a néger munkások körében és felsorakoztatta őket az iparonkénti szervezkedés programja mellé. Munkájának merészsége különösen kitűnt az Acélmunkások Szervező Bizottságával való együttműködésében. 1937 január 9-én, Pittsburghban ez a csoport megnyitotta a néger és fehér acélmunkások konferenciáját. Az Országos Néger Szövetség

* C. I. O.: Congress of Industrial Organizations. Az Egyesült Államok két nagy szakszervezeti szövetségének egyike. (A másik szövetség az A. F. L.) — *A szerk.*

helyi szervezeteit sok városban megalakították és ezek nagy szerepet játszottak a munkaalkalmak és általában a néger jogok helyi kérdései körül folyó harcokban. A háborúelőtti időszakban a szövetség élenjárt a Jim Crow elleni nemzeti harcban, mert az meggátolta a négerek munkáhozjutását.

A New Deal időszak vívmányai létrehozták a néger-fehér munkásegységet, amely maradandó hatással volt mind a néger felszabadító mozgalomra, mind az ország általános szakszervezeti mozgalmára.

Az elmúlt emberöltő alatt a kommunisták harcoltak, hogy mindjobban megértessék a munkásmozgalomban a négerkérdés fontosságát általánosságban és megnyerjék a fehér munkásságot saját érdekében is és a demokratikus haladás érdekében arra, hogy szövetkezzék a néger néppel az egyenjogúságért és szabadságért vívott harcában. Hasonló módon, a néger kommunisták arra törekedtek, hogy megértessék a néger néppel egy ilyen szövetség elsőrendű szükségességét a jogaikért vívott aktív harcban és ennek a harcnak alapvetően nemzeti jellege szempontjából.*

A néger munkásosztály vezetésével, a néger nép a New Dealt támogató, széles demokratikus koalíció fontos része lett. A négerek és fehérek szövetsége a demokratikus táborban — mely a második világháború alatt is fennállt és hatalmas antifasiszta koalícióvá bővült — mutatta, hogy a néger felszabadító harc központi problémává vált az amerikai politikában.

Miközben a mozgalom ilyen irányban fejlődött, a néger munkásosztálynak nemcsak a néger reformizmus politikájával kellett megküzdenie, hanem a szociáldemokrata törekvésekkel is, melyek magukhoz akarták kapcsolni őket. A szociáldemokrácia a munkásmozgalomban általánosságban a kiszorított középrétegek befolyását tükrözi, amelyek időnként fellázadnak a finánctőke ellen, de visszariadnak az imperialistaellenes harc forradalmi jellegétől, kitérnek azelől, hogy szívvel-lélekkel elfogadják a munkásosztály álláspontját: a kizsákmányoló osztályok elleni, megalkuvás nélküli harcot. A szociáldemokraták az imperialista országokban azonosították magukat az uralkodó osztályok imperialista céljaival és különösen gyarmati elnyomó politikájukkal. A szocialista pártok Angliában, Franciaországban, Belgiumban és Hollandiában hírhedtek ebből a szempontból. Az amerikai imperializmus a világ szociáldemokráciájában a legjobb eszközre talált világhódító terveinek elősegítésében.

Mi a Szocialista Párt és a Szociáldemokrata Szövetség politikája a négerkérdéssel kapcsolatban? Megfosztva emberbaráti, álszocialista frázisaitól, a néger elnyomás állapotának durva alátámasztása és a gyakorlatban az imperialista urak Jim Crow politikájának hallgatólagos megtűrése. Ez a reakciós következménye a Szocialista Párt álláspontjának, mely szerint a néger nép speciális követeléseiért folyó harc egységbontó, mert a munkásosztálynak mint egésznek érdekeit sérti és arra törekszik, hogy a munkásokat a szocializmusért folyó harctól elvonja. Gyakorlatban ez azt jelentette, hogy a szakszervezetek szociáldemokrata vezetői nem voltak hajlandók küzdeni olyan életfontosságú kérdésekért, mint a néger munkások öregségi segélye és a négerek bevonása a szakszervezetek vezetőségébe.

Ez természetesen nem zárja ki, hogy — különösen a néger szociáldemokraták — ne vegyék igénybe a demagógia eszközeit a néger nép harcos mozgalmával és a néger munkásosztály növekvő politikai öntudatával szemben. Az ilyen demagógia, amely radikális, sőt szocialista frázisokban jut kifejezésre, mindinkább arra szolgál, hogy a konzervatív néger reformizmus hitelt vesztett törekvéseit támogassa. Ez magyarázza meg a szociáldemokrata néger „munkás"-képviselők legújabb felbukkanását a konzervatív szervezetek vezető szerveiben.

A néger szociáldemokrata vezetők közül kimagasló A. Philip Randolph (Hálókocsiszemélyzet Egyesülete), Frank R. Crosswaith (Országos Nőiruházati Dolgozók), Williard Townsend és George Weaver. Az A. F. L. és C. I. O. különböző alapszerveiben is meglehetős nagy számmal vannak az ilyenfajta vezetők. Sok az olyan néger értelmiségi, aki ugyan nincs közvetlen összeköttetésben a munkásmozgalommal, de akit mégis befolyásol a szociáldemokrata ideológia. A közös gyűlölet a harcos baloldal iránt és az osztályok

* Earl Browder, mielőtt kizárták a Kommunista Pártból, így beszélt a New Deal reformokról: „mélyreható változás kezdetét, a négerek egész félfeudális elnyomásának megrendülését jelentik és kitárul a *néger egyenjogúság haladó úton való elérésének* perspektívája". Az egész irányzat tehát, Browder szerint, nem a néger nép erősebb elnyomása felé hajlott, hanem demokratikus jogainak fokozatos és békés elérése felé és végül „az amerikai népbe való teljes beolvadásuk" felé, félretéve az önrendelkezés problémáját és perspektíváját. A monopóltőke természetét figyelmen kívül hagyva, Browder a négerkérdés békés megoldásának lehetőségét festette le az imperialista társadalmi felépítés keretén belül. Ez az irányzat bizonyos fokig a Kommunista Pártba is behatolt, időlegesen elhomályosítva osztályharcos programját, bár Browder elferdítései ellenére, a Kommunista Párt továbbra is a néger jogok legrendíthetetlenebb bajnoka maradt.

közötti együttműködés teóriájának közös elfogadása az alapja a néger vezetők és a fehér soviniszta szociáldemokraták közötti áldatlan szövetségnek.

Ez a magyarázata fokozódó kitűnésüknek az N. A. A. C. P. és az N. U. L. vezető szerveiben. „Fajuk buzgó hivei"-nek mutatkozva, akiknek hosszú gyakorlatuk van a munkásság vezetésében, különösen kedvező helyzetben vannak ahhoz, hogy kijelölt szerepüket eljátszák.

Nyilvánvaló, hogy ezek az elemek csak úgy tudnak szerepelni a néger mozgalomban, ha a néger jogok bajnokainak mutatkoznak, de minden tettük bizonyítja, hogy a néger nép érdekeit alárendelik a központi és mindent átható célnak, annak, hogy a tömegek fejlődő imperialistaellenes harcát elfojtsák.

Legutóbbi veszélyes megnyilatkozása ennek A. Philip Randolph mesterkedése volt a hadseregben a Jim Crow-kérdéssel kapcsolatban. Randolph felhívást intézett a néger néphez, hogy tagadja meg „polgári kötelességét" és ne szolgáljon a hadseregben, hacsak nem kap egyenlő jogokat, mint ágyútöltelék a Wall Street imperialista programjának végrehajtásában. A legátlátszóbb ámítás, képmutatás azt állítani, hogy éppen az uralmon lévő körök világhódító programja — akik állandósítani akarják a Jim Crow rendszert és a néger amerikaiak elnyomását — azonos lenne bárhol a világon a felszabadítás és demokrácia programjával. Ennek tudatában a Truman—Marshall-féle világuralmi terv támogatását javasolni — mint ahogy azt Randolph lényegében véve tette — cserébe az „egyenjogúságért" a hadseregben, — egyenlő az amerikai néger aljas elárulásával. De nemcsak a négereket árulja el, hanem az egész világ színes millióit is. Ezek ma arra készülnek, hogy lerázzák a gyarmati rabszolgaság igáját, amelynek az amerikai finánctőke — az összeomlásban lévő birodalmaknak adott nyilt gazdasági és katonai segítségével — fő támogatója lett. A színes népek, nemzeti függetlenségükért és a négerekhez hasonló gazdasági és társadalmi reformokért harcolva, azt látják, hogy céljaik elérésének fő akadálya az amerikai nagytőke és annak Truman—Marshall terve. Mindenki olvashat arról az amerikai tervről, hogyan használná ki Afrikát egy harmadik világháború esetén. Nagyhangúan hírdette ezeket a terveket a *United States News*. „Afrika szerepének növekedéséről világviszonylatban" szólva, az újság a következőket írta:

„Afrika felépítése folyamatban van. A dolgok gyorsan fejlődnek. A pénz ömlik, hogy siettesse a nyersanyagok termelését... Katonai tervekről is szó van. Uránium, ón, réz, mind fontos lesz, ha a »hidegháború« meleggé válik."

Az újság továbbá leírja a katonai előkészületeket a Délafrikai Unióban, Belga Kongóban, Rhodesiában, Brit Nyugat-Afrikában, Kelet-Afrikában, a francia gyarmatokon stb. A jelentés dicsekszik azzal, hogy háború vagy komoly háborús veszély esetén az Egyesült Államok és Anglia elfoglalhatnának egy egész sor részlegesen előkészített állást Afrikában és megkezdhetnék sztratégiailag fontos anyagforrásainak lecsapolását.

„Az Egyesült Államok csendben előretolt állásává építette ki Libériát. Ennek az országnak, amióta 1820-ban felszabadított rabszolgák megalapították, szoros kapcsolatai vannak az Egyesült Államokkal. Az Egyesült Államok már 25 000 000 dollárt költött kikötők és repülőterek kiépítésére... Ha a háború kitörne Európában, Monrovia új kikötője automatikusan az Egyesült Államok tengerészeti bázisává válik. Robert's Field, egy 6 000 000 dollárt érő repülőbázis, amelyet az Egyesült Államok 50 mérföldnyire az ország belsejében épített fel, a középkeleti rendeltetésű gépek útközbeni állomása lenne. Azokat a repülőbázisokat is gyorsan ismét forgalomba lehetne állítani, amelyeket az angolok és amerikaiak a háború alatt építettek. Az Egyesült Államok ismét működésbe helyezett egy háborús bázist Libériában, Tripoli közelében. A bombázók innen elérhetnék Európa minden hadászatilag fontos pontját és *mélyen behatolhatnának Oroszországba.*

A nagy bombázók kezelésére felszerelt bázisokat újból működésbe lehetne hozni Saudi-Arábiában és Eritreában."

Ezeknek a tevékenységeknek baljós hatását az afrikai népek szabadságharcára, mutatják a délafrikai politikai események is. Dél-Afrikában az 1948 júliusi választások alkalmával Jan Christian Smuts fehér felsőbbrendűséget valló, félfasiszta kormányát Daniel Malen és nacionalista pártjának* kifejezetten fasiszta kormánya

* Jan Christian Smuts, a brit birodalom nevében a „nyugati demokrácia" érdekében szólva ezt mondta: „Össze kell tartanunk nemcsak egymás között (a brit birodalomban), hanem az Egyesült Államokkal is, amely ma nyugati csoportunk fő támasza; együtt kell működnünk azokkal az országokkal, melyeknek nézetei, hite és életmódja azonos a mienkkel." *(Daily Worker*, 1948 április 8.)

váltotta fel. Az új hadsereg egyik fő célja, hogy a gyarmati kizsákmányolók fenn tudják tartani az ilyen kormányokat és erősíteni tudják a gyarmati elnyomást.

Nyilvánvaló, hogy az amerikai négerek nem nyerhetik el szabadságukat azzal, hogy segítenek más népeket rabszolgasorba hajtani.

Ennek a taktikának egy változatát — más feltételek mellett — alkalmazta Randolph, híres „March on Washington"* mozgalmában. Akkor, mikor nemzetünk egész antifasiszta, háborús erőfeszítése azt követelte, hogy törjék le a Jim Crow korlátokat, mind a háborús iparágakban, mind a szövetségi kormányban, Randolph fellépett a „March on Washington" fenyegetésével és ezzel ravaszul magának igényelte a dicsőséget, hogy az ő nyomására adta ki Roosevelt elnök rendeletét a Munkaalkalmak Igazságos Elosztásának Bizottsága megalakítására. Világos, hogy nem Randolph, hanem a katonai szempontok és a néger nép évtizedek óta hatalmasodó harca teremtette meg az elnök rendeletének előfeltételeit. Ezt a tényt — bár nem szívesen — Myrdal is elismeri:

„A. Philip Randolph «March on Washington» bizottsága, mely azért alakult, hogy a háborús szükséghelyzetben a néger tiltakozás hangja legyen, bizonyos értelemben folytatása a pártonkívüli, általános néger mozgalomnak. Első évében az (Országos Néger) Szövetségnek is ilyen jellege volt."

Az Egyesült Államokban nemcsak a hivatalos „szocialisták" a szociáldemokrácia képviselői. Sőt ellenkezőleg, széles társadalmi alapja van az amerikai munkásmozgalomban. A legjobb talaj számára a szakképzett és magasabb fizetésű munkások rétege, az úgynevezett munkásarisztokrácia, mely — mint Lenin megjegyezte — hagyja, hogy olyan emberek vezessék, akik eladták magukat a burzsoáziának, vagy legalábbis megfizettetik magukat. Ez megfelel az imperializmus törekvésének, hogy előjogokkal bíró rétegeket teremtsen a munkások között és így leválassza őket a proletár tömegekről. Ez a munkásréteg leginkább befolyásolható a fehér sovinizmus imperialista propagandájával. Ezért tehát nem meglepő, hogy a munkásmozgalomban ennek az ideológiának legerősebb támaszai éppen a reakciós és reformista bürokrácia és a

* „March on Washington" — tiltakozó gyűlés Washingtonban, melyre vonaton, autón, az ország minden részéből szervezetten, egy meghatározott napra jöttek fel a tiltakozók.

C. I. O., az A. F. L. és a Vasutas Szakszervezet ál-szocialista vezetői. A két utóbbi a szakképzett munkások szakszervezeteit egyesíti.

Különösen Délen az A. F. L. és a Vasutas Szakszervezet vezetősége hírhedt fehér soviniszta, négerellenes beállítottságáról. A korrupció kézenfekvő bizonyítéka, hogy a georgiai, magát „Führernek megjátszó" Roy Harris „kellemes együttműködéssel" dicsekszik a georgiai A. F. L. hierarchia és a vidék „felsőbbrendű, fehér" gyárosai között.

Délen az uralkodó osztályok közvetlen vagy közvetett megvesztegetésének korrupt hatása nemcsak a munkásarisztokráciára korlátozódik, hanem különböző mértékben kiterjed az egész fehér munkásságra, sőt az egész fehér lakosságra. A „fehér felsőbbrendűség" fikciója itt némi gazdasági alapot nyer. Az általános szegénységen és emberi lealacsonyításon belül, amit a Dél jelent, az alsó osztály fehéreinek, a négerhez viszonyítva gazdaságilag és társadalmilag kiváltságos helyzetük van. A rájuk nehezedő teher valamivel kevésbbé súlyos.

De a fehér munkásnak adott „felsőbbrendűség" rabszolgaságban sínylődő fekete osztálytestvérével szemben csak lyukas garas és két célt szolgál: 1. megnyerni a déli fehér munkásság tömegeit, hogy aktívan támogassa a Jim Crow üldözés és a néger nép rágalmazásának ploitikáját; 2. mégjobban kiszélesíteni a történelmi szakadást a feketék és fehérek között a déli munkásosztály soraiban. Az „oszd meg és uralkodj" elvet déli stílusban, megfontolt ravaszsággal alkalmazzák a távollévő yankee urak déli konzervatív, „lóhátról parancsolgató megbízottai". Céljuk, hogy eltérítsék a déli fehér munkásságot és esetleges szövetségesét, a néger népet az igazi osztályellenség elleni harctól. Hogy elpazarolják energiáját hiábavaló és ártalmas faji viszályban, ezáltal meghiúsítva az egységet és megakadályozva a társadalmi haladás erőinek szövetkezését.

A C. I. O. vezetőség nagy részének fokozódó jobboldali állásfoglalása új hídfő a reakció számára, hogy még fokozottabb mértékben fertőzhesse a munkásosztályt a veszélyes fehér felsőbbrendűség propagandájával. Feltűnő példát szolgáltat erre a szocialista vezetés alatt álló Amerikai Textilmunkások Szakszervezetének 1948 évi kongresszusa, amely Emil Rieve vezetésével, behódolt a szakszervezet déli szárnyának Ku Klux Klan elemei előtt. Az atlantic cityi gyűlésen a szakszervezet vezetősége az 1948 május 1-i *New York Herald Tribune* szerint „csendben visszavont egy sor faji megkülönböztetés és elkülönítés elleni határozatot, amelyek elítélték a Ku Klux Klant, és követelték a lincselés

elleni törvényt valamint a «Munkaalkalmak Igazságos Elosztását»." Rieve elnök még az aznapi újságban azzal magyarázta, hogy a határozatok „vitásak" voltak és néhány déli kiküldött kétségtelenül ellenezte volna őket. Ez az álláspont egyenlő a „liliomfehérséggel", amely megindulásának napjától kezdve gátolta a C. I. O. „déli működését" Van A. Bittner vezetése alatt, aki a C. I. O. déli szervezési kampányának felelőse volt. Jellemző, hogy a C. I. O. megkülönböztetés elleni bizottságának vezetője az a James B. Carey, aki buzgó híve a külföld leigázására irányuló Marshall-tervnek és rendíthetetlen ellensége a hazai szakszervezeti harcnak.

A szociáldemokrata törekvések ellenére, a néger munkásosztályt nem lehet eltéríteni arról az útról, amelyet egy emberöltőn át folyó harc folyamán követett. A néger munkásság megérett. Már elszakította magát a néger burzsoá, reformista vezetőségtől és nem valószínű, hogy odaköti magát a szociáldemokráciához. A néger munkásság, mint önálló osztály, a politika küzdőterére lépett.

Ez az új döntő tényező a néger felszabadító harcban. A néger munkásosztály nagyságára bizonyos fokig rámutatnak az 1944-es tavaszi számadatok. Ezek szerint több mint 1 655 000 néger volt alkalmazva „olyan iparágakban, amelyekben általában elismerik a szakszervezeteket és a kollektív szerződés általános gyakorlat". Ez a szám majdnem 31%-a az összes, jövedelemmel bíró négernek. Főként a bánya, építő, gyári, szállítási, közlekedési és közművek iparágaiban voltak elhelyezkedve. Ez az osztály adott döntő lendületet a modern néger felszabadító harcnak. Erőt öntött a néger nép nagy, háborúutáni megmozdulásába.

Bár a néger ipari munkás még nem feltétlen vezetője ennek a mozgalomnak, eltörölhetetlenül rányomta bélyegét harci szellemével és önálló forradalmiságával.

A szocializmus ideológiája, mely az amerikai négerkérdés végső megoldására utat mutat, most fejlődik ki a néger nép körében. Politikai tényezővé vált szabadságharcukban. A néger munkásosztály befolyása kezdi áthatni a négerlakta területeket és annak minden tagját, különösen a fiatalságot és a fiatal értelmiségieket, akik mind jobban vonzódnak a munkásmozgalomhoz.*

* Ennek a folyamatnak jellemző megnyilvánulása az N. A. A. C. P. ifjúsági csoportjainak fejlődése, amelyek az utóbbi időkben gyakran állnak a szervezeten belüli harcos, imperialistaellenes politikáért folyó küzdelem élére. De a néger fiatalság fokozódó megmozdulásának egészségesebb képét láthatjuk a Déli Néger Ifjúsági Szövetségben. Ez Richmondban alakult 1937-ben és mint a főként néger kollégiumok és egyetemek diákcsoportjain alapuló déli néger ifjúsági szervezetek szövetsége, kezdettől fogva kifejezetten imperialistaellenes álláspontot foglalt el a négerkérdésben. A háborúutáni években a fehér előválasztások, a választási adó, a lincselés elleni néger mozgalom élén állt. Most mindjobban a gyárak és a mezőgazdaság néger fiatalsága felé fordul, gyülekezőpontja lett a déli néger ifjúságnak az új népi pártért folyó harcában.

A néger munkásság, amely szervesen összeforrott a fehér munkásság harcos és politikailag öntudatos rétegével, az egyetlen erő, amely összpontosíthatja és egyesítheti a néger nép szétszórt sorait a szabadságért folyó harcban. A néger ipari munkásság, a fekete övezet elnyomott mezőgazdasági lakosságának tömegeivel szövetkezve és azokat vezetve, a *fő mozgatóereje* a néger nemzeti felszabadító mozgalomnak.

Világos, hogy az ebben a könyvben felsorakoztatott alapvető tényeket ma még nem fogadják el általánosan a néger felszabadító mozgalom elveiként. Míg abban mindenki megegyezik, hogy az *egyenlő jogokért* és a négerellenes elnyomás minden formájának kiirtásáért folyó harc szükséges, a vélemények különböznek az egyenjogúság jelszavának alapvető fogalmai, végső céljai és konkrét vonatkozásai tekintetében. Semmiféle közös vélemény nem alakult ki arra vonatkozólag, hogy az egyenjogúságot milyen úton kell elérni.

A néger felszabadító mozgalom legfontosabb szervezetei nem irányulnak *tudatosan* a néger többségű fekete övezet önrendelkezési jogának sztratégiai célja felé. Ezt majdnem mindegyik nem-marxista néger vezető élesen ellenzi. Mind az északi néger kisebbség, mind a déli néger többség között a néger szervezetek és vezetők az „egyenjogúságot", a „faji" megkülönböztetés minden formájának kiirtását hirdetik céljukul. Követelik mindazoknak a polgári, politikai gazdasági és társadalmi teljes demokratikus jogoknak a kiterjesztését a néger állampolgárokra, melyeket a fehérek élveznek az amerikai élet minden területén. Ezenkívül van egy általános feltevés, mely szerint a „teljes demokratikus jogok" célját a mind több és több haladó reformért folytatott harc útján is el lehet érni a fennálló politikai intézmények és rend keretén belül.

Nyilvánvaló tehát, hogy széles szakadék van a mai néger felszabadító mozgalom túlsúlyban levő reformizmusa és a fekete övezetbeli néger nemzet önrendelkezési jogának elvével járó, forradalmi politikai harcok között. Elemzésünk kifejezésre juttatta

az „egyenjogúság” jelszavának valódi, forradalmi tartalmát. A fekete övezetben fennálló viszonyok mellett ennek a jelszónak nem lehet más jelentése, mint a nemzeti egyenlőség, azaz egyenlőség a néger nemzet és a fehér nemzet között és ezt csak a demokratikus földosztásért és önkormányzatért — beleértve a teljes önrendelkezési jogot — vívott harc útján lehet elérni.

A négerek felszabadításának alapvető követelményei konkrét kapcsolatban állnak az egész amerikai nép szükségleteivel, amint az magasabb színvonalon ismét harcba lép, hogy megvédje a demokráciát az új háború és fasiszta rabszolgaság fenyegető veszélyével szemben. A néger szabadságért folyó harc elválaszthatatlan része a szocializmusért folyó harcnak. A szocializmus a demokrácia legmagasabb formája, amely egyedül képes arra, hogy végleg megoldja a mély Délen a néger mezőgazdasági és nemzeti kérdést. Ezért olyan sürgős a munkásmozgalom és a néger nép közötti harcos szövetség, amely nélkül nem érhető el sem a munkásság győzelme, sem a néger nép szabadsága. Ez a szükséglet kihangsúlyozza a munkásosztály politikailag öntudatos, a Kommunista Pártban tömörült élcsapatának sürgős feladatát — azaz a néger és fehér munkásság nevelését az egyesítő szolidaritás szellemében. Ez szüntelen, megalkuvás nélküli harcot jelent a fehér sovinizmus, azaz a „fehér felsőbbrendűség” halálos mérge ellen. A Wall Street és konzervatív bérencei titkos fegyverének az a célja, hogy összpontosítsa az amerikai fehérek tömegeit a néger elnyomás politikájának támogatására, vagy legalábbis elfogadására.

A négerek „természetes alacsonyabbrendűségének” hitleri hazugsága a legveszedelmesebb befolyást gyakorolta az amerikai munkásság soraira; az osztályharc állandó fékezője lett. Alátámasztja a kapitalista uralmat a munkásosztály és az amerikai nép tömegei felett és a munkásegység fő akadálya. Harcolni kell ez ellen az ideológia ellen és egyúttal mozgósítani kell a fehér, vagyis az elnyomó nemzet munkásosztályát a néger nép alapvető követeléseinek erélyes, megalkuvás nélküli és teljes mértékű támogatására. Ezzel a sztratégiával lehet felépíteni a munkásság és a néger nép szilárd, áttörhetetlen frontját, amelyre oly sürgősen szükség van a monopólkapitalizmus fokozódó támadásai ellen. Ez az egyetlen sztratégia, amely az amerikai munkásosztály öntudatos néger munkássága számára lehetővé fogja tenni, hogy támadást indítson a „faji”, azaz nemzeti előítélet, gyanú és bizalmatlanság ellen, amelyet saját burzsoáziája szít minden fehér ellen. A néger proletariátus csak így nyerheti el a vezetést és a hegemóniát a néger nemzeti felszabadító mozgalomban, a mozgalom és az egész

amerikai munkásság érdekében. Ez nélkülözhetetlen előfeltétele a néger nép hathatós egységének a szabadság kivívására.

A megoldatlan négerkérdés az amerikai imperializmus legsebezhetőbb pontja. Ezért a munkásosztálynak és a demokratikus amerikaiaknak erre kell összpontosítaniok támadásukat az imperialista kizsákmányolók és háborús uszítók elleni harcban. A néger nép bebizonyította, hogy az amerikai élet fontos, demokratikus tényezője. Kitört elszigeteltségéből és ismét, mint a polgárháború befejezésekor, el van szánva arra, hogy a nagy történelmi elhatározás útjára lépjen. És nem lehet kétséges, hogy új és lendületes életet öntenek a régi jelszóba — föld, egyenlőség, szabadság.

FÜGGELÉK

NÉHÁNY ADAT A MONOPÓLIUMOK ELLENŐRZŐ SZEREPÉRŐL A DÉLI ÁLLAMOKBAN

A Tennessee Coal, Iron & Railroad Company (Szén, Vas és Vasúti Társaság) hatalmas acélművei Birminghamben, Ensleyben, Bessemerben és Fairfieldben (Alabama), a hozzácsatolt vasércbányák Alabamában és a szintén hozzátartozó 362 432 acre kiterjedésű széntelepek Alabamában és Tennesseeben már 1907 óta a Morganok által kezdeményezett U. S. Steel Corporation-hez (acél) tartoznak, melyet a Morgan-érdekek irányítanak. Ugyancsak ellenőrzése alatt állanak a Virginia Bridge Company (híd-gyártás) roanoke-i, birminghami és memphisi üzemei; az Universal Atlas Cement Company üzemei Wacoban, Texasban és Leedsben (Alabama); 1943 óta pedig az American Republics Corporations portarthuri és beaumonti gyártelepei Texasban. Az U. S. Steel-nek New Orleansban is van egy üzeme.

Szintén Morgan-érdekek tartják ellenőrzésük alatt az egyik legfontosabb közművet, a Commonwealth & Southern Co.-t, az American Telephone & Telegraph Co.-t (Bell System) és a Southern Railway Co.-t (vasút).

A Republic Steel-nek (acél), mely a clevelandi érdekeltség ellenőrzése alatt áll, üzemei és bányái vannak Birmingham vidékén és Gadsdenben.

Az E. I. Du Pont de Nemours & Co.-nak Délen mindenfelé műselyem-, nylon-, műanyag-, robbanóanyag- és vegyiüzemei vannak — Belle, Meadowbrook, Nemours, Weirton (Nyugat-Virginia); Old Hickory (Tennessee); Birmingham (Alabama); Bartlesville (Oklahoma); Houston, Stanton és Orange (Texas) városokban. Ugyancsak Du Pont érdekeltségei a General Motors Corp. (automobil) memphisi és atlantai gyárai, louisianai és tennessee-i fűrésztelepei, azonkívül louisianai és arkansasi fakitermelő üzemei. Ugyanehhez a csoporthoz tartoznak a United States Rubber Company (gumi) üzemei Hogansville-ben

(Georgia), Winnsboroban (Dél-Carolina), Shelbyville-ben (Tennessee) és Scottsvilleben (Virginia).

A déli államok vegyipara csaknem teljesen hatalmas északi társaságok kezében van — ilyenek: a Du Pont Company, az Allied Chemical and Dye, a Union Carbide and Carbon (Karbid- és Szén-Társaság), a Celanese Corporation of America, az American Viscose Corporation, a legnagyobb, műselymet előállító részvénytársaság. A Dow Chemical Co. hatalmas üzemekkel rendelkezik Houston közelében és a környéken még négy üzemet vásárolt meg, melyek addig a washingtoni kormány kezelésében voltak. A Monsanto Chemical Co. is terjeszkedik Délen. Az American Bemberg Corporation, a North American Rayon (műselyem) és az American Enka Corporation, melyeknek kizárólag Délen vannak üzemei, egy holland konszern, az Algemeene Kuntzijde Unie N. V. leányvállalatai.

A Dél egyik legfontosabb természeti kincse a petróleum. Ez majdnem teljes egészében a nagy monopóliumok kezébe került.

A Humble Oil and Refining Co. (Olaj- és Finomító), mely főként Texasban működik, de vannak telepei Louisianában és Új-Mexikóban is, továbbá az Oklahomában levő Carter Oil Co., leányvállalatai a Rockefellerek ellenőrzése alatt álló, newjersey-i Standard Oil Co.-nek. Ez egész Amerikában a legnagyobb petróleum-társaság, melynek egész termelését teljes mértékben az említett társaságok nyujtják. A Standard Oil az Egyesült Államokban kb. 20 millió acre földdel rendelkezik, legnagyobbrészt Délen, mely részben saját tulajdona, részben pedig bérlet. Az Interstate Oil Pipe Line Co. és a Plantation Pipe Line Co. szintén a Standard Oil leányvállalatai.

A kaliforniai Standard Oil Co., mely ugyancsak Rockefeller érdekeltség, 613 903 acre földet vett bérbe Texasban, 246 346 acre-t Mississippiben, 217 656 acre-t Louisianában, 733 899 acre-t Georgiában, 207 062 acre-t Alabamában és további területeket más déli államokban, jóllehet a társaság pillanatnyilag csaknem kizárólag Kaliforniában működik és használatban levő olajkútjai Délen csak Texasban, Louisianában és Mississippiben vannak. A többi területet csak a jövőben fogja kiaknázni.

Rockefeller-érdekek tartják ellenőrzésük alatt a Socony-Vacuum Oil Co.-t is, melynek körülbelül 11 millió acre földje van az Egyesült Államokban, ebből körülbelül 7 millió Délen fekszik. Az Egyesült Államokban működő 10 621 olaj- és földgázkútjából 1945 végén 5708 volt Texasban, 1758 Oklahomában, 278 Louisianában és 20 Mississippi államban.

A Coronado Corporation, melynek Texasban, Louisianában

és Alabamában vannak érdekeltségei, a Stanolind Oil and Gas Company birtokát képezi, mely ismét csak egy másik Rockefeller-társaság, az indianai Standard Oil Co. ellenőrzése alatt áll. A Standard Oil kiaknázott és a jövőben kiaknázandó területekkel rendelkezik Arkansasban, Georgiában, Floridában, Kentuckyben, Mississippiben és Alabamában, míg legfontosabb, működésben levő petróleummezői jelenleg Kansas, Oklahoma, Texas, Új-Mexikó, Wyoming és Louisiana államokban vannak. A georgiai Mexican Petroleum Corporation (finomítója Savannahban) és a Pan-American Refining Corporation (finomítótelepei Texas Cityben és Destrehanban) ugyancsak a Standard Oil (Indiana) leányvállalatai.

Egy másik Rockefeller-társaság, az Atlantic Refining Co. (olajfinomító) az Egyesült Államokban 3 665 000 acre területen rendelkezik olajkiaknázási joggal, legnagyobbrészt Alabama, Arkansas, Florida, Louisiana, Oklahoma, Texas és Mississippi államokban. Egy kisebb társaságnak ugyancsak a Rockefellerek ellenőrzése alatt működő olaj- és földgáztermelő területei vannak — részben bérletben — Kentucky, Arkansas, Louisiana, Oklahoma és Texas államokban.

A Texasz Company, Amerika ötödik legnagyobb olajtársasága, mely a Rockefeller-érdekekkel összhangban aknázza ki a közelkeleti államok olajforrásait, jelenleg főleg Texasban működik, de kiterjedt érdekeltségei vannak Oklahomában és Louisianában is. Az Egyesült Államokban több mint 10 millió acre-nyi olajkitermelő vagy a jövőben kiaknázandó föld van tulajdonában vagy bérletben, legnagyobbrészt Délen.

A Gulf Oil Corporation többmillió acre, a déli államokban bérbevett területével a Mellon-konszernhez tartozik. Ugyancsak Mellon-érdekek tartják ellenőrzésük alatt a Délen számos teleppel rendelkező Koppers Co.-t és a Virginian Railway Co.-t.

A Shell Union Oil Corporation, melyet a nagy Royal Dutch Petroleum Company (Holland Királyi Petróleum-Társaság) ellenőriz, 365 743 acre területet tart saját tulajdonában vagy bérel Louisianában, 122 292 acre-t Oklahomában és 907 593-at Texasban.

Ezek és még néhány kisebb társaság egyre gyorsabb ütemben vonják ellenőrzésük alá a déli államok összes jelentős olajmezőit. Így a Socony Vacuum Oil Company 1 678 976 acre földet vett bérbe Floridában, ahol 1946-ban még nem fúrt egyetlenegy olajkutat sem; Mississippi államban pedig csaknam 800 000 acre-t vett bérbe, melyből csupán 800 acre-t „hitelesítettek”.

A déli államok másik jelentős iparága a déli erdőkben kitermelt fából előállított papírmassza és papír. Az érdekeltségek megoszlása szempontjából ez az iparág mutatja a legkevésbbé

egységes képet Amerika összes iparágai közül. A világ egyik legnagyobb papír-érdekeltségének, a több mint 250 millió dollár vagyonnal rendelkező International Paper Co.-nek hatalmas gyártelepei vannak Mobile-ben (Alabama), Camdenben (Arkansas), Panama Cityben (Florida), Moss Pointben (Mississippi), Georgetownban (Dél-Carolina), Louisianában pedig további három gyártelepe van. A déli államokban másfélmillió acre erdő van birtokában.

A Union Bag and Paper Company, az egész világon a legnagyobb, zacskót előállító társaság, szintén az északi tőke ellenőrzése alatt áll. Legfontosabb gyártelepe Savannahban van, ahol, jelenlegi terjeszkedése előtt, egy 8 órás munkanap alatt 960 tonna papírmasszát, 500 tonna papírt, 400 tonna lemezpapírt és 14 500 000 papírzacskót állított elő. Ennek a társaságnak 468 269 acre erdőbirtoka van Georgia, Dél-Carolina és Florida államokban, hosszúlejáratú bérletre vagy saját tulajdonában.

A Wall Street ellenőrzi a West Virginia Pulp and Paper Co.-t is, mely 1923 és 1943 közt 345 800 acre erdőt vásárolt Észak- és Dél-Carolinában. Ez a társaság hatalmas gyártelepekkel rendelkezik Covingtonban (Virginia) és Charlestonban (Dél-Carolina). Az 1937-ben megindult, charlestoni gyártelep bérlete fejében évenként 1 dollárt fizet a kormánynak. — A bérlet ötven évre szól, azzal a kikötéssel, hogy meghosszabbítják újabb ötven évre.

A Container Corp. of America, az ország harmadik legnagyobb papírelőállító társasága, Fort Worthben (Texas) és Fernandinában (Florida) tart fenn üzemet. Ellenőrzése alá tartozik a Sefton Fibre Can Company neworleans-i gyára is.

A Brunswick Pulp and Paper Company, mely 1938-ban kezdte meg működését, két északi részvénytársaság, a toilettepapír készítményeiről híres Scott Paper Co. és a Mead Corporation közös tulajdonát képezi. A Mead Corporation-nek saját gyárai vannak Lynchburgben és Radfordban (Virginia); Nashville, Knoxville, Harriman, Kingsport és Newport városokban (Tennessee) továbbá Sylvában (Észak-Carolina).

Az ötvenmillió dollár tőkével rendelkező északi részvénytársaság, a Champion Paper Fibre Company papírmalmai Houstonban (Texas), Cantonban (Észak-Carolina) és Sandersville-ben (Georgia) vannak. Körülbelül 75 000 acre erdőterület van a tulajdonában és elővételi szerződést kötött további másfél millió acre megvásárlására Texasban.

A gumi meglehetősen új termék Délen. A Goodyear Tire & Rubber Co.-nek (Abroncsgumi és Gumi-Társaság), mely a gumipiacnak körülbelül egyharmadrészét tartja kezében és a clevelandi

pénzemberek ellenőrzése alatt áll, közel 3000 alkalmazottat foglalkoztató autógumi- és gumigyára van Gadsdenben (Alabama) és gumikötélgyára Cedartownban, Cartersville-ben, Rockmartban (Georgia) és Decaturban (Alabama). 1947 végén még a kezelésében volt egy, az állam tulajdonában levő hadiüzem Houstonban (Texas).

A családi érdekek ellenőrzése alatt működő Firestone-részvénytársaság Északon, mely piacát illetőleg Ford-kapcsolatokkal rendelkezik, a háború előtt termelésének 30%-át memphisi gyárából nyerte. További gyártelepei vannak Gastoniában (Észak-Carolina) és Bennettsville-ben (Dél-Carolina). Lake Charlesben (Louisiana) és Port Nechesben (Texas) 1947 végéig az állam tulajdonában levő műgumigyár volt a kezelésében. A B. F. Goodrich CO.-nek nagy üzemei vannak Alabamában, Georgiában, Tennessee-ben, Kentuckyben és Oklahamában. A U. S. Rubber Co-nek pedig Georgiában van három gumifeldolgozó üzeme és egyéb gyárai Dél-Carolina, Észak-Carolina, Virginia és Tennessee államokban.

A déli államok ipara szoros kapcsolatban áll a mezőgazdasággal, így például az óriási részvénytársaságok kezében levő műtrágya- és dohánygyárak, gyapotolaj-malmok és gyapotfeldolgozó- üzemek.

A déli farmereknek a dohánytermésért fizetendő árakat nem kis mértékben a nagy dohány-társaságok határozzák meg, melyeknek óriási déli üzemei látják el az országot cigarettával. A Federal Trade Commission (Államok közti Kereskedelem Bizottsága) 1938-ban kiadott mezőgazdasági jövedelmi statisztikája szerint a Liggett & Myers, az American Tobacco Company és a R. J. Reynolds, a Chesterfield, a Lucky Strike és a Camel cigarettafajták előállítói, az Egyesült Államok dohánytermésének majd a felét és a belföldi használatra eladott dohánytermésnek csaknem 70%-át vásárolták fel. A hat vezető társaság vásárolta meg a teljes dohánytermés 58%-át, a belföldön piacra kerülő termésnek pedig több mint 87%-át.

A gyapot bálázását és tárolását egy másik, 160 000 000 dollár tőkével bíró óriás-részvénytársaság, az Anderson, Clayton & Company tartja kezében, mely a világ legnagyobb gyapotkereskedő cége és az Egyesült Államokban, Braziliában, Mexikóban, Argentinában, Peruban, Paraguayban és Egyiptomban vannak vásárlófiókjai. Ez a társaság 1933-ban az amerikai gyapottermés 10%-át vásárolta meg. Az országban körülbelül 6000, külföldön pedig 6500 férfi- és nőalkalmazottat foglalkoztat. Leányvállalatai közé tartozik egy egész sor gyapotbálázó üzem és raktár Georgia, Texas, Louisiana, Alabama, Észak-Carolina, Tennessee, Arizona és Kalifornia államokban. Gyapotolaj-malmai és gyapottisztító üzemei

vannak Texasban, Oklahomában, Új-Mexikóban, Arizonában és Kaliforniában. A társaság részvényügyleteit a J. P. Morgan and Co. és a szintén Morgan-ellenőrzés alatt álló bank, a newyorki Guaranty Trust Co. intézi.

A Swift & Co. birtokában van a világ legnagyobb vágóhídja és húsfeldolgozó vállalata, mely 1946-ban ellátta az ország szükségleteit, Délen körülbelül 40 vágóhídja és húsfeldolgozó vállalata volt, gyapotolaj- és finomító üzeme, 12 műtrágyagyára, 11 húsfeldolgozó üzeme, kilenc tej- és baromfifeldolgozó gyára és nyolc fagylaltgyára van. Ezek csak a legfontosabb déli gyárai.

Az Armour & Co., melynek húsfeldolgozó vállalatai 1946-ban a legtöbbet jövedelmeztek hatalmas konzervgyárakkal rendelkezik Atlanta (Georgia), Birmingham (Alabama), Fort Worth (Texas), Lexington (Kentucky), Memphis (Tennessee), Oklahoma City és Tifton (Georgia) városokban. Fort Worthben (Texas) zsírfeldolgozó üzeme, Albany, Atlanta és Columbus (Georgia), Greensboro (Észak-Carolina), Houston (Texas), Jacksonville (Florida), Nashville (Tennessee), Navassa (Észak-Carolina), New Orleans (Louisiana), Augusta (Georgia), Birmingham (Alabama), Columbia (Dél-Carolina) Montgomery (Alabama) és Norfolk (Virginia) városokban műtrágyagyárai vannak. Gyapotmagolaj-gyárai működnek Forrest Cityben és Pine Bluffban (Arkansas), Jacksonban és Memphisben (Tennessee), margaringyárai Chattanoogában (Tennessee), Helenában (Arkansas), Jacksonville-ben (Florida) és Norfolkban (Virginia). Charlotte-ban (Észak-Carolina) bőrgyára van, továbbá 20 tej- és baromfifeldolgozó gyára a különböző déli államokban. Mindezek csupán a legfontosabb gyárai.

A Wilson & Company-nek, a harmadik legnagyobb vágóhíd és húsfeldolgozó üzemnek Oklahoma Cityben és Columbusban (Georgia) vannak gyártelepei és egy gyapotmagolaj- és zsírgyára Chattanoogában.

A Cudahy Packing Companynak, a „Négy Nagy” negyedik tagjának gyárai Albany (Georgia), a Memphis közelében levő Leedwood (Tennessee) és Victoria (Texas) városokban vannak.

A Buckeye Cotton Oil Co. az Alabama, Arkansas, Georgia, Mississippi, Észak-Carolina és Tennessee államokban levő gyáraival együtt, a szappankirály, a Procter and Gamble Co. tulajdonát képezi. Ugyancsak hozzá tartozik a fort-worth-i Traders Oil Mill Co. is. A Procter and Gamble-nek saját szappan- és gliceringyárai vannak Maconben (Georgia), Dallasben (Texas) és Portsmouthban (Virginia). A háború alatt a déli államokban három, az állam tulajdonát képező hadianyaggyár volt a kezelésében.

Ezeknek a társaságoknak a Wesson Oil and Snowdrift Co.-vel együtt 69 gyapotmagolaj-malom és 100 gyapottisztító üzem, 7 amerikaimogyoró-hámozóüzem, 7 margaringyár, 28 műtrágyagyár és különböző nevek alatt szereplő, számos más gyár van a kezében. Elllenőrzik a gyapotmag termelői árát és fontos szerepet játszanak a gyapottermelőknek nyujtott hitelüzletek lebonyolításában.*

A déli textilipar Amerika összes iparágai közül a legkevésbbé koncentráltak egyike, hiszen a tíz legnagyobb részvénytársaság 1948-ban, állítólag az összes orsóknak nem több mint egyötödével és a szövőszékeknek pedig körülbelül egynegyedével rendelkezett. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a déli textilipar számottevő része északi részvénytársaságok tulajdonát képezi vagy azok ellenőrzése alatt áll.

A déli textilipar eredetileg önálló volt, 1910 után azonban az északi részvénytársaságok egyre nagyobb befolyásra tettek szert. 1931-ben az orsóknak legalább 6%-a és a szövőszékeknek 3,7%-a volt északi tulajdonban; Dél-Carolinában az orsók 13%-a és a szövőszékek 10%-a; Georgiában az orsók 20%-a és a szövőszékek 14,4%-a; Alabamában az orsók 36%-a és a szövőszékek 36%-a. A déli államokban a szövőszékeknek csaknem a fele és a selyemszövőorsóknak egynegyedrésze északi érdekeltségek kezén volt.

Adatok vannak arra nézve, hogy az üzleti pangás évei nagyban hozzájárultak az északi érdekeltségek súlyának jelentős megnövekedéséhez. A háború ideje alatt és a háborút követő első két évben azonban a déli államok textilipara az ipar általános fejlődése szempontjából valóságos forradalmon ment keresztül: a gyárak egész sora északi tulajdonba ment át és fuzionált az északi tőkével. A textilipar termelőkapacitásának körülbelül egynegyed-egyötöd része esett át ilyen tulajdoncserén ebben az időben. Ilyen új, befolyásos jövevény volt Délen a háború alatt keletkezett Textron, Inc. (Rhode Island Company), a Manville-Jenckes Co. és a Textron Southern, Inc. tulajdonosa, mely utóbbit 1946-ban létesítették azzal a céllal, hogy átvegye a Gossett-gyárakat Észak- és Dél-Carolinában. A másik a J. P. Stevens & Co. volt. A newyorki J. P. Stevens & Co. a mostani háború alatt a vezető gyapotkereskedelmi bizományi cég volt. Észak- és Dél-Carolinában, 1946 augusztusában kilenc textilvállalatot, Massachusettsben pedig egy gyapotfeldolgozó leányvállalatot olvasztott be.

* A Wesson Oil and Snowdrift Company birtokában van a Southern Cotton Oil Company, a Refuge Cotton Oil Company, az International Vegetable Oil Co. és számos más társaság.

TARTALOM

Felelős szerkesztő: Körner Éva. — Műszaki vezető: Gortvai Tivadar.

2279. Franklin-nyomda N. V. Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula igazgató.

- Ft

AZ AMERIKAI NÉGERKÉRDÉS